

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

#YEREL
KALKINMA
HAMLESİ

AHİLER
Kalkınma Ajansı
Geleceğe Yön Verir

NEVŞEHİR İLÇELERİ MEVCUT DURUM VE YATIRIM FIRSATLARI RAPORU

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

#YEREL
KALKINMA
HAMLESİ

AHİLER
Kalkınma Ajansı
Geleceğe Yön Verir

NEVŞEHİR İLÇELERİ MEVCUT DURUM VE YATIRIM FIRSATLARI RAPORU

Ahiler Kalkınma Ajansı

Adres: Cevher Dudayev Mahallesi Vatan Caddesi No:1 Merkez/Nevşehir

Tel: +90 384 214 36 66

Faks: +90 384 214 00 46

E-Posta: info@ahika.gov.tr

İnternet Sitesi: www.ahika.gov.tr

ISBN: 978-605-72032-6-7

Sayfa Sayısı: 246

Nevşehir İlçeleri Mevcut Durum ve Yatırım Fırsatları Raporu

Yayın Sahibi

Ahiler Kalkınma Ajansı

Yayına Hazırlayanlar

İrem GÜL

Uzman

Nevşehir Yatırım Destek Ofisi

Hatice ARSLAN

Koordinatör

Nevşehir Yatırım Destek Ofisi

Tüm hakları saklıdır. Bu eserin tamamı ya da bir bölümü, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kullanılmadan önce hak sahibinden 52. Maddeye uygun yazılı izin alınmadıkça, hiçbir şekilde ve yöntemle işlenmek, çoğaltılmak, çoğaltılmış nüshaları yayılmak, satılmak, kiralanmak, ödünç verilmek, temsil edilmek, sunulmak, telli/telsiz ya da başka teknik, sayısal ve/veya elektronik yöntemlerle iletilmek suretiyle kullanılamaz. Hazırlanmış olan çalışmanın tüm hakları Ahiler Kalkınma Ajansı'na aittir. Ahiler Kalkınma Ajansı tarafından hazırlanan işbu çalışmadan kaynak gösterilmek suretiyle alıntı yapılabilir.

Göreme, Nevşehir

İÇİNDEKİLER

TABLoların LİSTESİ	IV
ŞEKİLLERİN LİSTESİ	IX
RESİMLERİN LİSTESİ	XI
GRAFİKLER LİSTESİ	XIII
KISALTMALAR	XIV
YÖNETİCİ ÖZETİ	2
1. GİRİŞ	4
2. NEVŞEHİR İLÇELERİ GENEL BAKIŞ	6
2.1. Coğrafi Yapı	6
2.2. İlçeler ve İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksleri (SEGE)	8
2.2.1. İlçelerin SEGE Sıralamalarındaki Değişim (2017-2022)	10
2.3. Nevşehir Yatırım Teşvik Sistemi Bölgeleri	12
2.4. Nüfus Yapısı	13
2.5. Eğitim Durumu	21
2.5.1. Üniversiteler	21
2.5.2. Okullar	23
2.6. Ekonomik Yapı	24
2.6.1. Nevşehir GSYH Miktarları	26
2.6.2. Nevşehir İthalat ve İhracat Miktarları	26
2.6.3. Nevşehir Tarımsal Ürünler	28
2.7. Nevşehir Turizm Yapısı	41
2.8. Nevşehir Sanayi Yapısı	46
2.9. Nevşehir Teşvik İstatistikleri	48
2.10. Nevşehir Ulaşım ve Altyapı	49
2.11. Nevşehir Yöresel Ürünler	50
2.12. Nevşehir Ajans Projeleri	55
2.13. Nevşehir İli Güçlü Yönler ve Potansiyel Yatırım Fırsatları	56
2.14. Nevşehir İli Zayıf Yönler ve Sorunlar	60
3. ACIGÖL İLÇESİ MEVCUT DURUM VE YATIRIM FIRSATLARI	62
3.1. Coğrafi Konum	63
3.2. Nüfus Yapısı	63
3.3. Eğitim Durumu	65
3.4. Ekonomik Yapı	67
3.5. Turizm Yapısı	71
3.6. Sanayi Yapısı	73
3.7. Teşvik İstatistikleri	74
3.8. Ulaşım ve Altyapı	74
3.9. İlçedeki Sosyal ve Kültürel Hizmet Merkezleri	74

3.10. Yöresel Ürünler	74
3.11. Ajans Projeleri	75
3.12. İlçenin Güçlü Yönleri ve Potansiyel Yatırım Fırsatları	76
3.13. İlçenin Zayıf Yönleri ve Sorunları	78
4. AVANOS İLÇESİ MEVCUT DURUM VE YATIRIM FIRSATLARI	82
4.1. Coğrafi Konum	83
4.2. Nüfus Yapısı	84
4.3. Eğitim Durumu	86
4.4. Ekonomik Yapı	87
4.5. Turizm Yapısı	91
4.6. Sanayi Yapısı	97
4.7. Teşvik İstatistikleri	97
4.8. Ulaşım ve Altyapı	97
4.9. İlçedeki Sosyal ve Kültürel Hizmet Merkezleri	98
4.10. Yöresel Ürünler	98
4.11. Ajans Projeleri	99
4.12. İlçenin Güçlü Yönleri ve Potansiyel Yatırım Fırsatları	101
4.13. İlçenin Zayıf Yönleri ve Sorunları	101
5. DERİNKUYU İLÇESİ MEVCUT DURUM VE YATIRIM FIRSATLARI	104
5.1. Coğrafi Konum	104
5.2. Nüfus Yapısı	105
5.3. Eğitim Durumu	107
5.4. Ekonomik Yapı	108
5.5. Turizm Yapısı	112
5.6. Sanayi Yapısı	114
5.7. Teşvik İstatistikleri	114
5.8. Ulaşım ve Altyapı	114
5.9. İlçedeki Sosyal ve Kültürel Hizmet Merkezleri	115
5.10. Yöresel Ürünler	115
5.11. Ajans Projeleri	115
5.12. İlçenin Güçlü Yönleri ve Potansiyel Yatırım Fırsatları	116
5.13. İlçenin Zayıf Yönleri ve Sorunları	117
6. GÜLŞEHİR İLÇESİ MEVCUT DURUM VE YATIRIM FIRSATLARI	120
6.1. Coğrafi Konum	122
6.2. Nüfus Yapısı	122
6.3. Eğitim Durumu	124
6.4. Ekonomik Yapı	125
6.5. Turizm Yapısı	130

6.6. Sanayi Yapısı	131
6.7. Teşvik İstatistikleri	132
6.8. Ulaşım ve Altyapı	132
6.9. İlçedeki Sosyal ve Kültürel Hizmet Merkezleri	132
6.10. Yöresel Ürünler	132
6.11. Ajans Projeleri	132
6.12. İlçenin Güçlü Yönleri ve Potansiyel Yatırım Fırsatları	133
6.13. İlçenin Zayıf Yönleri ve Sorunları	134
7. HACIBEKTAŞ İLÇESİ MEVCUT DURUM VE YATIRIM FIRSATLARI	138
7.1. Coğrafi Konum	139
7.2. Nüfus Yapısı	140
7.3. Eğitim Durumu	142
7.4. Ekonomik Yapı	143
7.5. Turizm Yapısı	147
7.6. Sanayi Yapısı	150
7.7. Teşvik İstatistikleri	150
7.8. Ulaşım ve Altyapı	150
7.9. İlçedeki Sosyal ve Kültürel Hizmet Merkezleri	150
7.10. Yöresel Ürünler	150
7.11. Ajans Projeleri	151
7.12. İlçenin Güçlü Yönleri ve Potansiyel Yatırım Fırsatları	151
7.13. İlçenin Zayıf Yönleri ve Sorunları	151
8. KOZAKLI İLÇESİ MEVCUT DURUM VE YATIRIM FIRSATLARI	154
8.1. Coğrafi Konum	155
8.2. Nüfus Yapısı	156
8.3. Eğitim Durumu	158
8.4. Ekonomik Yapı	159
8.5. Turizm Yapısı	164
8.6. Sanayi Yapısı	165
8.7. Teşvik İstatistikleri	166
8.8. Ulaşım ve Altyapı	166
8.9. İlçedeki Sosyal ve Kültürel Hizmet Merkezleri	166
8.10. Yöresel Ürünler	166
8.11. Ajans Projeleri	166
8.12. İlçenin Güçlü Yönleri ve Potansiyel Yatırım Fırsatları	167
8.13. İlçenin Zayıf Yönleri ve Sorunları	168
9. MERKEZ İLÇESİ MEVCUT DURUM VE YATIRIM FIRSATLARI	170
9.1. Coğrafi Konum	172

9.2. Nüfus Yapısı	173
9.3. Eğitim Durumu	175
9.4. Ekonomik Yapı	176
9.5. Turizm Yapısı	182
9.6. Sanayi Yapısı	187
9.7. Teşvik İstatistikleri	188
9.8. Ulaşım ve Altyapı	188
9.9. İlçedeki Sosyal ve Kültürel Hizmet Merkezleri	189
9.10. Yöresel Ürünler	189
9.11. Ajans Projeleri	189
9.12. İlçenin Güçlü Yönleri ve Potansiyel Yatırım Fırsatları	193
9.13. İlçenin Zayıf Yönleri ve Sorunları	194
10. ÜRGÜP İLÇESİ MEVCUT DURUM VE YATIRIM FIRSATLARI	198
10.1. Coğrafi Konum	200
10.2. Nüfus Yapısı	200
10.3. Eğitim Durumu	202
10.4. Ekonomik Yapı	204
10.5. Turizm Yapısı	208
10.6. Sanayi Yapısı	211
10.7. Teşvik İstatistikleri	211
10.8. Ulaşım ve Altyapı	211
10.9. İlçedeki Sosyal ve Kültürel Hizmet Merkezleri	212
10.10. Yöresel Ürünler	212
10.11. Ajans Projeleri	212
10.12. İlçenin Güçlü Yönleri ve Potansiyel Yatırım Fırsatları	214
10.13. İlçenin Zayıf Yönleri ve Sorunları	215
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	218
KAYNAKÇA	222
EKLER	225
Ek.1 Nevşehir İlçeleri Yatırım Fırsatları Tablosu	225

TABLoların LİSTESİ

Tablo 1. İlçe Mahalle ve Köy Sayıları	9
Tablo 2. Nevşehir İlçelerinin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Düzeyi	9
Tablo 3. 2017 Nevşehir İlçe Bazında Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması	10
Tablo 4. Nevşehir İl İçindeki Sıralama Değişimi 2017-2022	11
Tablo 5. Nevşehir İlçe Skor Değişimi 2017-2022	11
Tablo 6. Nevşehir İlçe Kademe Değişimi 2017-2022	12
Tablo 7. İlçelerin ve OSB'lerin Yatırım Teşvik Sistemi Kapsamında Değerlendirilmeleri	13
Tablo 8. Köy ve Şehir Nüfus Oranları	13
Tablo 9. Köy Nüfusu	15
Tablo 10. Köy Nüfusu Cinsiyet ve Yaşa Göre İlçe Sıralamaları	15
Tablo 11. Şehir Nüfusu	16
Tablo 12. Şehir Nüfusu Cinsiyet ve Yaşa Göre İlçe Sıralamaları	17
Tablo 13. Çalışma Çağı Nüfus	18
Tablo 14. Köy ve Şehir Çocuk Nüfus Oranları	19
Tablo 15. Köy ve Şehir Yaşlı Nüfus Oranları	19
Tablo 16. Yaş Bağımlılık Oranları	20
Tablo 17. Çocuk Bağımlılık Oranları	21
Tablo 18. Genç-Yaşlı Kesim Nüfus Oranı	21
Tablo 19. Nevşehir Üniversiteleri ve İstatistikler	22
Tablo 20. Nevşehir Üniversiteleri Kayıtlı Öğrenci Sayıları	22
Tablo 21. Nevşehir Üniversiteleri Akademisyen Sayıları	22
Tablo 22. Nevşehir Eğitim İstatistikleri	23
Tablo 23. Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayıları	23
Tablo 24. Nevşehir İhracat ve İthalat Miktarları (1.000 \$)	27
Tablo 25. İhracat Yapılan İlk 10 Ülke	27
Tablo 26. İthalat Yapılan İlk 10 Ülke	27
Tablo 27. Nevşehir Tahıl Ürünleri Üretim Miktarı (ton)	29
Tablo 28. Nevşehir Tahıl Ürünleri İlçe Sıralamaları	30
Tablo 29. Nevşehir Sebze Üretim Miktarları (ton)	32
Tablo 30. Nevşehir Sebze Üretimi İlçe Sıralamaları	32
Tablo 31. Nevşehir Meyve Üretim Miktarları (ton)	34
Tablo 32. Nevşehir Meyveler İlçe Sıralamaları	34
Tablo 33. Nevşehir İlçe Tarım Alanları (dekar)	35
Tablo 34. Nevşehir İlçeler Hayvansal Ürün Miktarı (ton)	36
Tablo 35. Nevşehir İlçeleri Süt Üretim Miktarları	37
Tablo 36. Nevşehir İlçeler Kovan Sayıları	38
Tablo 37. Nevşehir İlçeler Arıcılık Faaliyeti Yapan İşletme Sayıları	39
Tablo 38. Nevşehir İlçeler Canlı Hayvan Sayısı	40

Tablo 39. Nevşehir Canlı Hayvan İlçe Sıralamaları	41
Tablo 40. Nevşehir İlçeleri Konaklama Tesisleri İstatistikleri	42
Tablo 41. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı İşletme Belgeli Konaklama Tesislerinde Tesislere Geliş, Geceleme, Ortalama Kalış Süresi ve Doluluk Oranlarının İlçelere Göre Dağılımı	43
Tablo 42. Mahalli İdarelerce Belgelendirilen Konaklama Tesislerinde Tesislere Geliş, Geceleme, Ortalama Kalış Süresi ve Doluluk Oranlarının İlçelere Göre Dağılımı	43
Tablo 43. Toplam Tesislere Geliş, Geceleme, Ortalama Kalış Süresi İlçelere Göre Dağılımı	44
Tablo 44. Nevşehir Taşınmaz Kültür Varlıkları	44
Tablo 45. Nevşehir Sit Alanları	45
Tablo 46. Nevşehir Doğal Sit Alanları	45
Tablo 47. Nevşehir Sektörler, İş Yeri ve İstihdam Sayıları	47
Tablo 48. Nevşehir Küçük Sanayi Siteleri	47
Tablo 49. İlçelere Göre Teşvik İstatistikleri	48
Tablo 50. 2010-2021 Yılları Ahiler Kalkınma Ajansı Tarafından Desteklenen Projeler	56
Tablo 51. Nevşehir'in Coğrafi İşaretli ve Ark Of Taste Etiketli Ürünleri	59
Tablo 52. Acıgöl İlçesi Mahalle ve Belediyeler	62
Tablo 53. Acıgöl İlçesi Köyler	62
Tablo 54. 2018 – 2022 Yılları Acıgöl İlçesi Nüfusunun Cinsiyet ve Yaşa Göre Dağılımı	65
Tablo 55. Acıgöl İlçesi Eğitim İstatistikleri	66
Tablo 56. Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayıları	66
Tablo 57. Acıgöl İlçesinde Üretilen Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler Üretim Miktarı (ton)	67
Tablo 58. 2018 – 2022 Yılları Acıgöl İlçesinde Üretilen Sebze Miktarı (ton)	68
Tablo 59. 2018 – 2022 Yılları Acıgöl İlçesinde Üretilen Meyve Miktarı (ton)	69
Tablo 60. 2018 – 2022 Yılları Acıgöl İlçesi Toplam Tarım Alanları (dekar)	69
Tablo 61. 2018 – 2022 Yılları Acıgöl İlçesi Türlerine Göre Tarım Alanları (dekar)	69
Tablo 62. 2018 – 2022 Yılları Acıgöl İlçesi Hayvansal Üretim Miktarı (ton)	70
Tablo 63. Acıgöl İlçesi Kovan Sayısı ve Tipi	70
Tablo 64. Acıgöl İlçesi Arıcılık Faaliyeti Yapan İşletme Sayısı	71
Tablo 65. Acıgöl İlçesi Canlı Hayvan Sayısı (baş)	71
Tablo 66. Acıgöl OSB Bilgileri	73
Tablo 67. 2010-2021 Yılları Ahiler Kalkınma Ajansı Tarafından Desteklenen Projeler	75
Tablo 68. Avanos İlçesi Mahalle ve Belediyeler	82
Tablo 69. Avanos İlçesi Köyler	83
Tablo 70. 2018 – 2022 Yılları Avanos İlçesi Nüfusunun Cinsiyet ve Yaşa Göre Dağılımı	85
Tablo 71. Avanos İlçesi Eğitim İstatistikleri	86
Tablo 72. Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayıları	86
Tablo 73. Avanos İlçesinde Üretilen Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler Üretim Miktarı (ton)	88
Tablo 74. 2018 – 2022 Yılları Avanos İlçesinde Üretilen Sebze Miktarı (ton)	88

Tablo 75. 2018 – 2022 Yılları Avanos İlçesinde Üretilen Meyve Miktarı (ton)	89
Tablo 76. 2018 – 2022 Yılları Avanos İlçesi Toplam Tarım Alanları (dekar)	90
Tablo 77. 2018 – 2022 Yılları Avanos İlçesi Türlerine Göre Tarım Alanları (dekar)	90
Tablo 78. 2018 – 2022 Yılları Avanos İlçesi Hayvansal Üretim Miktarı (ton)	90
Tablo 79. Avanos İlçesi Kovan Sayısı ve Tipi	91
Tablo 80. Avanos İlçesi Arıcılık Faaliyeti Yapan İşletme Sayısı	91
Tablo 81. Avanos İlçesi Canlı Hayvan Sayısı (baş)	91
Tablo 82. 2010-2021 Yılları Ahiler Kalkınma Ajansı Tarafından Desteklenen Projeler	99
Tablo 83. Derinkuyu İlçesi Mahalle ve Belediyeler	104
Tablo 84. Derinkuyu İlçesi Köyler	104
Tablo 85. 2018 – 2022 Yılları Derinkuyu İlçesi Nüfusunun Cinsiyet ve Yaşa Göre Dağılımı	106
Tablo 86. Derinkuyu İlçesi Eğitim İstatistikleri	107
Tablo 87. Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayıları	107
Tablo 88. Derinkuyu İlçesinde Üretilen Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler Üretim Miktarı(ton)	109
Tablo 89. 2018 – 2022 Yılları Derinkuyu İlçesinde Üretilen Sebze Miktarı (ton)	110
Tablo 90. 2018 – 2022 Yılları Derinkuyu İlçesinde Üretilen Meyve Miktarı (ton)	110
Tablo 91. 2018 – 2022 Yılları Derinkuyu İlçesi Toplam Tarım Alanları (dekar)	110
Tablo 92. 2018 – 2022 Yılları Derinkuyu İlçesi Türlerine Göre Tarım Alanları (dekar)	111
Tablo 93. 2018 – 2022 Yılları Derinkuyu İlçesi Hayvansal Üretim Miktarı (ton)	111
Tablo 94. Derinkuyu İlçesi Kovan Sayısı ve Tipi	111
Tablo 95. Derinkuyu İlçesi Arıcılık Faaliyeti Yapan İşletme Sayısı	112
Tablo 96. Derinkuyu İlçesi Canlı Hayvan Sayısı (baş)	112
Tablo 97. 2010-2021 Yılları Ahiler Kalkınma Ajansı Tarafından Desteklenen Projeler	116
Tablo 98. Gülşehir İlçesi Mahalle ve Köyler	120
Tablo 99. Gülşehir İlçesi Köyler	120
Tablo 100. 2018 – 2022 Yılları Gülşehir İlçesi Nüfusunun Cinsiyet ve Yaşa Göre Dağılımı	124
Tablo 101. Gülşehir İlçesi Eğitim İstatistikleri	124
Tablo 102. Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayıları	125
Tablo 103. Gülşehir İlçesinde Üretilen Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler Üretim Miktarı(ton)	126
Tablo 104. 2018 – 2022 Yılları Gülşehir İlçesinde Üretilen Sebze Miktarı (ton)	127
Tablo 105. 2018 – 2022 Yılları Gülşehir İlçesinde Üretilen Meyve Miktarı (ton)	128
Tablo 106. 2018 – 2022 Yılları Gülşehir İlçesi Toplam Tarım Alanları (dekar)	128
Tablo 107. 2018 – 2022 Yılları Gülşehir İlçesi Türlerine Göre Tarım Alanları (dekar)	128
Tablo 108. 2018 – 2022 Yılları Gülşehir İlçesi Hayvansal Üretim Miktarı (ton)	129
Tablo 109. Gülşehir İlçesi Kovan Sayısı ve Tipi	129
Tablo 110. Gülşehir İlçesi Arıcılık Faaliyeti Yapan İşletme Sayısı	129
Tablo 111. Gülşehir İlçesi Canlı Hayvan Sayısı (baş)	130
Tablo 112. 2010-2021 Yılları Ahiler Kalkınma Ajansı Tarafından Desteklenen Projeler	133

Tablo 113. Hacibektaş İlçesi Mahalle ve Belediyeler	138
Tablo 114. Hacibektaş İlçesi Köyler	138
Tablo 115. 2018 – 2022 Yılları Hacibektaş İlçesi Nüfusunun Cinsiyet ve Yaşa Göre Dağılımı	141
Tablo 116. Hacibektaş İlçesi Eğitim İstatistikleri	142
Tablo 117. Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayıları	142
Tablo 118. Hacibektaş İlçesinde Üretilen Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler Üretim Miktar (ton)	144
Tablo 119. 2018 – 2022 Yılları Hacibektaş İlçesinde Üretilen Sebze Miktarı (ton)	145
Tablo 120. 2018 – 2022 Yılları Hacibektaş İlçesinde Üretilen Meyve Miktarı (ton)	145
Tablo 121. 2018 – 2022 Yılları Hacibektaş İlçesi Toplam Tarım Alanları (dekar)	146
Tablo 122. 2018 – 2022 Yılları Hacibektaş İlçesi Türlerine Göre Tarım Alanları (dekar)	146
Tablo 123. 2018 – 2022 Yılları Hacibektaş İlçesi Hayvansal Üretim Miktarı (ton)	146
Tablo 124. Hacibektaş İlçesi Kovan Sayısı ve Tipi	147
Tablo 125. Hacibektaş İlçesi Arıcılık Faaliyeti Yapan İşletme Sayısı	147
Tablo 126. Hacibektaş İlçesi Canlı Hayvan Sayısı (baş)	147
Tablo 127. 2010-2021 Yılları Ahiler Kalkınma Ajansı Tarafından Desteklenen Projeler	151
Tablo 128. Kozaklı İlçesi Mahalle ve Belediyeler	154
Tablo 129. Kozaklı İlçesi Köyler	155
Tablo 130. 2018 – 2022 Yılları Kozaklı İlçesi Nüfusunun Cinsiyet ve Yaşa Göre Dağılımı	157
Tablo 131. Kozaklı İlçesi Eğitim İstatistikleri	158
Tablo 132. Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayıları	158
Tablo 133. Kozaklı İlçesinde Üretilen Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler Üretim Miktarı (ton)	160
Tablo 134. 2018 – 2022 Yılları Kozaklı İlçesinde Üretilen Sebze Miktarı (ton)	161
Tablo 135. 2018 – 2022 Yılları Kozaklı İlçesinde Üretilen Meyve Miktarı (ton)	161
Tablo 136. 2018 – 2022 Yılları Kozaklı İlçesi Toplam Tarım Alanları (dekar)	162
Tablo 137. 2018 – 2022 Yılları Kozaklı İlçesi Türlerine Göre Tarım Alanları (dekar)	162
Tablo 138. 2018 – 2022 Yılları Kozaklı İlçesi Hayvansal Üretim Miktarı (ton)	163
Tablo 139. Kozaklı İlçesi Kovan Sayısı ve Tipi	163
Tablo 140. Kozaklı İlçesi Arıcılık Faaliyeti Yapan İşletme Sayısı	163
Tablo 141. Kozaklı İlçesi Canlı Hayvan Sayısı (baş)	164
Tablo 142. 2010-2021 Yılları Ahiler Kalkınma Ajansı Tarafından Desteklenen Projeler	166
Tablo 143. Merkez İlçe Mahalle ve Belediyeler	171
Tablo 144. Merkez İlçe Köyler	172
Tablo 145. 2018 – 2022 Yılları Merkez İlçesi Nüfusunun Cinsiyet ve Yaşa Göre Dağılımı	174
Tablo 146. Merkez İlçesi Eğitim İstatistikleri	175
Tablo 147. Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayıları	175
Tablo 148. Merkez İlçesinde Üretilen Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler Üretim Miktarı (ton)	177
Tablo 149. 2018 – 2022 Yılları Merkez İlçesinde Üretilen Sebze Miktarı (ton)	178
Tablo 150. 2018 – 2022 Yılları Merkez İlçesinde Üretilen Meyve Miktarı (ton)	179

Tablo 151. 2018 – 2022 Yılları Merkez İlçesi Toplam Tarım Alanları (dekar)	180
Tablo 152. 2018 – 2022 Yılları Merkez İlçesi Türlerine Göre Tarım Alanları (dekar)	180
Tablo 153. 2018– 2022 Yılları Merkez İlçe Hayvansal Üretim Miktarı (ton)	180
Tablo 154. Merkez İlçesi Kovan Sayısı ve Tipi	181
Tablo 155. Merkez İlçesi Arıcılık Faaliyeti Yapan İşletme Sayısı	181
Tablo 156. Merkez İlçesi Canlı Hayvan Sayısı (baş)	181
Tablo 157. Göreme Vadileri ve Uzunlukları	182
Tablo 158. Merkez İlçe Nevşehir OSB Bilgileri	188
Tablo 159. 2010-2021 Yılları Ahiler Kalkınma Ajansı Tarafından Desteklenen Projeler	189
Tablo 160. Ürgüp İlçesi Mahalle ve Belediyeler	198
Tablo 161. Ürgüp İlçesi Köyler	199
Tablo 162. 2018 – 2022 Yılları Ürgüp İlçesi Nüfusunun Cinsiyet ve Yaşa Göre Dağılımı	202
Tablo 163. Ürgüp İlçesi Eğitim İstatistikleri	203
Tablo 164. Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayıları	203
Tablo 165. Ürgüp İlçesinde Üretilen Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler Üretim Miktarı (ton)	204
Tablo 166. 2018 – 2022 Yılları Ürgüp İlçesinde Üretilen Sebze Miktarı (ton)	205
Tablo 167. 2018 – 2022 Yılları Ürgüp İlçesinde Üretilen Meyve Miktarı (ton)	206
Tablo 168. 2018 – 2022 Yılları Ürgüp İlçesi Toplam Tarım Alanları (dekar)	206
Tablo 169. 2018 – 2022 Yılları Ürgüp İlçesi Türlerine Göre Tarım Alanları (dekar)	207
Tablo 170. 2018 – 2022 Yılları Ürgüp İlçesi Hayvansal Üretim Miktarı (ton)	207
Tablo 171. Ürgüp İlçesi Kovan Sayısı ve Tipi	207
Tablo 172. Ürgüp İlçesi Arıcılık Faaliyeti Yapan İşletme Sayısı	208
Tablo 173. Ürgüp İlçesi Canlı Hayvan Sayısı (baş)	208
Tablo 174. 2010-2021 Yılları Ahiler Kalkınma Ajansı Tarafından Desteklenen Projeler	213

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil 1. Nevşehir İl Haritası	6
Şekil 2. Arazi Kullanım Haritası	7
Şekil 3. İlçe Kademeleri Haritası	10
Şekil 4. Nevşehir Ekonomik Yapı Genel Bakış	25
Şekil 5. Nevşehir İlçeleri Tahıl Ürünleri Üretim Miktarları (2022)	29
Şekil 6. Nevşehir İlçeleri Sebze Üretim Miktarları (2022)	31
Şekil 7. Nevşehir İlçeleri Meyve Üretim Miktarları (2022)	33
Şekil 8. Nevşehir İlçeler Hayvansal Ürün Miktarı (ton)	36
Şekil 9. Nevşehir İlçeleri Süt Üretim Miktarları	37
Şekil 10. Nevşehir İlçeler Kovan Sayıları	38
Şekil 11. Nevşehir İlçeler Arıcılık Faaliyeti Yapan İşletme Sayıları	39
Şekil 12. Nevşehir İlçeleri Canlı Hayvan Sayıları (2022)	40
Şekil 13. Nevşehir'in Metropollere Uzaklığı	49
Şekil 14. Acıgöl İlçe Haritası	63
Şekil 15. Acıgöl İlçesi Ekonomik Yapı Genel Bakış	67
Şekil 16. Avanos İlçe Haritası	84
Şekil 17. Avanos İlçesi Ekonomik Yapı Genel Bakış	87
Şekil 18. Derinkuyu İlçe Haritası	105
Şekil 19. Derinkuyu İlçesi Ekonomik Yapı Genel Bakış	109
Şekil 20. Gülşehir İlçe Haritası	122
Şekil 21. Gülşehir İlçesi Ekonomik Yapı Genel Bakış	126
Şekil 22. Hacıbektaş İlçe Haritası	140
Şekil 23. Hacıbektaş İlçesi Ekonomik Yapı Genel Bakış	143
Şekil 24. Kozaklı İlçe Haritası	156
Şekil 25. Kozaklı İlçesi Ekonomik Yapı Genel Bakış	159
Şekil 26. Merkez İlçe Haritası	173
Şekil 27. Merkez İlçesi Ekonomik Yapı Genel Bakış	177
Şekil 28. Ürgüp İlçe Haritası	200
Şekil 29. Ürgüp İlçesi Ekonomik Yapı Genel Bakış	204

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim 1. Nevşehir Simidi	50
Resim 2. Nevşehir Kabak Çekirdeği	51
Resim 3. Nevşehir Kuru Üzümü	51
Resim 4. Kaymaklı Kuru Kaymağı	52
Resim 5. Nevşehir Testi Kebabı	52
Resim 6. Nevşehir Üzüm Turşusu	53
Resim 7. Avanos Çömleği	53
Resim 8. Nevşehir Taşı	54
Resim 9. Nevşehir Halıları	55
Resim 10. Culfa	55
Resim 11. Tatların Yer Altı Şehri ve Sit Alanı	72
Resim 12. Acıgöl Yer Altı Şehri	73
Resim 13. Topada Yazılı Kaya Anıtı	74
Resim 14. Avanos Avrupa Seramik Rotası	92
Resim 15. Avanos Çömlekçilik	93
Resim 16. Paşabağları	93
Resim 17. Özkonak Yeraltı Şehri	94
Resim 18. Devrent Vadisi	94
Resim 19. Taş Köprü	95
Resim 20. Tarihi Asma Köprü (Sallanan Köprü)	95
Resim 21. Saruhan Kervansarayı	96
Resim 22. Avanos Yer Altı Müzesi (Güray Müze)	96
Resim 23. Saç Müzesi	97
Resim 24. Avanos Çömlekçilik	99
Resim 25. Üzümlü Kilise	113
Resim 26. Derinkuyu Yeraltı Şehri	113
Resim 27. Hakkı Atamulu Kültür Parkı	114
Resim 28. Derinkuyu Çileği	115
Resim 29. Gülşehir Açık Saray Örenyeri	131
Resim 30. St.Jean Kilisesi	131
Resim 31. Hacı Bektaş Veli Türbesi	148
Resim 32. Üçler Çeşmesi	148
Resim 33. Arkeoloji ve Etnografya Müzesi	149
Resim 34. Atatürk Evi Müzesi	149
Resim 35. Türk Konağı	164
Resim 36. Kozaklı Termal Kaynak	165
Resim 37. Göreme Açık Hava Müzesi	183
Resim 38. Karanlık Kilise	183

Resim 39. Damat İbrahim Paşa Cami	184
Resim 40. Uçhisar Kalesi	184
Resim 41. Azize Barbara Şapeli	185
Resim 42. Kaymaklı Yeraltı Şehri	185
Resim 43. Nevşehir Kalesi	186
Resim 44. Nevşehir Müzesi	186
Resim 45. Yılanlı Kilise	187
Resim 46. Meryem Ana Kilisesi	187
Resim 47. Keşlik Manastırı	209
Resim 48. Kızılçukur Vadisi	209
Resim 49. Kültür Müzesi	210
Resim 50. Mustafapaşa Köyü	210
Resim 51. Mazi Yer Altı Şehri	211

GRAFİKLERİN LİSTESİ

Grafik 1. İlçeler Köy ve Şehir Nüfusları	14
Grafik 2. Nevşehir İl Nüfusunun Eğitim Kademelerine Göre Durumu	24
Grafik 3. Nevşehir ve Türkiye GSYH Miktarları	26
Grafik 4. Nevşehir 2018-2022 İthalat ve İhracat Miktarları	26
Grafik 5. Nevşehir İş Kayıtlarına Göre Girişim Sayıları	46
Grafik 6. 2018 – 2022 Yılları Acıgöl İlçesi Toplam Nüfusu	64
Grafik 7. 2018 – 2022 Yılları Acıgöl İlçesi Köy-Şehir Nüfus Dağılımı	64
Grafik 8. Acıgöl Nüfus Grafiği	65
Grafik 9. Acıgöl İlçesi Nüfusunun Eğitim Kademelerine Göre Durumu	66
Grafik 10. 2018 – 2022 Yılları Avanos İlçesi Toplam Nüfusu	84
Grafik 11. 2018 – 2022 Yılları Avanos İlçesi Köy-Şehir Nüfus Dağılımı	85
Grafik 12. Avanos İlçesi Nüfus Grafiği	86
Grafik 13. Avanos İlçesi Nüfusunun Eğitim Kademelerine Göre Durumu	87
Grafik 14. 2018 – 2022 Yılları Derinkuyu İlçesi Toplam Nüfusu	105
Grafik 15. 2018 – 2022 Yılları Derinkuyu İlçesi Köy-Şehir Nüfus Dağılımı	106
Grafik 16. Derinkuyu Nüfus Grafiği	107
Grafik 17. Derinkuyu İlçesi Nüfusunun Eğitim Kademelerine Göre Durumu	108
Grafik 18. 2018 – 2022 Yılları Gülşehir İlçesi Toplam Nüfusu	123
Grafik 19. 2018 – 2022 Yılları Gülşehir İlçesi Köy-Şehir Nüfus Dağılımı	123
Grafik 20. Gülşehir Nüfus Grafiği	124
Grafik 21. Gülşehir İlçesi Nüfusunun Eğitim Kademelerine Göre Durumu	125
Grafik 22. 2018 – 2022 Yılları Hacıbektaş İlçesi Toplam Nüfusu	140
Grafik 23. 2018 – 2022 Yılları Hacıbektaş İlçesi Köy-Şehir Nüfus Dağılımı	141
Grafik 24. Hacıbektaş Nüfus Grafiği	142
Grafik 25. Hacıbektaş İlçesi Nüfusunun Eğitim Kademelerine Göre Durumu	143
Grafik 26. 2018 – 2022 Yılları Kozaklı İlçesi Toplam Nüfusu	156
Grafik 27. 2018 – 2022 Yılları Kozaklı İlçesi Köy-Şehir Nüfus Dağılımı	157
Grafik 28. Kozaklı Nüfus Grafiği	158
Grafik 29. Kozaklı İlçesi Nüfusunun Eğitim Kademelerine Göre Durumu	159
Grafik 30. 2018 – 2022 Yılları Merkez İlçesi Toplam Nüfusu	173
Grafik 31. 2018 – 2022 Yılları Merkez İlçesi Köy-Şehir Nüfus Dağılımı	174
Grafik 32. Merkez Nüfus Grafiği	175
Grafik 33. Merkez İlçesi Nüfusunun Eğitim Kademelerine Göre Durumu	176
Grafik 34. 2018 – 2022 Yılları Ürgüp İlçesi Toplam Nüfusu	201
Grafik 35. 2018 – 2022 Yılları Ürgüp İlçesi Köy-Şehir Nüfus Dağılımı	201
Grafik 36. Ürgüp Nüfus Grafiği	202
Grafik 37. Ürgüp İlçesi Nüfusunun Eğitim Kademelerine Göre Durumu	203

KISALTMALAR

ADNKS	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
AHİKA	Ahiler Kalkınma Ajansı
Ar-Ge	Araştırma Geliştirme
AVM	Alışveriş Merkezi
ÇÜGEP	Çalışan ve Üreten Gençler Programı
GES	Güneş Enerji Santrali
GSYH	Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla
İSO 500	İstanbul Sanayi Odası, Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu
KGM	Karayolları Genel Müdürlüğü
km	Kilometre
km ²	Kilometrekare
KÜN	Kapadokya Üniversitesi
KSS	Küçük Sanayi Sitesi
M	Metre
M.Ö.	Milattan Önce
M.S.	Milattan Sonra
NEVÜ	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
NTDİOSB	Nevşehir Kozaklı Tarıma Dayalı İhtisas Sera OSB
OSB	Organize Sanayi Bölgesi
SEGE	Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
STB	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
TKDK	Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu
TOKİ	Toplu Konut İdaresi
TSO	Ticaret ve Sanayi Odası
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
UNWTO	Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü
YDO	Yatırım Destek Ofisi
YER-SİS	Türkiye'de Kentsel ve Kırsal Yerleşim Sistemleri Araştırması
yy	Yüzyıl

YÖNETİCİ ÖZETİ

YÖNETİCİ ÖZETİ

Ahiler Kalkınma Ajansı Aksaray, Kırıkkale, Kırşehir, Nevşehir ve Niğde illerini kapsayan TR71 bölgesinde kurulmuş olup faaliyetlerine 4 Nolu "Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi" doğrultusunda devam etmektedir. TR71 bölgesinde faaliyet gösteren Ajans'ın merkezi Nevşehir ilinde yer almakta ve Ajans diğer bölge illerinde Yatırım Destek Ofisleri (YDO) ile hizmet vermektedir. Bölgesel kalkınmada önemli rolü bulunan Kalkınma Ajanslarının öncelikli görevlerinden biri bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarının azaltılmasıdır. Dolayısıyla yürütülen Ajans faaliyetleri ile iller arası gelişmişlik farkları kadar ilçeler arasındaki gelişmişlik farklılıkları da incelenmekte ve bunları azaltmaya yönelik tedbirler geliştirilmektedir.

Nevşehir; Acıgöl, Avanos, Derinkuyu, Gülşehir, Hacıbektaş, Kozaklı, Merkez ve Ürgüp olmak üzere 8 ilçeye sahiptir. Coğrafi olarak Türkiye'nin orta noktasında yer alan il, konumu itibarıyla lojistik anlamda önemli olmanın yanı sıra Kapadokya bölgesinin merkezi olması sebebiyle de turizmde önemli bir destinasyondur. Kapadokya bölgesindeki kültür turizmi ile ön plana çıkan ilde, termal-sağlık turizmi (Kozaklı), inanç turizmi (Hacıbektaş) ve balon turizmi (Merkez) gibi alternatif turizm türleri de deneyimlenebilmektedir.

Tarımsal üretim bakımından önemli üretim miktarlarına ulaşan il, 2022 yılı TÜİK verilerine göre çerezlik kabak çekirdeği üretiminde Türkiye'de 1. sırada, kuru fasulye üretiminde Türkiye'de 2. sırada, şaraplık üzüm üretiminde Türkiye'de 3. sırada, toplam üzüm üretiminde Türkiye'de 7. sırada, patates üretiminde Türkiye'de 8. sırada yer almaktadır.

Nevşehir il genelinde sanayi faaliyetleri gelişme kaydetmiştir. Özellikle bims, metal işleme ve geri dönüşüm, inşaat malzemeleri, tarım aletleri ve otomotiv yan sanayi parçaları sektörleri ile öne çıkan ilde 2 adet organize sanayi bölgesi (OSB) faaliyet göstermekte olup 2 adet OSB ise kurulum aşamasındadır. Ayrıca ilde 13 adet küçük sanayi sitesi (KSS) faaliyet göstermektedir.

Nevşehir İlçeleri Mevcut Durum ve Yatırım Fırsatları Raporu, gelişmişlik farklarını azaltıcı faaliyetlere yol gösterici olması amacıyla ilçelerin mevcut durumlarını yansıtmaktadır. Yalnızca verilerden değil aynı zamanda yerel paydaşlardan elde edilen bilgiler ile oluşturulan rapor, ilçe özelinde yatırım fırsatlarını da ortaya çıkarmaktadır. Raporun, Nevşehir il genelinin ve ilçelerinin mevcut durumunun analiz edilmesi suretiyle ilçelerin potansiyelinin harekete geçirilmesine yönelik olarak gelecek yıllarda yapılacak çalışmalara temel oluşturması beklenmektedir.

GİRİŞ

GİRİŞ

Bölgesel ve sürdürülebilir kalkınma amaçları doğrultusunda, bölge içi ve bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılması ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması önem arz etmektedir. Bu açıdan, ildeki mevcut potansiyelin tespit edilmesi ve hayata geçirilmesi adına çalışmalar yürütmek son derece kıymetlidir. Bir ilin potansiyelinin kapsamlı şekilde ortaya çıkarılabilmesi için il imkânlarını, varlıklarını ve yatırım olanaklarını ilçe bazında detaylı incelemek gerekmektedir. Bu kapsamda, ilin yatırım ortamının gözler önüne serilmesi, mevcut durumunun belirlenmesi ve potansiyelinin ortaya çıkarılabilmesi adına ilçe bazlı analizler ve değerlendirmeler yapılarak ilçelerdeki sorunların, fırsatların belirlenmesi ve ilçe bazlı gelişimi sağlayabilmek için öneriler sunulması fayda sağlayacaktır. İlçeleri tek tek ele alan çalışma, ildeki mevcut durum ve koşulları açıklamakta; ilçelerdeki potansiyel gelişme alanlarını tespit etmekte ve ilçeleri derinlemesine ele alarak il geneline yönelik bir takım değerlendirmelerde bulunmaktadır.

Raporda, Nevşehir il bütününden hareketle ilçelere yönelik genel değerlendirme sunulmuştur. Bu kapsamda, 2. bölümde il geneli kapsamlı incelenerek ilçe bazlı karşılaştırmalar ile ele alınmış ve ilin mevcut durumu genel hatları ile ortaya çıkarılmıştır. Sonraki bölümlerde, sırasıyla Acıgöl, Avanos, Derinkuyu, Gülşehir, Hacıbektaş, Kozaklı, Merkez ve Ürgüp ilçeleri detaylı incelenmiş ve ilçelerin bünyelerinde barındırdığı potansiyel ile ilçelerin mevcut durumuna ilişkin veriler analiz edilmiştir. Değerlendirme kapsamında ilçelerin nüfusu (cinsiyet, yaş, köy-şehir gibi değişkenler ile birlikte), mahalle ve köy sayıları, yol bağlantıları, eğitim yapısı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından yapılan Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi (SEGE) doğrultusundaki gelişmişlik düzeyleri ve kademeleri, ekonomik yapısı (üretim miktarları ve ürün çeşitliliği), yöresel ürünleri, turizm ve sanayi gelişim alanları ve yatırım olanakları gibi hususlar ele alınmıştır. Veri toplama aşamasında literatür taraması ile ikincil verilere, başta TÜİK tarafından yayınlananlar olmak üzere yayınlanmış resmi verilere erişilmiş ve ilçe kaymakamları ve belediye başkanları ile görüşmeler yapılmıştır. Bölüm sonlarında, ilçenin güçlü yönleri ve potansiyel yatırım fırsatları ile zayıf yönleri ve sorunlarına değinilmiştir. Sonuç ve değerlendirme kısmında, ilçelerin mevcut durumları kısaca özetlenmiş ve il hakkında yatırım potansiyeli ve gelişim alanları temelli değerlendirmelerde bulunulmuştur.

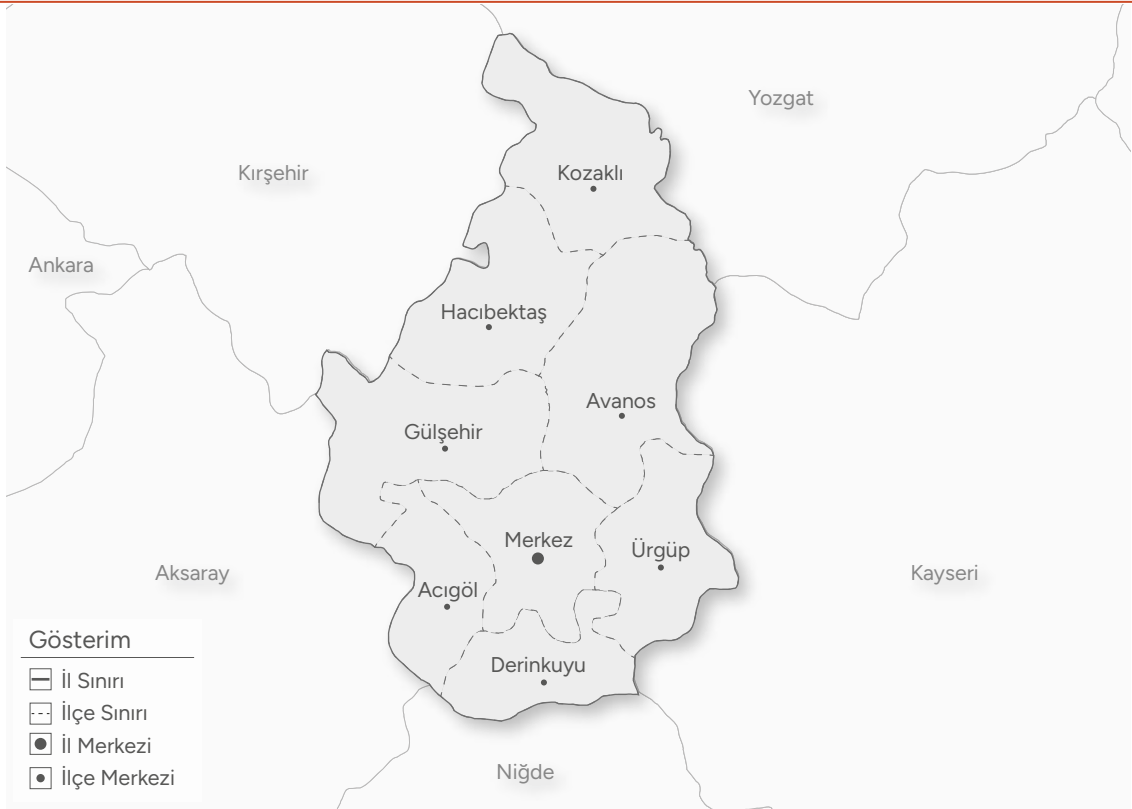

NEVŞEHİR İLÇELERİ GENEL BAKIŞ

2. NEVŞEHİR İLÇELERİ GENEL BAKIŞ

Doğuda Kayseri, batıda Aksaray, güneyde Niğde ve kuzeyde Yozgat ve Kırşehir illerinin bulunduğu Nevşehir, İç Anadolu Bölgesi'nin ortasında yer almaktadır. Yüzölçümü 5.386 km² olan ilin, il merkezinin rakımı 1.150 m'dir. Doğudan batıya doğru gidildikçe çukurluğu artan ve Kızılırmak vadisinin ikiye ayırdığı il, güney ve kuzey bölgelerine gidildikçe yükselen bir araziye sahiptir.

Şekil 1. Nevşehir İl Haritası

Kaynak: cografyaharita.com

Benzerine nadir rastlanan doğal peribacaları, ilin turizmini etkileyen en önemli unsurdur. Bunun yanı sıra kaya oyma yerleşimler, inanç merkezleri, Hacı Bektaş-ı Veli ve Damat İbrahim Paşa'nın bölgede yaşamış olmaları, pek çok medeniyetten izler taşıyan tarihi yapılar ve doğal mağaralar Nevşehir turizminde büyük bir yere sahiptir. Nevşehir tarih, kültür ve doğanın iç içe geçtiği, Türkiye'nin en önemli turizm destinasyonlarından biridir.

2.1. Coğrafi Yapı

İklim: Nevşehir ili tipik karasal iklim özellikleri göstermektedir. Yıllık sıcaklık ortalaması 11,8 °C, yıllık toplam yağışların ortalaması 415,7 kg/m² olup ortalama nispi nem % 63'tür. İl genelinde bozkır bitkileri görülmektedir. Orman alanları ise il yüzölçümünün yaklaşık % 1,3'ünü oluşturmaktadır (Nevşehir İl Özel İdaresi, 2023).

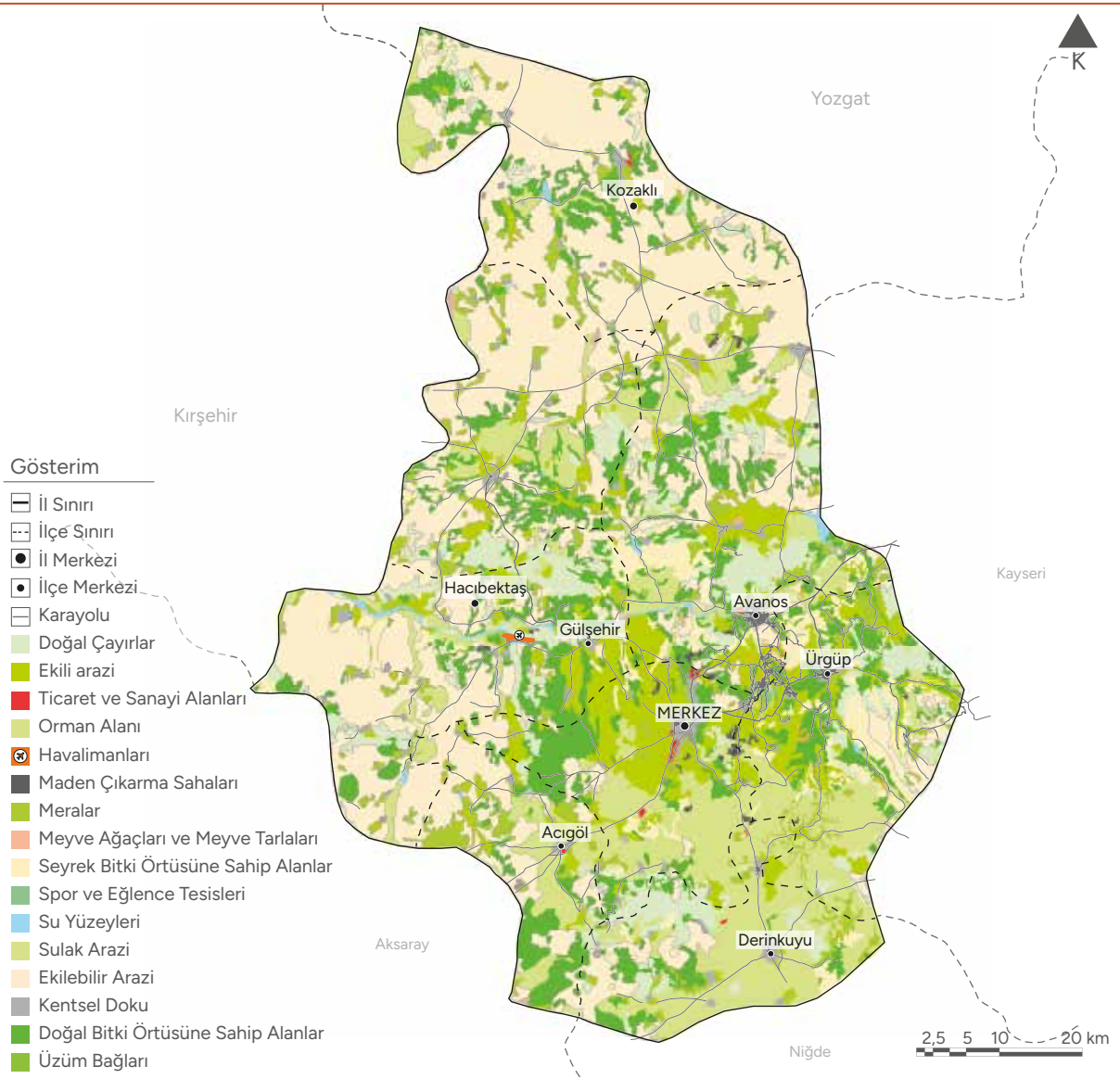
Bitki Örtüsü: Nevşehir, karasal iklim kuşağında bir bölge olup bu coğrafyada bozkır bitkilerine rastlanmaktadır. İlkbahar yağmurlarıyla yeşeren ve çiçek açan bozkır bitkileri, haziran ayında artan sıcaklıkla birlikte kuruma eğilimi göstermektedir.

Nevşehir ilinde, ormanlık alanlar son derece azdır. Yalnızca, Doğala ve Topaç köyleri arasındaki dağlık bölgelerde seyrek olarak meşe toplulukları bulunmaktadır. Günümüzde, Oylu Dağı'nın gizli köşelerinde, eski meşe ormanlarının izlerine rastlamak mümkündür. Ayrıca, akarsu çevresi ile Avanos'un bazı bölgelerinde tek tek ya da küçük gruplar halinde meşe ağaçları bulunmaktadır. İlin doğal bitki örtüsünü, vadilerde gözlemlenen söğüt, kavak ve selvi türleri tamamlamaktadır (Nevşehir Valiliği, 2023).

Arazi Kullanımı

Nevşehir ili, 538.630 hektarlık bir yüzölçümüne sahiptir ve bu arazinin kullanımı çeşitli kategorilere ayrılmaktadır.

Şekil 2. Arazi Kullanım Haritası

Ekilebilir Arazi (%65,4): Ekilebilir araziler ilin en geniş arazilerini oluşturan alanlardır. Bu alanlar tahıl, patates, üzüm, çekirdeklik kabak, pancar ve baklagiller gibi çeşitli tarım ürünlerinin yetiştirilmesinde kullanılmaktadır. Tarımsal alanlar büyüklük açısından Nevşehir'in en fazla arazi sınıflandırması arasında yer almakla birlikte genellikle ilin güney kısımlarında bulunmaktadır.

Mera ve Çayır Alanları (%13,3): Mera ve çayır alanları il genelinde büyük ve küçükbaş hayvanların otlatılmasında kullanılmaktadır. Mera alanları, her ilçede seyrek biçimde görülmekle birlikte yoğun olarak Ürgüp ve Derinkuyu ilçelerinde bulunmaktadır.

Orman Alanları (%2,5): Nevşehir'de orman alanları, yüzölçümünün %2,5'ini kapsar. Meşe, ardıç ve çam ağaçlarından oluşan ormanlar kızılırmak havzası etrafında görülmekle birlikte il genelinde toplam 150 ha'lık alanı kapsamaktadır.

Tarım Elverişsiz Alanlar (%14,4): Tarım elverişsiz alanlar, genellikle dağlık, kayalık bölgeler veya yapılaşma nedeniyle tarım için uygun olmayan alanlardır. Bu bölgeler, genellikle tarımsal faaliyetlerin dışında kalır ve alternatif kullanımları barındırmaktadır.

Kentsel ve Endüstriyel Alanlar (%4,4): Şehirleşme ve sanayi alanları da tarım elverişsiz alanlar arasında yer almaktadır. Nevşehir ilinde yapılaşmalar ilçe merkezlerinde yer almakta ve il genelinde toplam 77,7 ha alanı kapsamaktadır.

Nevşehir Dağları:

Erdaş Dağı: Nevşehir'in en yüksek noktası olan bu dağın yüksekliği 1.982 m'dir. Derinkuyu ilçe sınırlarında yer alan bu dağa en yakın yerleşim yerleri Özlüce ve Çakıllı köyleridir.

Hodul Dağı: Nevşehir-Kayseri il sınırında yer alan ve Ürgüp Yeşilöz köyüne oldukça yakın olan bu dağın yüksekliği 1.937 m olup Nevşehir'in en yüksek ikinci dağıdır.

Hırkadağ: Yüksekliği 1.683 m olup Gülşehir Dadağı köyüne yakındır.

Oylu Dağ: 1.642 m yüksekliğe sahip olan bu dağ, Uçhisar belde sınırları içerisinde yer almaktadır.

Nevşehir Akarsuları-Kızılırmak: Sivas ilinin İmranlı ilçesinden doğan Kızılırmak, Nevşehir ilinde yer alan Avanos ve Gülşehir ilçelerinden geçmektedir. Bölgede ayrıca Damsa Çayı ve Acıgöl Deresi bulunmakta olup sulamada bu kaynaklardan faydalanılmaktadır (Nevşehir Valiliği, 2023).

2.2. İlçeler ve İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksleri (SEGE)

Nevşehir ili; Acıgöl, Avanos, Derinkuyu, Gülşehir, Hacıbektaş, Kozaklı, Merkez ve Ürgüp olmak üzere 8 adet ilçeye sahiptir. Acıgöl ilçesinde 8 mahalle ve 10 köy, Avanos ilçesinde 17 mahalle ve 16 köy, Derinkuyu ilçesinde 12 mahalle ve 7 köy, Gülşehir ilçesinde 10 mahalle ve 31 köy, Hacıbektaş ilçesinde 3 mahalle ve 30 köy, Kozaklı ilçesinde 10 mahalle ve 27 köy, Merkez ilçesinde 44 mahalle ve 9 köy, Ürgüp ilçesinde 14 mahalle ve 23 köy bulunmaktadır. İlde toplamda 153 adet köy ve 118 adet mahalle bulunmaktadır.

Tablo 1. İlçe Mahalle ve Köy Sayıları

İlçe Adı	Mahalle Sayısı	Köy Sayısı
Acıgöl	8	10
Avanos	17	16
Derinkuyu	12	7
Gülşehir	10	31
Hacıbektaş	3	30
Kozaklı	10	27
Merkez	44	9
Ürgüp	14	23

Kaynak: TÜİK, 2022.

T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi (SEGE) çalışması, il bazlı ve ilçe bazlı olmak üzere iki farklı aşamada gerçekleştirilmiştir. Yapılan il bazlı çalışma sonucunda Nevşehir ili 4. kademe gelişmişlik seviyesinde yer almaktadır. Ancak, daha sonra ilçe bazlı teşvik sistemine geçilmesi ile birlikte yalnızca illerin değil ilde yer alan ilçelerin de gelişmişlik düzeylerinin ölçülmesi ve kendi içerisinde sınıflandırılması ihtiyacı doğmuştur. Bu kapsamda, Nevşehir ili 4. kademe gelişmişlik seviyesine sahip olarak kabul edilirken; gelişmişlik kademeleri ilçe bazlı olarak değişiklik göstermektedir. İlçelerin gelişmişlik endeksleri Tablo 2.'de yer almaktadır.

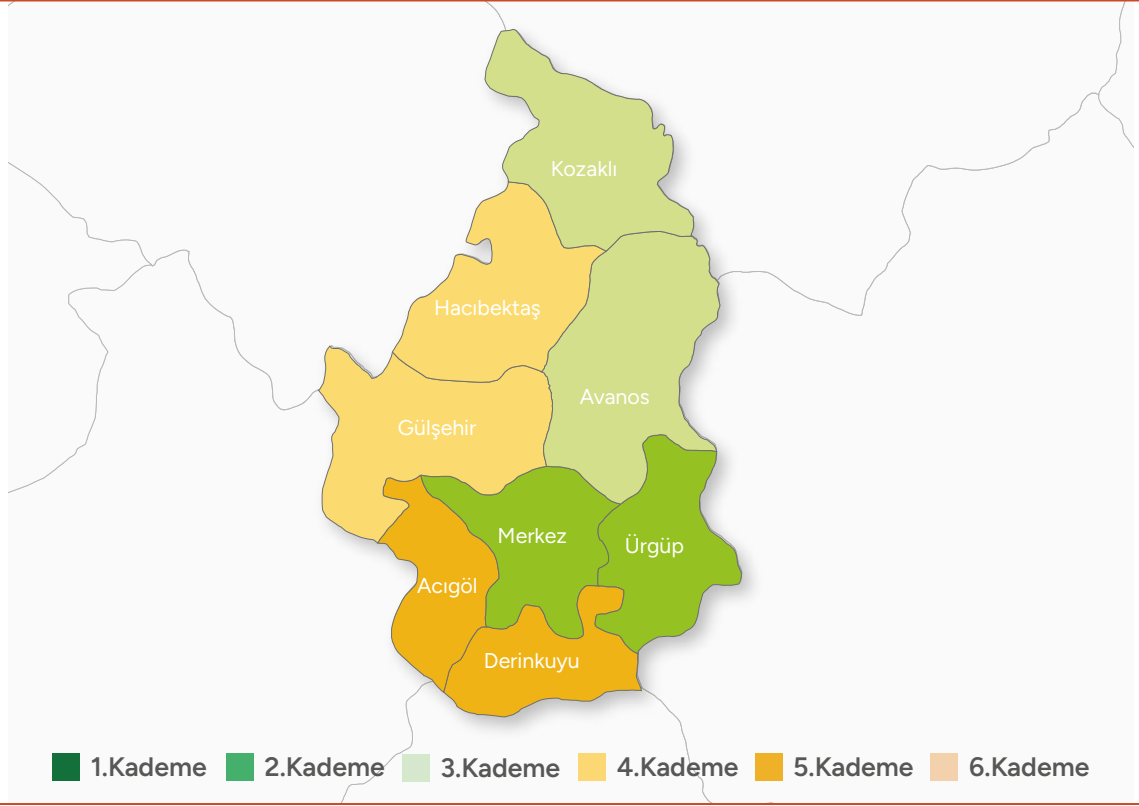
Tablo 2. Nevşehir İlçelerinin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Düzeyi

İlçe Adı	Genel Sıralama	İl İçindeki Sıralama	Skor	Kademe
Merkez	118	1	1,082	2
Ürgüp	216	2	0,527	2
Avanos	356	3	-0,044	3
Kozaklı	390	4	-0,130	3
Hacıbektaş	443	5	-0,211	4
Gülşehir	555	6	-0,326	4
Derinkuyu	737	7	-0,635	5
Acıgöl	811	8	-0,827	5

Kaynak: İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması SEGE-2022, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı.

Aşağıda, Nevşehir ilçelerinin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyleri şematik harita biçiminde yer almaktadır.

Şekil 3. İlçe Kademeleri Haritası

Kaynak: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, (2021). YER-SİS.

Yukarıda da görselleştirildiği üzere, SEGE araştırması doğrultusunda Merkez ve Ürgüp ilçeleri 2. kademe, Avanos ve Kozaklı ilçeleri 3. kademe, Hacıbekttaş ve Gülşehir ilçeleri 4. kademe, Derinkuyu ve Acıgöl ilçeleri 5. kademe gelişmişlik düzeyine sahiptir.

2.2.1. İlçelerin SEGE Sıralamalarındaki Değişim (2017-2022)

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından 2017 ve 2022 yıllarında yürütülen SEGE araştırması kapsamında, 2017-2022 dönemleri içerisinde ilçelerdeki değişim aşağıda analiz edilmiştir.

Tablo 3. 2017 Nevşehir İlçe Bazında Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması

İlçe Adı	Genel Sıralama	İl İçindeki Sıralama	Skor	Kademe
Merkez	143	1	0,961	2
Ürgüp	230	2	0,496	3
Kozaklı	313	3	0,185	3
Avanos	351	4	0,080	3
Hacıbekttaş	404	5	-0,059	3
Gülşehir	555	6	-0,326	4
Derinkuyu	737	7	-0,635	5
Acıgöl	811	8	-0,827	5

Kaynak: SEGE, 2017.

Nevşehir ilinin ilçeler arası gelişmişlik farkları 2017-2022 yılları temel alınarak incelendiğinde; 2017 yılında 1. sırada yer alan Merkez ilçenin 2022 yılında da ilk sırayı koruduğu görülmektedir. Aynı şekilde, 2017 yılında 2. sırada yer alan Ürgüp ilçesi, 2022 yılında 2. sırayı korumakta; 3. kademedan 2. kademeye geçmektedir. 2017 yılında 3. sırada yer alan Kozaklı ilçesi, 2022 yılında 4. sıraya gerilemiştir. Onun yerini, 2017 yılında 4. sırada yer alan Avanos ilçesi almıştır. 2017 yılında 3. kademe ve il içerisinde 5. sırada yer alan Hacibektaş ilçesi, 2022 yılında il içerisindeki sıralamasını korumuş ancak 3. kademedan 4. kademeye düşmüştür. Gülşehir ilçesi, 2017 yılında 6. sırada yer alırken, 2022 yılında sıralamadaki yerini korumuştur. Derinkuyu ilçesi, 2017 yılında 7. sırada yer alırken; 2022 yılında sıralamasını korumuştur. Son olarak Acıgöl ilçesi, 2017 yılında son sırada yer almış; 2022 yılında da sırasını korumuştur. Değişimlerin detayları, Tablo 4., 5. ve 6.'da yer almaktadır.

Tablo 4. Nevşehir İl İçindeki Sıralama Değişimi 2017-2022

İlçe Adı	İl İçindeki Sıralama 2017	İl İçindeki Sıralama 2022	İl İçindeki Sıralama Değişimi
Merkez	1	1	0
Ürgüp	2	2	0
Kozaklı	3	4	-1
Avanos	4	3	1
Hacibektaş	5	5	0
Gülşehir	6	6	0
Derinkuyu	7	7	0
Acıgöl	8	8	0

Kaynak: SEGE, 2017-2022.

Tablo 5. Nevşehir İlçe Skor Değişimi 2017-2022

İlçe Adı	Skor 2017	Skor 2022	Skor Değişimi
Merkez	0,961	1,082	0,121
Ürgüp	0,496	0,527	0,031
Kozaklı	0,185	-0,13	-0,315
Avanos	0,08	-0,044	-0,124
Hacibektaş	-0,059	-0,211	-0,152
Gülşehir	-0,326	-0,385	-0,059
Derinkuyu	-0,635	-0,615	0,02
Acıgöl	-0,827	-0,746	0,081

Kaynak: SEGE, 2017-2022.

Tablo 6. Nevşehir İlçe Kademe Değişimi 2017-2022

İlçe Adı	Kademe 2017	Kademe 2022	Kademe Değişimi
Merkez	2	2	0
Ürgüp	3	2	1
Kozaklı	3	3	0
Avanos	3	3	0
Hacıbektaş	3	4	-1
Gülşehir	4	4	0
Derinkuyu	5	5	0
Acıgöl	5	5	0

Kaynak: SEGE, 2017-2022.

İl genelinde, nispeten önemli bir yükseliş sağladığı söylenebilecek iki ilçe bulunurken (Merkez ve Acıgöl), bazı ilçelerde (Kozaklı ve Hacıbektaş) meydana gelen skor düşüşleri göze çarpmaktadır. Derinkuyu ve Ürgüp ilçelerinde ise, nispi miktarlarda skor artışı gözlenmektedir. Nevşehir ilinde, 2017-2022 yılları arasında yalnızca 2 ilçenin kademesinin değiştiği (Ürgüp ilçesinin 3. kademedan 2. kademeye yükseldiği ve Hacıbektaş ilçesinin 3. kademedan 4. kademeye gerilediği) göze çarpmaktadır. Diğer ilçelerin kademelerinde bir değişiklik olmadığı görülmektedir.

2.3. Nevşehir Yatırım Teşvik Sistemi Bölgeleri

2012/3305 Sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar ile yürürlüğe giren Yatırım Teşvik Sistemi kapsamında, bölgeler gelişmişlik düzeyleri esas alınarak sınıflandırılmış ve bölgesel teşvikler kapsamında faydalanılacak teşvik unsurları oranları gelişmişlik düzeyleri doğrultusunda belirlenmiştir. Bu kapsamda, Nevşehir il geneli 4.bölge olarak sınıflandırılmıştır. 2020/2846 Sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar uyarınca, Derinkuyu ve Acıgöl ilçeleri alt bölge desteklerinden yararlanabilecek ilçeler olarak ifade edilmiş olup 5. bölge desteklerinden faydalanmaktadır. Bunun dışındaki tüm ilçeler ise Nevşehir il geneli olan 4. bölge destek oranlarına tabiidir.

Aşağıda, ilçelerin teşvik kapsamındaki değerlendirilmeleri istisnai durumlar ile birlikte açıklanmaktadır. 2020/2846 Sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar kapsamında Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) bir alt bölge desteklerinden faydalanacağından, ildeki OSB'ler de 5. bölge desteklerinden faydalanmaktadır. Nevşehir Merkez'de bulunan Nevşehir OSB, bu kapsamda 5. bölge oranlarına göre desteklerden faydalanmaktadır. İlde bulunan bir diğer OSB olan Acıgöl OSB ise, hem ilçenin bir alt bölge sayılması, hem de OSB niteliğinin bir alt bölge oranlarından faydalandırılması sebebiyle 2 alt bölge olan 6. bölge oranlarından faydalanan ildeki tek bölgedir. Diğer tüm ilçelerde gerçekleştirilecek yatırımlar ise, il kademesi olan 4. bölge oranlarından faydalanmaktadır.

Tablo 7. İlçelerin ve OSB'lerin Yatırım Teşvik Sistemi Kapsamında Değerlendirilmeleri

İlçe Adı	Teşvik Kapsamı
Merkez	4.Bölge
Nevşehir OSB	5.Bölge
Ürgüp	4.Bölge
Avanos	4.Bölge
Kozaklı	4.Bölge
Hacıbektaş	4.Bölge
Gülşehir	4.Bölge
Derinkuyu	5.Bölge
Acıgöl	5.Bölge
Acıgöl OSB	6.Bölge

Kaynak: 2022/5548 Sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar.

Yatırım teşvik sisteminde yer alan teşvik kapsamında tanımlanmış bölgeler ile ilçelerin SEGE gelişmişlik düzeyleri birbiri ile karıştırılmamalıdır. SEGE çalışması, il içerisinde ilçelerin gelişmişlik düzeylerini ölçerken; yatırım teşvik sistemi hangi ilçenin hangi bölge oranları kapsamında teşvik alabileceğini ifade etmektedir. Nevşehir ilinin 4. kademe gelişmişlik düzeyinde olması sebebiyle il içerisinde yapılacak yatırımlar genel olarak 4. bölge teşviklerinden faydalandırılmaktadır (Bu kapsamda, SEGE sıralamasında gelişmişlik kademesi 2 ve 3 olan ilçeler de 4. bölge olarak kabul edilmektedir). Bununla birlikte, gelişmişlik kademesi, il kademesinin (4.bölge) altında olan ilçeler için alt bölge teşvikleri uygulamaya konmuştur. Böylece dezavantajlı durumda olan Derinkuyu ve Acıgöl ilçeleri 5. bölge kapsamına alınmış ve 5. bölge desteklerinden faydalandırılmıştır. OSB'ler ise tüm Türkiye'de istisnai bir yapıda olup bulunduğu bölgenin bir alt bölge teşvikleri kapsamında değerlendirilmektedir.

2.4. Nüfus Yapısı

Devlet Planlama Teşkilatı'nın (ilga) Kent Eşiği Çalışması tanımı doğrultusunda, 20.000 kişi ve üzeri nüfusun kent merkezinde yaşadığı yerleşimler "kent", diğerleri "kır" olarak sınıflandırılmaktadır. Bu doğrultuda, Merkez ve Ürgüp ilçesi kent, diğer ilçeler kır olarak nitelendirilmekte olup Nevşehir il genelinin kırsal yerleşime sahip olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 8. Köy ve Şehir Nüfus Oranları

	Köy Toplam	Şehir Toplam	İlçe Toplam	Köy Oran	Şehir Oran	Kır - Kent Sınıflaması
Acıgöl	13.041	5.964	19.005	68,6	31,4	Kır
Avanos	17.509	14.968	32.477	53,9	46,1	Kır
Derinkuyu	9.764	10.912	20.676	47,2	52,8	Kır
Gülşehir	8.922	12.474	21.396	41,7	58,3	Kır

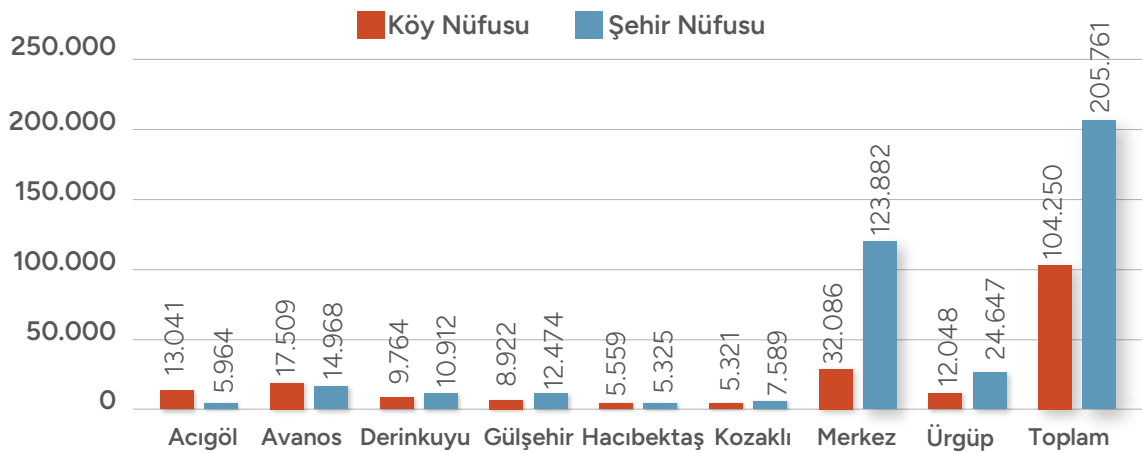
Tablo 8. Köy ve Şehir Nüfus Oranları Devamı

	Köy Toplam	Şehir Toplam	İlçe Toplam	Köy Oran	Şehir Oran	Kır - Kent Sınıflaması
Hacıbektaş	5.559	5.325	10.884	51,1	48,9	Kır
Kozaklı	5.321	7.589	12.910	41,2	58,8	Kır
Merkez	32.086	123.882	155.968	20,6	79,4	Kent
Ürgüp	12.048	24.647	36.695	32,8	67,2	Kent
Toplam	104.250	205.761	310.011	34	66	

Kaynak: TÜİK, 2022.

Acıgöl ilçesinde, toplam nüfus 19.005 olup bu nüfusun %68,6'sı köyde ve %31,4'ü kent merkezinde yaşamaktadır. Bu durumda, Acıgöl ilçesinin yoğun kırsal nüfusa sahip olduğu söylenebilmektedir. Avanos ilçesinde, toplam nüfus 32.477 olup bunların %53,9'u köyde, %46,1'i ise kent merkezinde yaşamaktadır. Avanos'un kır-kent dağılımına bakıldığında, büyük çoğunluk köyde yaşamasına rağmen, oranlar arasında büyük farklılık olmadığı göze çarpmakta; nüfusun köy ve kente dağıldığı sonucuna ulaşılmaktadır. Derinkuyu ilçe nüfusu 20.676 kişi olup %47,2'si köyde, %52,8'i kent merkezinde yaşamaktadır. Gülşehir ilçe nüfusu 21.396 kişi iken bunların %41,7'si köyde, %58,3'ü kent merkezinde yaşamaktadır. Derinkuyu'ya benzer olarak, Gülşehir'de de nüfusun çoğunluğu köyden ziyade kent merkezinde yaşamaktadır. Hacıbektaş'ın toplam nüfusu 10.884 kişi olup %51,1'i köyde, %48,9'u kent merkezinde yaşamaktadır. Kozaklı ilçesi toplam nüfusu 12.910 kişi olup %41,2'si köyde, %58,8'i kent merkezinde yaşamaktadır. Kozaklı ilçesinde de nüfusun çoğunluğunun kent merkezinde yaşadığı görülmektedir. Merkez ilçe, 155.968 kişilik toplam nüfusu ve 123.882 kişilik kent merkezi nüfusu ile kent olarak nitelendirilen ilçelerden biridir. Merkez ilçe nüfusunun %20,6'sı köylerde yaşarken; %79,4'lük büyük bir kısmı kent merkezinde ikamet etmektedir. Ürgüp ilçesi, 36.695 kişilik toplam nüfusu ve 24.647 kişilik kent merkezi nüfusu ile kent olarak nitelendirilen bir diğer ilçedir. Ürgüp ilçe nüfusunun %32,8'i köyde, %67,2'si kent merkezinde ikamet etmektedir.

Grafik 1. İlçeler Köy ve Şehir Nüfusları

Kaynak: TÜİK, 2022.

Tablo 9'da, Nevşehir ilçelerinin yaş ve cinsiyet bazlı köy nüfusu gösterilmektedir. Yaş grupları, çocuk nüfus olarak ifade edilen 0-14 yaş, çalışma çağı ya da genç nüfus olarak ifade edilen 15-64 yaş ve yaşlı nüfus olarak ifade edilen 65 üstü yaş sınıflandırılması baz alınarak oluşturulmuştur.

Tablo 9. Köy Nüfusu

Köy	Erkek			Kadın		
	0-14 Yaş	15-64 Yaş	65+ Yaş	0-14 Yaş	15-64 Yaş	65+ Yaş
Acıgöl	1.477	4.377	816	1.399	3.871	1.101
Avanos	1.402	5.731	1.635	1.291	5.276	2.174
Derinkuyu	1.111	3.359	522	1.056	2.994	722
Gülşehir	663	2.796	959	597	2.625	1.282
Hacıbektaş	219	1.676	857	236	1.521	1.050
Kozaklı	248	1.753	689	237	1.486	908
Merkez	3.304	11.503	1.803	3.064	10.126	2.286
Ürgüp	801	3.947	1.295	689	3.620	1.696
Toplam	9.225	35.142	8.576	8.569	31.519	11.219

Kaynak: TÜİK, 2022.

Buna göre, 0-14 yaş erkek en yüksek köy nüfusuna sahip ilçe Merkez olmakta; onu sırasıyla Acıgöl, Avanos, Derinkuyu, Ürgüp, Gülşehir, Kozaklı ve Hacıbektaş izlemektedir. 15-64 yaş arası erkek köy nüfusu büyükten küçüğe doğru Merkez, Avanos, Acıgöl, Ürgüp, Derinkuyu, Gülşehir, Kozaklı ve Hacıbektaş'tır. 65 yaş üstü köyde yaşayan erkek nüfus ise büyükten küçüğe doğru Merkez, Avanos, Ürgüp, Gülşehir, Hacıbektaş, Acıgöl, Kozaklı ve Derinkuyu'dur. Kadın nüfusuna bakıldığında; 0-14 yaş köy kadın nüfusu büyükten küçüğe doğru Merkez, Acıgöl, Avanos, Derinkuyu, Ürgüp, Gülşehir, Kozaklı ve Hacıbektaş'tır. 15-64 yaş kadın köy nüfusu büyükten küçüğe doğru sırasıyla Merkez, Avanos, Acıgöl, Ürgüp, Derinkuyu, Gülşehir, Hacıbektaş ve Kozaklı'dır. 65 yaş üstü köy kadın nüfusu ise büyükten küçüğe doğru sırasıyla Merkez, Avanos, Ürgüp, Gülşehir, Acıgöl, Hacıbektaş, Kozaklı ve Derinkuyu'dur.

Tablo 10. Köy Nüfusu Cinsiyet ve Yaşa Göre İlçe Sıralamaları

Yaş	Cinsiyet	Sıralama (Büyükten Küçüğe)
0-14	Erkek	Merkez Acıgöl Avanos Derinkuyu Ürgüp Gülşehir Kozaklı Hacıbektaş
	Kadın	Merkez Acıgöl Avanos Derinkuyu Ürgüp Gülşehir Kozaklı Hacıbektaş

Tablo 10. Köy Nüfusu Cinsiyet ve Yaş Göre İlçe Sıralamaları Devamı

Yaş	Cinsiyet	Sıralama (Büyükten Küçüğe)
15-64	Erkek	Merkez Avanos Acıgöl Ürgüp Derinkuyu Gülşehir Kozaklı Hacıbektaş
	Kadın	Merkez Avanos Acıgöl Ürgüp Derinkuyu Gülşehir Hacıbektaş Kozaklı
65+	Erkek	Merkez Avanos Ürgüp Gülşehir Hacıbektaş Acıgöl Kozaklı Derinkuyu
	Kadın	Merkez Avanos Ürgüp Gülşehir Acıgöl Hacıbektaş Kozaklı Derinkuyu

Kaynak: TÜİK, 2022.

Tablo 11’de, Nevşehir ilçelerinin yaş ve cinsiyet bazlı şehir nüfusu gösterilmektedir. Yaş grupları, çocuk nüfus olarak ifade edilen 0-14 yaş, çalışma çağı ya da genç nüfus olarak ifade edilen 15-64 yaş ve yaşlı nüfus olarak ifade edilen 65 üstü yaş sınıflandırılması baz alınarak oluşturulmuştur.

Tablo 11. Şehir Nüfusu

Şehir	Erkek			Kadın		
	0-14 Yaş	15-64 Yaş	65+ Yaş	0-14 Yaş	15-64 Yaş	65+ Yaş
Acıgöl	718	2.046	286	689	1.893	332
Avanos	1.447	5.115	829	1.338	5.212	1.027
Derinkuyu	1.250	3.879	373	1.246	3.595	569
Gülşehir	1.225	4.017	780	1.117	4.383	952
Hacıbektaş	319	1.797	449	319	1.921	520
Kozaklı	780	2.455	548	682	2.420	704
Merkez	14.380	41.364	3.916	13.444	45.995	4.783
Ürgüp	2.441	8.371	1.184	2.264	8.846	1.541
Toplam	22.560	69.044	8.365	21.099	74.265	10.428

Kaynak: TÜİK, 2022.

Buna göre, 0-14 yaş erkek en yüksek şehir nüfusuna sahip ilçe Merkez olmakta; onu sırasıyla Ürgüp, Avanos, Derinkuyu, Gülşehir, Kozaklı, Acıgöl ve Hacibektaş izlemektedir. 15-64 yaş arası erkek şehir nüfusu büyükten küçüğe doğru Merkez, Ürgüp, Avanos, Gülşehir, Derinkuyu, Kozaklı, Acıgöl ve Hacibektaş'tır. 65 yaş üstü şehirde yaşayan erkek nüfus ise büyükten küçüğe doğru Merkez, Ürgüp, Avanos, Gülşehir, Kozaklı, Hacibektaş, Derinkuyu ve Acıgöl'dür. Kadın nüfusuna bakıldığında; 0-14 yaş şehir kadın nüfusu büyükten küçüğe doğru Merkez, Ürgüp, Avanos, Derinkuyu, Gülşehir, Acıgöl, Kozaklı ve Hacibektaş'tır. 15-64 yaş kadın şehir nüfusu büyükten küçüğe doğru sırasıyla Merkez, Ürgüp, Avanos, Gülşehir, Derinkuyu, Kozaklı, Hacibektaş ve Acıgöl'dür. 65 yaş üstü şehir kadın nüfusu ise büyükten küçüğe doğru sırasıyla Merkez, Ürgüp, Avanos, Gülşehir, Kozaklı, Derinkuyu, Hacibektaş ve Acıgöl'dür.

Tablo 12. Şehir Nüfusu Cinsiyet ve Yaş Göre İlçe Sıralamaları

Yaş	Cinsiyet	Sıralama (Büyükten Küçüğe)
0-14	Erkek	Merkez Ürgüp Avanos Derinkuyu Gülşehir Kozaklı Acıgöl Hacibektaş
	Kadın	Merkez Ürgüp Avanos Derinkuyu Gülşehir Acıgöl Kozaklı Hacibektaş
15-64	Erkek	Merkez Ürgüp Avanos Gülşehir Derinkuyu Kozaklı Acıgöl Hacibektaş
	Kadın	Merkez Ürgüp Avanos Gülşehir Derinkuyu Kozaklı Hacibektaş Acıgöl
65+	Erkek	Merkez Ürgüp Avanos Gülşehir Kozaklı Hacibektaş Derinkuyu Acıgöl

Tablo 12. Şehir Nüfusu Cinsiyet ve Yaşa Göre İlçe Sıralamaları Devamı

65+	Kadın	Merkez Ürgüp Avanos Gülşehir Kozaklı Derinkuyu Hacıbektaş Acıgöl
-----	-------	---

Kaynak: TÜİK, 2022.

Tablo 13'te gösterildiği üzere, toplam çalışma çağındaki nüfusu en yüksek ilçe Merkez olmakta; bunu sırasıyla Ürgüp, Avanos, Derinkuyu, Gülşehir, Acıgöl, Kozaklı ve Hacıbektaş izlemektedir. Köy çalışma çağındaki nüfus sıralaması büyükten küçüğe doğru Merkez, Avanos, Acıgöl, Ürgüp, Derinkuyu, Gülşehir, Kozaklı ve Hacıbektaş iken; şehir çalışma çağı nüfus sıralaması Merkez, Ürgüp, Avanos, Gülşehir, Derinkuyu, Kozaklı, Acıgöl ve Hacıbektaş'tır. Toplam çalışma çağındaki nüfusun ilçe toplam nüfusuna oranına bakıldığında; en yüksek oranın Merkez ilçede olduğu ve bunu sırasıyla Ürgüp, Derinkuyu, Avanos, Gülşehir, Acıgöl, Hacıbektaş ve Kozaklı ilçelerinin izlediği görülmektedir. Bu oran, istihdama katılabilecek birey fazlalığını ifade ettiğinden kıymetlidir. Toplam nüfus ile de bağlantılı olmak üzere; çalışma çağındaki nüfusun büyük miktarı Merkez ilçede ikamet etmektedir. Çalışma çağındaki nüfusun Avanos ilçesinde köyde şehre nazaran daha fazla olması dikkat çekicidir. Aynı şekilde Acıgöl ilçesinde de köyde yaşayan çalışma çağındaki nüfus kent merkezinde yaşayana göre daha fazladır. Bu durumda, Avanos ve Acıgöl ilçe kırsallarında genç nüfusun en yoğun olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Türkiye'de 2021 yılı toplam çalışma çağı nüfusu oranı 68,12'dir. Bu durum, Merkez, Ürgüp ve Derinkuyu ilçelerinin ülke ortalamasına benzer seyirde olduğunu ve diğer ilçelerin il ortalamasının altında kaldığını göstermektedir.

Tablo 13. Çalışma Çağı Nüfus

	İlçe Toplam Nüfus	Köy Çalışma Çağı Nüfus	Şehir Çalışma Çağı Nüfus	Toplam Çalışma Çağı Nüfus	Toplam Çalışma Çağı Nüfus Oran
Merkez	155.968	21.629	87.359	108.988	69,9
Ürgüp	36.695	7.567	17.217	24.784	67,5
Derinkuyu	20.676	6.353	7.474	13.827	66,9
Avanos	32.477	11.007	10.327	21.334	65,7
Gülşehir	21.396	5.421	8.400	13.821	64,6
Acıgöl	19.005	8.248	3.939	12.187	64,1
Hacıbektaş	10.884	3.197	3.718	6.915	63,5
Kozaklı	12.910	3.239	4.875	8.114	62,9
İl Geneli Ortalama	310.011	66.661	143.309	209.970	68

Kaynak: TÜİK, 2022.

Tablo 14'te gösterildiği üzere köy çocuk nüfusu en fazla Merkez ilçede, sonrasında Acıgöl, Avanos, Derinkuyu, Ürgüp, Gülşehir, Kozaklı ve Hacıbekaş'tadır. Bu sıralama, toplam ilçe nüfusunun fazlalığı ile ve ilçe genelinin köyde ya da kent merkezinde yaşaması ile doğrudan ilişkilidir. Toplam çocuk nüfusunun ilçe toplam nüfusuna oranına bakıldığında; Derinkuyu, Acıgöl, Merkez, Avanos, Ürgüp, Gülşehir, Kozaklı ve Hacıbekaş sıralaması meydana gelmektedir. Bu durum, çocuk nüfus yoğunluğunun en fazla Derinkuyu ve Acıgöl'de olduğunu ifade etmektedir. Türkiye'de 2022 yılı toplam çocuk nüfus oranı 21,96'dır. Bu durum, Derinkuyu, Acıgöl ve Merkez ilçelerinin Türkiye ortalamasına yakın seyrettiğini; diğer ilçelerin ise Türkiye ortalamasından düşük olduğunu göstermektedir. Bu durum, il genelinde çocuk nüfus oranının Türkiye'den daha düşük olduğunu göstermektedir.

Tablo 14. Köy ve Şehir Çocuk Nüfus Oranları

	İlçe Toplam Nüfus	Köy 0-14	Şehir 0-14	Toplam 0-14	Toplam Çocuk Nüfusu Oran
Derinkuyu	20.676	2.167	2.496	4.663	22,6
Acıgöl	19.005	2.876	1.407	4.283	22,5
Merkez	155.968	6.368	27.824	34.192	21,9
Avanos	32.477	2.693	2.785	5.478	16,9
Ürgüp	36.695	1.490	4.705	6.195	16,9
Gülşehir	21.396	1.260	2.342	3.602	16,8
Kozaklı	12.910	485	1.462	1.947	15,1
Hacıbekaş	10.884	455	638	1.093	10
İl Geneli Ortalama	310.011	17.794	43.659	61.453	20

Kaynak: TÜİK, 2022.

Tablo 15'e göre, toplam yaşlı nüfusu sıralaması büyükten küçüğe doğru Merkez, Ürgüp, Avanos, Gülşehir, Hacıbekaş, Kozaklı, Acıgöl ve Derinkuyu'dur. Köyde yaşayan 65 yaş üstü nüfus en fazla Merkez ilçede, sonrasında Avanos, Ürgüp, Gülşehir, Acıgöl, Hacıbekaş, Kozaklı ve Derinkuyu'dadır. Toplam 65 yaş üstü nüfusun ilçe toplam nüfusuna oranına bakıldığında; Hacıbekaş, Kozaklı, Gülşehir, Avanos, Ürgüp, Acıgöl, Derinkuyu ve Merkez sıralaması göze çarpmaktadır. Bu durumda, yaşlı nüfusun yoğun olarak görüldüğü ilçe Hacıbekaş'tır. Türkiye'de 2022 yılı toplam 65+ nüfus oranı 9,91'dir. Yalnızca Merkez ilçenin ülke ortalamalarında seyrettiği; diğer tüm ilçelerde toplam yaşlı nüfus oranının ülke ortalamasının üzerinde olduğunu göstermektedir.

Tablo 15. Köy ve Şehir Yaşlı Nüfus Oranları

	İlçe Toplam Nüfus	Köy 65+	Şehir 65+	Toplam 65+	Oran
Hacıbekaş	10.884	1.907	969	2.876	26,4
Kozaklı	12.910	1.597	1.252	2.849	22,1
Gülşehir	21.396	2.241	1.732	3.973	18,6
Avanos	32.477	3.809	1.856	5.665	17,4
Ürgüp	36.695	2.991	2.725	5.716	15,6
Acıgöl	19.005	1.917	618	2.535	13,3

Tablo 15. Köy ve Şehir Yaşlı Nüfus Oranları Devamı

	İlçe Toplam Nüfus	Köy 65+	Şehir 65+	Toplam 65+	Oran
Derinkuyu	20.676	1.244	942	2.186	10,6
Merkez	155.968	4.089	8.699	12.788	8,2
İl Geneli Ortalama	310.011	19.795	18.793	38.588	12

Kaynak: TÜİK, 2022.

Toplam 65 yaş ve üzeri nüfusun toplam çalışma çağındaki nüfusuna oranını ifade eden yaş bağımlılık oranı en fazla olan ilçe Hacıbekaş'tır. Bunu sırasıyla Kozaklı, Gülşehir, Avanos, Ürgüp, Acıgöl, Derinkuyu ve Merkez ilçeler izlemektedir. Bu durum, yaşlı nüfus yoğunluğunun yüksek olması ile doğrudan ilişkilidir. Türkiye'de 2022 yılı yaş bağımlılık oranı 14,54'tür. Bu durum, Merkez ve Derinkuyu ilçelerinin ülke ortalamasına yakın seyrettiğini; diğer tüm ilçelerin ortalamasının üzerinde olduğunu göstermektedir. Özellikle Hacıbekaş ilçesinde bu oran son derece yüksek seyretmekte ve yaşlı nüfusun çalışma çağı nüfusuna göre hayli fazla olduğunu göstermektedir.

Tablo 16. Yaş Bağımlılık Oranları

	Yaş Bağımlılık Oranı
Hacıbekaş	41,6
Kozaklı	35,1
Gülşehir	28,7
Avanos	26,6
Ürgüp	23,1
Acıgöl	20,8
Derinkuyu	15,8
Merkez	11,7
İl Geneli Ortalama	18,3

Kaynak: TÜİK, 2022.

Toplam 0-14 yaş nüfusun toplam çalışma çağındaki nüfusa oranını ifade eden çocuk bağımlılık oranı en yüksek Acıgöl ilçesindedir. Onu sırasıyla Derinkuyu, Merkez, Gülşehir, Avanos, Ürgüp, Kozaklı ve Hacıbekaş izlemektedir. Türkiye'de 2022 yılı çocuk bağımlılık oranı 32,25 çıkmaktadır. Bu durum, Acıgöl'de çocuk bağımlılık oranının ülke ortalamasının üzerinde, Derinkuyu ve Merkez ilçelerinin ortalamaya yakın ve diğer ilçelerin ortalamasının altında olduğunu göstermektedir.

Tablo 17. Çocuk Bağımlılık Oranları

	Çocuk Bağımlılık Oranı
Acıgöl	35,1
Derinkuyu	33,7
Merkez	31,4
Gülşehir	26,1
Avanos	25,7
Ürgüp	25
Kozaklı	24
Hacıbektaş	15,8
İl Geneli Ortalama	29,2

Kaynak: TÜİK, 2022.

Nüfus sınıflandırmasına göre 65 ve üzeri yaştakiler kendi arasında kategorilere ayrılmaktadır. Buna göre 65-75 yaş aralığı genç-yaşlı, 75-85 yaş aralığı orta-yaşlı ve 85+ ileri yaşlı olarak nitelendirilmektedir. İlçelerde, 65-75 yaş aralığındaki genç-yaşlı nüfusunun toplam 65+ yaş içerisindeki oranına bakıldığında, tüm ilçelerin %50'den fazla oranda genç-yaşlı barındırdığı görülmektedir. Bu durum, istihdamdan yeni ayrılan büyük bir kesimin il içerisinde barındığına işaret etmektedir. Türkiye'de 2022 yılı genç-yaşlı kesim nüfus oranı 64,47'dir. Bu durum, Merkez, Derinkuyu, Gülşehir ve Acıgöl ilçelerinin ülke ortalamasına yakın seyrettiğini ve diğer ilçelerin ülke ortalamasından düşük olduğunu göstermektedir.

Tablo 18. Genç-Yaşlı Kesim Nüfus Oranı

	Toplam 65-75	Toplam 65+	Oran
Merkez	8.341	12.788	65,2
Derinkuyu	1.408	2.186	64,4
Gülşehir	2.522	3.973	63,5
Acıgöl	1.608	2.535	63,4
Kozaklı	1.771	2.849	62,2
Avanos	3.448	5.665	60,9
Hacıbektaş	1.720	2.876	59,8
Ürgüp	3.254	5.716	56,9
İl Geneli Ortalama	24.072	38.588	62

Kaynak: TÜİK, 2022.

2.5. Eğitim Durumu

Nevşehir ilinde yer alan üniversiteler, okullar ve il nüfusunun eğitim durumu aşağıda yer almaktadır.

2.5.1. Üniversiteler

Nevşehir'de bir tanesi vakıf bir tanesi devlet üniversitesi olmak üzere 2 adet üniversite mevcut olup 2023 yılı öğrenci ve akademisyen sayıları aşağıda yer almaktadır.

Tablo 19. Nevşehir Üniversiteleri ve İstatistikler

	Fakülte Sayısı	Enstitü Sayısı	Yüksek Okul	Meslek Yüksek Okulu	Öğretim Üyesi Sayısı	Öğrenci Sayısı
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi (Devlet)	10	4	1	9	755	21.133
Kapadokya Üniversitesi (Vakıf)	4	1	2	1	198	8.907
Toplam	15	5	3	10	953	30.040

Kaynak: Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, 2023.

Tablo 19’da görüldüğü üzere, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi (NEVÜ)’nde 10 fakülte, 4 enstitü, 1 yüksekokul, 9 meslek yüksekokulu, 755 öğretim üyesi ve 21.133 öğrenci bulunmaktadır. Kapadokya Üniversitesi (KÜN)’nde ise, 4 fakülte, 1 enstitü, 2 yüksekokul, 1 meslek yüksekokulu, 198 öğretim üyesi ve 8.907 öğrenci bulunmaktadır. Nevşehir’deki üniversitelerin 2023 yılı itibarıyla öğrenci sayılarının detayları ise Tablo 20’de yer almaktadır.

Tablo 20. Nevşehir Üniversiteleri Kayıtlı Öğrenci Sayıları

Üniversite	Tür	Ön lisans	Lisans	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam
KÜN	Vakıf	5.307	2.571	1.017	12	8.907
NEVÜ	Devlet	6.860	12.184	1.775	314	21.133
Toplam		12.167	14.755	2.792	326	30.040

Kaynak: Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, 2023.

Yukarıdaki tabloda, Nevşehir’deki iki üniversitede öğrenimine devam eden öğrencilerin öğrenim düzeylerine ilişkin dağılım gösterilmektedir. Buna göre ilde, toplam ön lisans öğrencisi 12.167 kişi, toplam lisans öğrencisi 14.755 kişi, toplam yüksek lisans öğrencisi 2.792 kişi, toplam doktora öğrencisi 326 kişi ve toplam yükseköğretim öğrencisi 30.040 kişidir. Nevşehir’deki üniversitelerin 2023 yılı itibarıyla akademisyen sayılarının detayları ise Tablo 21’de yer almaktadır.

Tablo 21. Nevşehir Üniversiteleri Akademisyen Sayıları

Üniversite	Profesör	Doçent	Doktor Öğretim Üyesi	Öğretim Görevlisi	Araştırma Görevlisi	Toplam
KÜN	16	8	61	84	29	198
NEVÜ	61	97	234	213	150	755
Toplam	77	105	295	297	179	953

Kaynak: Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, 2023.

Yukarıdaki tabloda, Nevşehir'deki iki üniversitede görev yapan akademisyenlerin unvanlarına ilişkin detaylar yer almaktadır. Buna göre ilde toplam 77 profesör, toplam 105 doçent, toplam 295 doktor öğretim üyesi, toplam 297 öğretim görevlisi, toplam 179 araştırma görevlisi olmak üzere 953 akademisyen görev yapmaktadır.

2.5.2. Okullar

Nevşehir'de 2023 yılı itibarıyla Milli Eğitim Bakanlığı okul, derslik, öğretmen ve öğrenci istatistikleri aşağıdaki Tablo 22'de yer almaktadır.

Tablo 22. Nevşehir Eğitim İstatistikleri

Okul/Kurum	Derslik	Öğretmen	Öğrenci
350	3.388	4.302	56.915

Kaynak: Nevşehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2023.

Nevşehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü verilerine göre ilde 350 okul, 3.388 derslik, 4.302 öğretmen ve 56.915 öğrenci bulunmaktadır.

Tablo 23. Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayıları

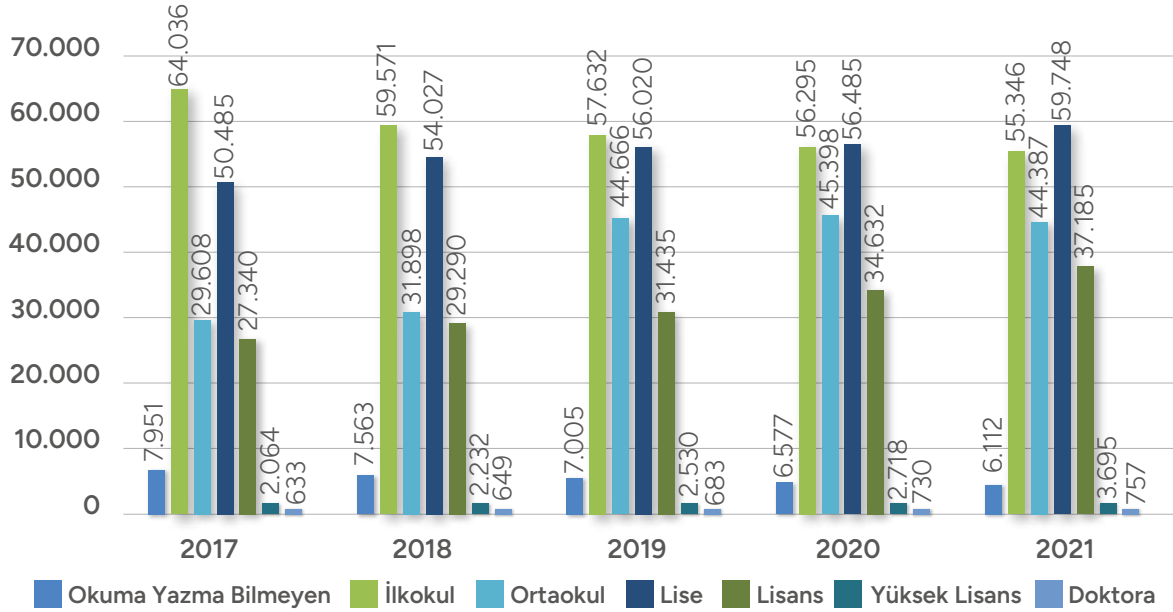
İlkokul + Ortaokul	Genel Ortaöğretim	Mesleki ve Teknik
15	18	13

Kaynak: Nevşehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2023.

Nevşehir ili derslik başına düşen öğrenci sayısı ilkokul ve ortaokul için 15, genel ortaöğretim (lise) için 18, mesleki ve teknik liseler için ise 13'tür. Bu verilere göre derslik başına düşen öğrenci sayısı bakımından Türkiye ortalamasının (24) altında, genel ortaöğretim düzeyinde Türkiye ortalamasının (34) altında, mesleki ve teknik eğitim düzeyinde Türkiye ortalamasının (26) altındadır.

2017-2021 yılları arasında Nevşehir il nüfusunun eğitim kademelerine göre durumu incelendiğinde 5 yıllık süreçte en fazla ilkokul mezunu bireyin bulunduğu görülmektedir. 2017 yılında, büyük bir fark ile ilkokul mezunu birey sayısı baskın iken; 2021 yılına gelindiğinde lise mezunlarında büyük miktarda artış yaşandığı görülmektedir. Okuma yazma bilmeyen nüfusta yıllar içerisinde azalma meydana gelmiştir. İlkokul mezunu sayısında da benzer şekilde azalış; ortaokul, lise ve lisans mezunu sayısında ise yıllar içerisinde artış meydana gelmiştir. Yüksek lisans ve doktora mezunu kişi sayısı az olmakla birlikte yıllar içerisinde artış göstermiştir.

Grafik 2. Nevşehir İl Nüfusunun Eğitim Kademelerine Göre Durumu

Kaynak: TÜİK, 2021.

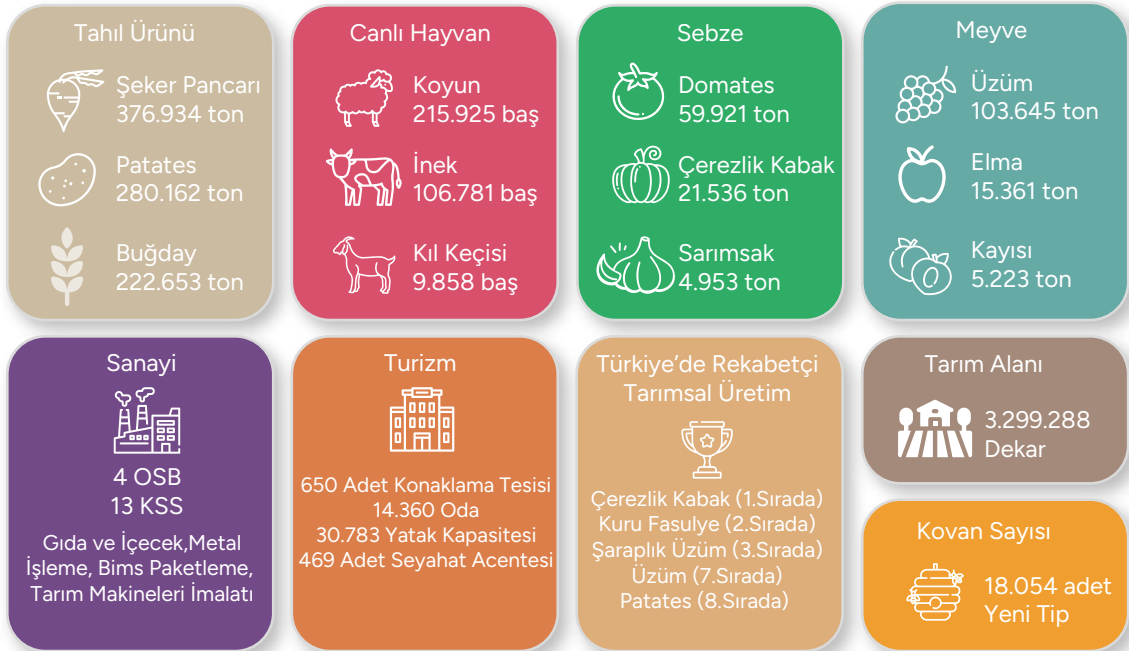
2.6. Ekonomik Yapı

Nevşehir'in ekonomik yapısında turizm faaliyetleri büyük bir öneme sahiptir. İl sınırları içerisinde yer alan Kapadokya bölgesi, ülkemizin en fazla turist çeken destinasyonlarından biridir. İlde, doğa ve kültür turizmi yanında, inanç turizmi, termal turizm ve balon turizmi gibi turizm faaliyetleri yer almaktadır. Bölge eşsiz doğal yapısı sayesinde her yıl 4 milyona yakın turisti ağırlamaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı 2023 yılı resmi verilerine göre; Nevşehir ili toplam 650 konaklama tesisi, 14.460 oda, 30.789 yatak kapasitesine sahiptir. Nevşehir mevcut yatak sayısı bakımından Türkiye'deki iller arasında 6. sırada yer almaktadır. Bölgede 2023 yılı itibarıyla 469 acente yer almaktadır. 2022 yılında, toplam 4 milyon 192 bin turist Kapadokya'yı ziyaret etmiştir. Bölgede yer alan Hacı Bektaş-ı Veli müzesi 2023 yılında 736.082 ziyaretçi sayısı ile Türkiye'nin en çok ziyaret edilen 4. müzesi olmuştur. 2022 yılında Göreme Örenyeri 1.063.517 kişi, Zelve Paşabağları Ören Yeri 995.891 kişi ve Kaymaklı Yeraltı Şehri 553.047 kişi tarafından ziyaret edilmiştir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, Turizm İstatistikleri, 2023).

Turizmin yanında, tarım sektörü de il için önemli bir konumdadır. Nevşehir ili 2022 yılında Türkiye'deki çerezlik kabak üretiminin %32'sini sağlayarak ülkede 1. sırada, şaraplık üzüm üretiminin %10'unu sağlayarak ülkede 3. sırada, kuru fasulye üretiminin %17'sini sağlayarak ülkede 2. sırada ve patates üretiminin %5'ini sağlayarak ülkede 8. sırada yer almaktadır. Nevşehir'in diğer başlıca tarım ürünleri ise şeker pancarı ve kayısıdır (TÜİK, Bitkisel Üretim İstatistikleri, 2022). Ayrıca ilde limon ve patatesin muhafazası için 2 milyon ton üzerinde kapasite ile 1.321 adet doğal soğuk hava deposu bulunmaktadır. Sofralık ve salçalık domates ile çerezlik kabak, üretilen sebzeler arasında büyük paya sahiptir. Meyvecilik bilhassa bağcılık ile önemli bir yer tutmaktadır. İlde, meyve olarak üzüm, elma, zerdali, armut, kayısı, ceviz, dut, iğde, ayva ve badem yetişmektedir.

Nevşehir, sanayi alanında gelişme kaydetmekle birlikte sanayi alanında en gelişmiş ilçenin Merkez olduğunu söylemek mümkündür. Nevşehir ili pomza rezervi bakımından Türkiye 3.'sü olması ve toplam 450 milyon m³'lük pomza rezerv miktarı ile madencilik alanında ve bims, briket, tuğla gibi inşaat ürünleri üretiminde önemli bir yere sahiptir. Acıgöl perlit ve pomza bakımından, Avanos kum-çakıl ve kükürt bakımından, Derinkuyu ve Merkez pomza bakımından, Gülşehir zeolit, kaolin ve kayatuzu bakımından, Hacıbektaş mermer ve tuğla kiremit bakımından, Kozaklı, mermer ve kireçtaşı bakımından ve Ürgüp diyorit, pomza ve mermer bakımından zengindir (Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü, 2022). Nevşehir'de rezervi ve kalitesi yüksek pomza madenleri bims sektöründe ham madde olarak kullanılmaktadır.

Şekil 4. Nevşehir Ekonomik Yapı Genel Bakış

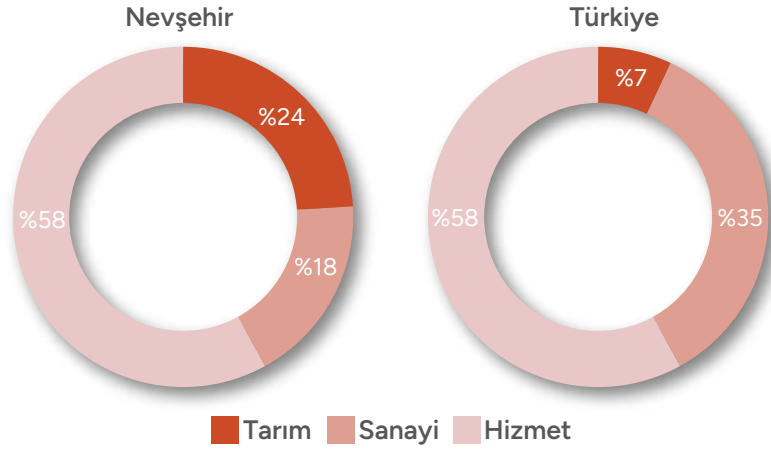
SGK verilerine göre 2022 yılında metalik olmayan ürünler imalatı alanında faaliyet gösteren 141 firma, 1.815 çalışan bulunmaktadır. Diğer madenler ve taş ocakçılığı alanında faaliyet gösteren 50 firma, 427 kişi, madencilik destekleyici hizmetler alanında 5 firma, 43 çalışan bulunmaktadır. Madencilik alanında ise toplamda 2.242 kişi çalışmaktadır (Sosyal Güvenlik Kurumu, 2022).

Nevşehir ilinde 2 adet aktif OSB bulunmaktadır ve biri Acıgöl'de diğeri Merkez ilçede yer almaktadır. 2022 yılında Kozaklı'da Tarıma Dayalı Termal İhtisas Sera OSB kurulmuş olup OSB'nin 2024 yılı içerisinde faaliyete geçirilmesi hedeflenmektedir. Ayrıca, 2023 yılında Avanos Kapadokya OSB kurulum işlemleri tamamlanmıştır. Altyapı çalışmalarının 2024 ve 2025 yıllarında gerçekleştirilmesi planlanmaktadır. Bunun yanında il içerisinde 13 adet Küçük Sanayi Sitesi (KSS) bulunmaktadır.

2.6.1. Nevşehir GSYH Miktarları

2022 yılı TÜİK verilerine göre Nevşehir İli Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYH) toplamı, Türkiye toplamının %0,24'ünü oluşturmakta olup 36.047.755.000 TL'dir.

Grafik 3. Nevşehir ve Türkiye GSYH Miktarları

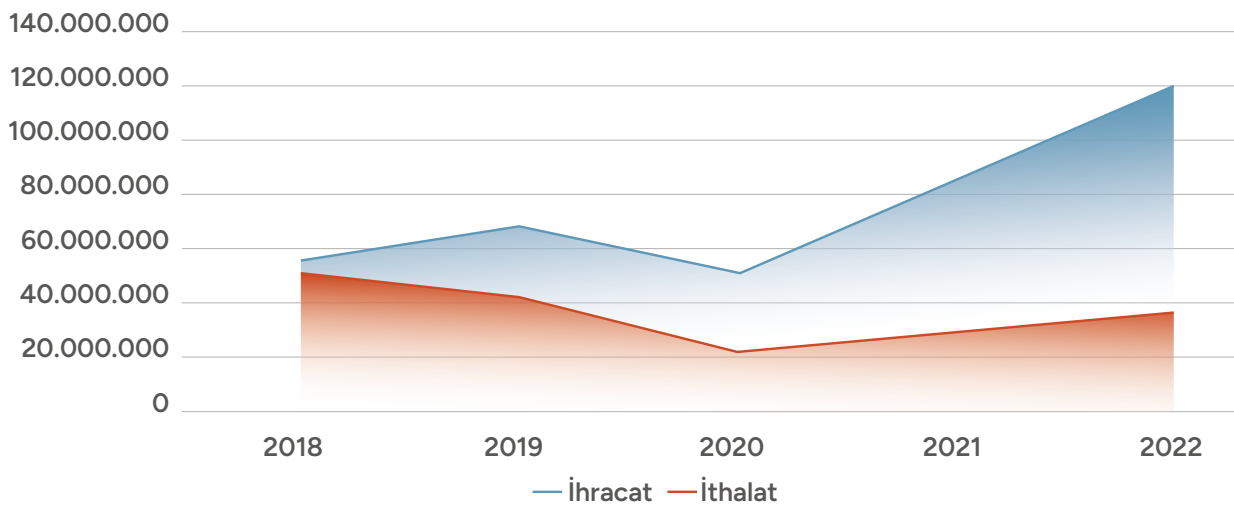

TÜİK, 2022.

2.6.2. Nevşehir İthalat ve İhracat Miktarları

Son 5 yıllık dönemde ihracat hacminin en yüksek olduğu yıl 2022 olup 120.758.000 \$ ihracat gerçekleşmiştir. İthalat ise 2020 yılında 23.325.000 \$ ile en düşük seviyesini kaydetmiştir.

Grafik 4. Nevşehir 2018-2022 İthalat ve İhracat Miktarları

Kaynak: TÜİK, 2022.

TÜİK 2022 yılı verilerine göre, Nevşehir'de 33.047.000 \$ ithalat ve 120.758.000 \$ ihracat gerçekleşmiştir. En çok ihracat ve ithalat ise imalat sektöründe gerçekleşmiştir. İhracatın en çok gerçekleştiği diğer sektörler sırasıyla tarım, ormancılık ve balıkçılık, madencilik ve taşocakçılığı, su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri, bilgi ve iletişim, kültür, sanat, eğlence, dinlenme ve spordur.

Tablo 24. Nevşehir İhracat ve İthalat Miktarları (1.000 \$)

ISIC	ISIC Adı	İhracat Dolar	İthalat Dolar
1	İmalat	117.412	26.980
26	Tarım, ormancılık ve balıkçılık	3.105	5.799
18	Madencilik ve taş ocakçılığı	230	0
28	Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri	8	266
27	Bilgi ve iletişim	3	1
29	Kültür, sanat eğlence, dinlence ve spor	0	1
	Toplam	120.758	33.047

Kaynak: TÜİK, 2022.

TÜİK 2022 dış ticaret verileri doğrultusunda, en fazla ihracat Rusya Federasyonu'na gerçekleşmiştir. Bunu sırasıyla Gürcistan, Birleşik Krallık, İspanya, Irak ve Almanya izlemektedir.

Tablo 25. İhracat Yapılan İlk 10 Ülke

Ülke Adı	İhracat Dolar
Rusya Federasyonu	18.016.547
Gürcistan	17.796.759
Birleşik Krallık	14.448.164
İspanya	12.705.819
Irak	10.301.071
Almanya	6.629.424
Hollanda	5.974.353
İsrail	4.819.762
ABD	4.721.242
İran	2.375.711

Kaynak: TÜİK, 2022.

TÜİK 2022 dış ticaret verileri doğrultusunda, en fazla ithalat Çin'den gerçekleşmiştir. Bunu sırasıyla Hindistan, Hollanda, Almanya ve İtalya izlemektedir.

Tablo 26. İthalat Yapılan İlk 10 Ülke

Ülke Adı	İthalat Dolar
Çin	11.435.640
Hindistan	3.946.549
Hollanda	3.410.422
Almanya	3.235.239

Tablo 26. İthalat Yapılan İlk 10 Ülke Devamı

Ülke Adı	İthalat Dolar
İtalya	2.415.424
İspanya	2.036.346
Kayseri Serbest Bölgesi	1.443.675
Rusya Federasyonu	1.384.863
Birleşik Krallık	1.298.510
Fransa	1.261.733

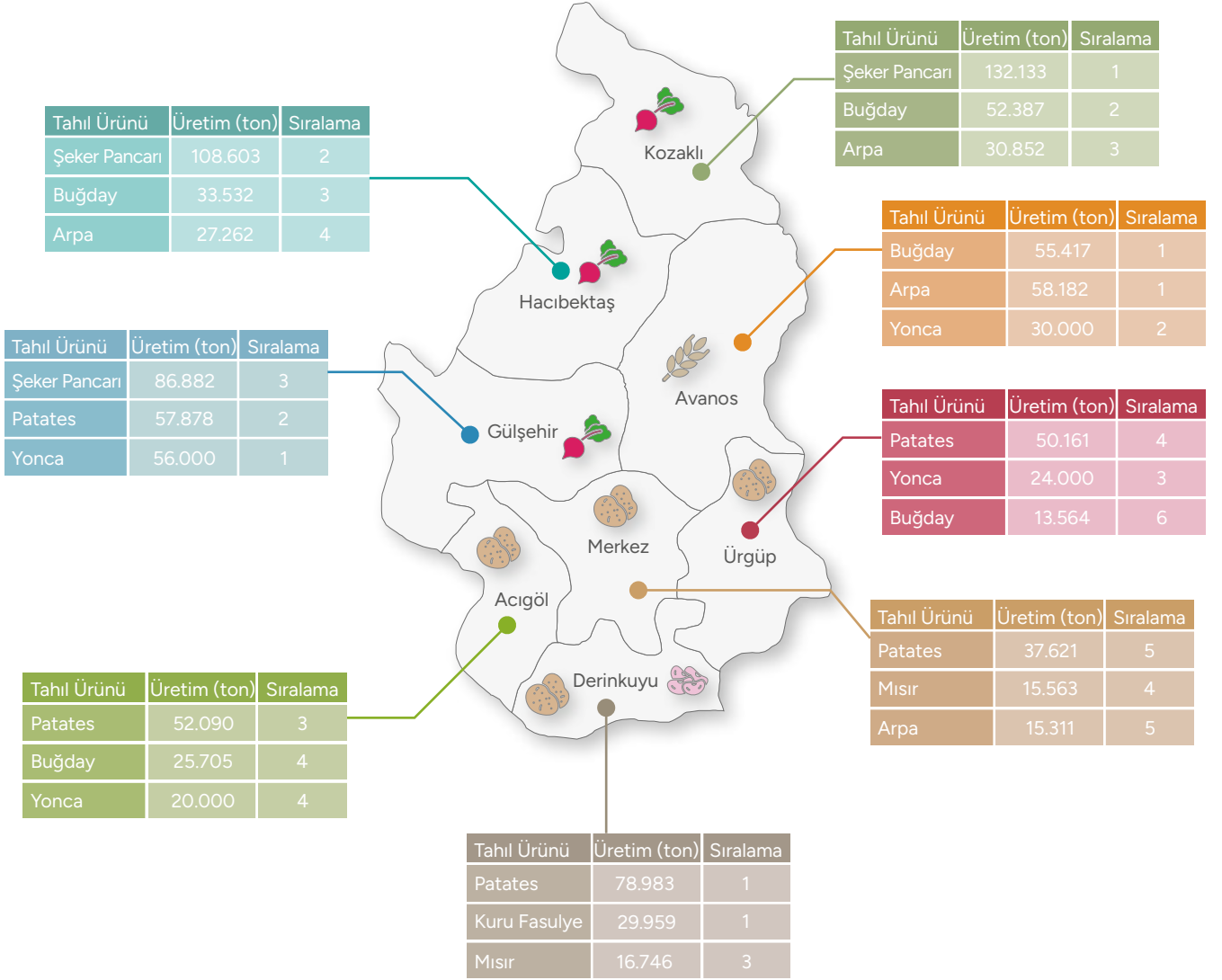
Kaynak: TÜİK, 2022.

2.6.3. Nevşehir Tarımsal Ürünler

Nevşehir ilinde pek çok farklı tahıl ürünü, sebze, meyve yetiştirilmekte ve hayvancılık faaliyetleri sürdürülmektedir. Aşağıda, Nevşehir’de üretimi yapılan tarım ürünlerinin, canlı hayvan sayılarının, kovan sayılarının ve arıcılık faaliyetlerinin, tarım alanlarının ilçe bazında karşılaştırmalı verileri yer almakta ve bu veriler açıklanmaktadır.

Toplam üretim miktarları incelendiğinde, Nevşehir ilinde en fazla miktarda üretilen tahıl ürününün şeker pancarı olduğu görülmektedir. Şeker pancarı üretiminde Kozaklı ve Hacibektaş ilçeleri öne çıkmaktadır. Acıgöl ve Derinkuyu’da ise şeker pancarı üretimi yapılmamaktadır. İlin tahıl ve diğer bitkisel üretim istatistikleri bakımından, patatesin il sıralamasında 2. sırada geldiği görülmektedir. Patates üretiminin en fazla olduğu ilçe Derinkuyu’dur. Bunu sırasıyla Gülşehir, Acıgöl ve Ürgüp izlemektedir. Hacibektaş ilçesinde, patates üretimi yapılmamaktadır. Buğday üretimi ilde 3. sırada gelmektedir. En fazla buğday üretimi yapılan ilçeler sırasıyla Avanos, Kozaklı, Hacibektaş ve Acıgöl’dür. Arpa üretimi, ilde 4. sırada yer almaktadır. Avanos ilçesi, arpa üretiminde diğer ilçelere kıyasla büyük bir paya sahiptir. Gülşehir ise, Avanos’un ardından 2. sırada gelmektedir. Yonca üretimi ilde 5. sırada gelmektedir. Büyük bir fark ile Gülşehir, ildeki en büyük yonca üreticisi ilçedir. Mısır üretiminde de Gülşehir ön plana çıkmaktadır. İlde üretilen kuru fasulyenin büyük bir miktarı Derinkuyu’da üretilmektedir. İlde çavdar üretimi bulunmakta olup en fazla üretim Merkez ilçede yapılmaktadır. Merkez ilçeden sonra ise Derinkuyu gelmektedir. Durum buğdayı yalnızca Kozaklı ve Hacibektaş ilçelerinde üretilmekle birlikte; üretimin büyük bir kısmı Kozaklı’dadır. Yulaf üretiminde Avanos ve Ürgüp en yüksek paya sahip olup aralarında son derece düşük bir fark mevcuttur. Nohut üretiminde, Hacibektaş en yüksek paya sahip olup onu Avanos ilçesi izlemektedir. Fiğ üretiminde Avanos ilçesi ön planda olup bunu Gülşehir ilçesi izlemektedir. Triticale en fazla Ürgüp’te üretilmekte; Gülşehir’de ise üretim yapılmamaktadır. Korunga üretimi büyük bir fark ile en fazla Ürgüp ilçesindedir. Aspir tohumu üretiminde, Hacibektaş ilçesi ilk sırada yer almaktadır. Ayçiçeği Tohumu üretimi yalnızca Hacibektaş ve Gülşehir ilçelerinde gerçekleştirilmekte olup büyük bir kısmı Hacibektaş’tan sağlanmaktadır.

Şekil 5. Nevşehir İlçeleri Tahıl Ürünleri Üretim Miktarları (2022)

Tablo 27. Nevşehir Tahıl Ürünleri Üretim Miktarı (ton)

	Toplam	Acıgöl	Avanos	Derinkuyu	Gülşehir	Hacıbektaş	Kozaklı	Merkez	Ürgüp
Şeker Pancarı	376.934	-	43.441	-	86.882	108.603	132.133	910	4.965
Patates	280.162	52.090	3.241	78.983	57.878	-	188	37.621	50.161
Buğday	222.653	25.705	55.417	13.313	16.586	33.532	52.387	12.149	13.564
Arpa	194.484	5.702	58.182	1.529	47.714	27.262	30.852	15.311	7.932
Yonca	184.500	20.000	30.000	16.150	56.000	15.000	9.350	14.000	24.000
Mısır	134.832	13.373	28.600	16.746	38.551	12.783	2.716	15.563	6.500
Fasulye (Kuru)	46.930	3.187	76	29.959	941	38	105	8.302	4.322
Çavdar	21.466	2.280	2.305	5.961	2.153	152	12	7.235	1.368
Yulaf	17.046	527	4.316	3.613	561	898	73	2.766	4.292

Tablo 27. Nevşehir Tahıl Ürünleri Üretim Miktarı (ton) Devamı

	Toplam	Acıgöl	Avanos	Derinkuyu	Gülşehir	Hacıbektaş	Kozaklı	Merkez	Ürgüp
Durum Buğdayı	14.230	-	-	-	-	3.003	11.227	-	-
Nohut	10.041	1.298	2.163	50	699	3.750	269	280	1.532
Fiğ	8.204	750	2.500	297	2.375	400	545	687	650
Triticale	2.444	231	443	97	-	337	139	388	809
Korunga	2.161	-	105	-	15	200	23	18	1.800
Aspir Tohumu	2.076	55	451	-	237	1.277	29	9	18
Ayçiçeği Tohumu	1.735	-	-	-	164	1.571	-	-	-

Kaynak: TÜİK, 2022.

Tablo 28’de Nevşehir ilçelerinin çoğunluğunda üretilen tahıl ürünleri ve bu ürünlerin üretimindeki ilçe sıralamaları gösterilmektedir. Buna göre; Avanos ilçesi 4 (buğday, yulaf, arpa ve fiğ), Derinkuyu ilçesi 2 (patates, fasulye), Gülşehir ilçesi 2 (mısır, yonca), Hacıbektaş ilçesi 3 (aspir tohumu, nohut, ayçiçeği tohumu), Kozaklı ilçesi 2 (şeker pancarı, durum buğdayı), Merkez ilçesi 1 (çavdar) ve Ürgüp ilçesi 2 (triticale, korunga) ürünün üretiminde il içerisindeki sıralamada ilk sırada yer almaktadır.

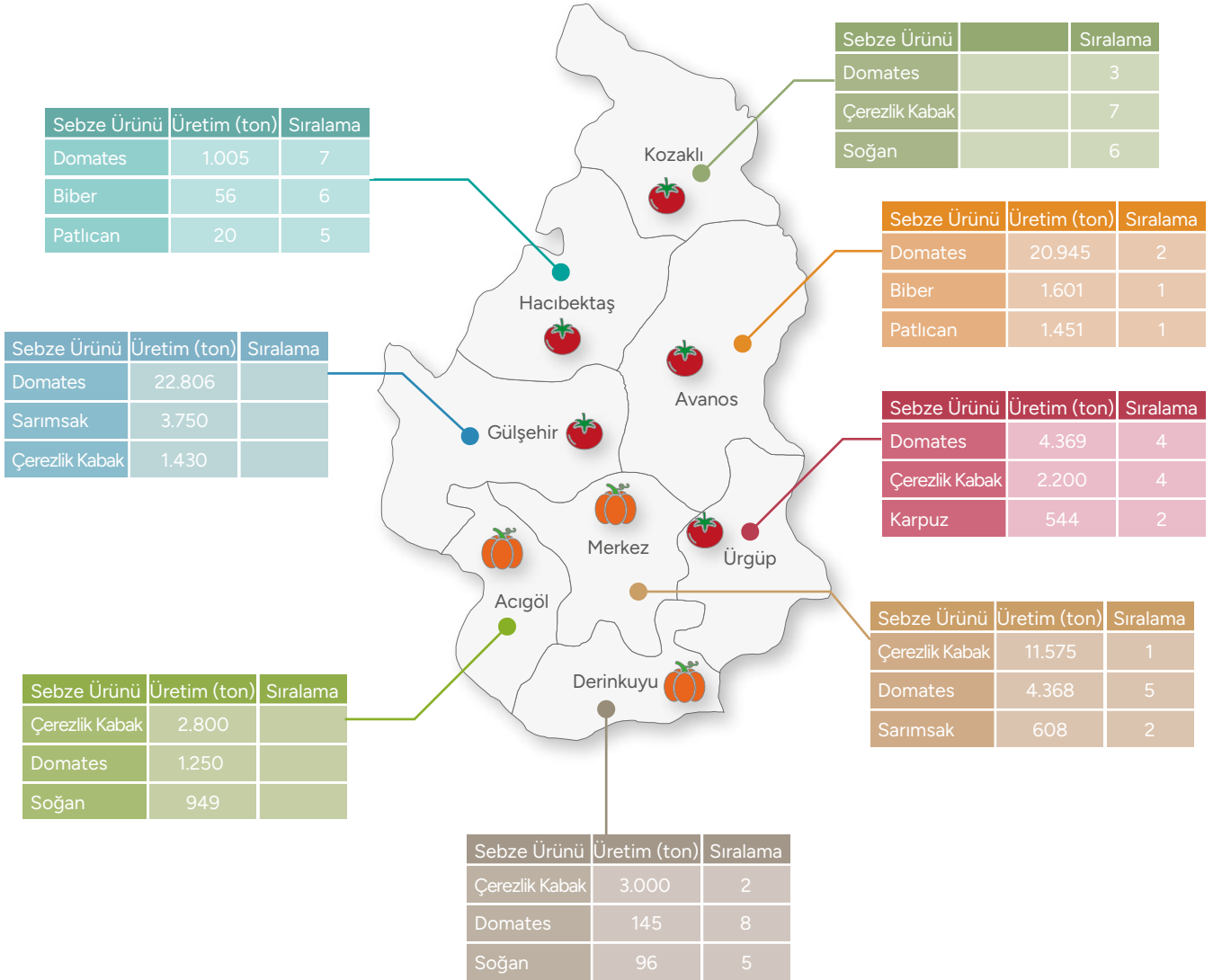
Tablo 28. Nevşehir Tahıl Ürünleri İlçe Sıralamaları

Ürün Adı	Nevşehir	Acıgöl	Avanos	Derinkuyu	Gülşehir	Hacıbektaş	Kozaklı	Merkez	Ürgüp
Şeker Pancarı	1	-	4	-	3	2	1	6	5
Patates	2	3	6	1	2	-	7	5	4
Buğday	3	4	1	7	5	3	2	8	6
Arpa	4	7	1	8	2	4	3	5	6
Yonca	5	4	2	5	1	6	8	7	3
Mısır	6	5	2	3	1	6	8	4	7
Fasulye (Kuru)	7	4	7	1	5	8	6	2	3
Çavdar	8	4	3	2	5	7	8	1	6
Yulaf	9	7	1	3	6	5	8	4	2
Durum Buğdayı	10	-	-	-	-	2	1	-	-
Nohut	11	4	2	8	5	1	7	6	3
Fiğ	12	3	1	8	2	7	6	4	5
Triticale	13	5	2	7	-	4	6	3	1
Korunga	14	-	3	-	6	2	4	5	1
Aspir Tohumu	15	4	2	-	3	1	5	7	6
Ayçiçeği Tohumu	16	-	-	-	2	1	-	-	-

Kaynak: TÜİK, 2022.

Nevşehir'deki sebze üretim miktarları incelendiğinde; en fazla üretilen sebzenin domates olduğu görülmektedir. Gülşehir ve Avanos ilçelerinde üretim en fazladır. Çerezlik kabak üretiminde Merkez ilçe 1. sırada yer almakta olup diğer ilçelere kıyasla son derece yüksek bir üretim miktarına sahiptir. Sarımsak üretiminin büyük çoğunluğu Gülşehir'den sağlanmaktadır. Salatalık üretimi ilçelerde dağınık biçimde bulunmakta olup üretimin en fazla olduğu ilçe Avanos'tur. Biber ve patlıcan en fazla Avanos'ta üretilirken; karpuz üretiminde Gülşehir 1. sırada yer almaktadır. Soğan üretiminde Acıgöl ön plana çıkmakta; Gülşehir ve Hacibektaş ilçelerinde üretim bulunmamaktadır. Kavun en fazla Avanos ilçesinde üretilmektedir. Fasulye üretimi bakımından en yüksek ilçe Acıgöl'dür. Marul sırasıyla Merkez, Acıgöl, Avanos'ta üretilmekte; Kozaklı'da ise 1 ton kadar üretim gerçekleştirilmektedir. Karnabahar Merkez ve Ürgüp ilçelerinde üretilmektedir. Düşük bir miktarda üretilen ıspanak, en fazla Avanos'ta üretilmektedir. Lahana Acıgöl ve Merkez ilçelerde üretilmektedir. Pırasa Acıgöl, Avanos ve Merkez ilçelerde üretilmektedir.

Şekil 6. Nevşehir İlçeleri Sebze Üretim Miktarları (2022)

Tablo 29. Nevşehir Sebze Üretim Miktarları (ton)

Ürün Adı	Toplam	Acıgöl	Avanos	Derinkuyu	Gülşehir	Hacıbektaş	Kozaklı	Merkez	Ürgüp
Domates	59.921	1.250	20.945	145	22.806	1.005	5.033	4.368	4.369
Kabak (Çerezlik)	21.526	2.800	330	3.000	1.430	-	191	11.575	2.200
Sarımsak	4.953	479	40	0	3.750	0	26	608	50
Biber	2.562	102	1.601	5	392	56	8	190	208
Salatalık	2.139	88	846	-	395	15	25	360	410
Soğan	2.047	949	173	96	0	0	58	517	254
Patlıcan	1.866	140	1.451	-	108	20	-	17	130
Karpuz	1.731	210	190	-	625	-	15	147	544
Kavun	768	113	300	-	124	-	36	30	165
Fasulye (Yeşil)	500	120	90	85	50	12	6	77	60
Marul	122	40	30	-	-	-	1	51	-
Karnabahar	108	-	-	-	-	-	-	90	18
Ispanak	79	10	35	-	6	-	2	26	-
Lahana	63	48	-	-	-	-	-	15	-
Pırasa	59	26	30	-	-	-	-	3	-

Kaynak: TÜİK, 2022.

Nevşehir ilçelerinin çoğunluğunda üretilen sebze ürünleri ve bu ürünlerin üretimindeki ilçe sıralamaları aşağıda gösterilmektedir. Buna göre; Acıgöl ilçesi 3 (soğan, fasulye, lahana), Avanos ilçesi 6 (patlıcan, pırasa, ıspanak, kavun, biber, salatalık), Gülşehir ilçesi 3 (domates, sarımsak, karpuz) ve Merkez ilçesi 3 (marul, çerezlik kabak, karnabahar) ürünün üretiminde ilk sırada yer almaktadır.

Tablo 30. Nevşehir Sebze Üretimi İlçe Sıralamaları

Ürün Adı	Nevşehir	Acıgöl	Avanos	Derinkuyu	Gülşehir	Hacıbektaş	Kozaklı	Merkez	Ürgüp
Domates	1	6	2	8	1	7	3	5	4
Kabak (Çerezlik)	2	3	6	2	5	-	7	1	4
Sarımsak	3	3	-	-	1	-	-	2	4
Biber	4	4	1	8	2	6	7	5	3
Salatalık	5	5	1	-	3	7	6	4	2
Soğan	6	1	4	5	-	-	6	2	3
Patlıcan	7	2	1	-	4	5	-	6	3
Karpuz	8	3	4	-	1	-	6	5	2
Kavun	9	4	1	-	3	-	5	6	2
Fasulye	10	1	2	3	6	7	8	4	5
Marul	11	2	3	-	-	-	4	1	-
Karnabahar	12	-	-	-	-	-	-	1	2

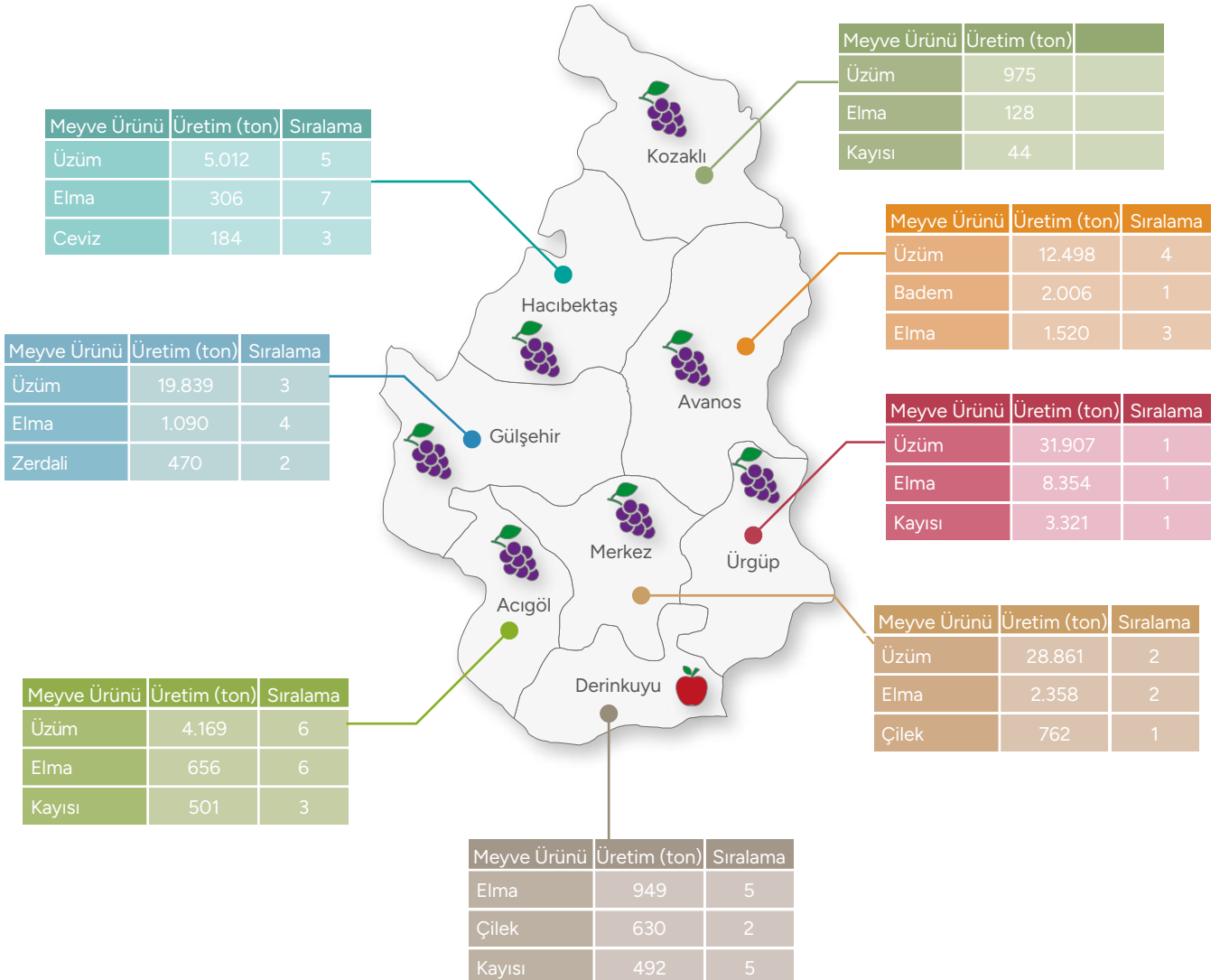
Tablo 30. Nevşehir Sebze Üretimi İlçe Sıralamaları *Devamı*

Ürün Adı	Nevşehir	Acıgöl	Avanos	Derinkuyu	Gülşehir	Hacibektaş	Kozaklı	Merkez	Ürgüp
Ispanak	13	3	1	-	4	-	5	2	-
Lahana	14	1	-	-	-	-	-	2	-
Pırasa	15	2	1	-	-	-	-	3	-

Kaynak: TÜİK, 2022.

Nevşehir ilinde en fazla miktarda üretilen meyve üzumdür. Bağcılık ile de özdeşleşmiş Nevşehir'de şaraplık, kurutmalık ve sofralık üzüm üretimi mevcuttur. Üzüm üretiminde Ürgüp ilçesi öne çıkmakta; Merkez ilçe onu izlemektedir. Elma, kayısı ve zerdalinin büyük bir kısmı Ürgüp'te üretilmektedir. Badem üretimi Derinkuyu hariç tüm ilçelerde yapılmakta olup en fazla üretim Avanos ilçesindedir. Armut üretiminde Ürgüp ilçesi öne çıkmakta; Merkez ilçe 2. sırada gelmektedir. Çilek üretimi Merkez ve Derinkuyu ilçelerinde yoğunlaşmış olup özellikle Derinkuyu çileği bölgede bilinen ve değerli bir çilektir. Ceviz üretiminde Avanos ve Ürgüp öne çıkmaktadır. İlde üretilen erik, ayva, kiraz, vişne, iğde, şeftali ve dutların büyük bir çoğunluğu Ürgüp'te üretilmektedir.

Şekil 7. Nevşehir İlçeleri Meyve Üretim Miktarları (2022)

Tablo 31. Nevşehir Meyve Üretim Miktarları (ton)

Ürün Adı	Toplam	Acıgöl	Avanos	Derinkuyu	Gülşehir	Hacıbektaş	Kozaklı	Merkez	Ürgüp
Üzüm	103.645	4.169	12.498	384	19.839	5.012	975	28.861	31.907
Elma	15.361	656	1.520	949	1.090	306	128	2.358	8.354
Kayısı	5.223	501	78	492	87	31	44	669	3.321
Zerdali	2.756	380	-	-	470	13	26	289	1.578
Badem	2.630	18	2.006	-	12	63	24	67	440
Armut	2.569	131	158	44	91	45	11	385	1.704
Çilek	1.578	-	12	630	-	-	24	762	150
Ceviz	1.358	27	499	-	19	184	23	119	487
Erik	1.183	84	46	5	30	29	2	99	888
Ayva	741	4	56	-	7	3	-	140	531
Kiraz	731	16	13	3	20	28	11	136	504
Vişne	325	5	27	4	22	15	13	81	158
İğde	218	-	19	-	-	8	8	54	129
Şeftali	211	2	37	1	5	2	4	67	93
Dut	158	6	-	-	50	1	6	29	66

Kaynak: TÜİK, 2022.

Aşağıda, Nevşehir ilçelerinin çoğunluğunda üretilen sebze ürünleri ve bu ürünlerin üretimindeki ilçe sıralamaları gösterilmektedir. Buna göre; Avanos ilçesi 2 (ceviz, badem), Merkez ilçesi 1 (çilek) ve Ürgüp ilçesi 12 (üzüm, elma, kayısı, zerdali, armut, erik, ayva, kiraz, vişne, iğde, şeftali, dut) ürünün üretiminde ilk sırada yer almaktadır. Buradan da anlaşılacağı üzere, Ürgüp ilçesi üretilen meyve çeşitliliğinin ve miktarının en fazla olduğu ilçedir.

Tablo 32. Nevşehir Meyveler İlçe Sıralamaları

Ürün Adı	Nevşehir	Acıgöl	Avanos	Derinkuyu	Gülşehir	Hacıbektaş	Kozaklı	Merkez	Ürgüp
Üzüm	1	6	4	8	3	5	7	2	1
Elma	2	6	3	5	4	7	8	2	1
Kayısı	3	3	6	4	5	8	7	2	1
Zerdali	4	3	-	-	2	6	5	4	1
Badem	5	6	1	-	7	4	5	3	2
Armut	6	4	3	7	5	6	8	2	1
Çilek	7	-	5	2	-	-	4	1	3
Ceviz	8	5	1	-	7	3	6	4	2
Erik	9	3	4	7	5	6	8	2	1

Tablo 32. Nevşehir Meyveler İlçe Sıralamaları Devamı

Ürün Adı	Nevşehir	Acıgöl	Avanos	Derinkuyu	Gülşehir	Hacıbektaş	Kozaklı	Merkez	Ürgüp
Ayva	10	5	3	-	4	6	-	2	1
Kiraz	11	6	5	8	4	3	7	2	1
Vişne	12	7	3	8	4	5	6	2	1
İğde	13	-	3	-	-	4	4	2	1
Şeftali	14	6	3	7	4	6	5	2	1
Dut	15	4	-	-	2	5	4	3	1

Kaynak: TÜİK, 2022.

İlçelerin tarım alanları incelendiğinde, tarım alanı en fazla olan ilçenin Avanos olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla Kozaklı, Hacıbektaş, Gülşehir, Merkez, Ürgüp, Acıgöl ve Derinkuyu izlemektedir.

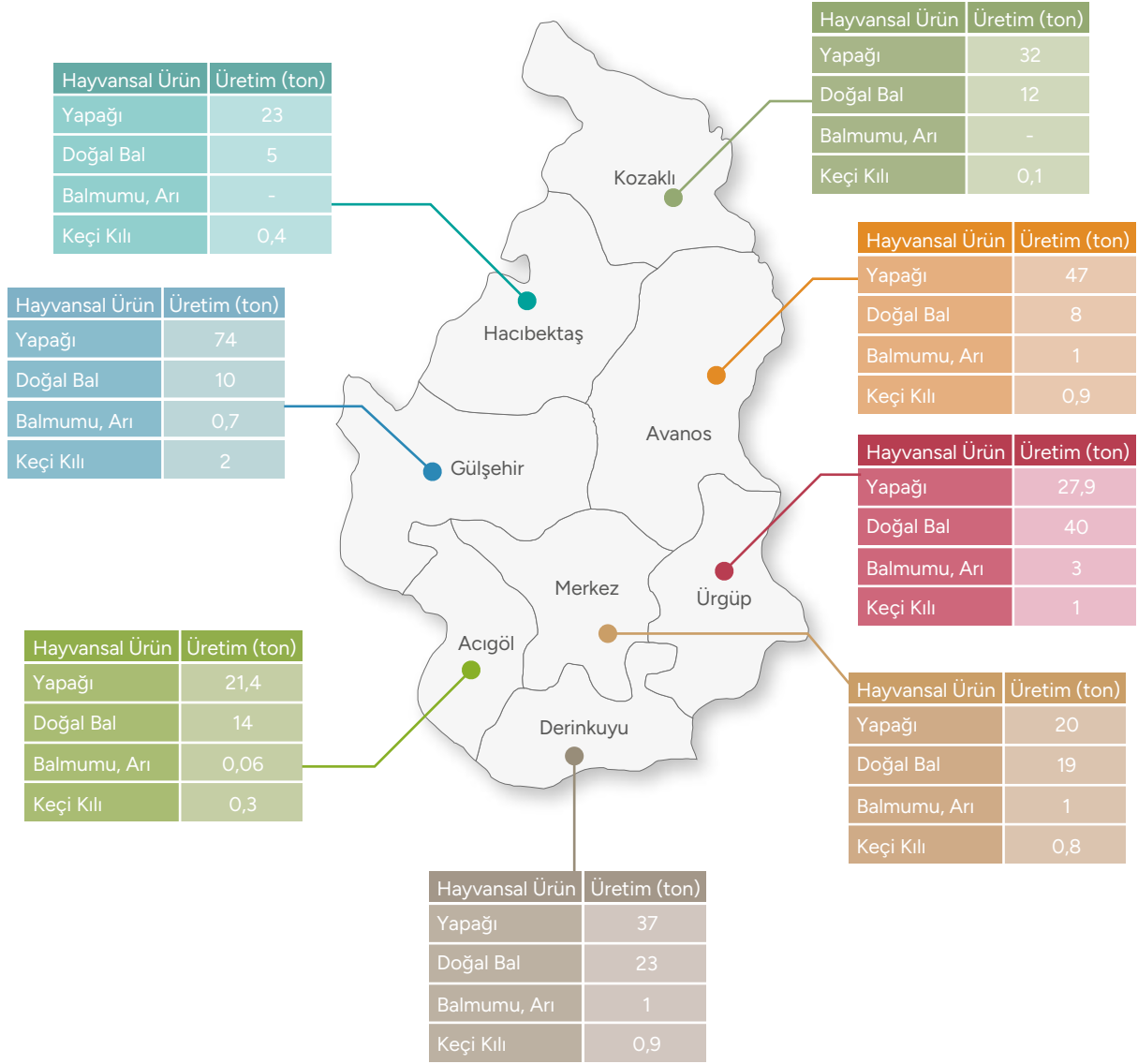
Tablo 33. Nevşehir İlçe Tarım Alanları (dekar)

	Tarım Alanı
Avanos	697.147
Kozaklı	576.445
Hacıbektaş	426.190
Gülşehir	424.915
Merkez	400.403
Ürgüp	274.165
Acıgöl	257.701
Derinkuyu	242.322
Toplam	3.299.288

Kaynak: TÜİK, 2022.

Nevşehir'de üretilen hayvansal ürün miktarları incelendiğinde; üretimi en fazla olan ürünün yapağı olduğu görülmektedir. Sonrasında sırasıyla doğal bal, balmumu, arı ve keçi kılı gelmektedir. Yapağı üretiminde Gülşehir ilk sırada yer almakta; bunu sırasıyla Avanos, Derinkuyu, Kozaklı, Ürgüp, Hacıbektaş, Acıgöl ve Merkez izlemektedir. Balmumu üretiminde Ürgüp ilçesi ilk sırada yer almakta; bunu Merkez, Avanos ve Derinkuyu, Gülşehir ve Acıgöl izlemektedir. Doğal bal üretiminde benzer şekilde Ürgüp ilçesi ilk sırada yer almakta; sonrasında Derinkuyu, Merkez, Acıgöl, Kozaklı, Gülşehir, Avanos ve Hacıbektaş sırasıyla yer almaktadır. Keçi kılı üretiminde Gülşehir ilk sırada yer almaktadır.

Şekil 8. Nevşehir İlçeler Hayvansal Ürün Miktarı (ton)

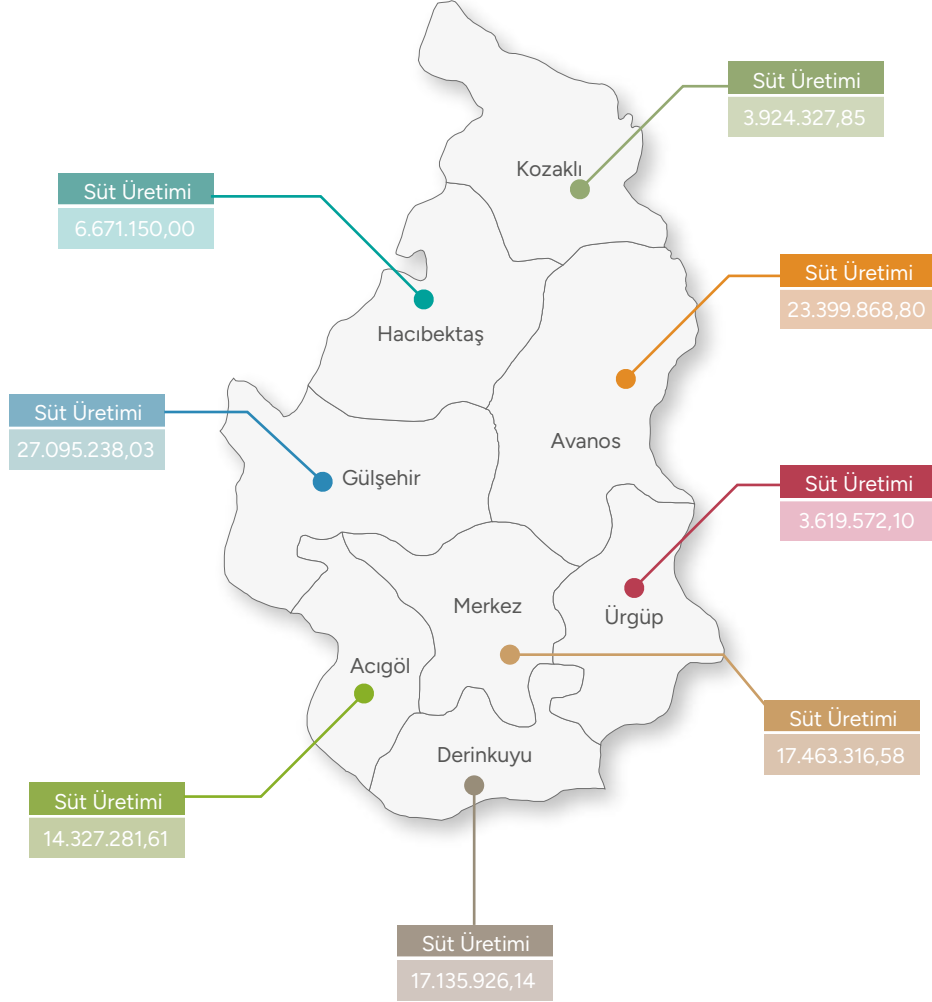
Tablo 34. Nevşehir İlçeler Hayvansal Ürün Miktarı (ton)

Ürün Adı	Toplam	Acıgöl	Avanos	Derinkuyu	Gülşehir	Hacibektaş	Kozaklı	Merkez	Ürgüp
Yapağı	282,3	21,4	47	37	74	23	32	20	27,9
Doğal Bal	131	14	8	23	10	5	12	19	40
Balmumu, Arı	6,76	0,06	1	1	0,7	-	-	1	3
Keçi Kılı	6,4	0,3	0,9	0,9	2	0,4	0,1	0,8	1

Kaynak: TÜİK, 2022.

Nevşehir İl Tarım ve Orman Müdürlüğü verilerine göre, 2022 yılında en fazla süt üretimi Gülşehir ilçesinde kaydedilmiştir. Bunu sırasıyla Avanos, Merkez, Derinkuyu ve Acıgöl izlemektedir.

Şekil 9. Nevşehir İlçeleri Süt Üretim Miktarları

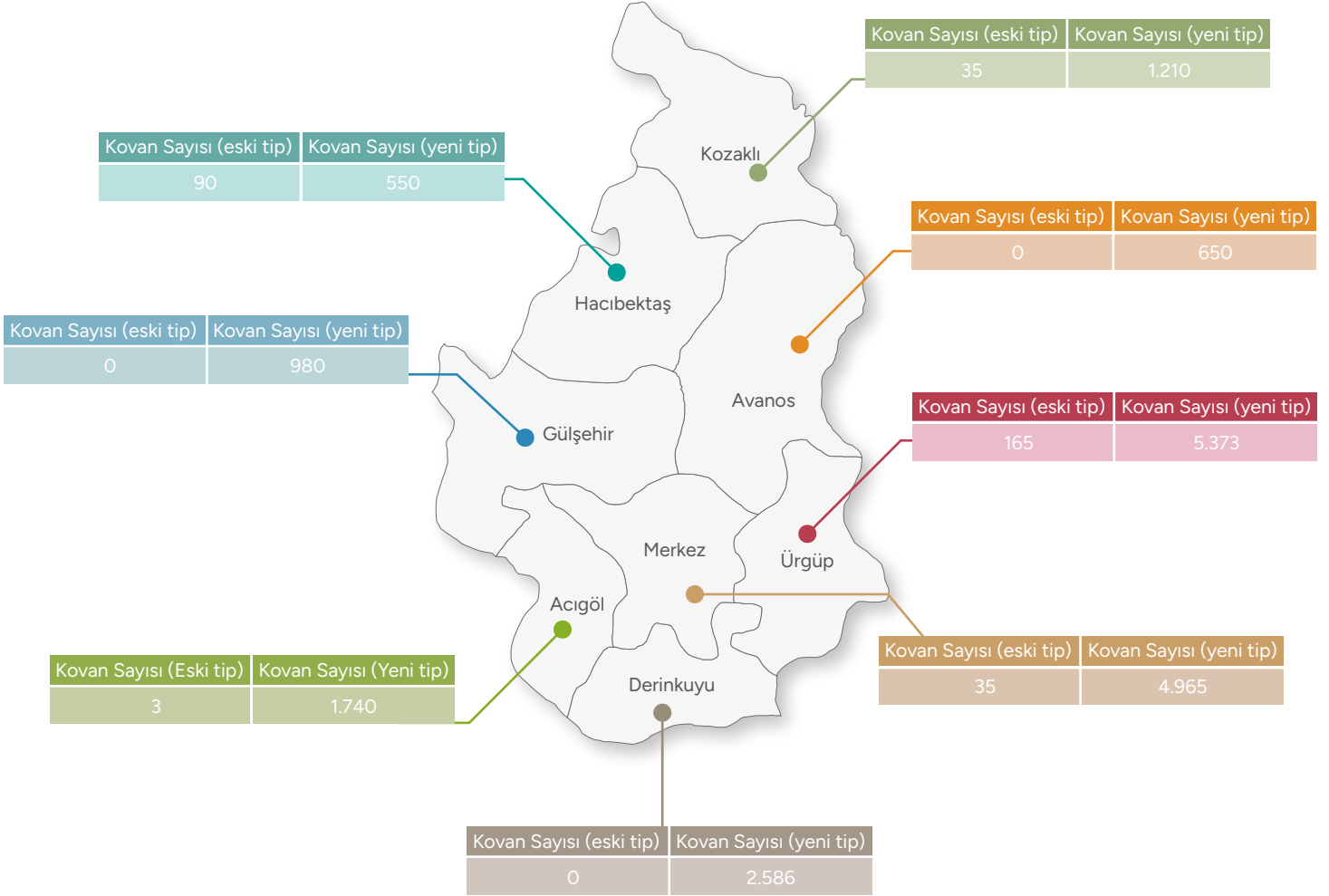
Tablo 35. Nevşehir İlçeleri Süt Üretim Miktarları

	Süt Üretimi
Gülşehir	27.095.238,03
Avanos	23.399.868,80
Merkez	17.463.316,58
Derinkuyu	17.135.926,14
Acıgöl	14.327.281,61
Hacibektaş	6.671.150,00
Kozaklı	3.924.327,85
Ürgüp	3.619.572,10
Toplam	113.636.681,12

Kaynak: Nevşehir İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2022.

Nevşehir ilçelerinin kovan sayıları incelendiğinde; hem eski hem de yeni tip en fazla kovanın Ürgüp ilçesinde bulunduğu görülmektedir. Eski tip kovanlarda 2. sırayı Hacibektaş almakta; onu Merkez ve Kozaklı ilçeleri eş sayıdaki kovanlar ile izlemektedir. Yeni tip kovanlar incelendiğinde; 2. sırayı Merkez ilçe almakta; onu sırasıyla Derinkuyu, Acıgöl, Kozaklı, Gülşehir, Avanos ve Hacibektaş izlemektedir.

Şekil 10. Nevşehir İlçeler Kovan Sayıları

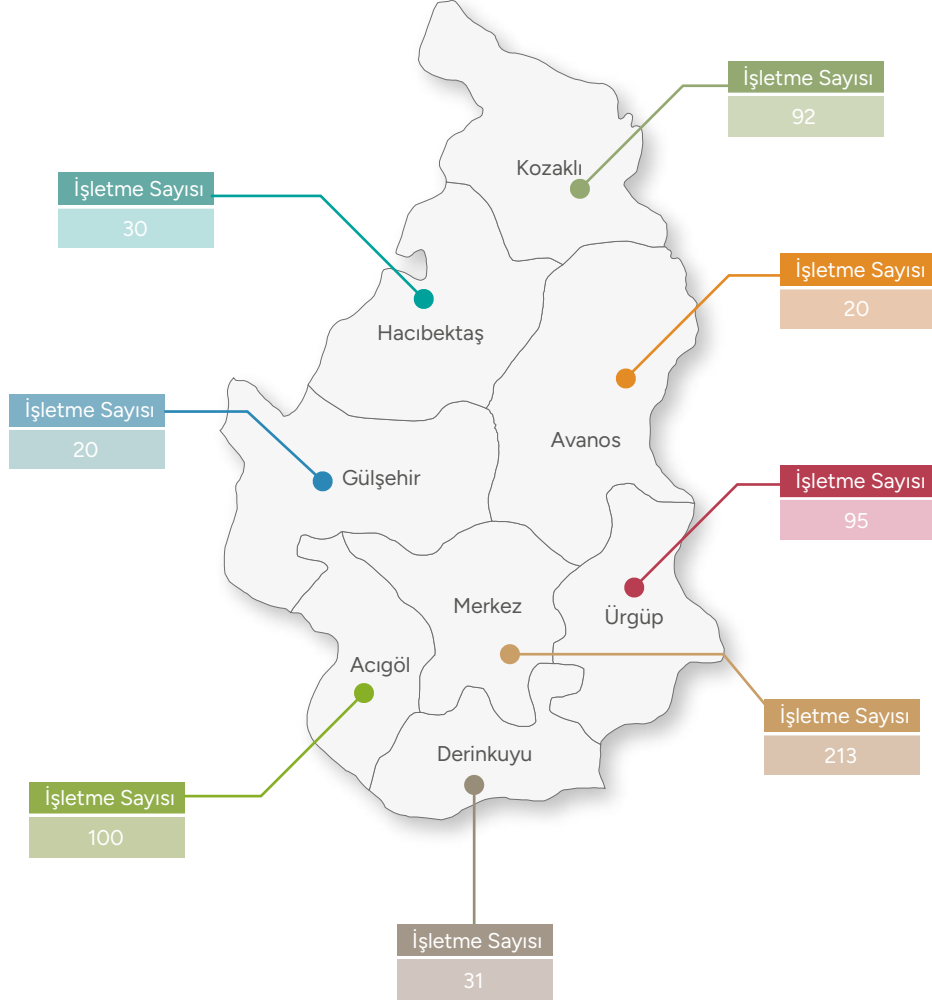
Tablo 36. Nevşehir İlçeler Kovan Sayıları

İlçeler	Kovan Sayısı (eski tip)	Kovan Sayısı (yeni tip)
Ürgüp	165	5.373
Merkez	35	4.965
Derinkuyu	0	2.586
Acıgöl	3	1.740
Kozaklı	35	1.210
Gülşehir	0	980
Avanos	0	650
Hacibektaş	90	550

Kaynak: TÜİK, 2022.

İlçelerdeki arıcılık faaliyeti yapan işletme sayıları incelendiğinde, en fazla işletmenin Merkez ilçede bulunduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla Acıgöl, Ürgüp, Kozaklı, Derinkuyu, Hacibektaş, Avanos ve Gülşehir izlemektedir. Merkez ilçe 213 işletme ile öne çıkmakta; Acıgöl ve Ürgüp ilçelerindeki işletme sayıları birbirine yakın seyretmektedir. Derinkuyu ile Hacibektaş; Avanos ile Gülşehir ilçeleri ise birbirine son derece yakın veya aynı sayıda işletmeyi barındırmaktadır.

Şekil 11. Nevşehir İlçeler Arıcılık Faaliyeti Yapan İşletme Sayıları

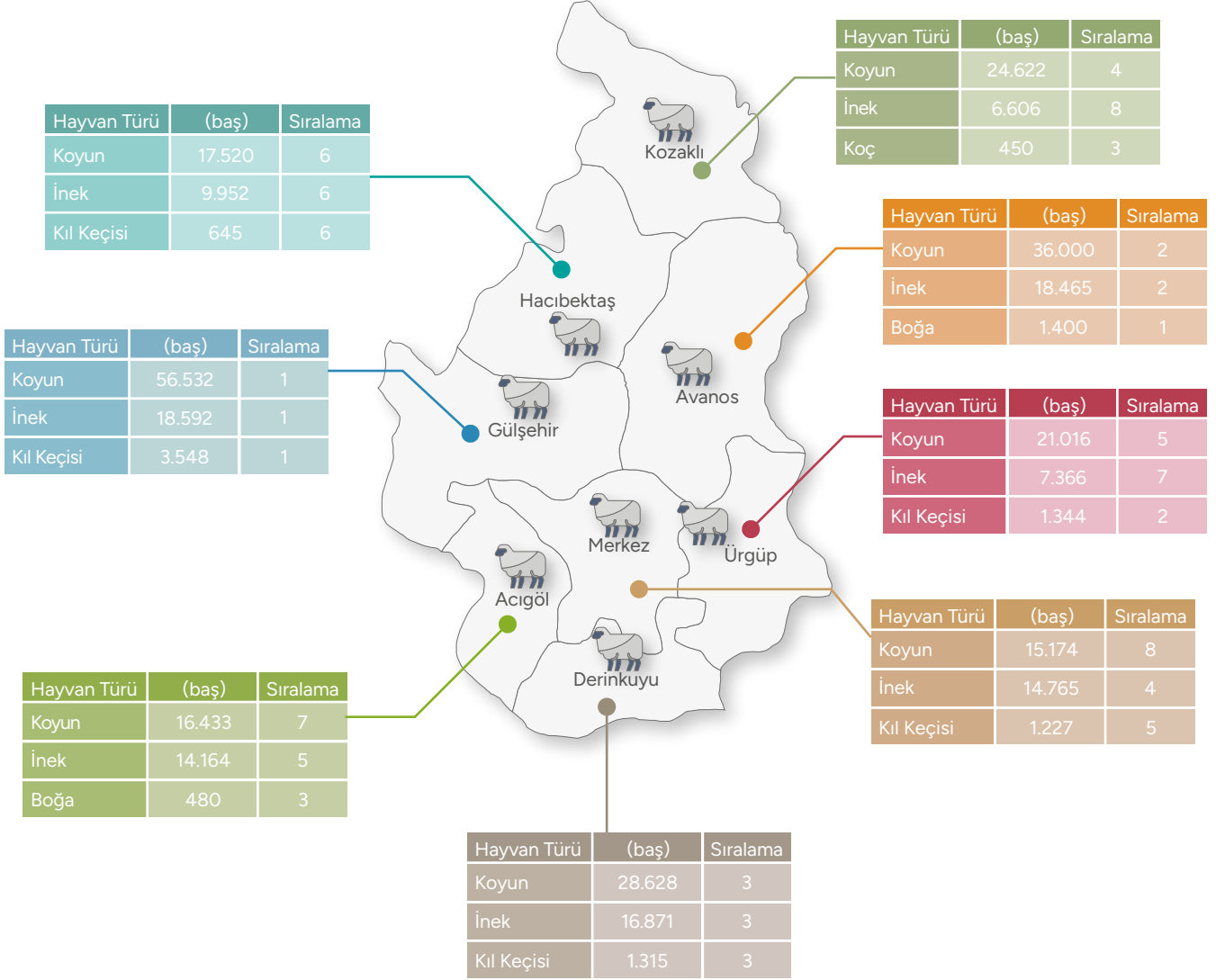

Tablo 37. Nevşehir İlçeler Arıcılık Faaliyeti Yapan İşletme Sayıları

	Arıcılık Faaliyeti Yapan İşletme Sayısı
Merkez	213
Acıgöl	100
Ürgüp	95
Kozaklı	92
Derinkuyu	31
Hacibektaş	30
Avanos	20
Gülşehir	20
Toplam	601

Nevşehir ilçelerindeki canlı hayvan sayıları incelendiğinde; ilde en fazla koyun bulunduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla inek, kıl keçisi, koç ve boğa izlemektedir. İnek sayısı en fazla Gülşehir'dedir. Kıl keçisi ise en fazla Ürgüp'te bulunmaktadır.

Şekil 12. Nevşehir İlçeleri Canlı Hayvan Sayıları (2022)

Tablo 38. Nevşehir İlçeleri Canlı Hayvan Sayısı

Hayvan Türü	Toplam	Acıgöl	Avanos	Derinkuyu	Gülşehir	Hacıbektaş	Kozaklı	Merkez	Ürgüp
Koyun	215.925	16.433	36.000	28.628	56.532	17.520	24.622	15.174	21.016
İnek	106.781	14.164	18.465	16.871	18.592	9.952	6.606	14.765	7.366
Kıl Keçisi	9.858	340	1.311	1.315	3.548	645	128	1.227	1.344
Koç	3.502	220	950	195	920	220	450	326	221
Boğa	3.192	480	1.400	85	408	65	45	221	488
Eşek	622	77	44	27	341	30	40	12	51
At	426	6	75	9	6	0	10	271	49
Deve	31	-	2	-	-	-	-	19	10

Tablo 39’da Nevşehir ilçelerindeki canlı hayvan türlerinin ilçe sıralamaları gösterilmektedir. Buna göre; Avanos ilçesi 2 (boğa, koç), Gülşehir ilçesi 4 (inek, koyun, kıl keçisi, eşek) ve Merkez ilçesi 2 (at, deve) canlı hayvan türünde en fazla miktara sahip olarak ilk sırada yer almaktadır.

Tablo 39. Nevşehir Canlı Hayvan İlçe Sıralamaları

Hayvan Türü	Nevşehir	Acıgöl	Avanos	Derinkuyu	Gülşehir	Hacıbektaş	Kozaklı	Merkez	Ürgüp
Koyun	1	7	2	3	1	6	4	8	5
İnek	2	5	2	3	1	6	8	4	7
Kıl Keçisi	3	7	4	3	1	6	8	5	2
Koç	4	6	1	7	2	6	3	4	5
Boğa	5	3	1	6	4	7	8	5	2
Eşek	6	2	4	7	1	6	5	8	3
At	7	6	2	5	6	-	4	1	3
Deve	8	-	3	-	-	-	-	1	2

Kaynak: TÜİK, 2022.

2.7. Nevşehir Turizm Yapısı

Nevşehir, doğal güzellikleri ve benzersiz coğrafi yapısıyla büyüleyici bir çevreye sahiptir. Tarih boyunca, bu bölge birçok büyük medeniyetin doğuşuna ev sahipliği yapmıştır. Peribacaları gibi eşsiz jeolojik oluşumlarla karakterize edilen bu alan, kaya oyularak inşa edilmiş yerleşim yerleri, yer altı şehirleri ve zengin kültürel mirası ile hem doğal hem de kültürel açıdan nadir bulunan bir merkezdir. Farklı boyutlarda yer altı yerleşimleri, tuf kayaların derinliklerine doğru oyularak inşa edilmiştir. Bu yer altı şehirlerinin inşa edilme amacı, geçmişte bölgeye yönelik tehditler ve saldırılar nedeniyle halkın geçici sığınaklar bulmasını sağlamaktır. Kapadokya'nın yumuşak tuf kaya tabakalarının kolayca işlenebilir olması, binlerce yıl boyunca insanların bu kayalarda yaşam sürdürmesine olanak sağlamıştır. Daha sonraki dönemlerde ise bu oyulmuş kayalar, inzivaya çekilmek isteyen keşişler için mükemmel bir ibadet alanına dönüşmüştür (NEVÜ, 2023).

Nevşehir, içerisinde pek çok tarihi ve turistik yapıyı barındırmaktadır. Göreme Açık Hava Müzesi, Paşabağları ve Zelve Ören Yeri, Özkonak Yeraltı Şehri, Uçhisar Kalesi, Karanlık Kilise, Damat İbrahim Paşa Cami, Elmalı Kilise, Tokalı Kilise, Hacı Bektaş-ı Veli Türbesi, Azize Barbara Şapeli, Çarıklı Kilise, Derinkuyu Yeraltı Şehri, Aziz Jean Kilisesi, Tatların Yeraltı Şehri, Rahibeler ve Rahipler Manastırı, Bektaş Efendi Türbesi, Pancarlı Kilisesi, Atatürk Evi, Kaymaklı Yeraltı Şehri, Kültür Müzesi, Mazı Yeraltı Şehri, Zemi Vadisi, Özlüce Yeraltı Şehri, Hacıbektas Arkeoloji ve Etnografya Müzesi, Nevşehir içerisinde turistik öneme sahip yapılar olarak dikkat çekmektedir. Nevşehir Oniks Taşı, Kozaklı ve Gülşehir ilçelerinde bulunan kilimler, Culfa, Kitre Bebek ve Avanos Çömleği, Nevşehir’de somut olmayan kültürel miraslar arasında yer almaktadır.

Kapadokya bölgesinin merkezi konumunda olan Nevşehir, kültür turizmi ile ön plana çıkmaktadır. Güçlü bir destinasyon yönetimine sahip olan il, kültür turizmini bütüncül ve sistematik biçimde yönetmektedir. Kapadokya'nın merkezi olan Nevşehir, dünyada eşine ender rastlanan doğal vadileri ve peri bacaları ile doğal bir film platosu niteliğinde olduğundan film yapımcıları tarafından mekân çekimleri için tercih edilmektedir. 1959-2021 yılları arasında bölgede toplam 39 adet yerli film, 24 adet yabancı film, 84 adet belgesel, 44 adet televizyon programı, 41 adet reklam filmi, 56 adet şarkı klip, 18 adet yerli dizi ve 3 adet yabancı dizi çekilmiştir.

İlde, kültür turizminin yanı sıra alternatif turizm imkânları da sunulmaktadır. Kapadokya olarak adlandırılan bölgenin Göreme ve Uçhisar kısımlarında balon turizmi, Kozaklı'da termal ve sağlık turizmi, Avanos-Çavuşin ve Göreme civarında atlı aktiviteler/spor aktiviteleri, Avanos'ta çanak çömlek ve seramik aktiviteleri ve Hacıbektaş'ta inanç turizmi ön plana çıkmaktadır.

Nevşehir il geneline bakıldığında, en fazla konaklama merkezinin Merkez ilçede bulunduğu, sonrasında Ürgüp ilçesinin onu takip ettiği görülmektedir. Merkez ilçede yer alan konaklama merkezleri Göreme ve Uçhisar beldelerinde yoğunlaşmaktadır. 3. sırayı alan Avanos ilçesinden sonra, 4. sırada Kozaklı ilçesi gelmekte olup tesis sayısında bir hayli azalma gözlenmektedir. Bununla birlikte, Kozaklı ilçesinde yüksek yatak kapasitesine sahip yıldız oteller yer aldığından, konaklama tesisi sayısı az olmasına rağmen yatak kapasitesi yüksektir. İldeki toplam yatak kapasitesi ise 30.783'tür.

Tablo 40. Nevşehir İlçeleri Konaklama Tesisi İstatistikleri

İlçe Adı	Bakanlık İşletme Belgeli Konaklama Tesisi Sayısı	Belediye İşletme Belgeli Konaklama Tesisi Sayısı	Toplam
Avanos	13	58	71
Derinkuyu	0	2	2
Gülşehir	0	1	1
Hacıbektaş	0	9	9
Kozaklı	4	17	21
Merkez	48	254	302
Ürgüp	48	196	244
Toplam	113	537	650

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım İşletmeleri Genel Müdürlüğü Konaklama Tesisi İstatistikleri, 2022.

Tablo 41'de T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı işletme belgeli konaklama tesislerindeki tesise geliş, geceleme sayıları, ortalama kalış süresi ve tesislerin doluluk oranları gösterilmektedir. Buna göre, en yüksek doluluk oranı Merkez ilçede yaşanmış, bunu sırasıyla Avanos, Ürgüp ve Kozaklı izlemiştir.

Tablo 41. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı İşletme Belgeli Konaklama Tesislerinde Tesislere Geliş, Geceleme, Ortalama Kalış Süresi ve Doluluk Oranlarının İlçelere Göre Dağılımı

İlçeler	Tesis Geliş Sayısı			Geceleme			Ortalama Kalış Süresi			Doluluk Oranı(%)		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
Avanos	91.490	68.549	160.039	178.575	131.011	309.586	1.95	1.91	1.93	24.27	17.80	42.07
Derinkuyu		218	218		706	706	0.00	3.24	3.24	0.00	17.05	17.05
Hacıbektaş	118	1.470	1.588	134	1.690	1.824	1.14	1.15	1.15	1.12	14.08	15.20
Kozaklı	58	77.292	77.350	103	194.048	194.151	1.78	2.51	2.51	0.02	29.67	29.69
Merkez	204.570	144.971	349.541	416.122	260.120	676.242	2.03	1.79	1.93	27.57	17.23	44.80
Ürgüp	219.049	143.836	362.885	442.561	272.838	715.399	2.02	1.90	1.97	24.99	15.41	40.39
Toplam	515.285	436.336	951.621	1.037.495	860.413	1.897.908	2.01	1.97	1.99	22.14	18.36	40.50

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım İşletmeleri Genel Müdürlüğü Konaklama İstatistikleri, 2022.

Tablo 42’de belediye işletme belgeli konaklama tesislerindeki tesise geliş, geceleme sayıları, ortalama kalış süresi ve tesislerin doluluk oranları gösterilmektedir. Buna göre, en yüksek doluluk oranı Merkez ilçede yaşanmış, bunu sırasıyla Ürgüp, Gülşehir ve Avanos izlemiştir.

Tablo 42. Mahalli İdarelerce Belgelendirilen Konaklama Tesislerinde Tesislere Geliş, Geceleme, Ortalama Kalış Süresi ve Doluluk Oranlarının İlçelere Göre Dağılımı

İlçeler	Tesis Geliş Sayısı			Geceleme			Ortalama Kalış Süresi			Doluluk Oranı(%)		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
Avanos	18.290	29.056	47.346	38.707	50.770	89.477	2.12	1.75	1.89	15.44	20.25	35.69
Derinkuyu		175	175		449	449	0.00	2.57	2.57	0.00	1.99	1.99
Gülşehir	5.633	3.846	9.479	9.625	6.424	16.049	1.71	1.67	1.69	22.28	14.87	37.15
Hacıbektaş	2.756	6.118	8.874	8.761	15.003	23.764	3.18	2.45	2.68	8.23	14.10	22.33
Kozaklı	45	86.615	86.660	89	237.041	237.130	1.98	2.74	2.74	0.01	25.43	25.44
Merkez	121.366	135.510	256.876	265.882	250.489	516.371	2.19	1.85	2.01	24.53	23.11	47.65
Ürgüp	72.345	94.498	166.843	152.182	170.248	322.430	2.10	1.80	1.93	18.23	20.39	38.62
Toplam	220.435	355.818	576.253	475.246	730.424	1.205.670	2.16	2.05	2.09	14.52	22.31	36.83

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım İşletmeleri Genel Müdürlüğü Konaklama İstatistikleri, 2022.

Belediye işletme belgeli ve T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı işletme belgeli konaklama tesisi istatistiklerinin toplamı Tablo 47’de gösterilmektedir. Buna göre, Nevşehir ilinde toplam 1.527.874 tesise geliş ve 3.103.578 geceleme sayısı bulunmaktadır. Turistin geceleme oranı ise ortalama 2,03 çıkmaktadır. Bu durum, bir turistin Nevşehir’de ortalama 2,03 gün konakladığını ifade etmektedir.

Tablo 43. Toplam Tesislere Geliş, Geceleme, Ortalama Kalış Süresi İlçelere Göre Dağılımı

İlçeler	Tesis Geliş Sayısı			Geceleme			Ortalama Kalış Süresi		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
Avanos	109.780	97.605	207.385	217.282	181.781	399.063	1,98	1,86	1,92
Derinkuyu	0	393	393	0	1.155	1.155	0,00	2,94	2,94
Gülşehir	5.633	3.846	9.479	9.625	6.424	16.049	1,71	1,67	1,69
Hacıbektaş	2.874	7.588	10.462	8.895	16.693	25.588	3,09	2,20	2,45
Kozaklı	103	163.907	164.010	192	431.089	431.281	1,86	2,63	2,63
Merkez	325.936	280.481	606.417	682.004	510.609	1.192.613	2,09	1,82	1,97
Ürgüp	291.394	238.334	529.728	594.743	443.086	1.037.829	2,04	1,86	1,96
Toplam	735.720	792.154	1.527.874	1.512.741	1.590.837	3.103.578	2,06	2,01	2,03

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım İşletmeleri Genel Müdürlüğü Konaklama İstatistikleri, 2022.

2.7.1. Nevşehir Kültür Varlıkları

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 2021 verilerine göre; Nevşehir ili içerisinde 3 adet anıt ve abide, 33 adet idari yapı, 132 adet kültürel yapı, 8 adet askeri yapı, 38 adet endüstriyel ve ticari yapı, 232 adet dinsel yapı, 20 adet mezarlık, 1.129 adet sivil mimari örneği ve 29 adet kalıntı bulunmaktadır; toplamda 1624 adet taşınmaz kültür varlığı yer almaktadır.

Tablo 44. Nevşehir Taşınmaz Kültür Varlıkları

Taşınmaz Kültür Varlıkları	Adet
Anıt ve Abideler	3
İdari Yapılar	33
Kültürel Yapılar	132
Askeri Yapılar	8
Endüstriyel ve Ticari Yapılar	38
Dinsel Yapılar	232
Mezarlıklar	20
Sivil Mimarlık Örneği	1.129
Kalıntılar	29
Toplam	1.624

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü (2021).

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün 2021 verilerine göre; Nevşehir ili içerisinde 214 adet arkeolojik sit alanı, 22 adet kentsel sit alanı, 1 adet kentsel arkeolojik sit alanı, 3 adet tarihi sit alanı, 4 adet arkeolojik ve kentsel sit alanı, 1 adet arkeolojik-tarihi-kentsel sit alanı ve 1 adet tarihi ve kentsel sit alanı mevcut olup toplamda 246 adet sit alanı bulunmaktadır.

Tablo 45. Nevşehir Sit Alanları

Sit Alanları	Adet
Arkeolojik Sit Alanı	214
Kentsel Sit Alanı	22
Kentsel Arkeolojik Sit Alanı	1
Tarihi Sit Alanı	3
Karma Sit Alanları (Toplam)	6
Arkeolojik ve Kentsel Karma Sit Alanı	4
Arkeolojik-Tarihi-Kentsel Karma Sit Alanı	1
Tarihi ve Kentsel Karma Sit Alanı	1
Toplam	246

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü (2021).

T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı verileri doğrultusunda, Nevşehir ilinde 19/03/2021 tarihli Bakanlık Oluru ile belirlenmiş 8 adet doğal sit alanı mevcuttur. Bunlar; Tatların Kasabası Doğal Sit Alanı, Seyfe Gölü ve Çevresi Doğal Sit Alanı, Maar Gölü Doğal Sit Alanı, Civelek Köyü Doğal Sit Alanı, Savat Mahallesi Doğal Sit Alanı, Tatların Kasabası Doğal Sit Alanı, Zir Mahallesi Doğal Sit Alanı ve Tepebağları Mahallesi Doğal Sit Alanı'dır.

Tablo 46. Nevşehir Doğal Sit Alanları

Sit Alanı Adı	Sit Alanı İl-İlçe-Mahalle Bilgisi	Bakanlık Olur Sayısı
Tatların Kasabası Doğal Sit Alanı	Nevşehir - Acıgöl	3698
Seyfe Gölü ve Çevresi Doğal Sit Alanı	Nevşehir - Hacıbektaş	12899
Maar Gölü Doğal Sit Alanı	Nevşehir - Acıgöl - Yukarı Mahalle-Karapınar Köyü	14338
Civelek Köyü Doğal Sit Alanı	Nevşehir - Gülşehir - Çayır Mahallesi	14346
Savat Mahallesi Doğal Sit Alanı	Nevşehir - Hacıbektaş - Savat	14354
Tatların Kasabası Doğal Sit Alanı	Nevşehir - Acıgöl	14353
Zir Mahallesi Doğal Sit Alanı	Nevşehir - Hacıbektaş - Zir	14359
Tepebağları Mahallesi Doğal Sit Alanı	Nevşehir - Nevşehir - Tepebağları	14358

Kaynak: Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2022.

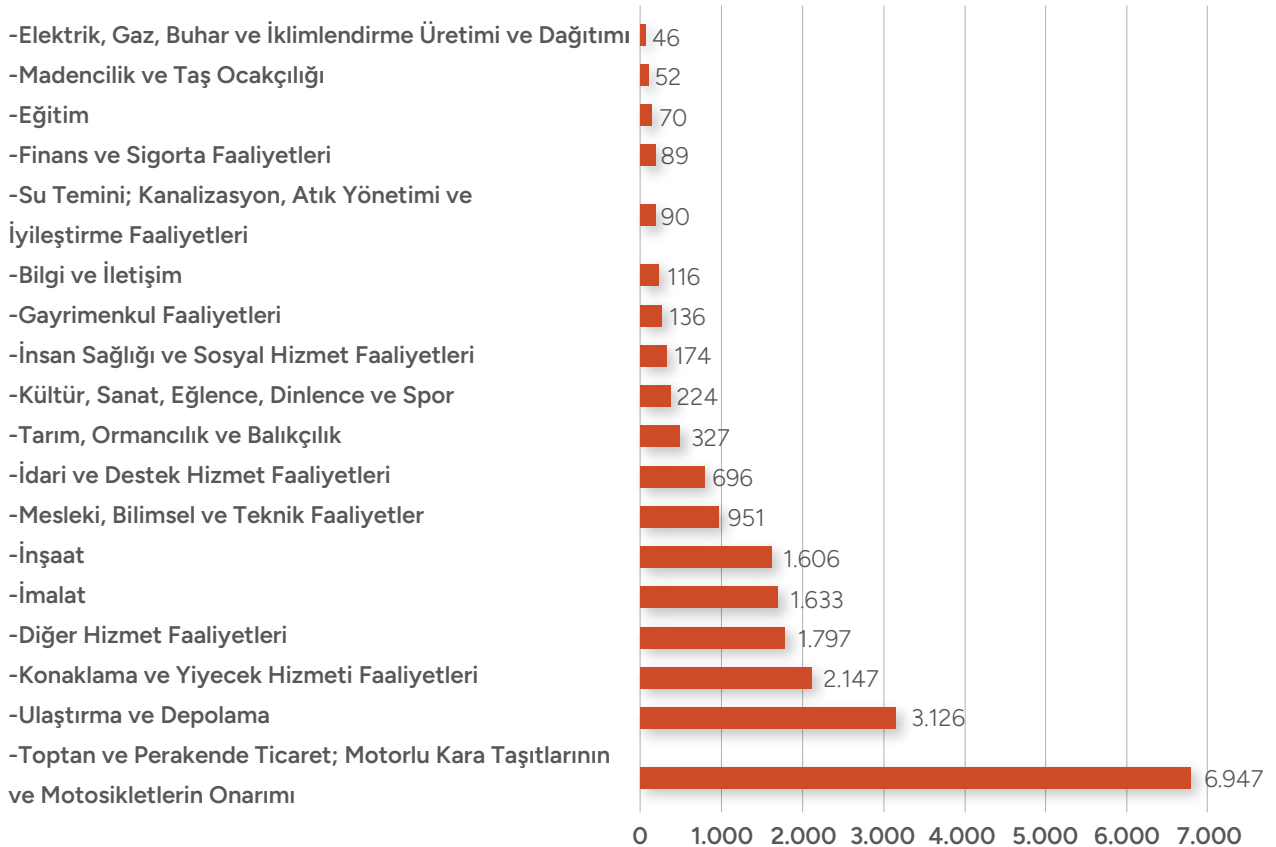
2.8. Nevşehir Sanayi Yapısı

İlde 13 adet Küçük Sanayi Sitesi (KSS) ve 2 adet OSB bulunmakta olup faal durumdadır. Bunun dışında, Kozaklı ilçesinde 2022 yılında kurulmaya başlanan Türkiye'nin en büyük ikinci Jeotermal Kaynaklı Sera Tarıma Dayalı İhtisas OSB'si ile Avanos ilçesinde izin işlemleri 2023 yılında tamamlanmış olan Avanos Kapadokya OSB bulunmakta olup henüz faal duruma geçmemiştir. 1.352 dekar alanda kurulan Kozaklı Jeotermal Kaynaklı Sera Tarıma Dayalı İhtisas OSB'de, her biri minimum 25 dekar büyüklüğündeki sera parsellerinde, en az 20 dekar kapalı alana sahip 40 adet sera işletmesi ve üretilen ürünlerin işlenmesine yönelik 16 adet sanayi tesisi ile birlikte Seracılık Eğitim Merkezi ve Ar-Ge Merkezi kurulması planlanmaktadır. Sanayinin en fazla gelişim kaydettiği ilçe Merkez ilçe olup il çapında ağırlıklı olarak metal sanayi, bims, treyler yedek parçaları, tarım makineleri ve yedek parçaları üretimi yapılmaktadır.

2.8.1. Nevşehir Girişim ve İş Yeri İstatistikleri

TÜİK verilerine göre Nevşehir ilinde 2022 yılında toplamda 20.227 girişim mevcuttur. Bu girişimler, en fazla toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı sektöründe yoğunlaşmıştır. Bunu ulaştırma ve depolama ile konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyeti izlemektedir.

Grafik 5. Nevşehir İş Kayıtlarına Göre Girişim Sayıları

Kaynak: TÜİK, 2022.

Nevşehir ilinde 2022 yılında toplam 8.353 iş yeri mevcut olup toplam çalışan sayısı 52.408 kişidir. Çalışanların en fazla istihdam edildiği 15 sektör ise aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 47. Nevşehir Sektörler, İş Yeri ve İstihdam Sayıları

Sektörler	İş yeri Sayısı	İstihdam Sayısı
Perakende ticaret	1.536	5.882
Kara taşıma ve boru hattı taşıma	985	2.888
Bina inşaatı	753	4.702
Konaklama	617	5.785
Yiyecek ve içecek hizmeti faaliyetleri	513	2.813
Toptan ticaret	374	1.561
Gıda ürünleri imalatı	220	1.710
Büro yönetimi ve büro desteği faaliyetleri	174	1.297
Metalik olmayan ürünler imalatı	141	1.815
Bitkisel ve hayvansal üretim	137	618
İnsan sağlığı hizmetleri	134	2.398
Eğitim	119	1.957
Bina ve çevre düzenleme faaliyeti	81	1.803
Bina dışı yapıların inşaatı	62	1.731
Havayolu taşımacılığı	42	1.427

Kaynak: SGK, Yıllık İstatistikler, 2023.

Nevşehir'deki sektörlerin iş yeri ve istihdam sayısı dağılımları incelendiğinde, en fazla iş yeri ve istihdamın perakende ticaret sektöründe gerçekleştiği görülmektedir. İş yeri sayısı bakımından sıralama kara taşıma ve boru hattı taşıma, bina inşaatı, konaklama, yiyecek ve içecek hizmetleri ile toptan ticaret olarak devam ederken; istihdam sayısı bakımından sıralama konaklama, bina inşaatı, kara taşıma ve boru hattı taşıma, yiyecek ve içecek hizmeti faaliyetleri ile insan sağlığı hizmetleri olarak devam etmektedir.

Tablo 48. Nevşehir Küçük Sanayi Siteleri

Adı	Faaliyete Başlama Yılı	Toplam Alanı (Hektar)	Toplam İşyeri Sayısı	Yaklaşık İstihdam
Metal İş Sanayi (Merkez)	1984	2,6	220	660
Lale Sanayi Sitesi (Merkez)	1972	2,7	400	1.330
Küçük Sanayi Sitesi (Merkez)	1960	2	350	1.180
Ürgüp Küçük Sanayi Sitesi	1973	3,01	80	295
Avanos Küçük Sanayi Sitesi	1967	30	73	80

Tablo 48. Nevşehir Küçük Sanayi Siteleri Devamı

Adı	Faaliyete Başlama Yılı	Toplam Alanı (Hektar)	Toplam İşyeri Sayısı	Yaklaşık İstihdam
Gülşehir Küçük Sanayi Sitesi	1975	2,6	100	255
Hastım Küçük Sanayi Sitesi (Hacıbektaş)	1985	5,4	62	64
Aksan Küçük Sanayi Sitesi (Kozaklı)	1976	7,2	96	120
Acıgöl Küçük Sanayi Sitesi	1996	2,5	50	100
Kapadokya (Ürgüp) Sanayi Sitesi	2001	2,5	18	50
Derinkuyu Sanayi Sitesi	1995	6,4	40	40
Derinkuyu Sanayi Sitesi	1980	2,3	16	16
Kaymaklı Sanayi Sitesi (Merkez)	1980	7	25	49
Toplam		76,21	1.530	4.239

Kaynak: Nevşehir Sanayi İl Müdürlüğü, 2022.

Nevşehir ilinde toplamda 1.530 adet iş yeri olan 13 adet Sanayi Sitesi bulunmaktadır. Bunlardan 4 tanesi Merkez ilçede, 2 tanesi Ürgüp ilçesinde, 1 tanesi Avanos ilçesinde, 1 tanesi Gülşehir ilçesinde, 1 tanesi Hacıbektaş ilçesinde, 1 tanesi Kozaklı ilçesinde, 1 tanesi Acıgöl ilçesinde ve 2 tanesi Derinkuyu ilçesinde faaliyet göstermektedir.

2.9. Nevşehir Teşvik İstatistikleri

2015-2023 yıllarında Nevşehir ilinde 426 adet yatırım teşvik belgesi düzenlenmiş olup bunun 243 adeti genel teşvik sistemi desteklemesi, 160 adeti bölgesel teşvik sistemi desteklemesi ve 23 adeti öncelikli teşvik sistemi desteklemesi sınıfındadır. Belgelerin 173 adeti enerji, 129 adeti hizmetler, 106 adeti imalat, 15 adeti tarım ve 3 adeti madencilik sektöründedir. Yatırımların sabit tutarı toplam 6.276.279.882 TL'dir. Toplam öngörülen istihdam ise 5.063'tür.

Tablo 49. İlçelere Göre Teşvik İstatistikleri

İlçe	Teşvik Türüne Göre Düzenlenen Yatırım Teşvik Belgesi Sayısı			Sektöre Göre Düzenlenen Yatırım Teşvik Belgesi Sayısı					Toplam Yatırım Teşvik Belgesi Sayısı	Sabit Yatırım Tutarı	Öngörülen İstihdam
	Genel Teşvik	Bölgesel Teşvik	Öncelikli Teşvik	Enerji	Hizmetler	İmalat	Tarım	Madencilik			
Acıgöl	15	26		14	3	24			41	851.023.846	464
Avanos	34	6	2	25	12	4	1		42	402.846.561	252
Derinkuyu	30	2		26	4	2			32	260.378.072	151

Tablo 49. İlçelere Göre Teşvik İstatistikleri Devamı

İlçe	Teşvik Türüne Göre Düzenlenen Yatırım Teşvik Belgesi Sayısı			Sektöre Göre Düzenlenen Yatırım Teşvik Belgesi Sayısı					Toplam Yatırım Teşvik Belgesi Sayısı	Sabit Yatırım Tutarı	Öngörülen İstihdam
	Genel Teşvik	Bölgesel Teşvik	Öncelikli Teşvik	Enerji	Hizmetler	İmalat	Tarım	Madencilik			
Gülşehir	15	5	1	15	1	4		1	21	149.144.984	109
Hacıbektaş	1	3	1		2		3		5	54.930.879	50
Kozaklı	10	7	4	8	4		9		21	333.527.750	383
Merkez	104	84	10	72	59	65	1	1	198	3.185.188.155	2.507
Ürgüp	34	27	5	13	44	7	1	1	66	1.039.239.635	1.147
Nevşehir	243	160	23	173	129	106	15	3	426	6.276.279.882	5.063

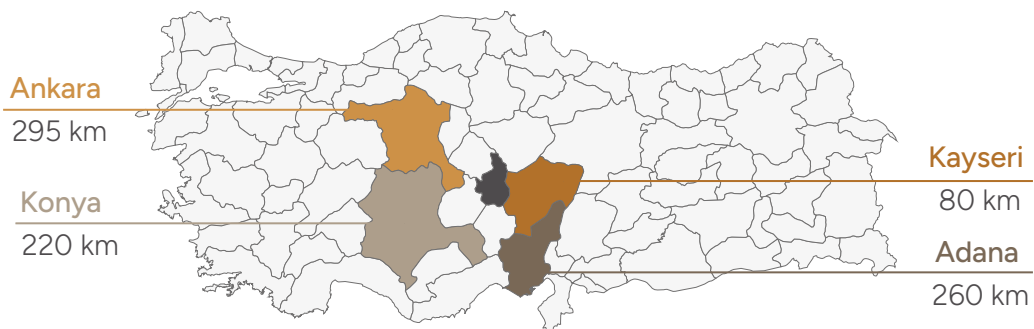
Kaynak: STB, Teşvik İstatistikleri, 2022.

T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Teşvik İstatistikleri verileri doğrultusunda, en fazla yatırım teşvik belgesi düzenlenen ilçe Merkez olup bunu Ürgüp ilçesi izlemektedir. Hacıbektaş ilçesi, teşvikten en az sayıda yararlanan ilçedir. İl içerisinde en fazla sayıda bölgesel teşvik kapsamında düzenlenen yatırım teşvik belgesi mevcuttur. Belgelerin sektörel dağılım incelendiğinde öne çıkan sektörün ise enerji sektörü olduğu ve bunu hizmetler ile imalat sektörlerinin izlediği görülmektedir.

2.10. Nevşehir Ulaşım ve Altyapı

Nevşehir iline asıl ulaşım kara yolu ile sağlanmaktadır. Yeryüzü şekillerinin genellikle düz olması nedeniyle kolay bir karayolu ulaşımına sahiptir. İl karayollarının toplam uzunluğu 524 km'dir. Ankara-Niğde otoyolunun açılması ile beraber Nevşehir'in lojistik öneminde artış meydana gelmiştir. Ayrıca Nevşehir, coğrafi olarak Türkiye'nin orta noktasında yer alması sebebiyle diğer illere ulaşımında avantajlı durumdadır. Özellikle Ankara, Kayseri, Konya ve Adana gibi metropollere yakın konumda bulunması önemli bir lojistik avantajı sağlamaktadır.

Şekil 13. Nevşehir'in Metropollere Uzaklığı

Kaynak: AHİKA

Nevşehir’de bir adet havalimanı bulunmaktadır. Kapadokya Havalimanı şehir merkezine 30 km, Gülşehir ilçe merkezine ise 10 km mesafededir. Havaalanına ulaşım, ücretli yolcu servisi, taksi ve araba kiralama ile sağlanmaktadır. Kapadokya Havalimanı, Nevşehir’in yanı sıra çevre iller için de ulaşımında önemli bir konumdadır. Nevşehir’e 80 km mesafede bulunan Kayseri Havalimanı, turistlerin Kapadokya bölgesine ulaşım için kullandıkları bir diğer alternatiftir.

2.11. Nevşehir Yöresel Ürünler

Nevşehir’in yöresel ürünleri aşağıda açıklanmaktadır.

Nevşehir Simidi: Coğrafi işarete sahip Nevşehir Simidi, sadece Nevşehir’e özgü olan ve nohut mayası kullanılarak fırınlarda üretimi yapılan bir yiyecektir. Kenarları yuvarlak hatlı, eliptik dikdörtgen bir şekli vardır ve üst orta kısmında aynı formda bir çıkıntısı vardır; bu yönüyle geleneksel halka simitlerden ayrılmaktadır. “Bensimet”, “besimet” gibi isimlerle de anılmaktadır. Sade yenilebileceği gibi ilde geleneksel olarak çömlek peyniriyle birlikte yenilmesi tavsiye edilmektedir.

Resim 1. Nevşehir Simidi

Kaynak: AHİKA Arşiv

Nevşehir Tahinli Simidi: Un, su, şeker, sıvı yağ, tereyağı, tahin gibi malzemeler kullanılarak hamuru yapılan tahinli üzerine pekmez ve susam döküldükten sonra fırında pişirilen ve servise hazır hale getirilen yöresel bir üründür. Bölgede genelde çayın yanında tüketilmektedir.

Nevşehir Kabak Çekirdeği: Türkiye’deki toplam çerezlik kabak üretiminin %35.30’u Nevşehir’de gerçekleşmektedir (TÜİK,2022). Coğrafi işarete sahip Nevşehir Kabak Çekirdeği, şehirde kuru kavrum ya da yağ kavrum tekniğiyle lezzetlendirilerek, tuzlu veya tuzsuz şekilde kuruyemiş sevenlerin beğenisine sunulmaktadır. Özellikle de yağ kavrum olarak bilinen ve sütte kavru olarak lezzetlendirilen kabak çekirdekleri, turistlerin ve kabak çekirdeği sevenlerin büyük ilgisini çekmektedir.

Resim 2. Nevşehir Kabak Çekirdeği

Kaynak: Nevşehir İl Kültür Turizm Müdürlüğü, 2023.

Nevşehir Kuru Üzümü: Nevşehir’de üretilen dimrit cinsi siyah üzümün kurutulmasıyla elde edilen çekirdekli bir üzüm türüdür. Bölgede üzüm üreticiliği ve bağcılığın tarihsel olarak çok eski zamanlara kadar dayandığı bilinmektedir. Kendine has oldukça tatlı bir lezzeti olan Nevşehir kuru üzümü, içerdiği vitamin ve minerallerle enerji verici, sağlıklı bir yiyecektir. Bölgede yaygın olarak üretilmekte ve tüketilmektedir.

Resim 3. Nevşehir Kuru Üzümü

Kaynak: AHİKA Arşiv

Kaymaklı Kuru Kaymağı: Kaymaklı bölgesine has, sütün köpürtülmesiyle elde edilen kaymaktan üretilen yöresel bir üründür. Yapımı; sabah erkenden sağılan ineklerden elde edilen süt iyice kaynatılır ve sonra bir tas yardımı ile bir-iki metre yüksekten köpürtülerek bir tepsiye dökülür. Tandır adı verilen yere oyulmuş ocaklarda kor ateş üzerinde yayvan tepsiler içerisindeki süt dinlenmeye bırakılır. Sütteki suyun buharlaşması ardından katılaştıran kaymak tabakası ortalama 6 saat sonunda bıçakla kesilir. Katılaştıran kaymak bir oklava yardımı ile katlanarak konulduğu kalburun üzerinde gölgede 4 gün süreyle kurutulur. Taze tüketilmesi gereken kuru kaymak buzdolabında 10-15 gün boyunca saklanabilmektedir.

Resim 4. Kaymaklı Kuru Kaymağı

Kaynak: AHİKA Arşiv

Derinkuyu Çöreği: Un, su, tuz gibi bileşenlerin yoğrulması, ekşi hamurun maya olarak kullanılması ve haşlanmış patatesin hamur içerisine yedirilerek yoğrulmasıyla ve ortak köy fırınlarında hazırlanan hamurların pişirilmesiyle elde edilen yöresel bir üründür.

Nevşehir Testi Kebabı: Nevşehir Testi Kebabı, Türk mutfağının önemli bir yemeği olarak kabul edilmektedir. Bu geleneksel yemek, özellikle Nevşehir ilinin gastronomik zenginliğini temsil eden bir örnektir. Testi kebabı, genellikle kuzu veya dana eti ile hazırlanan, yerel baharatlar ve sebzelerle zenginleştirilen bir et yemeğidir. Nevşehir Testi Kebabı'nın en belirgin özelliği, özel olarak tasarlanmış bir seramik testi içinde pişirilmesidir. Testi, et ve diğer malzemelerle doldurulduktan sonra fırınlanır ve yavaş bir şekilde pişirilir. Bu yöntem, etin özel bir lezzet ve dokuya sahip olmasını sağlamaktadır.

Resim 5. Nevşehir Testi Kebabı

Kaynak: AHİKA Arşiv

Nevşehir Üzüm Turşusu: Coğrafi sınıra özgü yapım teknikleri ile üretilen Nevşehir Üzüm Turşusu, tatlı-ekşi bir lezzete sahiptir. Tadını, kendine has tatlımsı bir tada sahip olan Nevşehir Parmak Üzümünden alan Nevşehir Üzüm Turşusu'nun taneleri kadar suyu da yemeklerin yanında içecek olarak tüketilmektedir. Ayrıca ürün günümüzde, kırmızı et gibi protein ağırlıklı ürünlerin yanında taneleri ile birlikte aperatif olarak (komposto) ya da yalnızca suyunun ikram edilmesi ile içecek olarak sunulmaktadır. Nevşehir Üzüm Turşusu, coğrafi sınırlar ile özdeşleşmiş ve geleneksel yöntemler ile üretilmekte olan bir üründür. Yapımı için, geleneksel olarak Avanos çömlekleri ve toprak küpler kullanılmakla birlikte günümüzde cam ya da plastik kavanozlara da kurulmaktadır.

Resim 6. Nevşehir Üzüm Turşusu

Kaynak: gastrocappadocia.com

Avanos Çömleği: Avanos'ta Hititler'den beri çarkla çanak-çömlek yapıldığı bilinmektedir. Bu el sanatı, kavimden kavime, babadan oğula geçerek günümüze kadar gelmiştir. Avanos'un dağlarından ve Kızılırmak'ın eski yataklarından yumuşak ve yağlı kil topraklar elenmekte ve iyice yoğurularak çamur haline getirilmektedir. Çark adı verilen ve ayakla döndürülen tezgâh üzerindeki çamurun maharetle şekillendirilmesiyle çanak yapılmış olur. İşlik denilen atölyelerde üretilen çanaklar önce güneşte, daha sonra da gölgede kurutulduktan sonra, saman ve talaşla yakılan fırınlarda 800 dereceden başlayıp 1.200 derece sıcaklık arasında özenle pişirilmektedir.

Resim 7. Avanos Çömleği

Kaynak: AHİKA Arşiv

Nevşehir Taşı: 19.yüzyıl Nevşehir evleri, yamaçlara kayaların oyulması suretiyle ya da kesme taştan inşa edilmiştir. Bölgenin tek mimari malzemesi olan taş, yörenin volkanik yapısından dolayı ocaktan çıktığında yumuşak olduğundan çok rahat işlenebilmekte ve hava ile temas ettikten sonra sertleşerek çok dayanıklı bir yapı malzemesine dönüşmektedir.

Kullanılan malzemenin bol olması ve çabuk işlenebilmesinden dolayı yöreye has olan taş işçiliği ve taş süslemeciliği gelişerek mimari bir gelenek halini almıştır.

Resim 8. Nevşehir Taşı

Kaynak: AHİKA Arşiv

İlin diğer yöresel ürünleri ise Derinkuyu fasulyesi, hamursuz, köftür, Karakaya ayvası, kayısı bitirgen, etli mantı, nohutlu mantı, ayva dolması, zerde, zerde pilavı, kayısı yahnisi, dolaz, aside, tandır fasulyesi, gendime yemeği, geleneksel el sanatları, dokumacılık, halıcılık, kilim ve culfa'dır.

Yörede dokumacılık son derece yaygındır. Ürgüp ve Avanos ilçelerinde dokuma sanatının bir türü olan halıcılık oldukça gelişmiştir. Halılar, ıstar tezgâhında dokunmaktadır. Yöre halılarında çoğu ipleri önceleri yünden oluşmasına karşın bugün eriş iplerden oluşmaktadır. Geleneksel tarz halılarda üç boy halı tipi görülmektedir (Kültür Portalı, 2023). Bunlar:

- Sedir Halısı (İnce uzun)
- Taban Halısı (Uzun ve geniş)
- Seccadelik Halı (Küçük boy) dan oluşmaktadır.

Kilim: Bu teknikle ürünler daha çok Kozaklı ve Gülşehir ilçelerinde bulunmaktadır. Kilimlerin çözgü ve atkı ipleri yünden oluşmaktadır. Motifler daha çok geometrik şekillerden oluşmaktadır. Kilim tekniğinde, ev içi sergi amaçlı ürünler yanında; heybe, yolluk, denk çuvaları gibi ürünler de dokunmaktadır.

Resim 9. Nevşehir Halıları

Kaynak: AHİKA Arşiv

Mil İşi Örgü: Bu teknikle eski dönemlerde yörede yünden çoraplar üretilmekte olsa da günümüzde örneklerine rastlamak pek mümkün değildir. Çorap örülürken beş mil kullanılmaktadır. İpler beyaz renk olabildiği gibi değişik renk kompozisyonlarından da oluşabilmektedir. Erkek çorapları sadece beyaz renkte olmakta; kadın çorapları ise beyaz ve renkli yapılabilmektedir. Yaygın kullanılan motifler; sırçan dişi, bıtrak, baklava dilimidir.

Resim 10. Culfa

Kaynak: Kültürportalı, 2023.

Culfa: Modern kumaş dokuma tarzının protatipi olarak düşünülebilecek culfa tezgâhlarında, kaba kumaşlar dokunmuştur. Culfada üretilen kumaşlar kadın, erkek şalvarları yapımı ve bele sarılan şal kuşak yapımı için kullanılmıştır. Şu an üretim yapılmayan bu tezgâhların, Ürgüp ve Göreme'de ağırlıklı olarak görüldüğü tespit edilmiştir.

2.12. Nevşehir Ajans Projeleri

Aşağıda, Ajans tarafından ilçelerde tamamlanan toplam proje sayıları, toplam proje bütçesi ve projelere ödenen toplam tutar yer almaktadır.

Tablo 50. 2010-2021 Yılları Ahiler Kalkınma Ajansı Tarafından Desteklenen Projeler

İlçe	Toplam Proje Sayısı	Projeler Toplam Bütçesi (Deflatör) ₺	Projelere Ödenen Toplam Tutar (Deflatör) ₺
Acıgöl	8	90.999.664	74.536.776
Avanos	11	49.877.149	24.187.102
Derinkuyu	6	22.666.931	19.200.853
Gülşehir	7	80.262.804	42.300.823
Hacıbektaş	1	1.833.713	1.833.713
Kozaklı	3	34.815.741	18.722.276
Merkez	42	375.313.275	204.702.219
Ürgüp	16	168.772.466	112.159.053
Toplam	94	824.541.743	423.106.039

Kaynak: AHİKA Arşiv

Buna göre, Acıgöl'de 8, Avanos'ta 11, Derinkuyu'da 6, Gülşehir'de 7, Hacıbektaş'ta 1, Kozaklı'da 3, Merkez'de 42 ve Ürgüp'te 16 olmak üzere toplamda 94 proje gerçekleştirilmiştir.

2.13. Nevşehir İli Güçlü Yönler ve Potansiyel Yatırım Fırsatları

Nevşehir, doğal ve tarihi yapıları ve Kapadokya bölgesinin merkezi konumunda olması dolayısıyla son derece önemli bir turizm destinasyonudur. Bölge, ulusal ve uluslararası alanda yüksek tanınırlığa sahiptir. İlde toplam 650 konaklama tesisi, 14.460 oda ve 30.789 yatak kapasitesi mevcuttur. Kültür turizminin yanı sıra inanç turizmi, termal turizm, balon turizmi gibi pek çok alternatif turizm türü de il içerisinde yer almaktadır. Bu kapsamda turizm ilde büyük bir istihdam ve ekonomik girdi meydana getirmektedir. TÜİK 2021 verilerine göre, Nevşehir'de hizmetler sektörü toplam sektörler içerisinde %25,59'luk önemli bir yer kaplayan ve GSYİH'nin yaklaşık 4'te birini tek başına oluşturan büyük bir sektör olup bu sektörün çok büyük bir kısmını turizm faaliyetleri oluşturmaktadır. Bunu sırasıyla %21,31 oran ile tarım, %11,93 ile sanayi ve %8,95 ile imalat sanayi takip etmektedir.

Nevşehir, her yıl ortalama 4 milyon turist ağırlamaktadır. Bu durum, ilin geniş turist kitlelerini çekebilme gücünün yüksek olduğunu göstermekte ve ziyaretçilere yönelik olarak alternatif turistik ürünlerin çeşitlendirilmesi için önemli bir fırsat olarak görülmektedir. Bu kapsamda, ilin kültürel yapısını ve zengin değerlerini turizme kazandırabilmek amacıyla ilde ön plana çıkan bağcılık, halıcılık, gastronomi ve film gibi alanlarda müzeler kurulması önerilmektedir. İldeki köklü bağcılık kültürü, buna bağlı olarak gelişen şarap, pekmez, üzüm turşusu gibi üzüm ham maddeli gıda ürünleri ve bağ bozumu geleneğinin sergileneceği bir müze tasarlanmasının, gerek bölgenin tanıtılması gerekse deneyimsel pazarlamanın artırılması noktasında fayda sağlayacaktır.

Benzer şekilde halıcılık, ilde geçmişten günümüze icra edilen önemli bir sektör olup Kapadokya halıları adı verilen özel motifli el dokuması halıların, halı dokuma işinin ve inceliklerinin sergileneceği ve halı dokumanın tarihinin aktarılacağı bir müze kurulumu potansiyel yatırım alanlarından biridir. Nevşehir'in coğrafi olarak Anadolu'nun orta noktasında yer alması, şehrin her yıl önemli miktarda turiste ev sahipliği yapması ve şehrin Anadolu gelenekleri ile harmanlanmış zengin bir gastronomi kültürünün oluşmuş olması, bu alanda yapılacak Anadolu gastronomi müzesi yatırımının şehirle bütünleşebilecek potansiyel bir fırsat olduğunu göstermektedir. Pek çok film ve diziyi ev sahipliği yapmış olması sebebiyle ise, ilde bir film müzesi kurulması önerilmektedir.

Kozaklı ilçesi termal turizm konusunda ön plana çıkmakta olup özellikle büyük zincir otel yatırımları için potansiyel oluşturmaktadır. Termal suyun katma değerli kullanımının teşvik edilmesine yönelik olarak nispi küçük ölçekli yatırımlar (küçük aile işletmeciliği için uygun olması dolayısıyla özellikle kesme çiçek serasına yönelik olarak) potansiyel fırsatlardır. Kozaklı, sahip olduğu termal kaynaklar ve sakin yapısı sebebiyle geriatri turizminin geliştirilmesi için potansiyel bir yatırım alanı olarak değerlendirilmektedir.

İlin geniş turizm potansiyeli dolayısıyla hediyelik eşya ürünlerinin üretimi ve satışına yönelik yatırımlar potansiyel olarak görülmektedir. Avanos'ta yaygın olan seramik ve çömlek eşyalar, pekmez, çerezlik kabak çekirdeği gibi yöresel ürünlerin hediyelik şekilde paketlenmesi ve özellikle Hacibektaş ilçesinde hediyelik olarak lokum üretimi ve paketlenmesi önerilen yatırım olanaklarıdır.

2023 yılında Avanos ilçesinin Avrupa Seramik Rotasına dâhil edilmesi, il için önemli bir fırsat olarak değerlendirilmektedir. Başvurusu AHİKA tarafından koordine edilen ve Avanos Belediyesinin başvuru sahibi olduğu "Avrupa Seramik Rotası" aracılığıyla Avanos'un aynı konuda başarılı, ortak tarihi ve kültürel değere sahip olan Avrupa'daki diğer destinasyonlarla aynı rotaya bağlanması söz konusu olacağından bu durum ortak projeler, akademik ve kültürel çalışmalar için önemli bir fırsat sunmaktadır.

Nevşehir; 2022 yılında (TÜİK, 2022) 21.526 ton çerezlik kabak çekirdeği üretimi ile 1. sırada, yıllık 46.930 ton kuru fasulye üretimi ile 2. sırada, yıllık 42.359 ton şaraplık üzüm üretimi 3. sırada, yıllık 31.093 ton kurutmalık üzüm üretimi 8. sırada, toplam 103.645 ton üzüm üretimi ile Türkiye'de 7. sırada ve yıllık 280.162 ton patates üretimi ile 8. sırada yer almaktadır. Tarımsal ürünler noktasında güçlü bir konumda olan Nevşehir, pek çok tarımsal ürünün üretiminde Türkiye içerisinde önemli sıralara ulaşmıştır.

İlde bağcılık kültürü gelişmiş olduğundan, bu alanda yapılacak yatırımlar önemli görülmektedir. Bağcılığa elverişli iklim ve toprak yapısı, bölgeye has Dimrit ve Emir üzümünün yetiştirilebilmesi, bölgede şarap üretimi için fabrikalar bulunması ve en önemlisi Türkiye'deki diğer pek çok ilden farklı olarak bölgede, üzümlere zarar veren ve üretimi kesintiye uğratan floksera hastalığının bulunmaması bu alanda yatırım yapmak için en güçlü sebeplerdendir.

Nevşehir'de; patates, kabak çekirdeği, üzüm, çavdar, kuru fasulye ve çilek ürünlerinde rekoltesi ve lezzetiyle talebi karşılayan tarımsal üretim yapısı mevcuttur. Patatesten imal edilen ürünler, donuk gıda üretimi ve konsantre içecek tozu üretimleri ilde önemli üretim hacmine sahiptir. Bu kapsamda, il sanayisinin geliştirilmesi ve tarımsal ürünlerin katma değerinin artırılması amaçlı tarımsal ürün işleme tesisi yatırımları bölgede potansiyel yatırım fırsatı olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca, Kozaklı'da kurulan Nevşehir Kozaklı Tarıma Dayalı Sera İhtisas Sanayi OSB'ye yapılacak yatırımların, bölgedeki jeotermal kaynakların tarımsal üretime entegre edilerek daha etkin ve verimli olarak değerlendirilmesine olanak sağlayacağından bu alanda önemli potansiyel yatırım fırsatları bulunmaktadır.

Nevşehir, sanayi alanında özellikle metal sanayi sektörü ile öne çıkmaktadır. İl içerisinde treyler yedek parça, tarım makineleri ve makine yedek parça üretimlerinde faaliyet gösteren firmalar yer almaktadır. Ayrıca, 2022 yılında İSO ilk 500 içinde 258. sırada yer alan Nevsaç firması ile İSO ikinci 500 içerisinde 403. sırada yer alan Doğa Tohumculuk firması Nevşehir'de faaliyet göstermektedir.

Nevşehir, rezervi ve kalitesi yüksek pomza madenleri ile bims üretiminde Türkiye'nin öncüsü konumundadır. Zengin pomza madenleri değer kazanarak Nevşehir'den tüm Türkiye'ye ulaşmaktadır. 450 milyon m³ pomza rezervi bulunan ilde, 32 adet bims üreticisi firma faaliyet göstermektedir.

2 milyon ton kapasite ile 1.321 adet doğal soğuk hava deposu bulunan il, Türkiye'de benzeri olmayan doğal soğuk hava depoculuğu ile limon ve patatesin muhafazasında Türkiye'nin ambarıdır. Ayrıca, il içerisinde, yıllık 157.630 ton süt üretimi, 133.625 ton bal üretimi, 260 milyon adet yumurta üretimi yapılmaktadır. Gerek doğal soğuk hava depoları gerekse hayvansal üretim miktarları rekabetçiliği artırmaktadır. Bu kapsamda, doğal soğuk havası kullanımına ilişkin depoculuk faaliyetleri ve yatırımları ile hayvansal ürün işleme tesisi yatırımları değerlendirilebilecektir.

İlde yer alan çok sayıdaki doğal soğuk hava depoları, depo misyonu dışında farklı alanlarda da restore edilerek değerlendirilebilecektir. Bu depolar, soğukluğu sebebiyle veri merkezlerinin kurulumuna elverişli olup veri merkezi yatırımları il için uygun olarak değerlendirilmektedir.

İlde pek çok yöresel ürün bulunmakta olup bu ürünlerin ilin kültürel değerlerinin korunması açısından önem teşkil etmektedir. Avanos Çömleği, Derinkuyu Kuru Fasulyesi, Kaymaklı Kuru Kaymağı, Kaymaklı Çöreği, Nevşehir Kabak Çekirdeği, Nevşehir Pomzası, Nevşehir Simidi ve Nevşehir Testi Kebabı coğrafi işaretli ürünlerdir. Ayhan Patlıcanı ve Nevşehir Simidi ise; Uluslararası Slow Food Hareketi tarafından yapılandırılmış ve başlatılmış olan ve küçük ölçekli gıda ürünlerini keşfetmeyi, kataloglamayı, korumayı ve biyoçeşitliliği savunmayı amaçlayan Ark of Taste (Lezzet Sandığı) listesine dâhil edilerek uluslararası alanda bilinirlik kazanmıştır.

Tablo 51. Nevşehir'in Coğrafi İşaretli ve Ark Of Taste Etiketli Ürünleri

Coğrafi İşaretli Ürünler	Ark Of Taste Etiketli Ürünler
Avanos Çömleği	Ayhan Patlıcanı
Derinkuyu Kuru Fasulyesi	Nevşehir Simidi
Kaymaklı Kuru Kaymağı	
Kaymaklı Çöreği	
Nevşehir Kabak Çekirdeği	
Nevşehir Pomzası	
Nevşehir Simidi	
Nevşehir Testi Kebabı	

Kaynak: Türk Patent Enstitüsü, 2023; Slow Food Foundation For Biodiversity, 2023.

İl içerisinde 15 kadın kooperatifi faaliyet göstermekte olup iş birliği kültürünün gelişme kaydettiği söylenebilmektedir. Kadın istihdamının artırılması noktasında önemli faydalar sağlayan kooperatifler, aynı zamanda da yöresel ürünlerin yaşatılması, üretilmesi, yaygınlaştırılması ve ticarileştirilmesi açısından kıymetlidir. Nevşehir, pek çok yöresel ürünü zengin gastronomi kültürü sayesinde bünyesinde barındırdığından, bu ürünlerin üretiliyor olması ve iş birliği kültürünün gelişmesi güçlü bir yön olarak değerlendirilmektedir.

Nevşehir'in UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı'na gastronomi alanında katılması amacıyla 2023 yılında AHİKA koordinasyonunda ve Nevşehir Belediyesi'nin başvuru sahipliğinde başvuru yapılmış ve Nevşehir bu kapsamda UNESCO Türkiye Ulusal Listesi'ne gastronomi şehri olarak dâhil edilmiştir. Nevşehir'i Türkiye'nin 6. gastronomi şehri haline getiren bu etiket ile birlikte, ilde gastronominin öneminin artacağı beklenmektedir. Bununla birlikte Kapadokya zincir restoranlar, fine dining restoranlar ve ödüllü restoranlar için önemli bir potansiyel yatırım alanı haline gelmektedir. Pek çok yöresel yemeğin ve pek çok yöresel pişirme metodunun yaşatıldığı ilde, gastronomiye yönelik yatırımların verimli olacağı değerlendirilmektedir.

Güzel atlar diyarı Kapadokya'da pek çok at yaşamakta ve turizm faaliyetleri kapsamında da atlı vadi yürüyüşleri değerli öneriler olarak turistlere sunulmaktadır. TÜİK'e göre (2022) mevcut durumda Nevşehir'de resmi kayıtlı 426 tane at bulunmaktadır. Kapadokya bölgesinin tamamına kayıtlı at sayısı ise 700 adet olup il içerisinde 50 adet at çiftliği mevcuttur (NEVÜ, 2023). Kapadokya marka imajının "Güzel Atlar Diyarı" sloganı çerçevesinde şekillendirilmesi, Nevşehir şehir markasının atlı spor aktiviteleri ile örtüşmesi ve Kapadokya markasının binicilik ekosisteminde cazibe merkezi haline getirilmesi adına, binicilik faaliyetlerinin bölgede yaygınlaştırılması ve binicilik sektöründen pay alınması önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir.

2.14. Nevşehir İli Zayıf Yönler ve Sorunlar

Nevşehir’de faaliyet gösteren firmalar insan kaynağına erişim sorunu yaşadıklarını ifade etmektedir. Özellikle sanayi sektöründe faaliyet gösteren firmalar, uzun soluklu personel istihdamının sağlanamadığını, bölgede nitelikli ve çalışma devamlılığı gösteren insan kaynağının yeterince bulunmadığını ve çalışan eksikliğini üretimi aksatacak düzeylere ulaşabildiğini ifade etmektedir. Bunun sebepleri arasında, büyük şehirlere göçün ve il içerisinde turizm sektörünün gelişmiş olmasından ötürü iş gücünün genellikle turizm alanında çalışmayı tercih etmesinin yer aldığı belirtilmektedir.

At sektörü, Nevşehir için her ne kadar gelişmiş bir sektör olsa da atların yaşam koşulları ve bakımı hususunda çeşitli eksiklikler bulunduğu ve pek çok hayvanın yetersiz koşullarda yaşamlarını sürdürdüğü gözlemlenmiştir. Bu durum, gerek hayvan sağlığı gerekse turizm faaliyetlerinin devamlılığı açısından sorun teşkil etmektedir.

İlde sosyal olanakların kısıtlı olması, özellikle yerleşik halk açısından önemli bir zayıf yön olarak değerlendirilmektedir. Tiyatro, sergi, konser gibi etkinliklerin, hobi kurslarının veya sportif aktivitelerin il içerisinde yaygınlaştırılması ve park ve bahçelerin artırılması ile yeşil alanların konumlandırılması önerilmektedir. Bununla birlikte, ilde hastanelerin mevcut olmasının yanı sıra faaliyet gösteren tıbbi birimlerin sınırlı olması sebebiyle Kayseri’ye tedavi için yönlendirilmesi yaygın bir yöntemdir. Bu sebeple, ilin sağlık açısından da eksikliklerinin bulunduğu söylenebilmektedir.

İlde yenilikçilik ve Ar-Ge anlamında eksiklikler bulunduğu ve firmaların yeniliklere nispeten direnç gösterdikleri gözlemlenmektedir. Bununla birlikte, teknik desteklerin yaygınlaştırılması ve danışmanlık kültürünün oluşturulması adına çalışmalar yürütülmesi ile bu hususun nispeten azaldığı söylenebilmektedir.

Firmaların çoğunun aile işletmesi olması, kurumsallaşmanın önünde önemli bir engel teşkil etmektedir. Firmaların profesyonellikten uzak biçimde, sistematik olmayan iş modelleri benimsemeleri zayıf bir yön olarak değerlendirilmektedir.

İl içerisinde, özellikle turistik bölgelerde altyapının ve üstyapının güçlendirilmesi gerekmele birlikte bu faaliyetlerin mümkün olan en kısa süre içerisinde tamamlanması, Kapadokya gibi dünya çapında çok sayıda turist ağırlayan bir bölge için son derece kritiktir.

ACIGÖL

3. ACIGÖL İLÇESİ MEVCUT DURUM VE YATIRIM FIRSATLARI

Acıgöl ilçesi, 1987 yılında resmi olarak Nevşehir ilinin ilçelerinden biri olarak kabul edilmiştir. Şu anda Acıgöl ilçesi sınırları içerisinde 2 belde, 8 mahalle ve 10 köy bulunmaktadır. Acıgöl, Karapınar ve Tatların olmak üzere 3 belediyeye sahip olan ilçe; Bahçeli, Cumhuriyet, Çayırılık, Yukarı, Bahçeli Evler, Mustafapaşa, Ballık ve Kale mahallelerini bünyesinde barındırmaktadır. Tarihsel olarak ilk adının "Topada" olduğu ve bu ismin zamanla "Dobada" olarak kullanıldığı bilinmektedir.

Tablo 52. Acıgöl İlçesi Mahalle ve Belediyeler

Belediye Adı	Belediye Nüfusu	Belediyenin Niteliği	Mahalle Adı
Acıgöl	5.964	İlçe Merkezi	Bahçeli
			Cumhuriyet
			Çayırılık
			Yukarı
Karapınar	2.917	Belde	Bahçeli Evler
			Mustafapaşa
Tatların	1.976	Belde	Ballık
			Kale

Kaynak: TÜİK, ADNKS, 2022.

Acıgöl sınırları içerisinde; Ağılı, Bağlıca, Çullar, İnallı, Karacaören, Kozluca, Kurugöl, Tepeköy, Topaç ve Yuva köyleri yer almaktadır.

Tablo 53. Acıgöl İlçesi Köyler

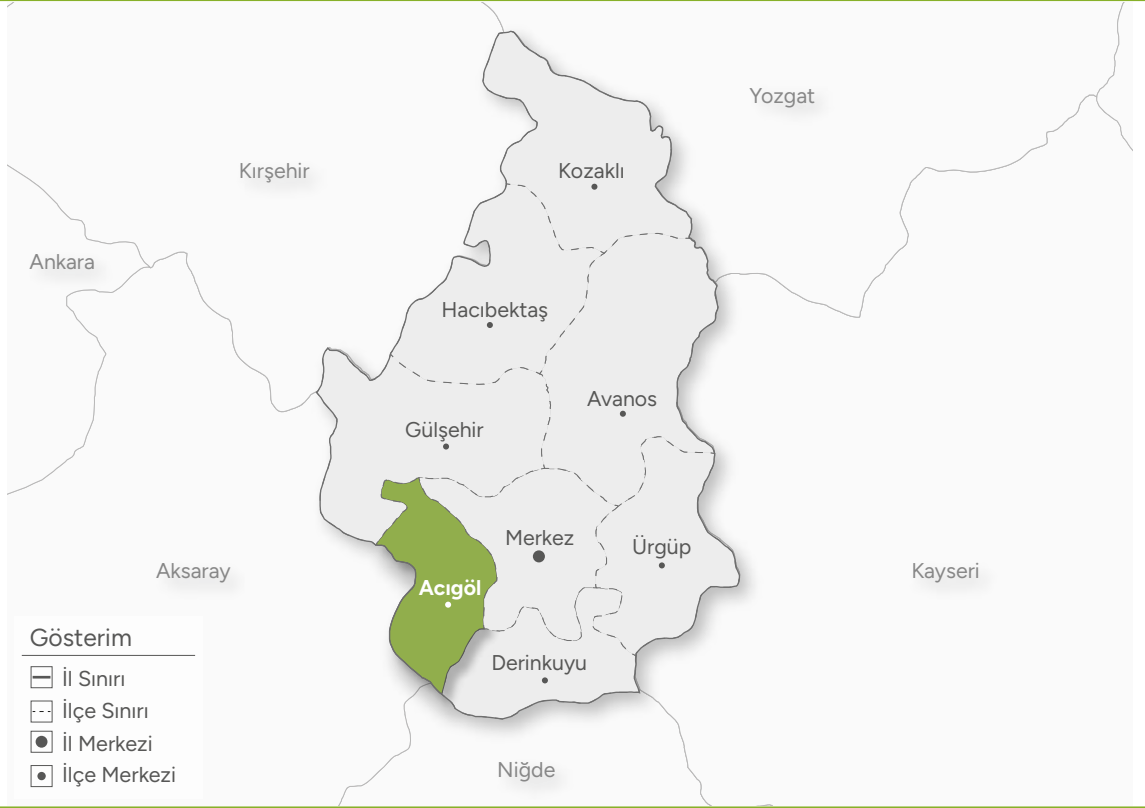
İlçe Adı	Köy Adı	Toplam Nüfus
Acıgöl	Ağılı	698
	Bağlıca	84
	Çullar	137
	İnallı	937
	Karacaören	2.511
	Kozluca	392
	Kurugöl	902
	Tepeköy	872
	Topaç	1.210
	Yuva	405

Kaynak: TÜİK, ADNKS, 2022.

3.1. Coğrafi Konum

Acıgöl ilçesi Nevşehir'in 8 ilçesinden biridir ve ilçe sınırları olarak Aksaray iline komşudur. Acıgöl ilçesinde yaşayan nüfus ağırlıklı olarak köylerde ikamet etmektedir. Köylerde yaşayan genç nüfus azaldığı için ilçe nüfusunun yaş ortalaması yükselmektedir. İlçe nüfusu geçimini ağırlıklı olarak tarımsal faaliyetlerden sağlamaktadır. İlçede OSB ve KSS bulunmasına karşın sanayi sektöründe çalışan nüfusun oranı tarımda çalışan nüfusa oranla daha düşük düzeydedir. İlçe, SEGE çalışmasına göre sosyo-ekonomik gelişmişlik bakımından Nevşehir'in en az gelişmiş ilçesi durumundadır. İlçede turizm açısından imkânlar (ziyaret edilecek yerler, konaklama tesisleri vs.) oldukça kısıtlı olduğu için turizmden elde edilen gelir Nevşehir ortalamasının oldukça altındadır.

Şekil 14. Acıgöl İlçe Haritası

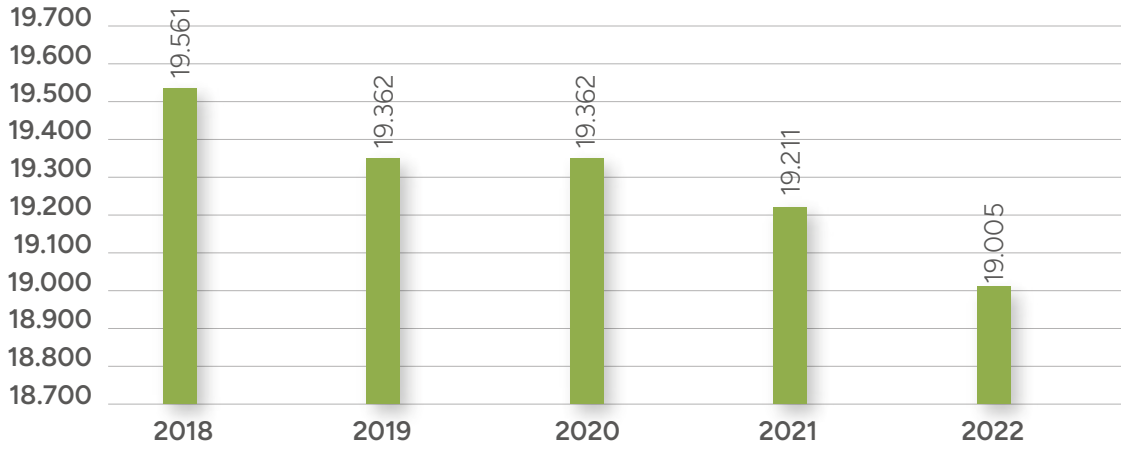

Acıgöl ilçesi, coğrafi konum olarak Nevşehir'in batısında yer almakta olup Nevşehir Merkez ilçesine 21 km, Aksaray iline 53 km, Niğde iline 101 km, Kırşehir iline 111 km, Kayseri iline 103 km mesafededir.

3.2. Nüfus Yapısı

Acıgöl ilçe nüfusu son 5 yıllık dönemde incelendiğinde, genel itibariyle azalış eğiliminin hâkim olduğu gözlemlenmektedir. En yüksek nüfusa 2018 yılında sahip olan ilçede, 2019 yılında bir miktar azalış gerçekleşmiş; 2020 yılında ise nüfus sabit kalmıştır. 2021 ve 2022 yıllarında ise kademeli olarak düşüş yaşandığı gözlemlenmektedir. İlçe, 2022 yılında son 5 yıllık dönem içerisinde en düşük nüfus miktarına sahiptir.

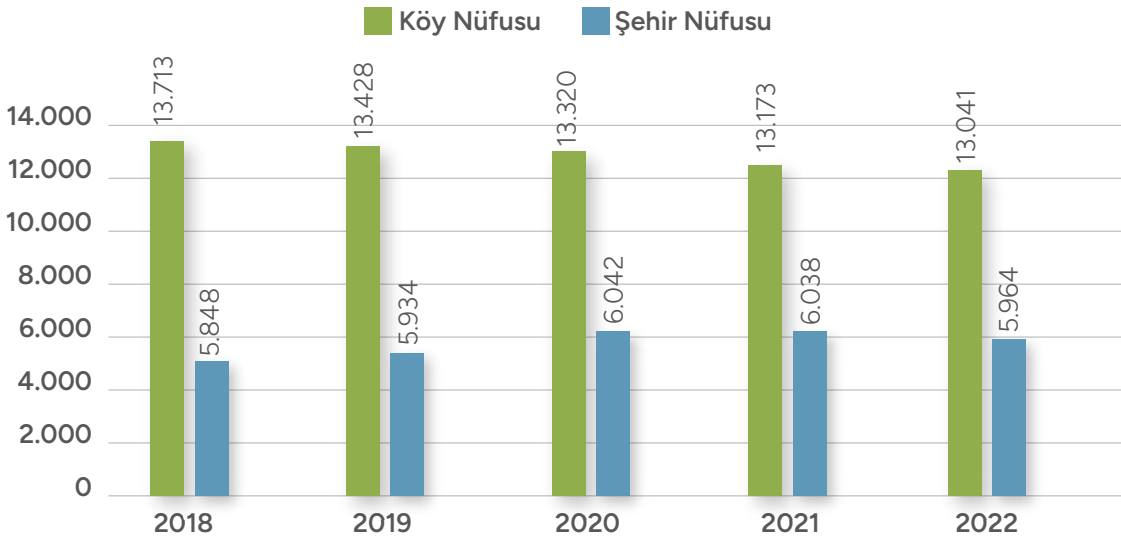
Grafik 6. 2018 – 2022 Yılları Acıgöl İlçesi Toplam Nüfusu

Kaynak: TÜİK, 2022.

Acıgöl'ün köy ve şehir nüfusu incelendiğinde; 2022 yılı haricindeki tüm yıllarda köy nüfusunun şehir nüfusundan fazla olduğu gözlemlenmektedir. Bununla birlikte, köy ve şehir nüfuslarının yıllar içerisindeki dağılımlarına bakıldığında büyük artış ve azalışlar yaşanmadığı görülmektedir.

Grafik 7. 2018 – 2022 Yılları Acıgöl İlçesi Köy-Şehir Nüfus Dağılımı

Kaynak: TÜİK, 2022.

Acıgöl ilçe nüfusu cinsiyet ve yaş kriterlerine göre Tablo 54'te gösterilmektedir. Yaş kriteri, çocukluk dönemi olarak tanımlanan 0-14 yaş, çalışma çağındaki nüfus olarak tanımlanan 15-64 yaş ve yaşlı nüfus olarak tanımlanan 65+ yaş olmak üzere üç kademeye ayrılarak incelenmiştir. Buna göre; Acıgöl'de çocukluk dönemindeki kadın nüfusu yıllar içerisinde azalmıştır. Erkek nüfusunda ise, azalma eğilimi görünmekte birlikte 2021 yılında bir önceki yıla nazaran artış yaşanmıştır. Çalışma çağındaki nüfus incelendiğinde; kadın nüfusunda hafif dalgalanmalar meydana geldiği ve nihai durumda 5 yıllık süreç içerisinde azalma yaşandığı görülmektedir. Erkek nüfusu da aynı şekilde hafif dalgalanmalar ile ilerlemekte ve 5 yıllık sürecin sonunda 2018 yılındaki nüfusa eşdeğer çıkmaktadır.

Yaşlı nüfus incelendiğinde; kadın nüfusta her yıl belirli bir miktar artış yaşandığı görülmektedir. Erkek nüfus ise, 2021 yılına kadar artmış; 2021 ve 2022 yıllarında ise sabit kalmıştır. Bu durumda, son 5 yıllık süreçteki nüfus azalışının, 0-14 yaş aralığındaki kadın ve erkek nüfusu ile 15-64 yaş aralığındaki kadın nüfusundaki azalmadan kaynaklandığı söylenebilmektedir.

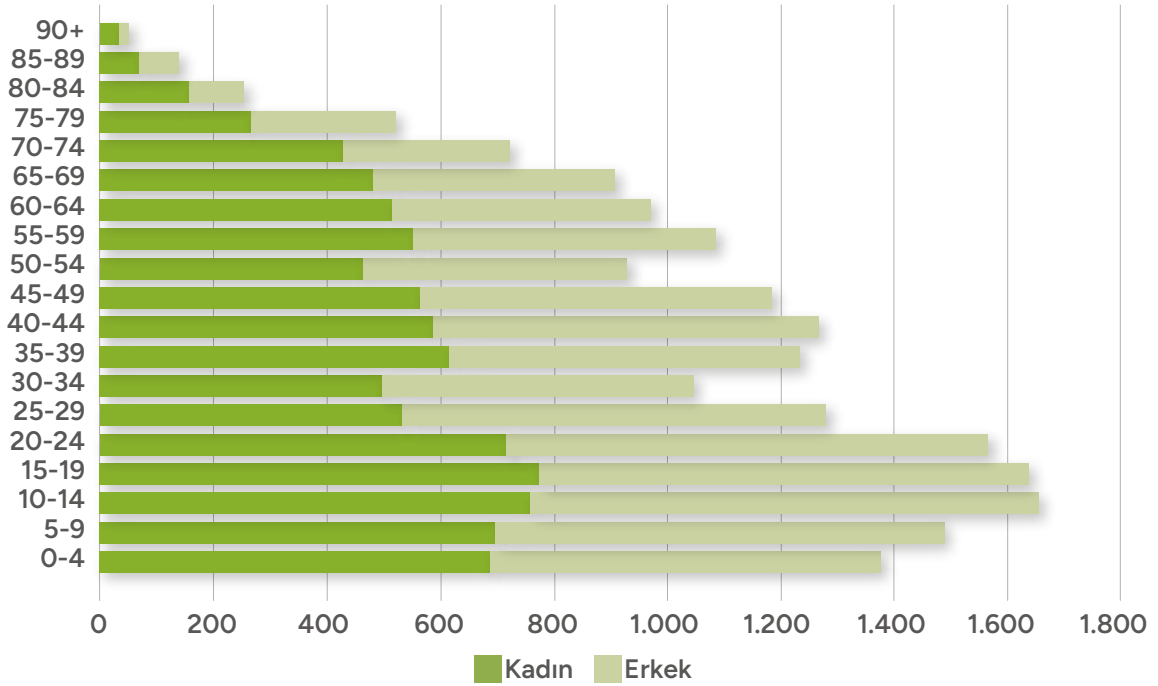
Tablo 54. 2018 – 2022 Yılları Acıgöl İlçesi Nüfusunun Cinsiyet ve Yaşa Göre Dağılımı

	0-14 Yaş		15-64 Yaş		65+ Yaş	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
2018	2.354	2.470	5.979	6.423	1.290	1.045
2019	2.303	2.383	5.838	6.453	1.328	1.057
2020	2.228	2.312	5.877	6.457	1.394	1.094
2021	2.151	2.372	5.819	6.356	1.411	1.102
2022	2.088	2.195	5.764	6.423	1.433	1.102

Kaynak: TÜİK, 2022

2022 yılı mevcut nüfus grafiği incelendiğinde, yaşlı nüfus içerisindeki kadın sayısının erkek sayısından fazla olduğu; çocukluk ve çalışma çağı nüfus içerisinde ise erkek nüfusunun kadın nüfusundan fazla olduğu görülmektedir. Çocukluk çağındaki kadınların sayısında yıllar içerisinde meydana gelen azalış ile birlikte, bu farkın biraz daha açıldığı gözlemlenmektedir.

Grafik 8. Acıgöl Nüfus Grafiği

Kaynak: TÜİK, 2022.

3.3. Eğitim Durumu

Acıgöl eğitim istatistikleri ve derslik başına düşen öğrenci sayıları aşağıdaki Tablo 55 ve Tablo 56'da verilmektedir.

Tablo 55. Acıgöl İlçesi Eğitim İstatistikleri

Okul/Kurum	Derslik	Öğretmen	Öğrenci
33	275	333	3.469

Kaynak: Acıgöl İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 2023.

Acıgöl İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü verilerinden hareketle; ilçede 33 okul, 275 derslik, 333 öğretmen ve 3.469 öğrenci bulunduğu tespit edilmiştir.

Tablo 56. Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayıları

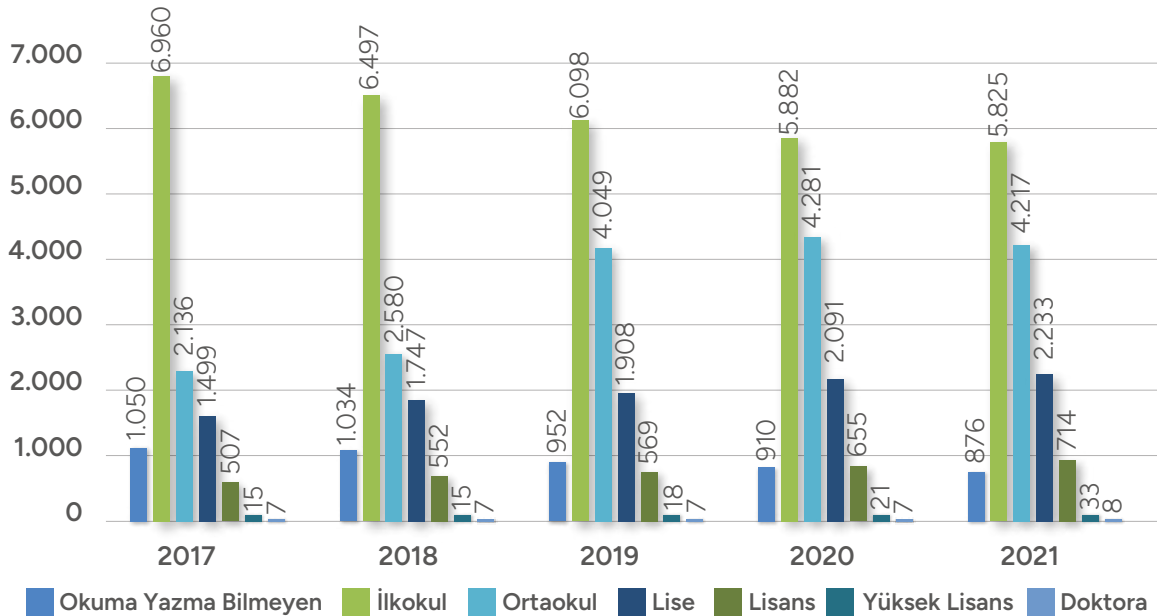
İlkokul + Ortaokul	Genel Ortaöğretim	Mesleki ve Teknik
11	13	8

Kaynak: Acıgöl İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 2023.

Acıgöl ilçesinde derslik başına düşen öğrenci sayısı ilkökuller ve ortaokuller için 11, genel ortaöğretim için 13, mesleki ve teknik liseler için ise 8'dir. Bu verilere göre derslik başına düşen öğrenci sayısı bakımından Acıgöl ilçesi ilkökuller ve ortaokuller düzeyinde Nevşehir ortalamasının (15) ve Türkiye ortalamasının (24) altında, genel ortaöğretim düzeyinde Nevşehir ortalamasının (18) ve Türkiye ortalamasının (34) altında, mesleki ve teknik eğitim düzeyinde ise Nevşehir ortalamasının (13) ve Türkiye ortalamasının (26) altındadır.

Acıgöl ilçe nüfusunun eğitim kademelerine göre durumu incelendiğinde, 5 yıllık süreçte en fazla ilkökuller mezunu bireyin bulunduğu görülmektedir. 2017 yılında, büyük bir fark ile ilkökuller mezunu birey sayısı baskın iken; 2021 yılına gelindiğinde ortaokuller mezunlarında büyük miktarda artış yaşandığı görülmektedir. Okuma yazma bilmeyen nüfusta yıllar içerisinde azalma meydana gelmiştir. İlkokuller mezunu sayısında da benzer şekilde azalış; ortaokuller ve lise mezunu sayısında ise yıllar içerisinde artış meydana gelmiştir. Lisans mezunu birey sayısı son derece az olmakla birlikte yıllar içerisinde artmıştır. Yüksek lisans ve doktora mezunu ise 33 kişi ve 8 kişi gibi son derece düşük sayılarda seyretmektedir.

Grafik 9. Acıgöl İlçesi Nüfusunun Eğitim Kademelerine Göre Durumu

Kaynak: TÜİK, 2021.

3.4. Ekonomik Yapı

Acıgöl ilçe halkının en temel geçim kaynağı tarımdır. İlçede üzüm (çavuş, parmak, bulut çeşitleri), kabak çekirdeği ve patates gibi ürünler en yüksek üretim miktarına ulaşmaktadır. İlçe, soğan, fasulye ve lahana üretiminde ilde 1. sıradadır.

Şekil 15. Acıgöl İlçesi Ekonomik Yapı Genel Bakış

Acıgöl ilçesinde 2022 yılında en fazla üretilen tahıl ürünü patates olmuştur. Bunu sırasıyla buğday, yonca ve mısır izlemektedir. Korunga, mürdümük ve ayçiçeği tohumunun 2018 ve 2019 yıllarında üretildiği sonrasında ise üretimin devam etmediği görülmektedir. Patates üretimi, yıllar içerisinde dalgalanma yaşamış olup en yüksek üretim miktarına 2021 yılında ulaşmıştır. Buğday, 2021 yılında büyük bir düşüşün ardından 2022 yılında önceki seviyesine geri dönmüştür. Yonca ve mısır üretiminin yıldan yıla arttığı görülmektedir.

Tablo 57. Acıgöl İlçesinde Üretilen Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler Üretim Miktarı (ton)

Ürün Adı	2018	2019	2020	2021	2022
Patates	46.522	55.000	54.272	72.561	52.090
Buğday	26.230	25.365	29.823	17.405	25.705
Yonca	7.000	10.500	11.900	14.000	20.000
Mısır	6.000	10.500	12.040	14.000	13.373
Arpa	4.129	3.815	6.015	3.875	5.702
Fasulye (Kuru)	859	991	1.589	2.800	3.187
Çavdar	1.443	1.626	1.750	1.862	2.280
Nohut	1.338	1.213	1.106	1.338	1.298
Fiğ	630	235	250	300	750
Yulaf	682	619	920	800	527

Tablo 57. Acıgöl İlçesinde Üretilen Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler Üretim Miktarı (ton) Devamı

Ürün Adı	2018	2019	2020	2021	2022
Triticale	284	150	0	135	231
Aspir Tohumu	63	50	48	24	55
Mercimek	16	13	15	12	13
Korunga	105	28	0	0	0
Mürdümük	35	35	0	0	0
Ayçiçeği Tohumu	16	16	0	0	0

Kaynak: TÜİK, 2022

Acıgöl ilçesinde üretilen sebze miktarı incelendiğinde, 2022 yılında en fazla miktarda çerezlik kabak üretildiği görülmekte; bunu sırasıyla domates, soğan ve sarımsak izlemektedir. Çerezlik kabak, her yıl en yüksek seviyede üretilen sebze olmakla birlikte; üretiminde 2020 yılına kadar artış, 2021 yılında azalış gözlenmiş ve 2022 yılında üretim miktarı sabit kalmıştır. Domates üretimi, 2020 yılına kadar artmış, 2020 yılında azalmış, sonrasında tekrar artışa geçmiştir. Soğan 2020 yılına kadar azalış eğiliminde olup 2020 yılında en düşük miktara ulaştıktan sonra 2021 yılında büyük bir miktar artışı yaşamış; 2022 yılında da artış büyük bir miktarda devam etmiştir. Sarımsak, 2020 yılına kadar azalmış; 2022 yılında bir miktar artış göstermiştir. İlçe içerisinde farklı sebzeler de az miktarlarda üretilmektedir.

Tablo 58. 2018 – 2022 Yılları Acıgöl İlçesinde Üretilen Sebze Miktarı (ton)

Ürün Adı	2018	2019	2020	2021	2022
Kabak (Çerezlik)	2.380	2.382	2.827	2.800	2.800
Domates	945	912	900	933	1.250
Soğan	238	194	138	745	949
Sarımsak	652	533	452	452	479
Karpuz	210	220	125	210	210
Patlıcan	105	98	75	105	140
Fasulye (Yeşil)	120	122	80	120	120
Kavun	112	105	90	113	113
Biber	64	56	45	64	102
Salatalık	90	92	68	88	88
Lahana	47	44	28	48	48
Marul	40	38	25	40	40
Pırasa	25	26	13	26	26
İspanak	6	5	3	6	10
Bamya	2	3	1	1	1

Kaynak: TÜİK, 2022

Acıgöl ilçesinde üretilen meyve miktarları incelendiğinde, üzümün her yıl için en fazla üretilen ürün olduğu görülmektedir. Elma 2. sırada, kayısı ise 3. sırada gelmektedir. Elma üretimi yıllar içerisinde dalgalı seyretse de büyük farklılıklar meydana gelmemiştir. Kayısı üretiminde ise, 2021 yılına kadar artış, sonrasında azalma meydana gelmiştir. Zerdali, armut ve erik gibi meyveler ilçede düşük miktarda üretilmektedir.

Tablo 59. 2018 – 2022 Yılları Acıgöl İlçesinde Üretilen Meyve Miktarı (ton)

Ürün Adı	2018	2019	2020	2021	2022
Üzüm	5.032	4.988	4.291	3.874	4.169
Elma	653	653	578	578	656
Kayısı	458	475	570	555	501
Zerdali	455	455	380	380	380
Armut	142	148	144	131	131
Erik	70	70	63	84	84
Ceviz	38	32	29	30	27
Badem	12	19	19	19	18
Kiraz	12	12	12	14	16
Dut	6	6	6	6	6
Vişne	5	5	5	5	5
Ayva	4	4	4	5	4
Şeftali	2	2	2	2	2

Kaynak: TÜİK, 2022

Acıgöl ilçesinin toplam tarım alanları son 5 yıllık dönemde incelendiğinde, 2021 yılına kadar tarım alanlarının arttığı, 2022 yılında ise sabit kaldığı görülmektedir. Bu durum, tarım alanındaki artış ile birlikte tarım ürünlerinde de artışı beraberinde getirmiştir.

Tablo 60. 2018 – 2022 Yılları Acıgöl İlçesi Toplam Tarım Alanları (dekar)

	2018	2019	2020	2021	2022
Tarım Alanı	251.981	253.012	257.580	257.701	257.701

Kaynak: TÜİK, 2022

Acıgöl ilçesinin tarım alanı türleri incelendiğinde, en büyük alanı tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin alanının kapladığı görülmektedir. Aynı zamanda, üretilen tarım ürünleri miktar olarak da en fazla tahıl ve diğer bitkisel ürünlerden oluşmaktadır. Tarım alanı büyüklüğü olarak 2. sırada sebze alanı, 3. sırada nadas alanı ve 4. sırada meyveler, içecek ve baharat bitkileri alanı gelmektedir.

Tablo 61. 2018 – 2022 Yılları Acıgöl İlçesi Türlerine Göre Tarım Alanları (dekar)

Tarım Alanı Türleri	2018	2019	2020	2021	2022
Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı	184.313	186.552	194.057	187.540	189.060

Tablo 61. 2018 – 2022 Yılları Acıgöl İlçesi Türlerine Göre Tarım Alanları (dekar) Devamı

Tarım Alanı Türleri	2018	2019	2020	2021	2022
Sebze Alanı	30.800	30.460	30.000	31.100	31.100
Nadas Alanı	24.000	24.000	21.432	26.411	25.541
Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkileri Alanı	12.868	12.000	12.091	12.650	12.000

Kaynak: TÜİK, 2022

Acıgöl ilçesinin hayvansal üretim miktarları son 5 yıllık süreçte incelendiğinde, yapağı üretiminin ilçede baskın olduğu görülmekle birlikte genel olarak ilçede hayvansal üretim miktarının nispi düşük düzeyde seyrettiği görülmektedir. Doğal bal üretimi yıllar içerisinde artmış, keçi kılı ise her yıl sabit miktarda kalmıştır.

Tablo 62. 2018 – 2022 Yılları Acıgöl İlçesi Hayvansal Üretim Miktarı (ton)

Ürün Adı	2018	2019	2020	2021	2022
Yapağı	10	11	21	22,1	21,4
Doğal Bal	5	5	10	10	14
Keçi Kılı	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Balmumu, Arı	0,3	0,22	0,06	0,05	0,06

Kaynak: TÜİK, 2022

Acıgöl ilçesinin kovan sayıları ve tipleri son 5 yıllık dönemde incelendiğinde, yeni tip kovan sayısının eski tipe nazaran çok daha yüksek miktarda olduğu görülmektedir. Eski tip kovan sayılarında dalgalanmalar meydana gelirken, yeni tip kovan sayısı yıldan yıla artış göstermiştir.

Tablo 63. Acıgöl İlçesi Kovan Sayısı ve Tipi

Kovan Türü	2018	2019	2020	2021	2022
Kovan Sayısı (Eski Tip)	4	3	7	5	3
Kovan Sayısı (Yeni Tip)	700	622	1.064	1.150	1.740

Kaynak: TÜİK, 2022

Acıgöl ilçesinde arıcılık faaliyeti yapan işletme sayısı 2018 yılında en yüksek seviyeye ulaşmıştır. 2019 yılında düşüş yaşanmış, 2020 yılında bir önceki yıla nazaran 1 işletme kadar artmış; 2021 ve 2022 yıllarında ise bu sayı azalmıştır.

Tablo 64. Acıgöl İlçesi Arıcılık Faaliyeti Yapan İşletme Sayısı

	2018	2019	2020	2021	2022
Arıcılık Yapan İşletme Sayısı	150	120	121	110	100

Kaynak: TÜİK, 2022

Acıgöl ilçesindeki son 5 yıllık canlı hayvan sayıları incelendiğinde, 2022 yılında en fazla miktardaki canlı hayvanın koyun olduğu görülmektedir. Koyun sayısı yıldan yıla artmış; 2022 yılında ise küçük bir miktar düşüş yaşamıştır. İnek sayısı, 2022 yılı için koyundan hemen sonra 2. sırada gelmektedir. İnek sayısı da benzer şekilde artış eğiliminde olup 2022 yılında nispi düşük miktarda azalış kaydetmiştir. Boğa sayısı 2019 yılında yaşadığı düşüşün ardından 2020 yılında tekrar eski seviyelere gelmiş ve miktarlar sonraki yıllarda da birbirine yakın ilerlemiştir. Kıl keçisi sayısında 2022 yılında düşüş meydana gelmiştir. Koç sayısı ise 2020 yılında en yüksek seviyeye ulaşmıştır.

Tablo 65. Acıgöl İlçesi Canlı Hayvan Sayısı (baş)

Hayvan Türü	2018	2019	2020	2021	2022
Koyun	7.440	8.510	15.150	16.607	16.433
İnek	9.759	11.391	13.673	14.749	14.164
Boğa	560	250	513	501	480
Kıl Keçisi	500	490	500	416	340
Koç	560	300	1.150	190	220
Eşek	127	105	100	93	77
At	11	12	11	8	6
Manda Yavrusu	0	0	1	2	1

Kaynak: TÜİK, 2022

3.5. Turizm Yapısı

Acıgöl ilçesi turizm bakımından ilin diğer ilçelerine kıyasla daha az seçenek sunmaktadır. Acıgöl ilçesi içerisinde belediye işletme belgeli ya da T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı işletme belgeli konaklama tesisi yatırımı bulunmamaktadır. Acıgöl ilçesindeki tarihi ve turistik değerler aşağıda listelenmektedir:

Tatların Yer Altı Şehri: Acıgöl ilçesine 10 km uzaklıkta bulunan, 1991 yılında ziyarete açılan ve iki katı gezilebilen bir yer altı şehridir. İçerisinde bir kısmı doğal nedenlerle yıkılmış pek çok kilise, erzak deposu, kiler, mutfak, mezarlık türünde mekânlar bulunmaktadır. Erzak depoları ve kiliselerin çokluğu nedeniyle normal bir yer altı yerleşiminden ziyade askeri garnizon ya da manastır kompleksi olarak kullanılmış olduğu tahmin edilmektedir (Nevşehir Valiliği, 2021).

Resim 11. Tatların Yer Altı Şehri ve Sit Alanı

Kaynak: Kùltürportalı, 2023.

Hasan Dede Türbesi: Acıgöl ilçesinin Yuva köyü sınırlarında yer alan ve Türk-İslam motifleri ve öğeleri içeren bir türbedir. 800-900 yıllık olduğu tahmin edilmektedir. Cami, mutfak ve türbe olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır (Acıgöl Kaymakamlığı, 2021).

Acıgöl Yer Altı Şehri: Acıgöl ilçe merkezinde yer alan yer altı şehri, iki tanesi orijinal olmak üzere üç girişe sahiptir. Girişin uzantısında yer alan mekânlar bazalt taştan kemerli olarak yapılmıştır. Ancak 50-100 yıl öncesine aittirler. Henüz tam olarak temizlenmemiş olan yer altı şehrinde büyük salonlar birbirine tünellerle bağlanmıştır (Kùltürportalı, 2023).

Resim 12. Acıgöl Yer Altı Şehri

Kaynak: Kùltürportalı, 2023.

Tarihi Yazılı Kaya: Acıgöl ilçesinin Ağılı Köyü sınırları içinde yer alan ve Hitit hiyeroglif yazısıyla yazılmış anıttır. Geç Hitit döneminde yazıldığı tahmin edilen anıtta dönemin kralının verdiği mücadele, yazarın adı ile birtakım öğütler ve söylemler yer almaktadır. Anıtta yer alan kelimelerin bir kısmı tahribata uğramıştır (Acıgöl Kaymakamlığı, 2021).

Kurugöl Yer Altı Şehri: İlçe merkezinin yaklaşık 2.5-3 km güneyinde Tepe ören denilen mevkide bulunan yapı, yaklaşık 700-800 m çapında ve 50-60 m yüksekliğinde bir tepenin yamacında yer almaktadır. Orijinal giriş kapısı kaybolan yapıya, çöküntü sonucu oluşmuş açıklıklardan giriş sağlanabilmektedir. Yer altı şehrinde oturma mekânları, erzak depoları, mezarlık, mutfak gibi mekânlar ile bunları birbirine bağlayan galeriler mevcuttur. Yer altı şehrinin kaç kat olduğu tespit edilememiştir (Kültürportali, 2023).

Topada Yazılı Kaya Anıtı: Ağılı köyü sınırları içerisinde yer alan anıt, ana kayanın güney ve batı kısımlarında Hitit Hiyeroglif yazısı ile yazılmış 8 satırlık bir kitabeyi barındırmaktadır.

Resim 13. Topada Yazılı Kaya Anıtı

Kaynak: AHİKA Arşiv

3.6. Sanayi Yapısı

Acıgöl ilçesinde 1 adet OSB ve 1 adet KSS bulunmaktadır. Acıgöl OSB'deki firmalar gıda ve içecek imalatı sektörü, metal işleme ve geri dönüşüm, paketleme alanlarında faaliyet göstermektedir. Acıgöl OSB'de zincir marketlere üretim yapan firmalar da bulunmaktadır. Bu OSB'ye ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda paylaşılmaktadır.

Tablo 66. Acıgöl OSB Bilgileri

Kuruluş Yılı	İmar Planı (Ha)	Parsel Sayısı (İmar)	Üretimdeki Parsel Sayısı	İnşaat Parsel Sayısı	Proje Parsel Sayısı	Boş Parsel Sayısı	Firma Sayısı	İstihdam Sayısı	Doluluk Oranı [(Üretim+İnşaat) / Parsel Sayısı]*100]	Doluluk Oranı [(Üretim+İnşaat+Proje) / Parsel Sayısı]*100]
2001	156	88	26	7	20	35	26	900	38	60%

Kaynak: Acıgöl Organize Sanayi Bölgesi Müdürlüğü, 2023

Acıgöl OSB'nin kuruluş yılı 2001 olup güncel durumda OSB içerisinde 26 firma ve 900 personel mevcuttur.

3.7. Teşvik İstatistikleri

2015-2023 yıllarında Acıgöl ilçesinde 41 adet yatırım teşvik belgesi düzenlenmiş olup bunun 15 adeti genel teşvik sistemi desteklemesi 26 adeti ise bölgesel teşvik sistemi desteklemesi sınıfındadır. Belgelerin 14 adeti enerji, 3 adeti hizmet 24 adeti ise imalat sektöründedir. Yatırımların sabit tutarı toplam 851.023.846 TL'dir. Toplam öngörülen istihdam ise 464'tür.

3.8. Ulaşım ve Altyapı

Acıgöl ilçesi Nevşehir Merkez ilçesine 20 km, Aksaray iline 60 km, Nevşehir Kapadokya Havalimanına 27 km, Ankara-Niğde otoyoluna (Alayhan gişelerine) ise 17 km mesafededir. İlçede Acıgöl OSB'ye, Acıgöl belde ve köylerine, Nevşehir Merkez ilçesine karayolu ulaşımı bakımından avantajlı konumdadır. Uzun ve yoğun kullanım sonucu eskimeye başlayan Aksaray-Nevşehir devlet karayolu ise 2023 yılında Kamu Yatırım Programı kapsamında sıcak asfaltla yenilenmiştir. Acıgöl ilçesinde telefon, mobil iletişim, internet gibi iletişim olanakları mevcuttur ve bu imkânlar Acıgöl OSB ve Acıgöl ilçe merkezi için yeterli görünmektedir. Acıgöl ilçesinde ve Acıgöl OSB'de doğalgaz altyapısı henüz bulunmamaktadır. Ancak bölgeye doğalgaz altyapısının getirilmesi için üst düzey bürokratik görüşmeler devam etmektedir.

3.9. İlçedeki Sosyal ve Kültürel Hizmet Merkezleri

Acıgöl ilçesinde öne çıkan sosyal ve kültürel hizmet merkezleri aşağıda sıralanmaktadır.

Acıgöl Halk Eğitim Merkezi: Konumu Acıgöl ilçe merkezinde bulunan ve 3 derslik, 1 konferans salonu, 1 bilişim teknolojileri sınıfı, 1 kütüphane kapasitesiyle Acıgöl ilçesinde örgün eğitimin içinde ya da dışında bulunan tüm vatandaşlara yönelik eğitim faaliyetlerinde bulunan eğitim merkezidir.

Tatların Göleti: Tatların kasabasında Tatların Barajı yakınında oluşmuş gölet bölgesidir. Bölge halkı ve bölgeye dışarıdan gelen vatandaşlar için mesire ve piknik alanı olarak faaliyet göstermektedir.

3.10. Yöresel Ürünler

Acıgöl ilçesi halkının geçiminde tarım büyük bir rol oynamaktadır ve gelir getirici ürünler olarak üzüm (çavuş, parmak, bulut çeşitleri), kabak çekirdeği ve sarımsak gibi tarım ürünleri bölgede ağırlıklı olarak yetiştirilmektedir. Bu ürünler içerisinde yöreye özgü olarak nitelendirilebilecek "Topaç Sarımsağı" öne çıkmaktadır. Acıgöl'ün Topaç köyünde nesilden nesle aktarılan kendi tohumlarıyla üretilen Topaç Sarımsağı kendine özgü kokusu ve yoğun tadıyla Türkiye'de üretilen diğer sarımsak türleriyle rekabet edebilecek kalitede ve lezzettedir. Dolayısıyla bu ürünün önemli bir satış potansiyeli bulunmaktadır.

Acıgöl Tarım ve Orman İlçe Müdürlüğü tarafından Topaç Sarımsağı coğrafi işaret başvurusu gerçekleştirilmiştir. Acıgöl'de de yetiştirilen Nevşehir Kabak Çekirdeği ise Nevşehir Ticaret Borsasının başvurusu ile coğrafi işaret almıştır. İlçede ayrıca tarhana çorbası, kesme çorbası, ağpakla (kuru fasulye), soğanlama (soğan aşısı), kabak çiçeği dolması gibi çeşitli yöresel yiyecekler de bulunmaktadır.

3.11. Ajans Projeleri

Ajans destek programları çerçevesinde Acıgöl ilçesinde bugüne kadar desteklenen projelere ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 67. 2010-2021 Yılları Ahiler Kalkınma Ajansı Tarafından Desteklenen Projeler

Yılı	Destek Programı	Yararlanıcı	Proje Adı	Proje Bütçesi (Deflatör) ₺	Ödenen Destek Tutarı (Deflatör) ₺
2012	Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı	Boroptik Mühendislik ARGE İmalat ve Ticaret Limited Şirketi	Bor Karbür Toz Üretimine Geçiş ve Otomasyonu İle Katma Değer-Verim Artırımı ve Ürün Kalitesinin Sürekliliğinin Sağlanması	3.801.000	1.432.266
2013	Doğrudan Faaliyet Destek Programı	Nevşehir Acıgöl Organize Sanayi Bölgesi	Acıgöl OSB Atıksu Yönetimi Fizibilite ve Proje Çalışması	1.414.702	1.061.026
2016	Kobi Geliştirme Mali Destek Programı	Özçelik Geri Dönüşüm Nak. Oto. Pet. Ürün. Asan. İnş. Taahhüt Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi	Atık Değerlendirilmesi ile Katma Değer Yaratılması	2.537.527	1.219.339
2017	Sosyal Kalkınma Mali Destek Programı	Kurugöl 70. Ortaokulu	Gökyüzü Okuluma Geliyor	555.744	456.102
2017	Sosyal Kalkınma Mali Destek Programı	M. Zeki Hanoğlu İlkokulu	Labirente Gir Problemleri Çöz Yeteneğini Geliştir	1.528.297	1.357.697
2017	Sosyal Kalkınma Mali Destek Programı	Acıgöl İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü	Geleceğim Kodlamada	2.405.918	2.102.902
2020	Sanayi Altyapısının Güçlendirilmesi Mali Destek Programı	Nevşehir Acıgöl Organize Sanayi Bölgesi	Acıgöl OSB İçme ve Kullanma Suyu Tesisi ve İsale Hattı ile Entegre Biyolojik Atık Su Arıtma Tesisi	17.761.419	10.017.795
2021	2021 Yılı Çalışan ve Üreten Gençler Programı	Acıgöl Organize Sanayi Bölgesi Müdürlüğü	Acıgöl Tekstil Kent Projesi	60.995.054	56.889.645
Toplam			8 Proje	90.999.664	74.536.776

Kaynak: AHİKA

Buna göre, Acıgöl ilçesinde Ahiler Kalkınma Ajansı tarafından desteklenen toplam 8 proje bulunmaktadır.

3.12. İlçenin Güçlü Yönleri ve Potansiyel Yatırım Fırsatları

Acıgöl ilçesi, Niğde-Ankara otobanı güzergâhı üzerinde bulunması dolayısıyla lojistik anlamda avantajlı durumdadır. Ayrıca Acıgöl OSB, Niğde-Ankara otobanına 5 dakika mesafededir. İlçenin, Gülşehir'deki Kapadokya Havaalanı ile de yol bağlantısı bulunmakta ve ilçeden havaalanına 20 dakikada ulaşılabilir. İlçenin, Nevşehir Merkez ilçeye, Aksaray ve Konya'ya coğrafi yakınlığı da lojistik anlamda kıymetlidir. Yeni açılacak olan Kayseri-Antalya tren yolunun bir durağının Acıgöl OSB'de yer alması planlanmaktadır. Bu durum, hem sanayi hem turizm anlamında ilçe için önemli bir avantajdır.

İlçede ekonomik anlamda öne çıkan sektör tarım ve hayvancılıktır. Bununla birlikte, çiftçilere yönelik bilgilendirme ve eğitim faaliyetlerinde eksiklikler mevcuttur. İlçede büyük miktarda patates ve kabak üretilmekte ve bu ürünler su kirliliğine yol açmaktadır. Su kaynaklarındaki sınırlılık da göz önünde bulundurulduğunda, çiftçilerin su kullanımını azaltacak ve eşdeğer gelir elde edilebilecek alternatif tarım ürünlerine yönlendirilmeleri faydalı olabilecektir. İlçenin arazi yapısının engebeli olması sebebiyle mera yaygın olmamakta ve bununla paralel olarak küçükbaş hayvancılık gelişmemektedir. Ancak ilçe, büyükbaş hayvancılık için son derece uygundur. Çiftçilerin büyükbaş hayvancılığa teşvik edilmesi, hayvancılığın gelişmesine katkı sağlayacaktır.

2022 yılında Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından yapılan SEGE (Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi) araştırmasına göre Acıgöl ilçesi endeks puanı bakımından Nevşehir'in ilçeleri arasında sonuncu sırada yer almaktadır. Teşvik sisteminde, ilçe bazlı alt bölge destekleri tasarlanırken bu durum göz önünde bulundurulmuş ve 2022/5548 Sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar uyarınca Acıgöl ilçesi dezavantajlı ilçeler arasında sayılarak ilçeye bir alt bölge (5. bölge) desteklerinden yararlanma imkânı sağlanmıştır. Bununla birlikte, OSB teşvikleri de bir alt bölge oranlarından yararlanmakta olduğundan, Acıgöl OSB içerisindeki yatırımlar 6. bölge teşvik oranlarından faydalanmaktadır. Bu sebeple ilçe, hem OSB'nin sağladığı altyapı hem de yararlanılan 6. bölge teşvikleri sebebiyle sanayinin gelişimi için önemli bir potansiyel barındırmaktadır. Nevşehir Merkez-Acıgöl arasındaki yol güzergâhı boyunca, tarıma elverişli olmayan atıl arazilerin de sanayi faaliyetlerine tahsis edilmesi, Nevşehir Boğaz mevkiinde uygulandığı gibi tarıma zarar vermeyecek şekilde ve yoldan belirli bir uzaklıkta bulunan arsalarda olmak üzere, ilçede sanayinin gelişmesi için fırsat oluşturabilecektir. Ayrıca, Acıgöl OSB'deki parsel fiyatlarının nispeten düşük seyretmesi de yatırımcılar için önemli bir fırsat olarak değerlendirilmektedir.

Hibe ve devlet desteği sağlayan kamu kurumlarının destek programları, ilçedeki yatırımların çeşitlendirilmesi için önemli bir fırsattır. Geçmiş dönemlerde Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) tarafından sarımsak üretimi için traktör desteği verilmiş ve bu sayede ilçede sarımsak üretimi artış göstererek sarımsak üretimi alışkanlık haline gelmiştir. Bu durum, devlet desteği mekanizmalarının özellikle Acıgöl gibi düşük nüfuslu kırsal ilçelerde büyük etkiler meydana getirdiğini ve desteklerin artırılması gerektiğini gözler önüne sermektedir.

Yapımı 2023 yılında tamamlanan, Acıgöl'de toplamda 240 konutluk TOKİ yapılması, kırdan kente göçün önlenmesi için önemli bir adım olmuştur. Köy yerleşimlerinin de kentsel dönüşüm ile restore edilmesi, yaşam kalitesini iyileştireceğinden göçün önlenmesi için faydalı görülmektedir.

İlçede Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nin ve Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu'nun varlığı ile OSB ve KSS bulunması, sanayi potansiyelinin yüksek olduğunu göstermektedir. Sanayinin geliştirilmesine yönelik aksiyonlar alınması ilçe için önemlidir.

İlçedeki başlıca özel sektör yatırım fırsatları; tekstil, makine imalatı, savunma ve otomotiv yan sanayi ürünleri ile mobilet ve bisiklet lastiği sektörlerini kapsamaktadır. OSB içerisinde yer alan Tekstilkent; Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile Gençlik ve Spor Bakanlığı iş birliğinde desteklenen Çalışan ve Üreten Gençler Programı (ÇÜGEP) kapsamında Ahiler Kalkınma Ajansı'nın koordinatörlüğünde ve Acıgöl OSB yararlanıcılığında, mevcutta 2 atölyesi bulunan ve kadın istihdamını artırmayı amaçlayarak ilçede tekstil sektörünün gelişimine katkı sağlayan önemli bir projedir. Bu proje ile birlikte, ilçede tekstil sektöründe kümelenme ve yatırım fırsatı ortaya çıkmıştır.

Makine imalatı, Nevşehir'in genelinde kümelenmeye sahip önemli bir sektör olması ve ilçede iş gücü imkânının bulunması sebebiyle önemli bir yatırım alanıdır. Savunma yan sanayi ürünleri sektörü, kümelenmenin bulunduğu Kırıkkale iline coğrafi yakınlık; otomotiv yan sanayi ile mobilet ve bisiklet lastiği sektörü ise kümelenmenin bulunduğu Aksaray iline yakınlık sebebiyle yatırım fırsatı olarak değerlendirilmektedir.

Kamu yatırımlarında ise başta doğalgaz altyapısının tamamlanması olmak üzere eğitim kurumları yatırımları, yüksekokul için yeni tahsis edilen binanın fiziki ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik yatırımlar, OSB'nin 2.etabının açılmasına yönelik iş ve işlemlerin hızlandırılması ile OSB'ye doğalgaz ishale hattının çekilmesini hızlandırmaya yönelik girişimler ve özellikle kadın istihdamını artırarak göçün engellenmesine yönelik yatırımlar önceliklendirilmiştir.

İlçede eğitim, sanayi ve tarımın birleştirilmesine yönelik aksiyonlar alınması, potansiyelin açığa çıkarılması için önemli görülmektedir. Bu sebeple, tarım alanı bulunan Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri açılması değerlendirilmektedir. Özellikle tarımsal faaliyetlere ve sanayide çalışabilecek iş gücünün yetiştirilmesine yönelik eğitim altyapısının geliştirilmesi, ilçedeki iş imkânı mevcudiyeti sebebiyle ilçeden göç edilmesini engelleyebilecek ve yeni yatırımlar için ilçede insan kaynağına ulaşılmasını kolaylaştırabilecektir. İlçenin, diğer ilçelere kıyasla turizm alanında az gelişmiş olduğu ve rekabet edebilirliğinin düşük olduğu değerlendirildiğinde, turizmden ziyade sanayi ve tarım sektörlerinin geliştirilmesi önerilmektedir.

Acıgöl'de, Acıgöl Belediyesi tarafından ücretsiz okul taşıtları tahsis edilmiştir. Öğrenciler, evlerinden okullara bu taşıtlar vasıtasıyla ücretsiz şekilde transfer edilmektedir. Bu durum gençlere, öğrenciye ve eğitime verilen önemi vurgulamakta ve sosyal imkânların geliştirilmesi ve yaşam standartlarının iyileştirilmesi yönünde güçlü bir adım olarak değerlendirilmektedir.

Acıgöl halkının geleneksel kültürü koruyan, güvenilir, misafirperver ve değerlerine bağlı yapısı güçlü bir yön olarak değerlendirilmektedir. Kırsal olarak değerlendirilen ilçenin, gelecek yıllarda köy yaşantısına geri dönmek isteyen ve şehirde yaşamaktan bunalan kişiler tarafından tercih edilebileceği öngörülmektedir.

Acıgöl, Türkiye'nin en önemli kabak çekirdeği üreticileri arasında yer almaktadır. Kabak çekirdeği ihracatında da önemli bir ivme kazanan ilçede, bu alandaki yatırımların değerlendirilebileceği düşünülmektedir.

3.13. İlçenin Zayıf Yönleri ve Sorunları

İlçede doğalgaz bağlantı hattının bulunmaması, hane halkı kullanımı için ve sanayi yatırımları için önemli bir eksikliklerdir. İlçede doğalgaz ishale hattının bağlanması için lisans işlemleri tamamlanmıştır. Doğalgaz hattının ilçeye bir an önce bağlanmasına yönelik çalışmalara ise devam edilmektedir. Doğalgazın bulunmaması, kırdan kente göçün önemli sebeplerinden biri olmasının yanı sıra, özellikle OSB içerisine büyük yatırımların çekilememesine sebep olmaktadır.

Acıgöl, 30 yıl önce ilçe statüsü kazanmış, ilin en genç ilçesi olması sebebiyle il içerisindeki diğer ilçelere kıyasla altyapısal eksiklikler yaşamaktadır. Özellikle su borularının eski olması, su kesintilerini ve tamirat gereksinimlerini beraberinde getirmektedir. Bununla birlikte, bu süreçte ilçede anaokulu, yüksekokul, endüstri meslek lisesi, OSB ve tekstil kent kurulması gibi hususlar göz önünde bulundurulduğunda, Acıgöl'ün gelişim potansiyeli taşıyan ve hızlı ilerleme kaydeden bir ilçe olduğu değerlendirilmektedir.

Acıgöl'ün göç alan bir ilçe olmaması, ilçede kapalı bir kültür sisteminin gelişmesini ve geçmişten günümüze gelen gelenekler doğrultusunda yaşamın idame ettirilmesini sağlamıştır. Sosyo-kültürel anlamda çeşitliliğin bulunmaması, ilçedeki sosyal imkânların ve ihtiyaçların da çeşitlendirilememesinde önemli bir etkendir.

Acıgöl'de yakın geçmişte eğitimde ücretli öğretmenlerin istihdam edilmesi; öğretmen değişiminin fazla olması, öğretmen açığı yaşanması, eğitimde önemli bir problemdir. Bunun önüne geçebilmek adına, Acıgöl Belediyesi, ilçenin zorunlu hizmet bölgesi içerisine alınmasına yönelik çalışmalar yürütmüş ve mevcut durumda ilçe zorunlu hizmet bölgesi haline gelmiştir. Güncel durumda, sorunun büyük oranda çözüldüğünün gözlemlenmesinin yanı sıra, ilçeyi tercih eden öğretmenlerin görev süresi sona erdikten sonra tayin isteyerek ilçeden ayrılma eğilimi devam etmektedir.

Acıgöl'deki işletmelerin en önemli sorunlarından biri nitelikli iş gücüne ulaşmadaki zorluktur. Eğitim seviyesinin ilçe genelinde düşük seyretmesi, gençlerin liseden sonraki eğitime devam etmedeki isteksizliği gibi hususlar bu durumun sebepleri arasında yer almaktadır. İlçe genelinde okuma yazma oranının düşük olduğu değerlendirilmekle birlikte ilçe dışından göç alma hususunda da çeşitli sıkıntılar meydana gelmektedir. Bu sebeple, nitelikli iş gücü istihdamı ve sürdürülebilirliği konusu tehdit unsuru olarak değerlendirilmektedir.

Nevşehir'in turizm şehri olarak büyük bir bilinirliğe sahip olması, sanayi alanının önüne geçebilmekte ve sanayide gelişmemiş olduğu şeklinde bir ön yargı oluşturabilmektedir. Bu durum, özellikle sanayi yatırımları için Acıgöl ilçesinin tercih edilmesine yönelik negatif etkiler meydana getirebilmektedir.

Acıgöl, Hitit Anıtları

AVANOS

4. AVANOS İLÇESİ MEVCUT DURUM VE YATIRIM FIRSATLARI

1888 yılında Kırşehir'e bağlanan Avanos, Nevşehir'in 1954 yılında il olması üzerine Nevşehir'e bağlanmıştır. O tarihten bu yana gelişmekte olan Avanos, Kızılırmak'ın iki tarafına kurulmuştur (Avanos Belediyesi, 2021). Avanos ilçesi 17 mahalle ve 16 köyden oluşmaktadır.

Tablo 68. Avanos İlçesi Mahalle ve Belediyeler

Belediye Adı	Belediye Nüfusu	Belediyenin Niteliği	Mahalle Adı
Avanos	14.968	İlçe Merkezi	Alaaddin
			Bahçelievler
			Cumhuriyet
			Karaseki
			Orta
			Yeni
			Yukarı
Çalış	1.810	Belde	Aşağı
			Orta
			Yukarı
Kalaba	4.195	Belde	50.Yıl
			Hürriyet
			Karayusuf
			Yeni
Özkonak	3.151	Belde	Camicedit
			Cami - Kebir
			Orta

Kaynak: TÜİK, ADNKS, 2022.

Avanos, Çalış, Kalaba ve Özkonak olmak üzere 4 belediyeye sahip olan ilçe; Alaaddin, Bahçelievler, Cumhuriyet, Karaseki, Orta (Avanos), Yeni (Avanos), Yukarı (Avanos), Aşağı (Çalış), Orta (Çalış), Yukarı (Çalış), 50.Yıl, Hürriyet, Karayusuf, Yeni (Kalaba), Camicedit, Cami-Kebir ve Orta (Kalaba) mahallelerini bünyesinde barındırmaktadır.

Avanos sınırları içerisinde; Akarca, Aktepe, Altıpınar, Bozca, Büyükayhan, Çavuşin, Göynük, İğdeliğişla, Karacauşağı, Kuyulukışla, Küçükayhan, Mahmat, Paşalı, Sarılar, Topaklı ve Üçkuyu köyleri yer almaktadır.

Tablo 69. Avanos İlçesi Köyler

İlçe Adı	Köy Adı	Toplam Nüfus
Avanos	Akarca	1.084
	Aktepe	49
	Altıpınar	212
	Bozca	586
	Büyükayhan	655
	Çavuşin	421
	Göynük	1.011
	İğdelikışla	302
	Karacauşağı	106
	Küçükayhan	446
	Kuyulukışla	73
	Mahmat	1.132
	Paşalı	384
	Sarılar	678
	Topaklı	1.084
Üçkuyu	130	

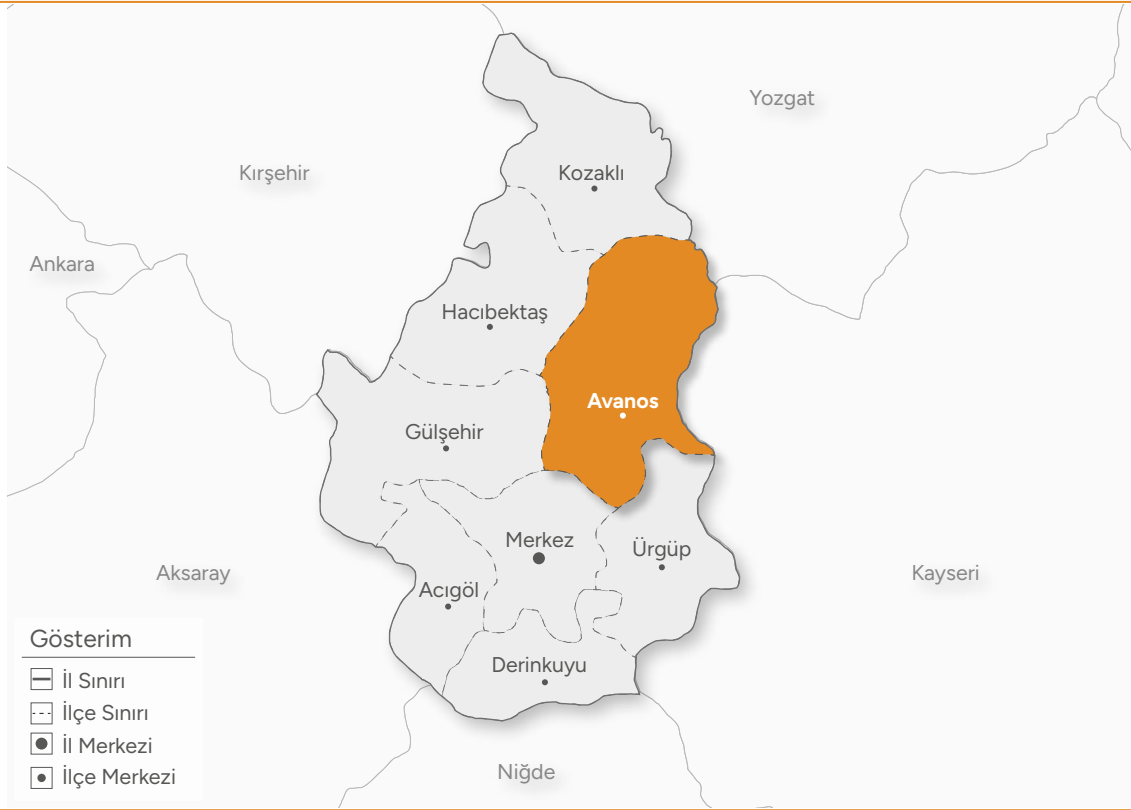
Kaynak: TÜİK, ADNKS, 2022.

1967 yılında İtalyan arkeologlar tarafından Topaklı Höyüğü'nde yapılan kazı çalışmalarından elde edilen bulgulara göre, Avanos tarihi Etiler Medeniyetine kadar uzanmaktadır. Persler, Bizanslılar, Medler, Frigler, Kapadokya Krallığı, Asurlular, Hititler, Keltler, Selçuklular ve Osmanlılar Avanos'un geçmişinde çeşitli izler bırakmıştır. Pek çok tarihçi Avanos'un isminin Hititler döneminde "Zuwinasa", Asurlular döneminde "Nenansa", Bizanslılar döneminde "Venessa", Selçuklular döneminde "Evenüz" olarak adlandırıldığını ifade etmektedir. Avanos adı, Osmanlı döneminde de "Uvenez, Evenez, Avanoz" olarak adlandırılmış ve zamanla "Avanos"a dönüşmüştür. Avanos isminin kaynağındaki "Evani" kelimesi mutfakta kullanılan kaplar, mutfak eşyaları anlamını taşımakta iken "Evenüz" kelimesi çanak, çömlek yapan bir yer anlamına gelmektedir. Bu iki kelimenin "Evani-öz, Even-öz" şeklinde birleştirilmesiyle "çanak çömlek ve kap üreten kasaba" anlamı ortaya çıkmaktadır (Avanos Kaymakamlığı, 2021).

4.1. Coğrafi Konum

Kızılırmak nehrinin iki yanında, Nevşehir ilinin doğusunda yer alan Avanos; Ürgüp, Gülşehir, Hacıbektaş, Kozaklı ilçeleri ve Kayseri iline komşudur. Arazinin büyük çoğunluğu tarıma elverişli olup ilçe arazisi geniş düzlüklerden oluşmaktadır.

Şekil 16. Avanos İlçe Haritası

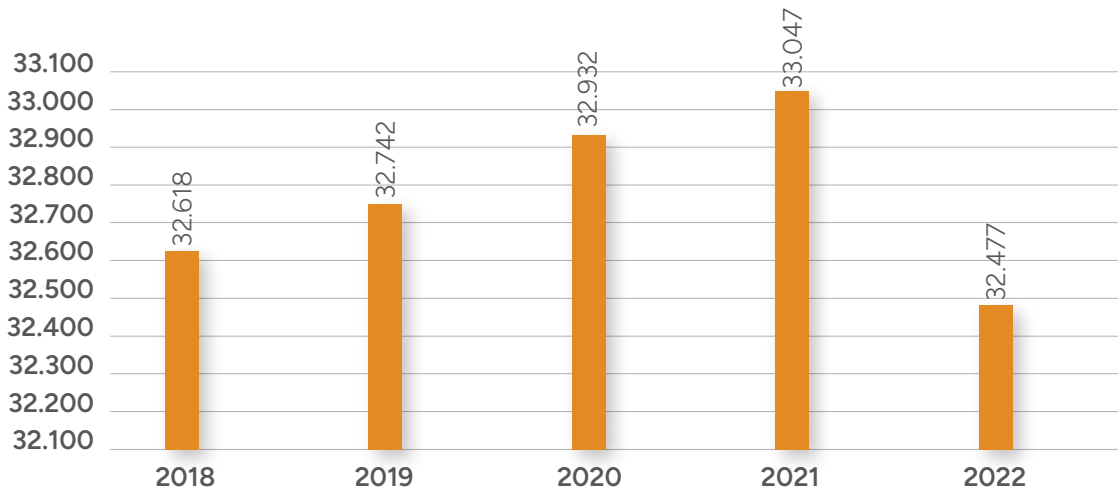

İlçe merkezinin rakımı 920 m'dir. İlçenin toplam yüzölçümü 1.045 km²'dir. 1.045 km² alana sahip olan Avanos ilçesi, Kızılırmak kenarında yer alır ve il merkezine uzaklığı 16 km'dir.

4.2. Nüfus Yapısı

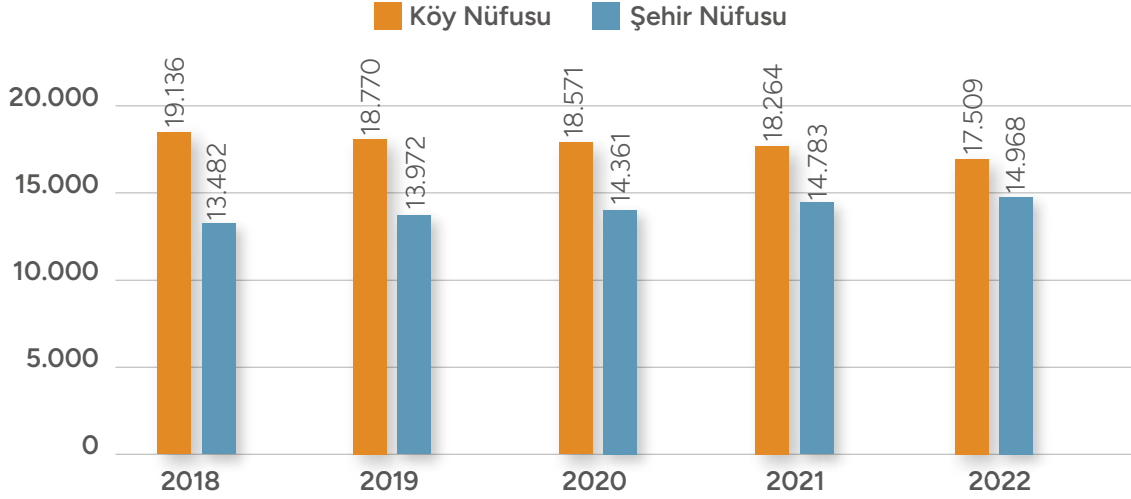
Avanos ilçesinin son 5 yıllık toplam nüfuslarına bakıldığında; 2021 yılına kadar kademeli olarak artış, 2022 yılında ise ani bir düşüş meydana geldiği görülmektedir. 2021 ve 2022 yılları arasında 570 kişilik bir nüfus kaybı yaşanması dikkat çekmektedir. Avanos ilçesi, mevcut durumda 2018 yılı nüfusunun bile altındadır.

Grafik 10. 2018 – 2022 Yılları Avanos İlçesi Toplam Nüfusu

Avanos ilçesinin köy-şehir nüfus dağılımı incelendiğinde, köy nüfusu şehir nüfusundan her sene yüksek seyretmekle birlikte; yıllar içerisinde azalış kaydetmiştir. Şehir nüfusu ise bunun tersi olarak, yıllar içerisinde artmıştır.

Grafik 11. 2018 – 2022 Yılları Avanos İlçesi Köy-Şehir Nüfus Dağılımı

Kaynak: TÜİK, 2022.

Avanos ilçe nüfusu cinsiyet ve yaş kriterlerine göre Tablo 70'de gösterilmektedir. Yaş kriteri, çocukluk dönemi olarak tanımlanan 0-14 yaş, çalışma çağındaki nüfus olarak tanımlanan 15-64 yaş ve yaşlı nüfus olarak tanımlanan 65+ yaş olmak üzere üç kademeye ayrılarak incelenmiştir. Buna göre, çocukluk çağı kadın ve erkek nüfuslarında yıllar içerisinde azalma meydana geldiği görülmekle birlikte, erkek nüfusu her yıl kadın nüfusundan daha yüksek seyretmiştir. Çalışma çağındaki nüfusun, çocuk ve yaşlı nüfusuna kıyasla fazla sayıda olduğu görülmektedir. Bu durum, çocuk ve yaşlı bağımlılık oranlarına da pozitif yansımış durumdadır. Çalışma çağı kadın nüfusunda 2021 yılına kadar azalış yaşanmış; 2021 yılında nispeten büyük bir miktarda artış yaşanmıştır. 2022 yılında ise büyük bir düşüş ile 2018 yılının gerisine gelmiştir. Bu durum, toplam nüfustaki ani azalışın çalışma çağı kadın nüfusundan kaynaklanabileceğini göstermektedir. Erkek nüfusunda ise, 2021 yılına kadar artış gözlenmiş; 2021 ve 2022 yıllarında ise düşüş meydana gelmiştir. Yaşlı nüfus incelendiğinde; kadın ve erkek nüfuslarının artış eğiliminde olduğu görülmektedir.

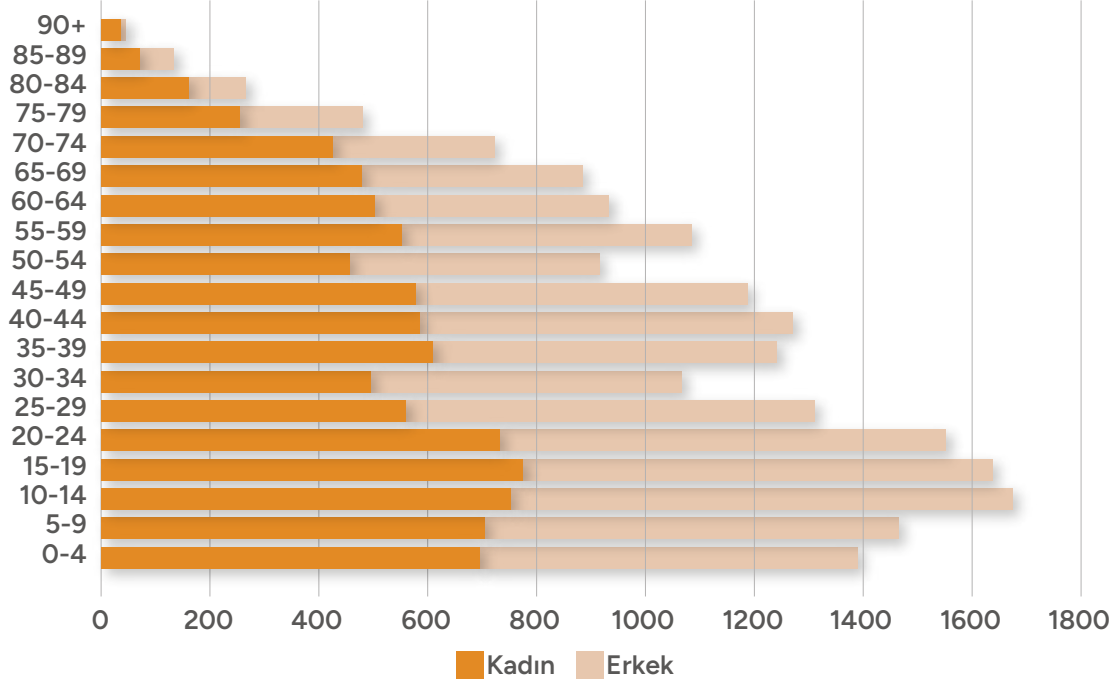
Tablo 70. 2018 – 2022 Yılları Avanos İlçesi Nüfusunun Cinsiyet ve Yaşa Göre Dağılımı

	0-14 Yaş		15-64 Yaş		65 + Yaş	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
2018	2.857	3.083	10.654	10.934	2.910	2.180
2019	2.815	3.070	10.626	11.015	3.006	2.210
2020	2.778	3.062	10.600	11.072	3.131	2.289
2021	2.731	2.998	10.705	11.026	3.194	2.393
2022	2.629	2.849	10.488	10.846	3.201	2.464

Kaynak: TÜİK, 2022.

Avanos ilçesi 2022 yılı nüfus grafiği incelendiğinde, erkek nüfusun kadın nüfusundan fazla, ileri yaşlılık dönemi olarak ifade edilen 75+ nüfusta erkek nüfusunun kadınlardan daha az olduğu görülmektedir.

Grafik 12. Avanos İlçesi Nüfus Grafiği

Kaynak: TÜİK, 2022.

4.3. Eğitim Durumu

Avanos ilçesinin eğitim istatistikleri ve derslik başına düşen öğrenci sayıları aşağıdaki Tablo 71 ve 72'de gösterilmektedir.

Tablo 71. Avanos İlçesi Eğitim İstatistikleri

Okul/Kurum	Derslik	Öğretmen	Öğrenci
44	341	418	4.885

Kaynak: Avanos İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 2023.

Avanos İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü verileri doğrultusunda, ilçede 44 okul, 341 derslik, 418 öğretmen ve 4.885 öğrenci bulunmaktadır.

Tablo 72. Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayıları

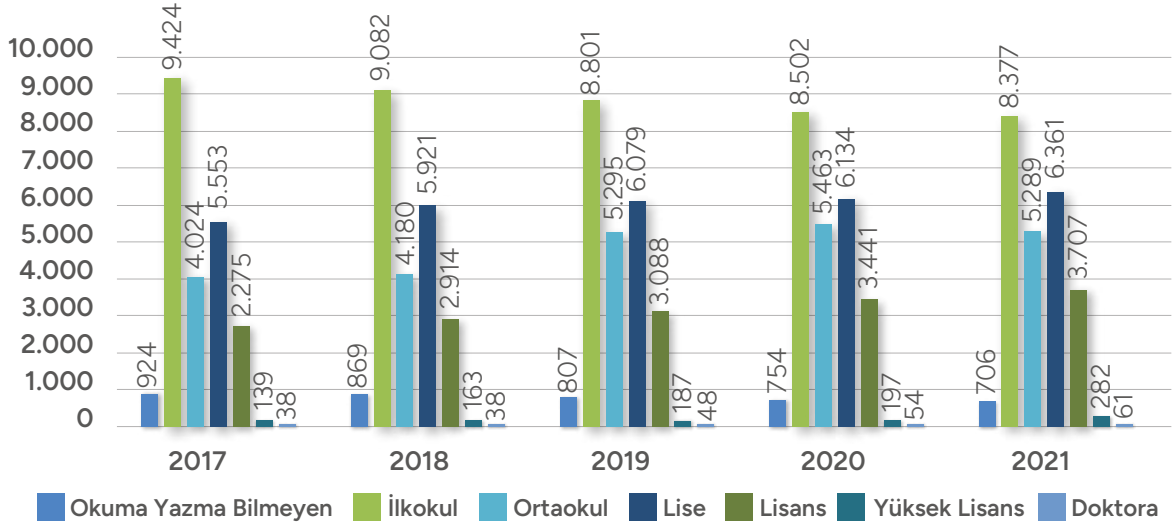
İlkokul + Ortaokul	Genel Ortaöğretim	Mesleki ve Teknik
14	18	8

Kaynak: Avanos İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 2023.

Avanos ilçesinde derslik başına düşen öğrenci sayısı ilkokul ve ortaokul için 14, genel ortaöğretim için 18, mesleki ve teknik liseler için ise 8'dir. Bu verilere göre derslik başına düşen öğrenci sayısı bakımından Avanos ilçesi ilkokul ve ortaokul düzeyinde Nevşehir ortalamasının (15) ve Türkiye ortalamasının (24) altında, genel ortaöğretim düzeyinde Nevşehir ortalamasına (18) eşdeğer ve Türkiye ortalamasının (34) altında, mesleki ve teknik eğitim düzeyinde ise Nevşehir ortalamasının (13) ve Türkiye ortalamasının (26) altındadır.

Avanos ilçe nüfusunun eğitim kademelerine göre durumu incelendiğinde; nüfusun büyük bir kısmını ilköğretim mezunlarının oluşturduğu görülmektedir. Okuma yazma bilmeyen nüfus sayısında yıllar içerisinde azalış meydana gelmiştir. İlkokul mezunu sayısında da azalış yaşanmış; ortaokul, lise ve lisans mezunu sayısında artış meydana gelmiştir. Yüksek lisans ve doktora mezunu sayısı az olmakla birlikte zaman içerisinde artmıştır.

Grafik 13. Avanos İlçesi Nüfusunun Eğitim Kademelerine Göre Durumu

Kaynak: TÜİK, 2021.

4.4. Ekonomik Yapı

İlçede iş gücü; turizm, el sanatları, tuğla fabrikaları ile tarım ve hayvancılık faaliyetlerinde çalışmaktadır. İlçe ekonomisi tarım, hayvancılık ve turizme dayanmaktadır. Önemli geçim kaynakları, toprak sanayi, çanak ve çömlekçiliktir. İlçe, biber, salatalık, patlıcan ve kavun üretiminde ilde 1. sıradadır.

Şekil 17. Avanos İlçesi Ekonomik Yapı Genel Bakış

Avanos ilçesinde üretilen tahıllar ve diğer bitkisel ürünler içerisinde 2022 yılında arpa en yüksek üretim miktarına ulaşmıştır. Bunu sırasıyla buğday, şeker pancarı, yonca, mısır ve yulaf izlemektedir. Arpa üretimindeki son 5 yıllık süreç incelendiğinde, üretim miktarının 2019 yılında en yüksek seviyeye ulaştığı görülmektedir. 2021 yılında en düşük miktara ulaşan arpa, 2022 yılında yeniden artış göstermiştir. Buğday, 2019 yılındaki artışın ardından ilerleyen 2 yılda düşüş kaydetmiş; 2022 yılında ise yeniden artarak en yüksek miktara ulaşmıştır. Şeker pancarı ise, 2021 yılında büyük bir düşüşün ardından 2022 yılında yeniden artışa geçmiştir.

Tablo 73. Avanos İlçesinde Üretilen Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler Üretim Miktarı (ton)

Ürün Adı	2018	2019	2020	2021	2022
Arpa	47.896	60.105	45.483	40.761	58.182
Buğday	40.715	54.781	48.196	41.812	55.417
Şeker Pancarı	48.184	41.459	53.131	38.529	43.441
Yonca	15.000	25.500	29.000	30.000	30.000
Mısır	27.500	28.000	28.533	27.775	28.600
Yulaf	3.617	3.720	4.293	3.660	4.316
Patates	1.163	1.240	1.316	1.141	3.241
Fiğ	2.250	2.160	2.400	2.450	2.500
Çavdar	3.194	1.951	1.939	1.304	2.305
Nohut	451	583	1.960	1.539	2.163
Aspir Tohumu	375	320	332	300	451
Triticale	305	370	350	272	443
Korunga	150	128	121	117	105
Fasulye (Kuru)	37	37	39	36	76

Kaynak: TÜİK, 2022.

Avanos ilçesinde 2022 yılında en yüksek miktarda üretilen sebze domates olmuştur. Sırasıyla biber, patlıcan ve salatalık bunu izlemektedir. Biber üretimi 2021 yılına kadar artmış; 2021 yılında ise küçük bir düşüş yaşamıştır. Patlıcan, 5 yıllık dönemde neredeyse sabit miktarda üretilmiştir. İlçede, nane ve havuç üretiminin yıllar içerisinde azaldığı görülmektedir.

Tablo 74. 2018 – 2022 Yılları Avanos İlçesinde Üretilen Sebze Miktarı (ton)

Ürün Adı	2018	2019	2020	2021	2022
Domates	20.670	20.125	20.418	20.479	20.945
Biber	1.460	1.624	1.656	1.627	1.601
Patlıcan	1.425	1.438	1.443	1.445	1.451
Salatalık	820	844	851	853	870
Kabak (Çerezlik)	315	311	340	306	330
Kavun	120	130	320	310	300
Karpuz	140	154	195	193	190

Tablo 74. 2018 – 2022 Yılları Avanos İlçesinde Üretilen Sebze Miktarı (ton) Devamı

Ürün Adı	2018	2019	2020	2021	2022
Soğan	108	105	102	102	173
Fasulye (Yeşil)	100	105	100	95	90
Marul	40	46	48	53	60
Sarım sak	5	6	10	25	40
Ispanak	40	38	37	37	35
Pırasa	40	35	33	32	30
Turp	30	36	34	33	29
Maydanoz	6	5	4	4	6
Nane	6	5	4	1	0
Havuç	10	8	7	1	0

Kaynak: TÜİK, 2022.

Avanos ilçesinde üretilen meyve miktarları incelendiğinde, 2022 yılında sırasıyla üzüm, badem, elma ve ceviz en fazla üretilmiştir. Üzüm üretimi son 5 yıllık süreçte incelendiğinde, yıldan yıla artış ve azalışlar yaşandığı görülmektedir. Badem üretimi 2018 yılında düşük miktarlarda gerçekleşirken, zaman içerisinde artış göstermiştir. Elma üretimi, her yıl 1.500 ton civarında seyretmiştir. Veriler doğrultusunda, ilçede 2022 yılında çilek üretimine başlandığı görülmektedir.

Tablo 75. 2018 – 2022 Yılları Avanos İlçesinde Üretilen Meyve Miktarı (ton)

Ürün Adı	2018	2019	2020	2021	2022
Üzüm	15.662	11.781	12.493	11.115	12.498
Badem	341	524	670	1.256	2.006
Elma	1.520	1.519	1.515	1.508	1.520
Ceviz	150	148	347	434	499
Armut	107	105	158	158	158
Kayısı	25	19	70	87	78
Ayva	56	56	56	56	56
Erik	43	43	43	43	46
Şeftali	26	26	26	31	37
Vişne	26	25	25	25	27
İğde	19	19	19	19	19
Kiraz	11	11	13	13	13
Çilek	0	0	0	0	12

Kaynak: TÜİK, 2022.

Avanos ilçesinin son 5 yıllık süreçteki toplam tarım alanları incelendiğinde, en büyük miktardaki alana 2022 yılında ulaşıldığı görülmektedir. En küçük miktara 2018 yılında sahip olan ilçede, yıllar içerisinde toplam tarım alanı büyüklüğünde artış meydana gelmiştir.

Tablo 76. 2018 – 2022 Yılları Avanos İlçesi Toplam Tarım Alanları (dekar)

	2018	2019	2020	2021	2022
Tarım Alanı	679.052	687.888	695.010	695.953	697.147

Kaynak: TÜİK, 2022.

Avanos ilçesi tarım alanı türlerine göre incelendiğinde, tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin alanının en büyük alan olduğu görülmektedir. Bunu nadas alanı, meyveler, içecek ve baharat bitkileri ve sebze alanı sırasıyla izlemektedir.

Tablo 77. 2018 – 2022 Yılları Avanos İlçesi Türlerine Göre Tarım Alanları (dekar)

Tarım Alanı Türleri	2018	2019	2020	2021	2022
Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı	456.252	466.037	480.903	485.345	487.690
Nadas Alanı	195.959	195.959	186.061	182.572	181.736
Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkileri Alanı	17.781	16.832	18.887	18.874	18.662
Sebze Alanı	9.060	9.060	9.159	9.162	9.059

Kaynak: TÜİK, 2022.

Avanos ilçesindeki hayvansal üretim miktarları incelendiğinde, yapağı sayısının baskın olduğu görülmektedir. Bunu doğal bal, balmumu ve keçi kılı sırasıyla izlemektedir. Yapağı sayısında, son 5 yıllık süreçte yıldan yıla artış meydana gelmiştir. Doğal bal üretimi 2020 yılında artış yaşamış; 2021 yılında yeniden düşmüş ve 2022 yılında artmıştır. Balmumu üretiminin 2019'da nispi düşüş yaşanmasının ardından 2020 yılında yeniden artışa geçtiği ve 2022 yılına kadar sabit sayıyı koruduğu görülmektedir. Keçi kılı ise, 2020 yılına kadar sabit kalmış, sonraki yıllarda küçük miktarlarda azalma kaydetmiştir.

Tablo 78. 2018 – 2022 Yılları Avanos İlçesi Hayvansal Üretim Miktarı (ton)

Ürün Adı	2018	2019	2020	2021	2022
Yapağı	28	28	49	57	47
Doğal Bal	4	4	9	6	8
Balmumu, Arı	0	0	1	1	1
Keçi Kılı	2	2	2	1	1

Kaynak: TÜİK, 2022.

Avanos ilçesinin kovan sayısı ve tipleri incelendiğinde, eski tip kovanların ilçede hiçbir yıl için mevcut olmadığı görülmektedir. Yeni tip kovanların sayısı ise dalgalanmalı şekilde seyretmiştir. 2019 yılında büyük bir düşüş yaşanmasının ardından 2020 yılında kovan sayıları yeniden artmış; 2021 yılında tekrar düşüş yaşanmış ve 2022 yılında yeniden artmıştır. Yeni tip kovan sayılarında en yüksek miktara 2018 yılında ulaşılırken en düşük miktar 2021 yılında kaydedilmiştir.

Tablo 79. Avanos İlçesi Kovan Sayısı ve Tipi

Kovan Türü	2018	2019	2020	2021	2022
Kovan Sayısı (Eski Tip)	0	0	0	0	0
Kovan Sayısı (Yeni Tip)	915	448	650	410	650

Kaynak: TÜİK, 2022.

Avanos ilçesinde arıcılık faaliyeti yapan işletme sayıları incelendiğinde, 2019 yılında önemli bir azalış yaşandığı görülmektedir. Sonraki yıllarda artışlar meydana gelmiş olsa da en yüksek sayıdaki işletme sayısına 2018 yılında erişilmiştir.

Tablo 80. Avanos İlçesi Arıcılık Faaliyeti Yapan İşletme Sayısı

	2018	2019	2020	2021	2022
Arıcılık Yapan İşletme Sayısı	35	8	9	16	20

Kaynak: TÜİK, 2022.

Avanos ilçesi, canlı hayvan bakımından ilde 2. sırada yer almakta olup 2022 yılında en fazla sayıda bulunan canlı hayvan koyundur. Koyunun, her yıl büyük bir fark ile en yüksek miktardaki canlı hayvan sayısı olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla inek, boğa ve kıl keçisi izlemektedir. Koyun sayısının son 5 yıllık dönemdeki durumu incelendiğinde, sayının 2022 yılına kadar arttığı, 2022 yılında ise bir miktar azaldığı görülmektedir. İnek sayısında dalgalanmalar meydana gelmiş; 2020 yılında ise en yüksek miktara ulaşılmıştır. Devenin ise ilçede 2020 yılından itibaren görülmeye başlandığı dikkat çekmektedir.

Tablo 81. Avanos İlçesi Canlı Hayvan Sayısı (baş)

Hayvan Türü	2018	2019	2020	2021	2022
Koyun	21.150	21.300	36.920	42.693	36.000
İnek	15.489	14.377	19.557	17.854	18.465
Boğa	1.322	1.277	1.743	1.466	1.400
Kıl Keçisi	2.583	2.550	2.972	1.909	1.311
Koç	500	450	960	1.200	950
At	144	144	76	81	75
Eşek	125	125	50	48	44
Deve	0	0	2	2	2

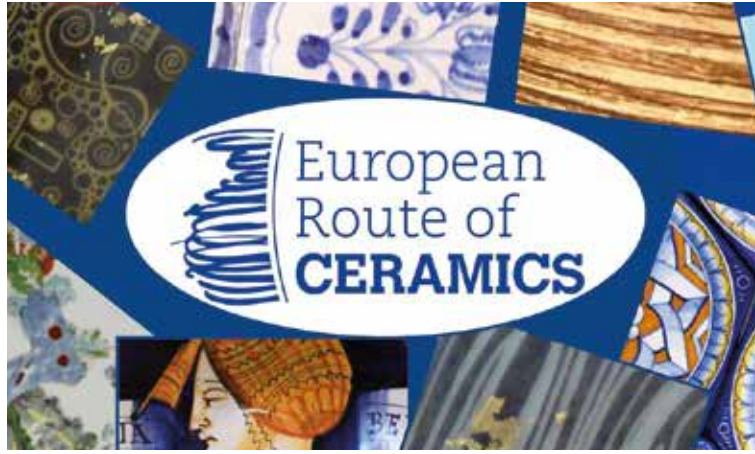
Kaynak: TÜİK, 2022.

4.5. Turizm Yapısı

İlçede T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı işletme belgeli 13 adet ve belediye işletme belgeli 58 adet olmak üzere toplam 71 adet ruhsatlı ve faal durumda konaklama tesisi bulunmaktadır. Bunlardan 22 tanesi Çavuşin köyündedir. İlçe genelinde toplam yatak kapasitesi 5.025'tir (Nevşehir İl Kültür Turizm Müdürlüğü, 2021).

Avanos ilçesi, Ahiler Kalkınma Ajansı koordinatörlüğünde ve Avanos Belediyesi'nin yararlanıcılığında, Temmuz 2023 tarihinde Avrupa Konseyi Seramik Rotası'na dâhil edilmiştir. Avrupa Konseyi Kültür Rotaları programı 1987 yılında, geçmiş ve günümüzü birleştirebilmek, Avrupa ülkelerinin ortak miraslarını ortaya çıkarmak ve değerli kılmak, sahip olunan kültür ve değerler hakkında farkındalık oluşturmak amacıyla Avrupa Konseyi (Demokrasi Genel Müdürlüğü) tarafından oluşturulan ve Santiago de Compstela Deklarasyonu ile başlatılmış önemli bir iş birliği organizasyonu olup bu kapsamda Seramik Rotasının da içinde bulunduğu otuz sekiz farklı kültür rotası oluşturulmuştur ve bu rotalarda yer alan destinasyonlarda ziyaretçilerin daha fazla vakit geçirmesi, yerel kültür hakkında bilgi sahibi olması ve kültürel saygınlığının artmasını sağlayan yaratıcı aktiviteler ve projeler yürütülmektedir.

Resim 14. Avanos Avrupa Seramik Rotası

Kaynak: AHİKA Arşiv

Avrupa kültür rotalarından biri olan Seramik Rotası özellikle seramik ve çömlekçilik alanlarını kapsamaktadır. Gerek Kapadokya gerekse ülke turizmi adına oldukça önemli olan Seramik Rotası başvurusunun kabul edilmesi, bölge çömlekçiliği ve seramik sanatı açısından önemli bir anlam taşımaktadır. Avrupa Seramik Rotası aracılığıyla Avanos'un aynı konuda başarılı, ortak tarihi ve kültürel değere sahip olan Avrupa'daki diğer destinasyonlar ile bağlantılanması söz konusu olacağından, ilgili rota ortak projeler, akademik ve kültürel çalışmalar için önemli bir fırsat sunmaktadır.

Avanos ilçesi turistik açıdan değerli yapıtları bünyesinde barındırmaktadır. Doğal ve tarihi değerler dışında, ilçenin halı-kilim dokumacılığı ve çömlek yapımı, seramik üretimi gibi el sanatlarında köklü bir kültürel birikime sahip olması da turistik açıdan dikkat çekmektedir. 66 tane aktif çanak çömlek atölyesi ve hediyelik eşya mağazası, 102 tane çömlek ustası ve seramik sanatçısı, 15 tane çırak, 15 tane seramik endüstriyel üretim hattı, 11 tane seramik geleneksel üretim hattı bulunan ilçede, seramik yapım geleneği Hititler'den günümüze kadar devam etmiştir. Aşağıda, Avanos'un turistik değerleri sıralanmaktadır (Avanos Belediyesi, 2023).

Alaaddin Cami: 1202 yılında dönemin Sultanı Alaaddin Keykubat adına yaptırılan cami Avanos'un Selçuklular döneminden kalma en eski ve önemli eserlerinden biridir. 1948 yılındaki onarım sırasında şimdiki minare camiye eklenmiştir.

Çanak-Çömlek Atölyeleri: Avanos'ta çanak çömlek ve seramik yapımı Hititlere dayandığı bilinen, geçmişten günümüze önemli bir gelenek olup Âşık Seyrani'nin ünlü sözü "Kör de bilir Avanos'un yolunu, testi bardak kırığından bellidir" de Avanos'un çömlekçilik konusunda köklü bir geçmişe sahip olduğunu vurgulamaktadır. Kızılırmak'tan alınan mil/balçık ve bölgenin kırmızı toprağından elde edilen çamur, Avanos çömleklerinin yapımında kullanılan ana malzemedir. İlçede pek çok çanak çömlek atölyesi bulunmaktadır.

Resim 15. Avanos Çömlekçilik

Kaynak: Avanos Belediyesi, 2023.

Zelve Açık Hava Müzesi: Etkileyici manzarası, kiliseleri, kendine özgü peri bacası oluşumları ve zengin tarihiyle Kapadokya'nın en çok ziyaret edilen ören yerlerindedir. 9-13. yüzyıllar arasında Hristiyanlığın önemli merkezlerinden biri olan Zelve, Hristiyan din adamlarına ilk dini konferansların verildiği köylerden biridir.

Paşabağları: "Rahipler Vadisi" olarak da bilinen bu bölge eskiden münzevi bir hayat sürmek isteyen rahiplerin inziva yeri olarak kullanılmıştır. Üzüm bağları arasında bulunan büyük boyutlu peribacalarının içinde küçük şapeller ve keşiş hücreleri bulunmaktadır.

Resim 16. Paşabağları

Kaynak: Avanos Belediyesi, 2023

Çavuşin Köyü: Avanos'un 6 km güneyinde bulunan Çavuşin köyü eski köy yerleşimi görüntüsüyle dikkat çekmektedir.

Özkonak Yeraltı Şehri: Avanos' un 15 km kuzeyinde bulunan yeraltı şehri, büyük tıhraz (sürgü) taşları, odaları ve savunma yapıları ile dikkat çekmektedir. Yeraltı şehirde çeşitli odalar, havalandırma bacaları, su kuyusu, şirahane ve yuvarlak kilit taşları yer almaktadır.

Resim 17. Özkonak Yeraltı Şehri

Kaynak: AHİKA Arşiv

Belha Manastırı: Özkonak Kasabası'nda yer alan Belha Manastırı içerisinde kilise, yalı damı ve ayazma olarak adlandırılan tarihi kalıntılar bulunmaktadır.

Devrent Vadisi: "Hayal Vadisi" olarak da adlandırılan ve peribacalarının alışılmışın dışındaki formları ile ilgi çekici görüntüler oluşturduğu vadide, deve biçimli kaya buranın sembolü haline gelmiştir. Vadi içerisinde özellikle fotoğrafçılık ile ilgilenen bireyler için ilgi çekici birçok doğal oluşum bulunmaktadır.

Resim 18. Devrent Vadisi

Kaynak: AHİKA Arşiv

Taş Köprü: 1898 yılında, Sultan Abdülhamit döneminde Avanoslu Kurena Arif Bey'in himayelerinde yapılmaya başlanmış ve 1900 yılında hizmete açılmıştır. Köprü toplam 11 ayak üzerine oturtulmuş ve ayakların yapımında kullanılan taşlar, Avanos civarındaki Çeç ve Karadağ kasabalarından manda kağnılarıyla getirilip dizilmişlerdir. Taşların bugüne kadar yıpranmaması köprünün sağlamlığını göstermektedir. Uzunluğu 151 metre olan taş köprünün yaya bölümü 1995 yılında tadilat görecer genişletilmiştir. Köprü, 2023 yılında yeniden tadilata alınmıştır.

Resim 19. Taş Köprü

Kaynak: rotamhikaye.com

Tarihi Asma Köprü (Sallanan Köprü): Tahta Köprü, 1973 yılında sadece yayaların kullanımına yönelik olarak 180 metre uzunluğunda 2,30 metre eninde demir ayaklar üstüne ahşaptan yapılmıştır. 1994'te onarım gören köprünün, özellikle Kızılırmak üstündeki bölümünün hafif salıncak gibi sallanmasıyla, turistlere keyifli dakikalar yaşatmaktadır.

Resim 20. Tarihi Asma Köprü (Sallanan Köprü)

Kaynak: Avanos Belediyesi, 2023.

Saruhan Kervansarayı: 2.000 m²'lik bir alan üzerine 1249 yılında Selçuklu Sultanı İzzettin Keykavus döneminde kurulan ve kullanılan taşın sarı renginden dolayı "Saruhan" ismini alan Saruhan Kervansarayı, İpek Yolu üzerinde yer almakta olup Avanos'a 5 km mesafededir. Yüksek duvarlardan oluşan tek katlı yapının, büyük ve ihtişamlı bir giriş kapısı bulunmaktadır. 1991 yılında restore edilen ve 13. yüzyıl Selçuklu eseri olan kervansaray, şimdilerde turistik amaçlı kullanılmaktadır.

Resim 21. Saruhan Kervansarayı

Kaynak: AHİKA Arşiv

Avanos Yer Altı Müzesi (Güray Müze): Çağdaş müzecilik anlayışı ile kurulan ve Güray Müze olarak bilinen Avanos Yer Altı Müzesi, kayaların oyulmasıyla yerin 20 metre altında 1.600 m²'lik bir alanda inşa edilmiştir. Müze; sosyal etkinlik, teşhir ve diğer hizmetler için ayrılan bölümlerden oluşmaktadır. Mimari yapısı ve konsepti müzeye dünyanın ilk ve tek yer altı seramik müzesi olma özelliğini kazandırmıştır.

Resim 22. Avanos Yer Altı Müzesi (Güray Müze)

Kaynak: guraymuze.com

Saç Müzesi: Avanos Saç Müzesi, 1979 yılında çömlek ustası Galip Körükçü tarafından kurulmuştur. Müze, ABCNews.com'un yayımladığı habere göre dünyanın en ilginç 15 müzesi arasında 6. sırada yer almaktadır. Saç Müzesi konsepti aslında Kapadokya'yı gezmeye gelen turistlerin "bizim de müzede bir saçımız olsun" diyerek saçlarından bir tutam bağışlaması ile büyümektedir. Şuana kadar toplamda 17.000'e yakın saç teli bulunmaktadır. Müzeye saç teli bağışlayan kadınlar, bağış sırasında saç tellerinin üstüne fotoğraf, numara gibi kendine aitliğini belli edecek bir kâğıt bırakmaktadır. Her yıl bu saç telleri arasından rastgele 20 kişi seçilerek Kapadokya'da tekrar misafir edilmektedir.

Resim 23. Saç Müzesi

Kaynak: rotamhikaye.com

4.6. Sanayi Yapısı

İlçede iş gücü; turizm, el sanatları, tuğla fabrikaları ile tarım ve hayvancılık faaliyetlerinde çalışmaktadır. İlçe ekonomisi tarım, hayvancılık ve turizme dayanmaktadır. Önemli geçim kaynakları, toprak sanayi, çanak ve çömlekçiliktir. İlçede çanak sektörü için ham madde teşkil eden kil yatakları mevcut olup faal durumda 4 adet tuğla fabrikasıyla tuğla sektörü önemli bir konumdadır. İlçede OSB hâlihazırda kurulum ve ön talep aşamasında olup 1 adet KSS bulunmaktadır.

4.7. Teşvik İstatistikleri

2015-2023 yıllarında Avanos ilçesinde 42 adet yatırım teşvik belgesi düzenlenmiş olup bunun 34 adeti genel teşvik sistemi desteklemesi, 6 adeti bölgesel teşvik sistemi ve 2 adeti öncelikli teşvik sistemi desteklemesi sınıfındadır. Belgelerin 25 adeti enerji, 12 adeti hizmet, 4 adeti imalat ve 1 adeti tarım sektöründedir. Yatırımların sabit tutarı toplam 402.846.561 TL'dir. Toplam öngörülen istihdam ise 252'dir.

4.8. Ulaşım ve Altyapı

1.045 km² alana sahip olan Avanos ilçesi, güneyde Ürgüp ilçesi ve Nevşehir merkez ilçe, doğuda Kayseri ili, batıda Gülşehir ve Hacıbektaş ilçeleri, kuzeyde ise Kozaklı ilçesiyle çevrilidir. İlçe Kızılırmak kenarında yer almaktadır. İlçenin il merkezine uzaklığı 20 km'dir. Avanos ilçesi Nevşehir Merkez ilçesine 19,6 km, Kayseri iline 65 km, Nevşehir Kapadokya Havalimanına 35 km, Ankara-Niğde otoyoluna (Alayhan gişelerine) ise 60 km mesafededir. Avanos ilçesinde telefon, mobil iletişim, internet gibi iletişim olanakları mevcuttur.

Avanos'un iki tarafını dört köprü birbirine bağlamaktadır. Köprülerden ikisi çevre yolu olarak kullanılmakta olup diğerleri taş ve asma köprü şeklindedir. Kızılırmak'ın kuzeyinde yer alan bölüm Avanos'un eski yerleşim yeri olan ve esnafların, kamu binalarının bulunduğu kısımdır. Karşı taraf ise, daha çok ikamet amaçlı yerleşimin hâkim olduğu, pazar yeri bulunan ve az sayıda iş yerine sahip olan kısımdır (Avanos Belediyesi, 2021).

4.9. İlçedeki Sosyal ve Kültürel Hizmet Merkezleri

Avanos piknik alanı, Avanos, Kızılırmak kıyısında bulunmakta ve ırmak kenarındaki sosyal mekânları ile ziyaretçilere dinlenme deneyimi sunmaktadır. Irmağın kenarında bulunan yeşil piknik alanları, ziyaretçilerin ve yerel halkın vakit geçirebileceği şekilde kullanılabilir. Bununla birlikte, Kızılırmak etrafında yürüyüş alanları da yer almaktadır.

Avanos, çömlekçilik ve seramik yapımında zengin kültürel birikimi ile uzmanlaşmış bir ilçedir. Çömlek yapımı ve seramik sanatlarını günümüze taşıyan pek çok usta tarafından bu el sanatları icra edilmektedir. Bu kapsamda çömlek ve seramik yapımını öğrenmek isteyen bireyler için çeşitli merkezlerde ders şeklinde 1 aylık kurslar ve tek seferlik atölyeler düzenlenmektedir.

Ayrıca ilçede 4 adet özel spor salonu, bir adet halk kütüphanesi ve bir adet kültür merkezi bulunmaktadır. İlçe sınırlarında yer alan Saruhan Kültür ve Kongre Merkezi, zaman zaman çeşitli etkinliklere ev sahipliği yapmaktadır. İlçede yer alan ve işletmesi NEVÜ'ye ait olan Yaşayan Miras Müzesi, eski oyuncakların ve geleneksel ürünlerin sergilendiği, müzedeki görevli tarafından ziyaretçilere hikâyeleri ile birlikte anlatıldığı ilgi çekici bir müze olup zaman zaman çocuklar için tasarlanan çeşitli etkinliklere de ev sahipliği yapmaktadır.

Avanos ilçesi, turistik aktivitelere de ev sahipliği yapmaktadır. 2023 yılında 4.sü düzenlenen Avanos Uluslararası Dünya Halk Dansları Festivali, her sene düzenlenme hedefi ile oluşturulmuş ve dünya çapında ziyaretçi ağırlanan bir festivaldir.

4.10. Yöresel Ürünler

İlçede çanak çömlek sektörü için önemli kil yatakları mevcut olup tuğla ve hediyeelik eşya üretimi önemli sektörler arasındadır.

Çanakçılık, Hititlere kadar uzanan geçmişiyle Anadolu'daki kadim mesleklerden biri durumunda olup Avanos turizmine de el sanatı olarak ışık tutmaktadır. Avanos'un etrafındaki tepelerden getirilen topraklar, "işlik" adı verilen çanakhanelerde ustalarca işlenip, 800-1.200 derece ısıda pişirilerek çanak haline getirilmektedir. Avanos'ta 50 civarında çoğunluğu geleneksel yöntemlerle çalışan "işlik" bulunmaktadır. Daha çok Avanos merkezinde kümelenen ve çoğunluğu doğal kaya oyma mağaralardan oluşan işlikler, yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekmektedir. Avanos'a Kapadokya'nın el sanatları merkezi unvanını sunan bu işliklerde, tahmini 150'si çanak ustası olmak üzere 250 kişi çalışmakta, bunların aileleri de hesaba katıldığında bugün yaklaşık 1.500 kişi fiilen bu sektörden geçimini sağlamaktadır.

Resim 24. Avanos Çömlekçilik

Kaynak: AHİKA Arşiv

Çanakçılıkla birlikte Avanos'taki önemli el sanatlarından biri de "halı dokumacılığı"dır. Önceleri dağlardan toplanan muhtelif bitkilerin kaynatılmasıyla elde edilen kökboyalının, yakın zamanda da sentetik boya kullanılmasıyla, genellikle sarı ve kırmızı renklerin hâkim olduğu halılar yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekmektedir (Avanos Belediyesi, 2021).

Zengin bir yemek kültürüne sahip Avanos'un yöresel yemekleri; hamursuz, bağ pilavı, bazlama, güveç, çiğirtma, kesme mantı, ağ pakla (kuru fasulye) ve şimdilerde pek çok restoranda günün şartlarına uygun hale dönüştürülerek konuklarına sunulan ve coğrafi işarete sahip testi kebabı olarak da bilinen fırında çömlek etidir.

4.11. Ajans Projeleri

Ajans destek programları çerçevesinde Avanos ilçesinde uygulanan projelere ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 82. 2010-2021 Yılları Ahiler Kalkınma Ajansı Tarafından Desteklenen Projeler

Yılı	Destek Programı	Yararlanıcı	Proje Adı	Toplam Bütçe (Deflatör) ₺	Ödenen Toplam Tutar (Deflatör) ₺
2010	Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı	Avanos Köylere Hizmet Götürme Birliği	Avanos Vadilerinde Yaya Turizminin Geliştirilmesi	3.441.054	3.093.507
2010	Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı	Kapadokya Turistik Otelciler ve İşletmeciler Derneği	Kızılırmak Kenarı Tanzim	10.305.053	4.367.171
2011	Teknik Destek Programı	Avanos Köylere Hizmet Götürme Birliği	Girişimcilik Eğitimi	92.183	92.183

Tablo 82. 2010-2021 Yılları Ahiler Kalkınma Ajansı Tarafından Desteklenen Projeler Devamı

Yılı	Destek Programı	Yararlanıcı	Proje Adı	Toplam Bütçe (Deflatör) ₺	Ödenen Toplam Tutar (Deflatör) ₺
2011	Teknik Destek Programı	Avanos MYO	Eskiçağ Anadolu Seramiklerin Avanos Çömlekçiliğine Kazandırılması	51.853	51.853
2012	İmalat Sanayiinde Yenilikçiliğin Geliştirilmesi Mali Destek Programı	Avanos Anadolu Çömlekçilik A.Ş.	Üretimde Yeni Teknikler Kullanarak İhracata Yönelik Ürün Geliştirilmesi	11.987.310	4.763.653
2012	Tarım ve Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı	Avanos Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı	Geleneksel El Sanatlarının Turizme Kazandırılması Avanos Kadın Atölyeleri	1.400.786	1.040.495
2012	Turizm Mali Destek Programı	Güray Çömlekçilik Seramik İm. Tur. Tic. Altın ve İnş. San. Ltd Şti	Avanos Yeraltı Çömlek ve Seramik Müzesi Projesi	7.383.657	3.160.228
2012	Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı	Armet Tavukçuluk Yem Gıda Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti	Yumurta Tavukçuluğunda Verimliliğini Artırmaya ve Üretim Sürecinin Geliştirilmesi	13.672.713	6.779.655
2012	Teknik Destek Programı	Avanos İlçe Emniyet Müdürlüğü	Toplum Destekli Polislik Yaklaşımında İmaj Yönetimi	256.879	256.879
2019	Teknik Destek Programı	Avanos Belediye Başkanlığı	Kapadokya'nın Avanos Kapısı	119.200	119.200
2019	Sosyal Kalkınma Mali Destek Programı	Avanos Sosyal Yardımlaşma Dayanışma Vakfı	Üreten Kadın Mutlu Kadın	1.166.455	462.273
Toplam			11 Proje	49.877.149	24.187.102

Kaynak: Ahiler Kalkınma Ajansı, 2021.

Buna göre, Avanos ilçesinde Ahiler Kalkınma Ajansı tarafından desteklenen toplam 11 proje bulunmaktadır.

4.12. İlçenin Güçlü Yönleri ve Potansiyel Yatırım Fırsatları

Avanos ilçesinin önemli geçim kaynakları toprak sanayi, çanak çömlekçilik ve tarımdır. Bu kapsamda ilçenin, el sanatlarında güçlü bir konumda olduğu görülmektedir. İlçenin el sanatları potansiyeli sebebiyle hediye eşya üretimi ve satımı ile ırmak kenarı manzarasının avantajı sebebiyle butik otel yatırımları potansiyel fırsatlar olarak öngörülmektedir.

Avanos Belediye Başkanlığı ile yapılan görüşme sonucunda, ilçede özel sektör yatırımlarını artırmak ve ilçenin sosyo ekonomik durumunu geliştirmek adına çömlekçilik sanatına yönelik usta ve ara eleman yetiştirilmesine yönelik "Çömlekçilik Eğitim Merkezi" kurulmasının etkili bir yöntem olacağı düşünülmektedir.

Avanos'un Avrupa Birliği Seramik Rotasına dâhil edilmesi ile birlikte seramik alanındaki faaliyetlerin artırılması planlanmaktadır. Bu kapsamda yapılacak yatırımların ilçede önemli olduğu değerlendirilmektedir.

İlçede bulunan Sanatçılar Mahallesi'ndeki tarihi tescilli binaların restorasyonu yaptırılıp, yap-işlet-devret modeli ile özel sektöre kiralanması değerlendirilmektedir. İlçede toprak sanayi (tuğla, kiremit, çanak ve çömlek) ve diğer sanayinin gelişimi ve düzenli işleyişi için alt yapısı hazırlanmış bir sanayi bölgesinin oluşturulması önerilmektedir.

Hayvansal ürünleri değerlendirme tesisi kurulmasının, bölgede hayvancılığın gelişimine önemli katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Özellikle Özkonak, Çalış, Kalaba'da yeni entegre tesisleri kurulması değerlendirilebilecektir.

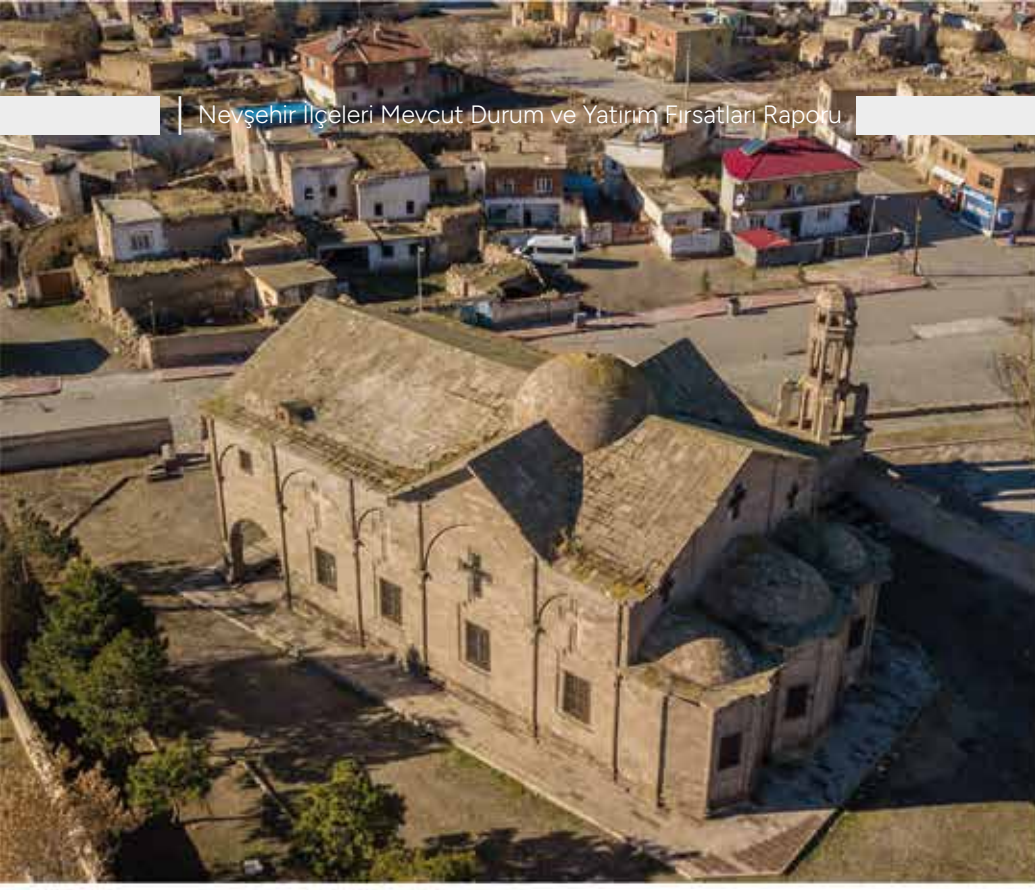
4.13. İlçenin Zayıf Yönleri ve Sorunları

İlçede imar alanının kısıtlı olması sebebiyle genişleme imkânı bulunmaması zayıf bir yön olarak değerlendirilmektedir. Otel sayısının görece düşük olması da turizm açısından negatif bir etkidir. Kızılırmak taşkın sahası ve ırmak kenarına yapılacak yatırımlarda Devlet Su İşleri'nin izni gerekmesi gibi hususlar Kızılırmak etrafı otel yatırımları açısından bir engel teşkil etmektedir. Aynı zamanda, yatırıma yönelik hazine arazileri de ilçede kısıtlıdır.

Avanos'un özellikle hafta sonları kapasitesinin üzerinde bir yoğunluk yaşaması sebebiyle otomobil park alanlarının yetmemesi, trafik ve gürültü kirliliği gibi hususlar meydana gelmektedir.

İlçede sivil toplum kuruluşlarının ve kooperatifçilik anlayışının yeterince gelişmemiş olması bir diğer zayıf yön olarak değerlendirilmektedir. Bu durum, yerel kültürün geliştirilmesi ve iş birliği içerisinde faaliyet yürütülmesi hususlarına sekte vurmamakla birlikte ilçedeki dezavantajlı kesimlerin istihdama ve üretime katılımı hususlarında da negatif bir unsur olarak değerlendirilmektedir.

DERİNKUYU

4. DERİNKUYU İLÇESİ MEVCUT DURUM VE YATIRIM FIRSATLARI

Derinkuyu ve Yazıhüyük olmak üzere 2 belediyeye sahip olan ilçe; Baş, Bayramlı, Cumhuriyet, Demirci, Esentepe, Fatih, Namık Kemal, Yeni, Alparslan, Bozkır, Göktürk ve Polatkan mahallelerini bünyesinde barındırmaktadır.

Tablo 83. Derinkuyu İlçesi Mahalle ve Belediyeler

Belediye Adı	Belediye Nüfusu	Belediyenin Niteliği	Mahalle Adı
Derinkuyu	10.912	İlçe Merkezi	Baş
			Bayramlı
			Cumhuriyet
			Demirci
			Esentepe
			Fatih
			Namık Kemal
			Yeni
Yazıhüyük	3.733	Belde	Alparslan
			Bozkır
			Göktürk
			Polatkan

Kaynak: TÜİK, ADNKS, 2022.

Derinkuyu sınırları içerisinde; Çakıllı, Doğala, Güneyce, Kuyulutatlar, Özlüce, Suvermez ve Til yer almaktadır.

Tablo 84. Derinkuyu İlçesi Köyler

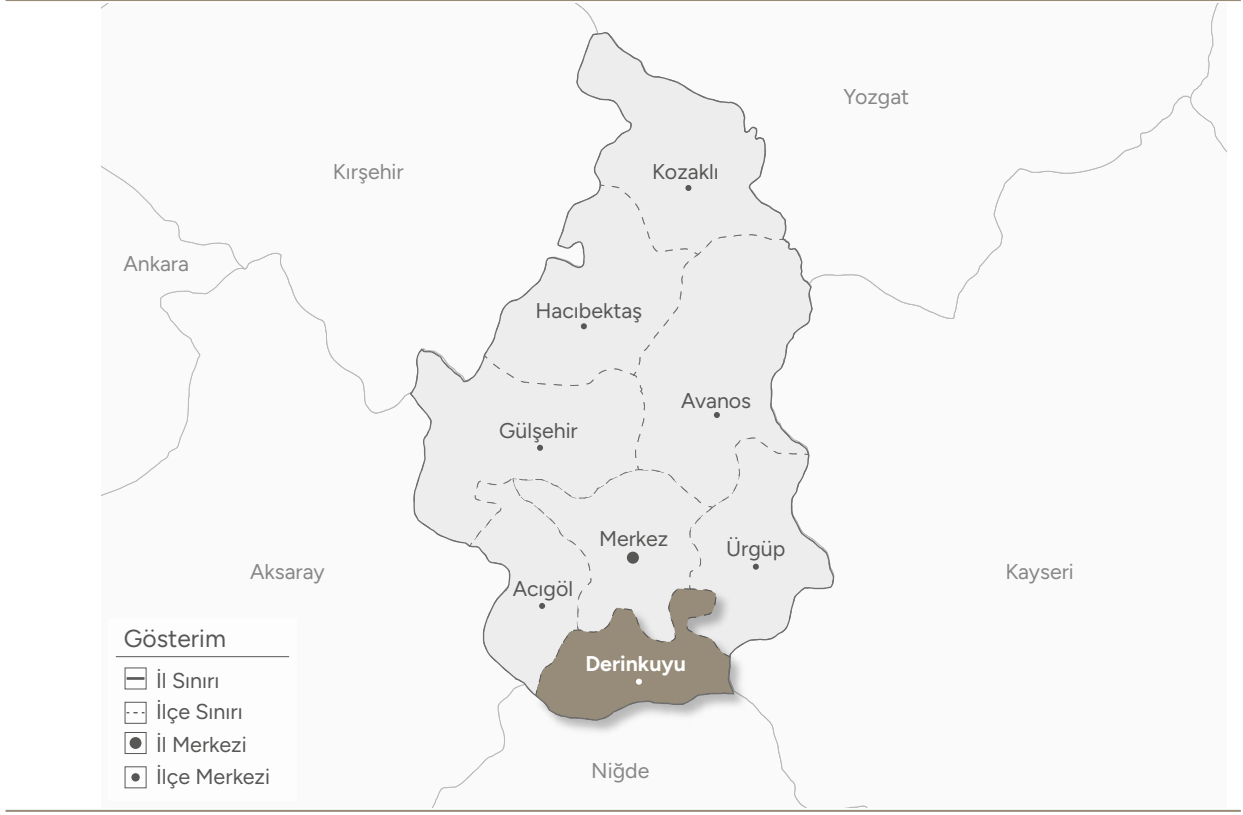
İlçe Adı	Köy Adı	Toplam Nüfus
Derinkuyu	Çakıllı	1.048
	Doğala	726
	Güneyce	231
	Kuyulutatlar	1.109
	Özlüce	866
	Suvermez	1.504
	Til	547

Kaynak: TÜİK, ADNKS, 2022.

5.1. Coğrafi Konum

Nevşehir ilinin güneyinde yer alan Derinkuyu ilçesinin doğusunda Kayseri Yeşilhisar, güneyinde Niğde, kuzeybatısında Acıgöl, kuzeydoğusunda Ürgüp, batısında Aksaray bulunmaktadır.

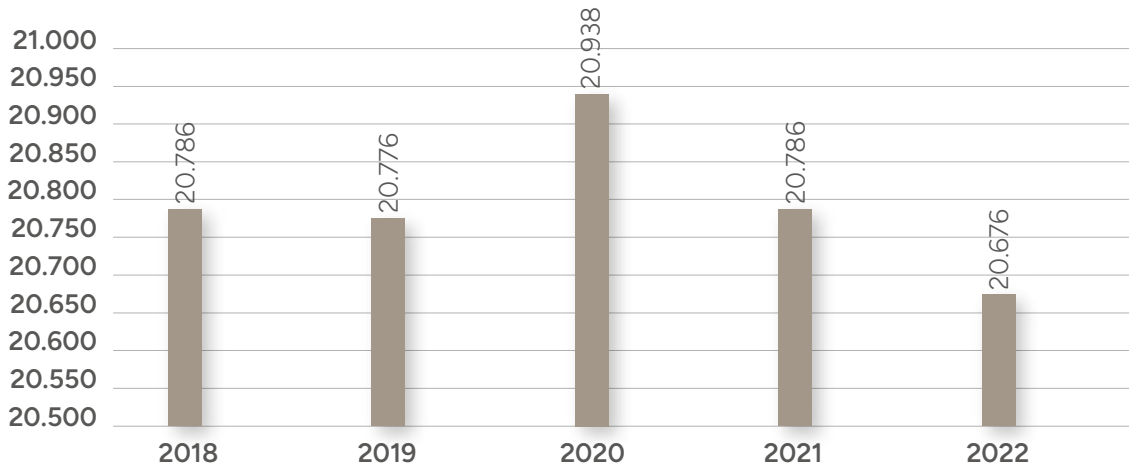
Şekil 18. Derinkuyu İlçe Haritası

5.2. Nüfus Yapısı

Derinkuyu ilçesinin son 5 yıllık toplam nüfusları incelendiğinde; en yüksek nüfusa 2020 yılında, en düşük nüfusa ise 2022 yılında sahip olduğu görülmektedir. 2019 yılında, bir önceki yıla göre az miktarda düşüş yaşanan nüfus miktarı, 2020 yılında artış göstererek 5 yıllık süreçteki en yüksek seviyeye ulaşmıştır. 2021 yılında yeniden 2018 seviyesine gerileyen nüfus, 2022 yılında ise yeniden azalış göstermiştir.

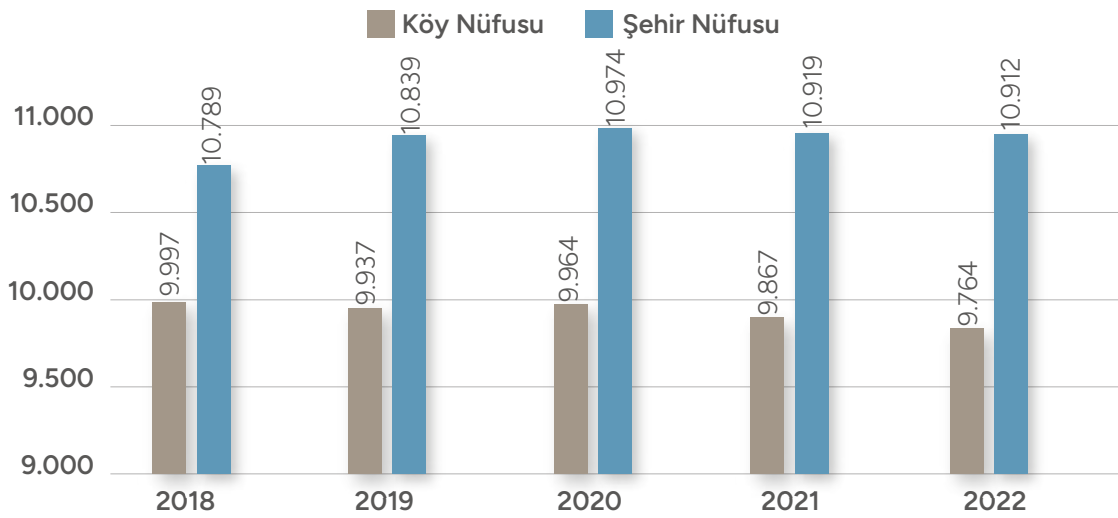
Grafik 14. 2018 – 2022 Yılları Derinkuyu İlçesi Toplam Nüfusu

Kaynak: TÜİK, 2022.

Derinkuyu ilçesinin son 5 yıllık köy ve şehir nüfusları incelendiğinde, son 5 yılda şehir nüfusunun köy nüfusundan yüksek seyrettiği görülmektedir. İlçedeki köy nüfusu, 2020 yılında bir önceki yıla nazaran artış göstermesine rağmen genel olarak azalma eğilimindedir. Şehir nüfusuna bakıldığında ise, 2020 yılına kadar artarak devam etmiş ve bu yıl en yüksek noktayı görmüş, sonraki yıllarda ise azalma eğilimi içerisine girmiştir. 2022 yılında, 2021 yılına kıyasla düşük bir köy nüfusu mevcuttur. Bu durumun, toplam nüfustaki azalışın sebebi olduğu değerlendirilmektedir.

Grafik 15. 2018 – 2022 Yılları Derinkuyu İlçesi Köy-Şehir Nüfus Dağılımı

Kaynak: TÜİK, 2022.

Derinkuyu ilçe nüfusu cinsiyet ve yaş kriterleri Tablo 85'te gösterilmektedir. Yaş kriteri, çocukluk dönemi olarak tanımlanan 0-14 yaş, çalışma çağındaki nüfus olarak tanımlanan 15-64 yaş ve yaşlı nüfus olarak tanımlanan 65+ yaş olmak üzere üç kademeye ayrılarak incelenmiştir. Buna göre, çocukluk çağındaki kadın ve erkek nüfusları 5 yıl içerisinde kademeli olarak azalmıştır. Çalışma çağındaki kadın nüfus incelendiğinde, 2020 yılına kadar azalış, 2020 yılında artış ve sonrasında yeniden azalış kaydedildiği görülmektedir. Son 5 yıllık dönem içerisinde çalışma çağındaki kadın nüfusu 2020 yılında en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Erkek nüfusunda ise yıllara sâri dalgalanmalar meydana gelmiştir. 2020 yılına kadar artan çalışma çağı erkek nüfusu, 2021 yılında azalmış, 2022 yılında ise yeniden artarak son 5 yıllık dönemin en yüksek nüfus miktarına ulaşmıştır. Yaşlı kadın ve erkek nüfusları incelendiğinde, yıllara sâri kademeli bir artışın meydana geldiği ve 2022 yılında en yüksek nüfus miktarına ulaşıldığı görülmektedir.

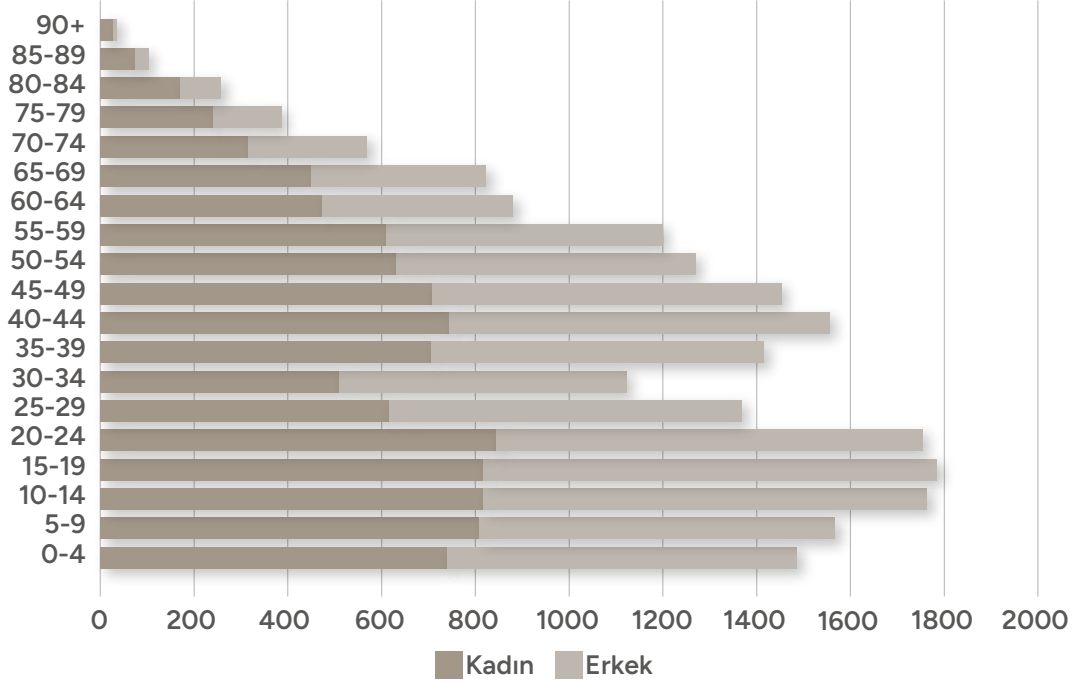
Tablo 85. 2018 – 2022 Yılları Derinkuyu İlçesi Nüfusunun Cinsiyet ve Yaşa Göre Dağılımı

	0-14 Yaş		15-64 Yaş		65 + Yaş	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
2018	2.495	2.654	6.643	7.024	1.177	793
2019	2.453	2.571	6.613	7.120	1.209	810
2020	2.404	2.522	6.749	7.170	1.251	842
2021	2.367	2.449	6.656	7.150	1.277	887
2022	2.302	2.361	6.589	7.238	1.291	895

Kaynak: TÜİK, ADNKS, 2022.

Derinkuyu ilçesinin 2022 yılı güncel nüfus grafiği incelendiğinde, 0-14 yaş nüfus içerisinde erkek nüfusunun biraz daha fazla olduğu ancak arada büyük farklar bulunmadığı görülmektedir. 15-64 yaş aralığında, erkek nüfusu kadın nüfusundan daha fazladır. 65+ nüfusa bakıldığında ise, kadın nüfusun erkek nüfusundan önemli miktarda fazla olduğu görülmektedir.

Grafik 16. Derinkuyu Nüfus Grafiği

Kaynak: TÜİK, 2022.

5.3. Eğitim Durumu

Aşağıdaki Tablo 86 ve 87'de Derinkuyu ilçesinin eğitim istatistikleri gösterilmektedir.

Tablo 86. Derinkuyu İlçesi Eğitim İstatistikleri

Okul/Kurum	Derslik	Öğretmen	Öğrenci
29	262	322	4.434

Kaynak: Derinkuyu İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 2023

Derinkuyu İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü verileri doğrultusunda, ilçede 29 okul, 262 derslik, 322 öğretmen ve 4.434 öğrenci bulunmaktadır.

Tablo 87. Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayıları

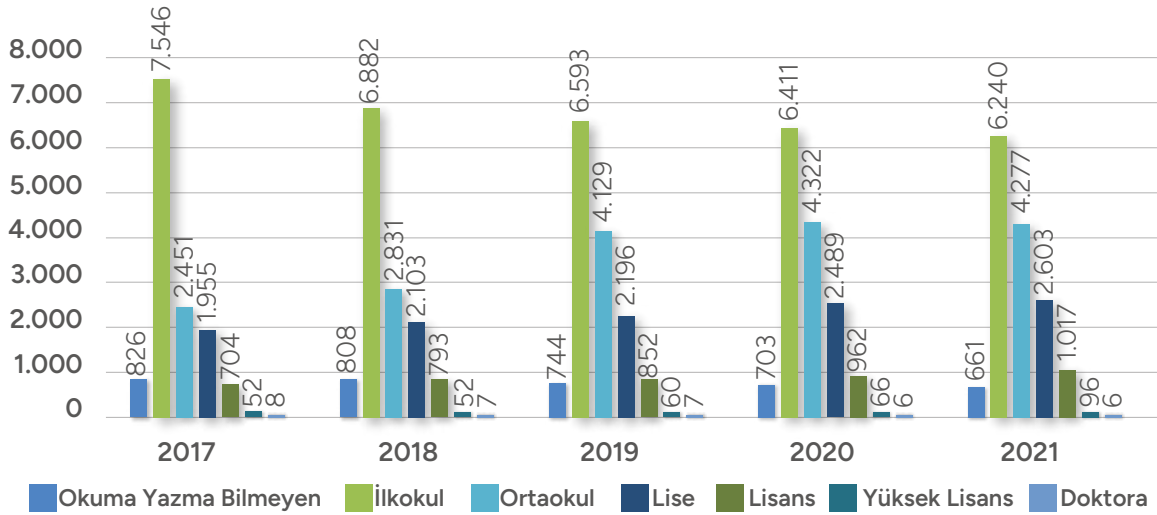
İlkokul + Ortaokul	Genel Ortaöğretim	Mesleki ve Teknik
16	18	14

Kaynak: Derinkuyu İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 2023

Derinkuyu ilçesinde derslik başına düşen öğrenci sayısı ilkökul ve ortaokul için 16, genel ortaöğretim için 18, mesleki ve teknik liseler için ise 14'tür. Bu verilere göre derslik başına düşen öğrenci sayısı bakımından Derinkuyu ilçesi ilkökul ve ortaokul düzeyinde Nevşehir ortalamasının (15) üzerinde ve Türkiye ortalamasının (24) altında, genel ortaöğretim düzeyinde Nevşehir ortalamasına (18) eşdeğer ve Türkiye ortalamasının (34) altında, mesleki ve teknik eğitim düzeyinde ise Nevşehir ortalamasının (13) üzerinde ve Türkiye ortalamasının (26) altındadır.

Derinkuyu ilçe nüfusu eğitim kademelerine göre incelendiğinde, ilçede ilkökul seviyesinde eğitim alan kişi sayısının fazla olduğu görülmekle birlikte son 5 yıl içerisinde, ilkökul mezunu sayılarında kademeli olarak azalma meydana gelmiştir. Ortaokul ve lise mezunu sayılarında ise kademeli olarak artış meydana gelmiştir. Lisans mezunu sayısı göreceli olarak düşük olmakla birlikte yıllar içerisinde artış eğilimi göstermektedir. Yüksek lisans ve doktora mezunu sayısı ise son derece azdır.

Grafik 17. Derinkuyu İlçesi Nüfusunun Eğitim Kademelerine Göre Durumu

Kaynak: TÜİK, 2021.

5.4. Ekonomik Yapı

İlçe ekonomisi tarım ağırlıklı olup patates üretiminde ilde 1. sıradadır. Çilek ve fasulye üretimi ile adını duyurmaktadır. Aşağıda, ilçenin tarımsal üretim miktarları ile ilgili detaylı bilgiler yer almaktadır.

Şekil 19. Derinkuyu İlçesi Ekonomik Yapı Genel Bakış

Derinkuyu ilçesinde üretilen tahıllar ve diğer bitkisel ürünler incelendiğinde, 2022 yılında en fazla üretimin patates ürününe ait olduğu görülmektedir. Bunu fasulye, yonca, mısır, buğday ve çavdar izlemektedir. Patatesin son 5 yıllık süreçteki durumu incelendiğinde, 2019 yılında artış yaşandığı; sonrasında ise düşüş meydana geldiği görülmektedir. Fasulye üretiminde yıldan yıla artış meydana gelmiş olup 2022 yılında en yüksek miktar kaydedilmiştir. Yonca sayısı da artış eğilimindedir. Mısır üretiminde 2021 yılına kadar artış meydana gelmiş; 2022 yılında bir miktar düşüş yaşanmıştır.

Tablo 88. Derinkuyu İlçesinde Üretilen Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler Üretim Miktarı (ton)

Ürün Adı	2018	2019	2020	2021	2022
Patates	87.229	110.000	91.319	86.102	78.983
Fasulye (Kuru)	11.039	13.645	15.900	19.810	29.959
Yonca	4.610	10.000	10.000	10.575	16.150
Mısır	8.113	13.750	20.224	20.774	16.746
Buğday	6.377	8.815	9.085	7.358	13.313
Çavdar	10.610	9.092	7.035	5.395	5.961
Yulaf	3.402	3.066	5.442	4.175	3.613
Arpa	483	1.004	1.654	1.891	1.529
Fiğ	253	253	405	297	297
Triticale	99	105	105	74	97
Nohut	90	48	56	36	50
Fiğ Tohumu	20	20	20	14	14

Derinkuyu ilçesinde üretilen sebzeler incelendiğinde, 2022 yılında en fazla sayıda üretimin çerezlik kabak ürünü olduğu görülmektedir. Bunu domates, soğan, fasulye ve biber izlemektedir. Çerezlik kabak üretimi son 5 yıllık süreçte incelendiğinde, artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Domates miktarı 5 yıllık dönemde sabit şekilde ilerlemiştir. Soğan üretiminde 2020 yılına kadar azalmalar meydana gelmiş; 2022 yılında ise bir miktar artış yaşanmıştır.

Tablo 89. 2018 – 2022 Yılları Derinkuyu İlçesinde Üretilen Sebze Miktarı (ton)

Ürün Adı	2018	2019	2020	2021	2022
Kabak (Çerezlik)	2.681	2.520	2.722	3.148	3.000
Domates	114	144	144	144	145
Soğan	93	90	82	83	96
Fasulye (Yeşil)	86	81	85	85	85
Biber	7	5	5	5	5

Kaynak: TÜİK, 2022.

Derinkuyu ilçesinde üretilen meyve miktarları incelendiğinde, 2022 yılında en fazla üretilen meyvenin elma olduğu görülmektedir. Bunu çilek, kayısı ve üzüm izlemektedir. Elma üretimi son 5 yıllık dönemde incelendiğinde; 2020 yılındaki nispi miktardaki düşüş dışında üretim miktarının sabit kaldığı görülmektedir. Çilek üretimi son 5 yıllık dönemde incelendiğinde; 2019 yılında yaşanan yükselişin ardından üretim miktarının sabit seyrettiği görülmektedir. Derinkuyu çileği, bölge içerisinde değer gören lezzetli ve dayanıklı bir çilek olması sebebiyle tercih edilmektedir.

Tablo 90. 2018 – 2022 Yılları Derinkuyu İlçesinde Üretilen Meyve Miktarı (ton)

Ürün Adı	2018	2019	2020	2021	2022
Elma	949	949	852	949	949
Çilek	590	630	630	630	630
Kayısı	563	654	327	327	492
Üzüm	625	448	411	423	384
Armut	29	30	30	35	44
Erik	5	5	5	5	5
Vişne	4	4	4	4	4
Kiraz	5	5	2	1	3
Şeftali	1	1	1	1	1

Kaynak: TÜİK, 2022.

Derinkuyu ilçesinin toplam tarım alanı yıl bazında incelendiğinde, tarım alanlarının yıldan yıla artış gösterdiği görülmektedir.

Tablo 91. 2018 – 2022 Yılları Derinkuyu İlçesi Toplam Tarım Alanları (dekar)

	2018	2019	2020	2021	2022
Tarım Alanı	238.710	241.142	239.545	240.854	242.322

Kaynak: TÜİK, 2022.

Derinkuyu ilçesinin tarım alanları türlerine göre incelendiğinde, en yüksek miktardaki tarım alanının tahıllar ve diğer bitkisel ürünlere ait olduğu görülmektedir. Bunu sebze alanı, nadas alanı ve meyveler, içecek ve baharat bitkileri alanı izlemektedir.

Tablo 92. 2018 – 2022 Yılları Derinkuyu İlçesi Türlerine Göre Tarım Alanları (dekar)

Tarım Alanı Türleri	2018	2019	2020	2021	2022
Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı	154.466	160.854	155.710	153.094	191.506
Sebze Alanı	38.495	36.195	38.695	43.695	30.195
Nadas Alanı	43.429	41.866	42.913	41.838	18.394
Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkileri Alanı	2.320	2.227	2.227	2.227	2.227

Kaynak: TÜİK, 2022.

Derinkuyu ilçesindeki hayvansal üretim miktarları incelendiğinde, 2022 yılında yapağı üretiminin baskın olduğu görülmektedir. Bunu doğal bal, balmumu ve keçi kılı izlemektedir. Yapağı üretimi son 5 yıllık süreçte incelendiğinde, genel olarak artış eğilimi gözlemlenmektedir. Doğal bal üretiminde 2020-2022 yılları arasında dalgalanma meydana gelmiştir. Balmumu üretimi sabit miktarda seyrederken, keçi kılı üretiminde nispi düşük miktarlarda oynamalar yaşanmaktadır.

Tablo 93. 2018 – 2022 Yılları Derinkuyu İlçesi Hayvansal Üretim Miktarı (ton)

Ürün Adı	2018	2019	2020	2021	2022
Yapağı	16	19	26	24	37
Doğal Bal	14	15	17	11	23
Balmumu, Arı	1	1	2	1	1
Keçi Kılı	0,7	0,5	0,7	0,7	0,9

Kaynak: TÜİK, 2022.

Derinkuyu ilçesindeki kovan sayıları ve tipleri incelendiğinde, son 5 yıllık süreçte tüm kovanların yeni tip olduğu görülmektedir. Kovan sayılarında ise dalgalanmalar meydana gelmiş olup ilçe en yüksek miktardaki kovan sayısına 2022 yılında ulaşmıştır.

Tablo 94. Derinkuyu İlçesi Kovan Sayısı ve Tipi

Kovan Türü	2018	2019	2020	2021	2022
Kovan Sayısı (Eski Tip)	0	0	0	0	0
Kovan Sayısı (Yeni Tip)	1.900	1.950	1.945	1.750	2.586

Kaynak: TÜİK, 2022.

Derinkuyu ilçesinde arıcılık faaliyeti yapan işletme sayılarında dalgalanmalar meydana geldiği görülmektedir. İlçede en fazla sayıda işletme 2021 yılında kaydedilmişken; en düşük sayıdaki işletme 2018 yılındadır.

Tablo 95. Derinkuyu İlçesi Arıcılık Faaliyeti Yapan İşletme Sayısı

	2018	2019	2020	2021	2022
Arıcılık Yapan İşletme Sayısı	29	35	34	40	31

Kaynak: TÜİK, 2022.

Derinkuyu ilçesindeki canlı hayvan sayıları incelendiğinde, 2022 yılında en fazla sayıda olan canlı hayvanın koyun olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla inek, kıl keçisi ve koç izlemektedir. Koyun sayıları son 5 yıllık süreçte incelendiğinde, dalgalanmalı seyretmesine karşın artış eğilimi gözlemlenmektedir. Koyun sayısında en yüksek sayı 2022 yılında kaydedilmiştir. İnek sayıları incelendiğinde, 2021 yılına kadar hafif dalgalanmalı bir seyir görüldüğü ve 2022 yılında bir miktar düşüş meydana geldiği görülmektedir. Kıl keçisi ise, en yüksek sayıya 2022 yılında ulaşmıştır.

Tablo 96. Derinkuyu İlçesi Canlı Hayvan Sayısı (baş)

Hayvan Türü	2018	2019	2020	2021	2022
Koyun	12.322	14.329	20.040	18.200	28.628
İnek	13.929	15.701	15.915	18.186	16.871
Kıl Keçisi	920	745	1.050	1.000	1.315
Koç	147	141	210	190	195
Boğa	114	112	185	169	85
Eşek	39	50	40	40	27
At	6	6	8	7	9

Kaynak: TÜİK, 2022.

5.5. Turizm Yapısı

Derinkuyu, turizm açısından diğer ilçelere kıyasla daha geri plandadır. İlçede belediye işletme belgeli 2 küçük otel mevcut olup toplam yatak kapasitesi 66'dır. Derinkuyu ilçesinde Derinkuyu Yer Altı Şehri, Cumhuriyet Camii, Aziz Theodoros Trion Kilisesi ve Hakkı Atamulu Kültür Parkı görülme değeri belli başlı turistik yerlerdendir.

Aziz Theodoros Trion Kilisesi (Üzümlü Kilisesi): Aziz Theodoros Trion Kilisesi, Ayastefanos Antlaşması gereği Osmanlılar tarafından savaş tazminatı karşılığı olarak Sultan Abdulmecid döneminde yapılmıştır. Bölgenin önemli Rum yerleşimlerinden biri olan alanda yapılan kilise halk arasında "Üzümlü Kilise" olarak da bilinmektedir. Aziz Theodoros Trion Kilisesi, sadece mimari açıdan değil, aynı zamanda, anıtsal duvar resimlerindeki yüksek kalite, mimari plastik bezemelerinin zenginliği ile de yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekmektedir. Çan kulesine de sahip olan kilisenin yapılışında Selçuklu mimarisinden de esinlendiği belirtilmektedir. (Derinkuyu Kaymakamlığı, 2021). Üzümlü Kilise, her yıl Mayıs ayında Fener Rum Patriği Bartemelos'un da katıldığı bahar ayinine ev sahipliği yapmaktadır.

Resim 25. Üzümlü Kilise

Kaynak: AHİKA Arşiv

Silata-Ayii Apostoli (Azizlerin Oniki Havarisi) Kilisesi: Kilise, 16 Mart 1849 yılında Osmanlı Sultanı I. Abdülmecid döneminde ilçeye bağlı Özlüce köyünde o dönem köyde yaşayan Rumlar tarafından toplanan parayla yaptırılan iki katlı ve ahşap localı olarak inşa edilmiştir. Rumların 1924 mübadelesi sonrası köyü terk etmelerini takiben Silata-Ayii Apostoli (Azizlerin Oniki Havarisi) Kilisesi 1935 yılında Muhacir Rifat Bey tarafından hazineden satın alınmış ve kiliseye minare ve mihrap da eklenerek camiye dönüştürülmüştür (Derinkuyu Kaymakamlığı, 2021).

Derinkuyu Yer Altı Şehri: Tarihi hakkında çok kesin bir bilgi bulunmasa da, M.Ö. 3000 yıllarında Hitit döneminde yerleşilen Kapadokya yer altı şehirlerinin Bizans döneminde yoğun olarak kullanıldığı düşünülmektedir.

Derinkuyu Yer Altı Şehri, 1963 yılında keşfedilmiş ve 1967 yılında turistlere açılmıştır. Adını ise 60-70 metre derinlikteki 52 adet içme suyu kuyusundan almıştır. O tarihten bu yana toplamda 4 km²'lik yer altı şehrinin sadece 2,5 km²'lik 8 katının tefrişatı ve restorasyonu yapıp yerli ve yabancı turistlere açılmıştır. Ziyarete açılan 8 katın derinliği 50 m iken, tüm katlarının tefrişatı ve restorasyonun tamamlanması halinde yer altı şehrinin derinliğin 85 m olacağı ve kat sayısının 12-13'e ulaşacağı tahmin edilmektedir (Derinkuyu Kaymakamlığı, 2021).

Resim 26. Derinkuyu Yeraltı Şehri

Kaynak: Kapadokya Alan Başkanlığı, 2023.

Hakkı Atamulu Kültür Parkı: 1966-1970 yılları arasında yapımı tamamlanan ve ilçe halkının kullanımına açılan parktır. Kültür Park 100.000 m²'lik bir alanı kaplamakta ve parkın içerisinde yüzme havuzu, kitaplık, çocuk bahçesi, paten kayma sahası ve amfi tiyatro bulunmaktadır. 15 adet heykel bulunan parkta en etkileyici heykel Mustafa Kemal Atatürk'ü mareşal üniformasıyla gösteren 9,15 m boyundaki heykeldir. Kültür ve Turizm Bakanlığı kaynaklarına göre, Kültür Parkı içerisinde yer alan Atatürk heykeli Türkiye'nin en büyük Atatürk heykelidir (Derinkuyu Belediyesi, 2021). Parkın içerisinde heykeltıraş Hakkı Atamulu tarafından tasarlanmış bir cami bulunmakta ve bu yapı modern ibadethane mimarlığının oldukça önemli eserlerinden sayılmaktadır.

Resim 27. Hakkı Atamulu Kültür Parkı

Kaynak: Derinkuyu Belediyesi, 2023.

5.6. Sanayi Yapısı

İlçede OSB bulunmamakta olup briket fabrikası, kum ocakları, çilek paketleme tesisi, demir doğrama atölyeleri, ahşap doğrama atölyeleri, mermer işleme tesisleri, demir üretimi, traktör tamiri, patates işleme tesisleri (yıkama, doğrama) ve küçük sanayi tesisleri faaliyet göstermektedir. İlçede 2 adet KSS mevcut olup KSS'ler içerisindeki 24 dükkâna ek olarak 59 dükkân yeni inşa edilmiş ve toplamda 83 dükkân kapasitesine ulaşılmıştır.

5.7. Teşvik İstatistikleri

2015-2023 yıllarında Derinkuyu ilçesinde 32 adet yatırım teşvik belgesi düzenlenmiş olup bunun 30 adeti genel teşvik sistemi ve 2 adeti bölgesel teşvik sistemi desteklemesi sınıfındadır. Belgelerin 26'sı enerji, 4'ü hizmetler ve 2'si imalat sektöründedir. Yatırımların sabit tutarı toplam 260.378.072 TL'dir. Toplam öngörülen istihdam ise 151'dir.

5.8. Ulaşım ve Altyapı

İlçenin il merkezine uzaklığı 30 km'dir. İlçeye bağlı bulunan tüm kasaba ve köylerin yolları asfalttır. İlçeden şehir merkezine ulaşım sağlanan yol asfalt olup "Nevşehir-Niğde Karayolu" olarak kullanılmaktadır. Bu yol kış aylarında patates ve bims nakliyesinde yoğun olarak kullanılmaktadır.

5.9. İlçedeki Sosyal ve Kültürel Hizmet Merkezleri

İlçedeki kültür parkı içerisinde piknik alanları bulunmakta olup bölge halkı tarafından vakit geçirmek için tercih edilmektedir. Ayrıca ilçede bir adet kültür merkezi bulunmakta ve alt katında yemek organizasyonları, üst katında ise konferans, düğün ve nişan organizasyonları için alan bulunmaktadır.

İlçede yer alan Hakkı Atamulu Kültür Parkı, yerleşik halkın vakit geçirmesi ve piknik yapması için uygun bir sosyal alandır. Parkın yanında bir adet stadyum bulunmakta olup halkın kullanımına açıktır. Ayrıca ilçede bir adet spor salonu ve bir adet halk kütüphanesi bulunmaktadır.

İlçede, adı ile ünlenmiş Derinkuyu Kuru Fasulyesi'ni tanıtmak ve ziyaretçilere denetmek amacıyla 2022 yılında Yaz Şenlikleri ve Derinkuyu Kuru Fasulyesi Festivali adı ile festival düzenlenmeye başlanmıştır. İlgili festivalde, büyük kazanlar içerisinde Derinkuyu Kuru Fasulyesi ve piring pilavı pişirilmekte ve misafirlere ikram edilmektedir.

5.10. Yöresel Ürünler

Derinkuyu kuru fasulyesi, 2021 yılında coğrafi işaret almış olan ve ilçede özellikle son yıllarda üretimine önem verilen bir tarım ürünüdür. Patatesin ekim alanlarının daralmasından dolayı alternatif ürün olarak ekilen kuru fasulye, ilçeye ekonomik bakımdan büyük katkı sağlamıştır. Derinkuyu çileği, ilçenin iklim ve toprak koşullarının katkısı ile lezzetli ve dayanıklı bir çilektir. Derinkuyu çöreği ise ekşi hamurun maya olarak kullanılması, un, su ve tuzun birlikte yoğrulması ve haşlanmış patatesin hamur içerisine eklenerek karıştırılması ve köy fırınlarında pişirilmesiyle yapılan yöresel bir üründür.

Resim 28. Derinkuyu Çileği

Kaynak: AHİKA Arşiv

5.11. Ajans Projeleri

Ajans tarafından ilçede bu zamana kadar desteklenen proje bilgileri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 97. 2010-2021 Yılları Ahiler Kalkınma Ajansı Tarafından Desteklenen Projeler

Yılı	Destek Programı	Yararlanıcı	Proje Adı	Toplam Bütçe (Deflatör) ₺	Ödenen Toplam Tutar (Deflatör) ₺
2011	Teknik Destek Programı	Derinkuyu Kaymakamlığı	Kamu ve İhale Mevzuatı Mevzuat Uygulaması Eğitimi	138.275	138.275
2019	Teknik Destek Programı	Derinkuyu İlçe Kadın İş Geliştirme Derneği	İş Dünyasında Kadının Rolü	44.517	44.517
2019	Sosyal Kalkınma Mali Destek Programı	Özlüce İlkokulu	Mutlu Çocuklar Güçlü Türkiye	467.980	397.875
2020	Turizm Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı	Nevşehir İli Derinkuyu İlçesi Köylerine Hizmet Götürme Birliği Başkanlığı	Üzümlü Kilise	7.975.218	5.951.758
2020	Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programı (SOGEP)	Derinkuyu Kaymakamlığı	Mevsimlik Tarım İşçileri İle Güçlü Derinkuyu	11.521.293	10.161.116
2020	COVID-19 İle Mücadele ve Dayanıklılık Programı	Derinkuyu Kaymakamlığı	Derinkuyu Yuvamız İşçiler Misafirimiz	2.519.644	2.507.309
Toplam			6 Proje	22.666.931	19.200.853

Kaynak: AHİKA Arşiv

Buna göre, Derinkuyu ilçesinde Ahiler Kalkınma Ajansı tarafından desteklenen toplam 6 proje bulunmaktadır.

5.12. İlçenin Güçlü Yönleri ve Potansiyel Yatırım Fırsatları

Derinkuyu Belediyesi ile yapılan görüşmeler neticesinde, ilçede elde edilen gelirin tarım ağırlıklı olması sebebiyle bu alanın geliştirilmesinin ve tarım-sanayi iş birliklerinin kurulmasının önemli bir potansiyel oluşturacağı tespit edilmiştir. İlçede patates üretiminin fazla olması sebebiyle patates işleme tesisi kurulması (cips fabrikası vb.) önerilmektedir. İlgili yatırımlar, ilçedeki üretimi artırmanın ve ekonomiye katkı sağlamanın yanı sıra ilçedeki iş gücü ve istihdam problemlerinin çözümü için de önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir.

Derinkuyu'da sanayi işletmeleri yalnızca KSS içerisinde mevcut olup ilçe sanayi alanında gelişme kaydetmemiştir. KSS içerisinde genellikle demir işleme ve traktör tamiri gibi sektörlerde faaliyet gösteren küçük işletmeler yer almaktadır. Bu anlamda, sanayinin geliştirilebilmesi açısından Derinkuyu'da OSB kurulmasının faydalı yatırım fırsatları oluşturacağı değerlendirilmektedir. Derinkuyu Belediyesi, ilçede OSB kurulumu için arazi tahsis edilebileceğini ve bununla ilgili kurumlar ile görüşmeler yaptığını belirtmiştir. Alt bölge teşvikleri kapsamında 5. bölge destek oranlarından faydalanan Derinkuyu ilçesinde, OSB kurulduğu takdirde OSB içerisinde gerçekleştirilecek yatırımlar 6. bölge desteklerinden faydalanacaktır.

2020 yılında Turizm Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı kapsamında desteklenen Üzümlü Kilise'nin restorasyon çalışmaları devam etmektedir. Restorasyonunun devamında Kültür ve Turizm Bakanlığı desteğinden faydalanılacak kilisenin 2025 yılında turizme kazandırılması planlanmaktadır. Bu kapsamda, turizmi canlandıracağı değerlendirilen kilisenin etrafına kurulacak olan tesislerin, hediyelik eşya mağazalarının ve yeme içme mekânlarının potansiyel yatırım fırsatı olduğu değerlendirilmektedir. Ayrıca, ilçede bulunan Hakkı Atamulu Kültür Parkı etrafında da yeme-içme mekânı bulunmadığı gözlemlenmektedir. Parkın turizmde daha aktif değerlendirilmesi açısından çevresine yapılacak yatırımlar önem arz etmektedir.

İlçede kadın istihdamını artırmaya yönelik projelerin geliştirilebileceği değerlendirilmektedir. Okuma yazma oranının son dönemlerde artış eğiliminde olması ile birlikte gençlerin ve kadınların okul hayatına daha fazla katıldığı gözlemlenmektedir. Bu kapsamda, nitelik artırıcı ve istihdama yönelik eğitimler tasarlanması faydalı olacaktır.

5.13. İlçenin Zayıf Yönleri ve Sorunları

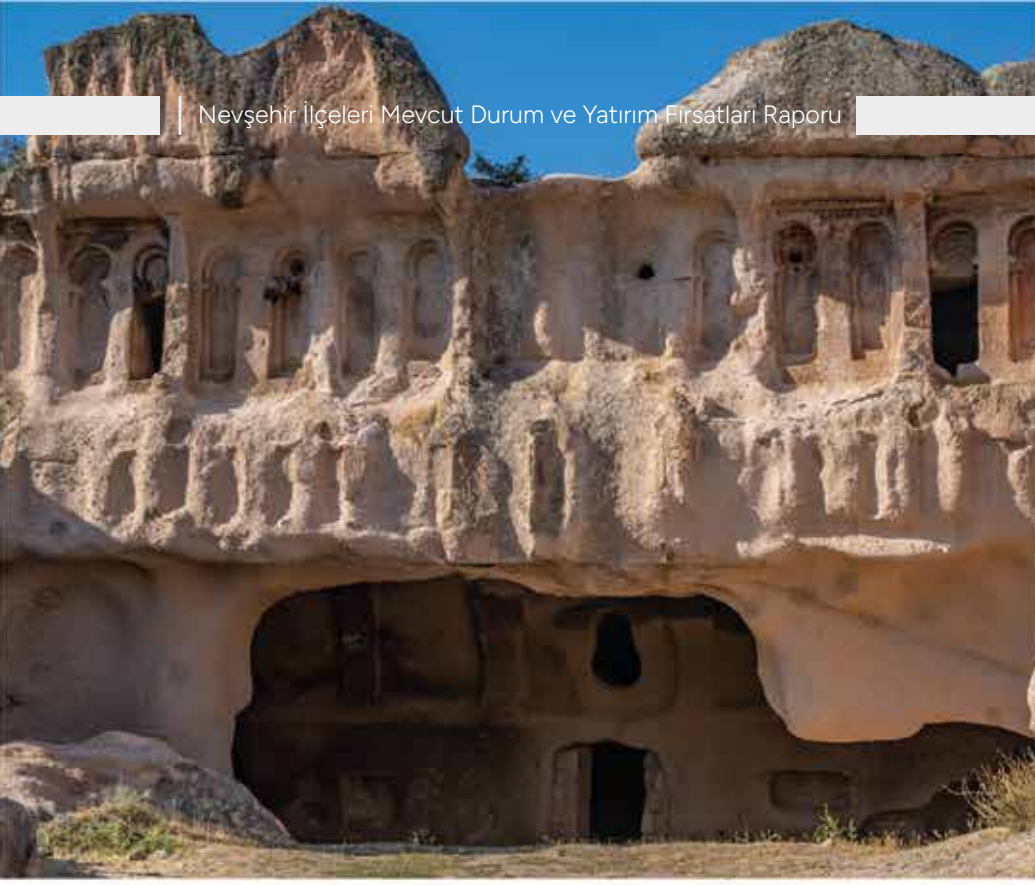
Derinkuyu ilçesinde kalifiye iş gücü yetersizliği mevcuttur. İstihdamda niteliği ve istihdam oranını artırıcı tedbirlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bununla birlikte, ilçede eğitim seviyesi genel olarak düşük seyretmekle birlikte son zamanlarda artış meydana geldiği gözlemlenmektedir. İlçenin sosyal tesis ve imkânlar bakımından eksiklikleri bulunması da göç almaması ve kalifiye iş gücü sorununun sebepleri arasındadır.

Patates üretiminin fazla olması, patatesin karlı bir ürün olmasının bir sonucudur. Bununla birlikte, sürekli patates ekilmesi tarlalara zarar veren ve toprak altı su kaynaklarını tüketen bir durumdur. Ayrıca ilçede patates temizleme ve paketleme tesisi ile soğuk hava depolarının bulunmaması tarımdan elde edilen geliri azaltmakta ve üretimin katma değerli kılınmasının önünde engel teşkil etmektedir. Bu sorunun giderilmesi adına, ilçede tarımsal çeşitliliğin teşvik edilmesi, paketleme tesisi gibi yatırımların ilçeye çekilmesi ile mevcuttaki ürünlerin katma değerinin artırılması ve özellikle tıbbi aromatik bitkilerin ekimine başlanması önemli hamleler olabilecektir.

Derinkuyu ilçesinin ekonomisi tarım ve hayvancılık faaliyetlerine dayanmaktadır. Bununla birlikte, hafif yapı malzemeleri (bims ve briket) alanında faaliyet gösteren az sayıda firma mevcuttur. Bu durum, sanayinin ilçede büyük bir gelişim kaydedemediğinin göstergesidir. Benzer şekilde, Derinkuyu yer altı şehri ve kiliselerden ötürü turizm sektöründe de nispi payı bulunan ilçe, diğer ilçelere kıyasla turistik bir cazibe merkezi konumunda olmaması sebebiyle turizmden yeterince gelir elde edememektedir.

Derinkuyu Yeraltı Şehri, Nevşehir

GÜLŞEHİR

6. GÜLŞEHİR İLÇESİ MEVCUT DURUM VE YATIRIM FIRSATLARI

Gülşehir, Nevşehir ilinin en köklü ilçelerinden biridir. İlçe, 1700'ü yıllarda küçük bir köy statüsündeyken, özellikle Sadrazam Karavezir Mehmet Paşa'nın girişimleri, kurduğu vakıf ve kıymetli eserlerle birlikte önemli bir kazaya dönüşmüştür (Şafakçı, 2020). Günümüzde ise Gülşehir, Nevşehir'in yüzölçümü bakımından en büyük ilçelerinden biridir.

Gülşehir ilçesi, 1 ilçe belediyesine sahip olup; Açıksaray, Cumhuriyet, Çalışanlar, Çayır, Erol Ünlüsoy, Fatih, Karacaşar, Karavezir, Oruçreis ve Tuzköyü mahallelerini bünyesinde barındırmaktadır.

Tablo 98. Gülşehir İlçesi Mahalle ve Köyler

Belediye Adı	Belediye Nüfusu	Belediyenin Niteliği	Mahalle Adı
Gülşehir	12.474	İlçe Merkezi	Açıksaray
			Cumhuriyet
			Çalışanlar
			Çayır
			Erol Ünlüsoy
			Fatih
			Karacaşar
			Karavezir
			Oruçreis
			Tuzköyü

Kaynak: TÜİK, ADNKS, 2022.

Gülşehir sınırları içerisinde; Abuuşağı, Alemlı, Alkan, Bölükören, Civelek, Dadağı, Eğrikuyu, Emmiler, Eskiyaılacık, Fakuşağı, Gökçetoprak, Gülpınar, Gümüşkent, Gümüşyazı, Hacıhalilli, Hacılar, Hamzalı, Karahüyük, Kızıkaya, Oğulkaya, Ovaören, Şahinler, Terlemes, Yakatarla, Yalıntaş, Yamalı, Yeniyaylacık, Yeşilli, Yeşilöz, Yeşilyurt ve Yüksekli yer almaktadır.

Tablo 99. Gülşehir İlçesi Köyler

İlçe Adı	Köy Adı	Toplam Nüfus
Gülşehir	Abuuşağı	858
	Alemlı	52
	Alkan	159
	Bölükören	186
	Civelek	232

Tablo 99. Gülşehir İlçesi Köyler *Devamı*

İlçe Adı	Köy Adı	Toplam Nüfus
Gülşehir	Dadağı	142
	Eğrikuyu	155
	Emmiler	306
	Eskiyaylacık	328
	Fakıuşağı	228
	Gökçetoprak	319
	Gülpınar	261
	Gümüşkent	523
	Gümüşyazı	144
	Hacıhalilli	231
	Hacılar	157
	Hamzalı	99
	Karahüyük	38
	Kızılkaya	259
	Oğulkaya	132
	Ovaören	653
	Şahinler	343
	Terlemez	873
	Yakatarla	179
	Yalıntaş	205
	Yamalı	68
	Yeniyaylacık	555
	Yeşilli	237
	Yeşilöz	477
Yeşilyurt	258	
Yüksekli	265	

Kaynak: TÜİK, ADNKS, 2022.

Nevşehir merkezine yaklaşık 20 km uzaklıkta bulunan, Kızılırmak'ın kıyısında yer alan Gülşehir'in antik ismi "Zoropassos" olarak kayıtlara geçmiştir. Eski ismi "Arapsun" olan ilçenin tarihi kesin olarak bilinmemekle beraber Civelek Köyü mağarasında bulunan çeşitli kalıntı ve eserlerden anlaşıldığı üzere, ilçenin tarihi M.Ö. 8 binli yıllara kadar uzanmaktadır. Hititler, Frigyalılar, Lidyalılar, Kimmerler, Romalılar, Bizans ve Persler gibi büyük medeniyetlere ev sahipliği yapmış ilçe, Kapadokya tarihi ve kültürel hinterlandında önemli bir değere sahiptir.

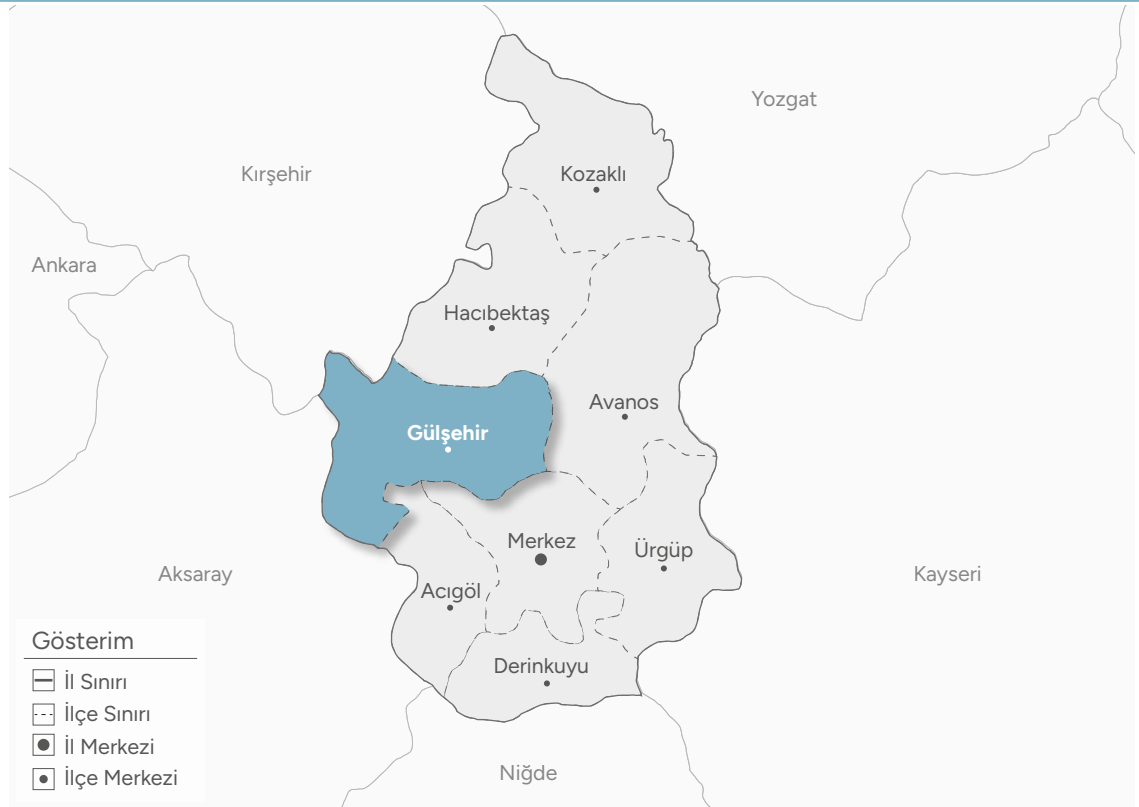
Osmanlı Sadrazamı Karavezir Mehmet Seyyid Paşa'nın (1735) doğum yeri olan ilçede, yine Karavezir Paşa tarafından yaptırılan 30 haneli bir külliye bulunmaktadır (Türkiye Diyanet Vakfı, 2001). İlçede bulunan mantar kayalar ilçenin dünya çapında bir tanınırlığa sahip olmasını sağlamıştır. İlaveten Gülşehir, Açıksaray Ören yerini sınırları içerisinde barındırmaktadır. Gülşehir merkezine 3 km uzaklıkta bulunan ören yerinde 9. ve 10. yüzyıllara ait kayadan oyma kiliseler bulunmaktadır (Köşklü, 2001).

İlçede OSB bulunmama ile birlikte özellikle patates üretimine bağlı olarak cips fabrikası faaliyet göstermektedir. Ayrıca havalimanı güzergâhında yer alması, Gülşehir'in hem turizm hem de lojistik konumu itibarıyla potansiyeline işaret etmektedir.

6.1. Coğrafi Konum

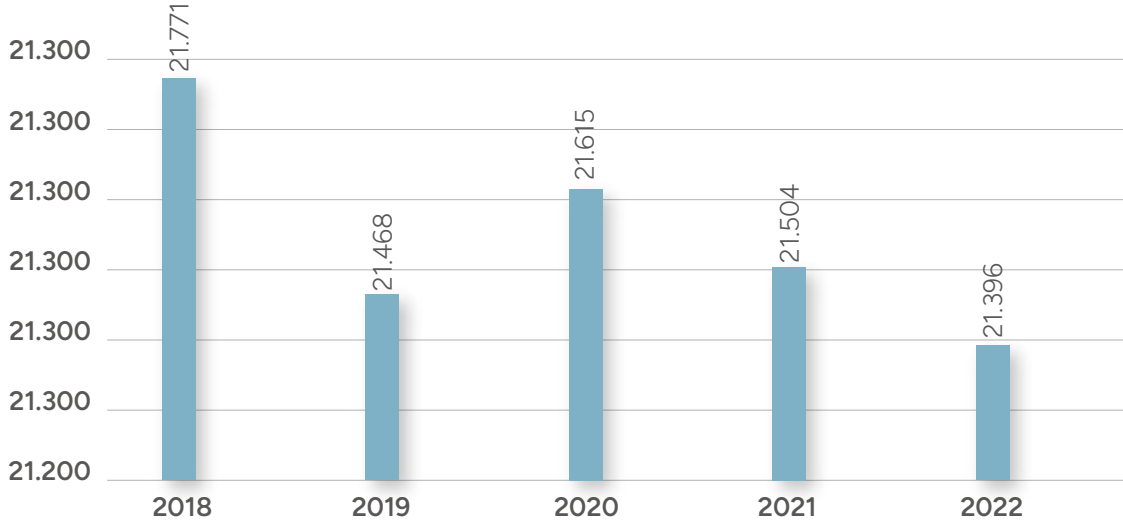
Gülşehir ilçesinin yüzölçümü 931 km² olup doğusunda Avanos, kuzeyinde Hacıbektaş, batısında Kırşehir ve Aksaray, güneyinde ise Acıgöl ve Merkez ilçeleriyle çevrilidir. İlçenin Nevşehir merkezine olan uzaklığı 17 km, Kapadokya Havalimanına olan uzaklığı ise 10 km'dir. İlçenin önemli tarihi eserlerinden olan Açıksaray Ören Yeri, Nevşehir-Gülşehir yolu üzerinde bulunmakta olup ilçeye 3 km uzaklıktadır.

Şekil 20. Gülşehir İlçe Haritası

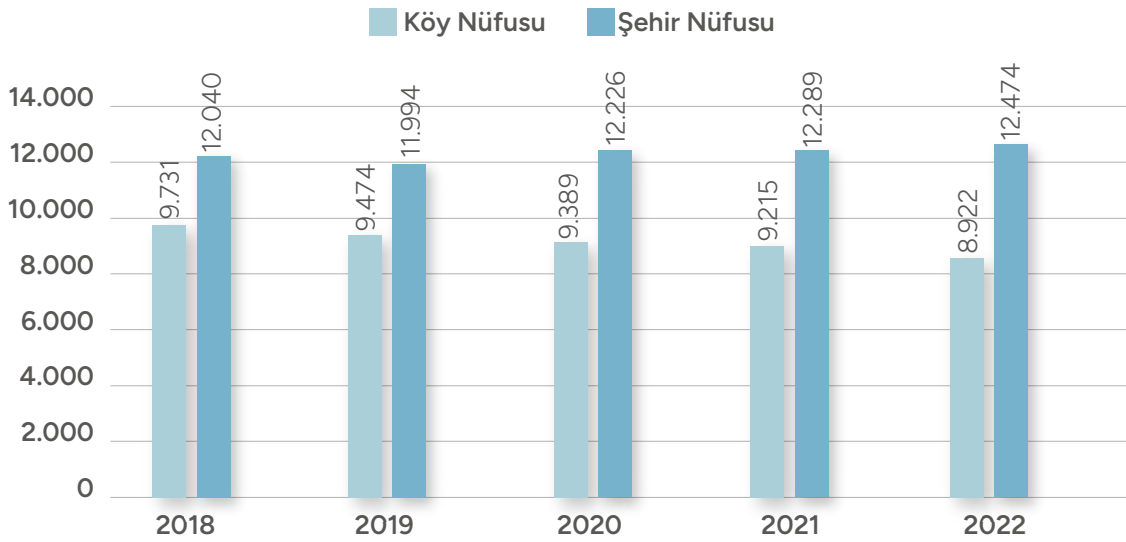
6.2. Nüfus Yapısı

Gülşehir ilçesinin son 5 yıllık dönemdeki toplam nüfusuna bakıldığında, en yüksek nüfusa 2018 yılında ulaşıldığı ve nüfus miktarlarının dalgalı seyrettiği görülmektedir. 2018'de zirveye ulaşan nüfus miktarında, 2019'da önemli miktarda düşüş yaşamış, 2020 yılında tekrar artmış, sonraki yıllarda ise azalmıştır. 2022 yılında, son 5 yılın en düşük nüfus miktarına ulaşmış durumdadır.

Grafik 18. 2018 – 2022 Yılları Gülşehir İlçesi Toplam Nüfusu

Kaynak: TÜİK, 2022.

Gülşehir ilçesinin köy ve şehir nüfus dağılımına bakıldığında, ilçe nüfusunun çoğunluğunun kent merkezinde yaşadığı görülmektedir. 2019 yılında nispi düşük miktarda azalma kaydeden şehir nüfusu, sonraki yıllarda artış göstermiştir. Köy nüfusu ise, son 5 yıllık süreçte azalmıştır.

Grafik 19. 2018 – 2022 Yılları Gülşehir İlçesi Köy-Şehir Nüfus Dağılımı

Kaynak: TÜİK, 2022.

Gülşehir ilçe nüfusu cinsiyet ve yaş kriterlerine göre Tablo 100'de gösterilmektedir. Yaş kriteri, çocukluk dönemi olarak tanımlanan 0-14 yaş, çalışma çağındaki nüfus olarak tanımlanan 15-64 yaş ve yaşlı nüfus olarak tanımlanan 65+ yaş olmak üzere üç kademeye ayrılarak incelenmiştir. Buna göre, ilçedeki çocukluk çağındaki kadın ve erkek nüfuslarında sürekli azalma meydana geldiği görülmektedir. Çalışma çağı kadın nüfusunun 2019 yılında bir önceki yıla göre azaldığı, sonrasındaki yıllarda ise artarak devam ettiği; erkek nüfusunun ise hafif dalgalanmalı seyrettiği, nispi düşük miktarlarda artış ve azalışlar kaydettiği görülmektedir. Yaşlı kadın ve erkek nüfuslarının yıllara sâri artış gösterdiği görülmektedir.

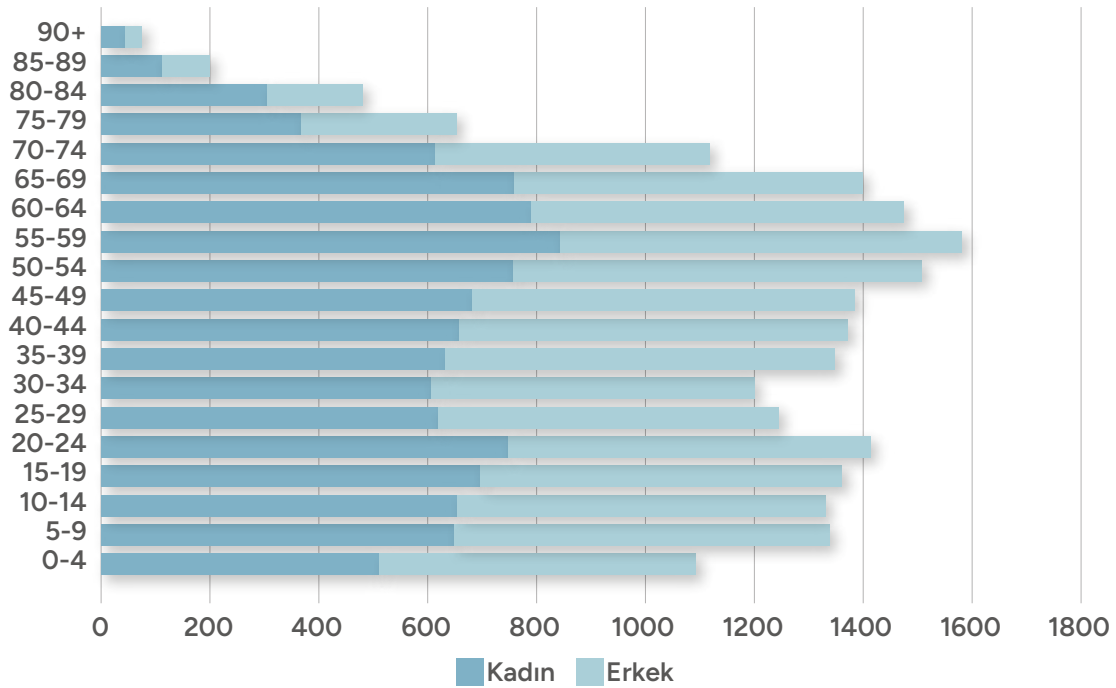
Tablo 100. 2018 – 2022 Yılları Gülşehir İlçesi Nüfusunun Cinsiyet ve Yaşa Göre Dağılımı

	0-14 Yaş		15-64 Yaş		65+ Yaş	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
2018	2.043	2.094	7.180	6.956	1.968	1.530
2019	1.959	2.031	6.960	6.870	2.074	1.574
2020	1.890	2.002	6.963	6.928	2.167	1.665
2021	1.807	1.944	7.006	6.842	2.189	1.716
2022	1.714	1.888	7.008	6.813	2.234	1.739

Kaynak: TÜİK, 2022

Gülşehir'in 2022 yılı nüfus grafiği incelendiğinde, çocukluk çağı nüfus içerisinde erkeklerin küçük bir fark ile daha fazla sayıda olduğu görülmektedir. Çalışma çağı nüfusta ve yaşlı nüfusta ise kadın sayısı daha fazladır.

Grafik 20. Gülşehir Nüfus Grafiği

Kaynak: TÜİK, 2022.

6.3. Eğitim Durumu

Aşağıdaki Tablo 101 ve 102'de Gülşehir ilçesi eğitim istatistikleri gösterilmektedir.

Tablo 101. Gülşehir İlçesi Eğitim İstatistikleri

Okul/Kurum	Derslik	Öğretmen	Öğrenci
27	214	279	2.741

Kaynak: Gülşehir İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 2023

Gülşehir İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü verileri doğrultusunda, ilçede 27 okul, 214 derslik, 279 öğretmen ve 2.741 öğrenci bulunduğu tespit edilmiştir.

Tablo 102. Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayıları

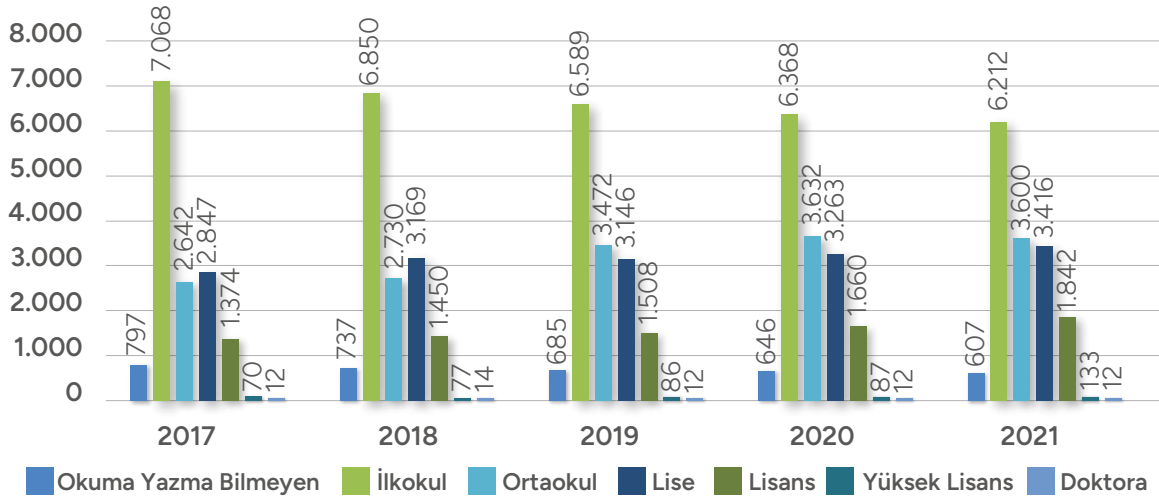
İlkokul + Ortaokul	Genel Ortaöğretim	Mesleki ve Teknik
12	19	17

Kaynak: Gülşehir İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 2023

Gülşehir ilçesinde derslik başına düşen öğrenci sayısı ilkökul ve ortaokul için 12, genel ortaöğretim için 19, mesleki ve teknik liseler için ise 17'dir. Bu verilere göre derslik başına düşen öğrenci sayısı bakımından Gülşehir ilçesi ilkökul ve ortaokul düzeyinde Nevşehir ortalamasının (15) ve Türkiye ortalamasının (24) altında, genel ortaöğretim düzeyinde Nevşehir ortalamasının (18) üzerinde ve Türkiye ortalamasının (34) altında, mesleki ve teknik eğitim düzeyinde ise Nevşehir ortalamasının (13) ve Türkiye ortalamasının (26) altındadır.

Gülşehir ilçe nüfusu eğitim kademelerine göre incelendiğinde, ilçede ilkökul mezunu sayısının baskın olduğu görülmekle birlikte ilkökul mezunu sayısında yıllar içerisinde azalma eğilimi söz konusudur. Ortaokul, lise ve lisans mezunu sayıları yıllar içerisinde artış göstermiştir. Okuma yazma bilmeyen sayısında ise yıllar içerisinde azalma eğilimi söz konusudur. Yüksek lisans ve doktora mezunu birey sayısı ise son derece azdır.

Grafik 21. Gülşehir İlçesi Nüfusunun Eğitim Kademelerine Göre Durumu

Kaynak: TÜİK, 2021.

6.4. Ekonomik Yapı

Gülşehir, Nevşehir'in tarım ve hayvancılık sektörlerinde öne çıkan bir ilçesi olmakla birlikte ilçede sanayi çok gelişmiş değildir. İlçe, yonca, mısır, domates, sarımsak ve karpuz üretiminde ilde 1. sıradadır.

Şekil 21. Gülşehir İlçesi Ekonomik Yapı Genel Bakış

Gülşehir ilçesinde üretilen tahıllar ve diğer bitkisel ürünler üretim miktarı bakımından incelendiğinde, 2022 yılında en fazla miktarda üretimin şeker pancarında yapıldığı görülmektedir. Bunu sırasıyla patates, yonca, arpa, mısır ve buğday izlemektedir. Şeker pancarı üretimi son 5 yıllık süreçte incelendiğinde, 2020 yılına kadar artarak devam ettiği, sonrasında ise azaldığı görülmektedir. Şeker pancarı üretim miktarı 2020 yılında en yüksek seviyeye ulaşmışken; en düşük miktar 2018 yılında kaydedilmiştir. Patates üretim miktarları incelendiğinde, 2019 yılında büyük bir artış meydana geldiği, 2020 ve 2021 yıllarında düşüş yaşandığı ve 2022 yılında yeniden artış meydana geldiği görülmektedir. Yonca üretiminde yıldan yıla artış meydana gelmiştir. Arpa üretimi 2019 yılında artmış, 2020 ve 2021 yıllarında azalmış, 2022 yılında yeniden artışa geçmiştir. Mürdümük üretiminin ise ilçede 2022 yılına kadar devam etmesine karşın ilgili yılda durduğu görülmektedir.

Tablo 103. Gülşehir İlçesinde Üretilen Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler Üretim Miktarı (ton)

Ürün Adı	2018	2019	2020	2021	2022
Şeker Pancarı	85.405	99.617	110.169	90.766	86.882
Patates	35.013	63.750	55.216	54.212	57.878
Yonca	31.675	40.250	45.500	45.500	56.000
Arpa	37.630	42.065	37.698	24.094	47.714
Mısır	20.250	24.750	24.750	27.000	38.551
Buğday	11.410	12.934	18.921	11.516	16.586
Fiğ	925	605	1.063	1.188	2.375
Çavdar	2259	1.568	1.750	1.753	2.153
Fasulye (Kuru)	182	279	690	778	941
Nohut	861	961	835	551	699
Yulaf	323	480	475	490	561

Tablo 103. Gülşehir İlçesinde Üretilen Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler Üretim Miktarı (ton) Devamı

Ürün Adı	2018	2019	2020	2021	2022
Aspir Tohumu	281	85	46	54	237
Ayçiçeği Tohumu	4	4	22	18	164
Korunga	100	30	15	15	15
Mercimek	20	5	10	8	8
Mürdümük	150	188	150	150	0

Kaynak: TÜİK, 2022

Gülşehir ilçesinde üretilen sebze miktarları incelendiğinde, 2022 yılında en fazla miktarda üretilen sebzenin domates olduğu görülmektedir. Diğer sebzelere kıyasla büyük bir fark ile en fazla üretimin domateste gerçekleştiği dikkat çekmektedir. Bunu sırasıyla sarımsak, çerezlik kabak ve karpuz izlemektedir. Domates üretimi son 5 yıllık süreçte incelendiğinde, 2021 yılında bir miktar azalış kaydedildiği görülmektedir. İlçede domates miktarı en düşük 2021 yılında kaydedilmişken en yüksek miktara 2018 yılında ulaşılmıştır. Çerezlik kabak üretimi dalgalanmalı olarak seyretmektedir. Karpuz üretiminde ise 2019 yılında ciddi bir artış meydana gelmesiyle birlikte 2020 yılında büyük bir düşüş yaşanmış; 2021 yılında bu düşüş artarak devam etmiştir. İlçede ilk defa 2022 yılında sarımsak ve marul üretimi kaydedilmiştir.

Tablo 104. 2018 – 2022 Yılları Gülşehir İlçesinde Üretilen Sebze Miktarı (ton)

Ürün Adı	2018	2019	2020	2021	2022
Domates	24.612	20.950	24.500	21.750	22.806
Sarımsak	0	0	0	0	3.750
Kabak (Çerezlik)	1.450	1.200	1.300	1.250	1.430
Karpuz	550	2.200	413	165	625
Salatalık	420	364	364	364	395
Biber	440	490	540	400	392
Kavun	225	675	225	113	124
Patlıcan	405	446	270	135	108
Fasulye (Yeşil)	162	110	50	50	50
Marul	0	0	0	0	10
İspanak	10	18	12	6	6

Kaynak: TÜİK, 2022

Gülşehir ilçesinde üretilen meyve miktarları incelendiğinde, 2022 yılında en fazla sayıda üretilen meyvenin üzüm olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla elma, zerdali ve armut izlemektedir. Üzümün son 5 yıllık süreçteki üretim miktarları incelendiğinde, 2021 yılına kadar azalış eğilimi olmasına karşın 2022 yılında artış meydana geldiği görülmektedir. Elma ve zerdali üretiminin her yıl sabit miktarda gerçekleştiği kaydedilmiştir. Armut sayısında ise 2019 yılında yaşanan artışın ardından üretim sabit miktarda devam etmiştir.

Tablo 105. 2018 – 2022 Yılları Gülşehir İlçesinde Üretilen Meyve Miktarı (ton)

Ürün Adı	2018	2019	2020	2021	2022
Üzüm	22.295	18.806	17.100	15.334	19.839
Elma	1.090	1.090	1.090	1.090	1.090
Zerdali	470	469	470	470	470
Armut	55	91	91	91	91
Kayısı	84	97	97	97	87
Dut	49	50	50	50	50
Erik	30	30	30	30	30
Vişne	22	22	22	22	22
Kiraz	20	20	20	20	20
Ceviz	18	18	22	22	19
Badem	9	13	13	13	12
Ayva	7	7	7	7	7
Şeftali	5	5	5	5	5

Kaynak: TÜİK, 2022

Gülşehir ilçesinin toplam tarım alanları son 5 yıllık dönemde incelendiğinde, en büyük miktardaki tarım alanına 2019 yılında erişildiği; en küçük tarım alanının ise 2018 yılında kaydedildiği görülmektedir.

Tablo 106. 2018 – 2022 Yılları Gülşehir İlçesi Toplam Tarım Alanları (dekar)

	2018	2019	2020	2021	2022
Tarım Alanı	422.126	428.213	422.973	426.041	424.915

Kaynak: TÜİK, 2022

Gülşehir ilçesindeki tarım alanları türlerine göre incelendiğinde; en büyük miktarı tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin alanının kapladığı görülmektedir. Bunu sırasıyla nadas alanı, meyveler, içecek ve baharat bitkileri alanı ve sebze alanı sırasıyla izlemektedir. İlçe, tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerde en büyük alana 2022 yılında ulaşmıştır.

Tablo 107. 2018 – 2022 Yılları Gülşehir İlçesi Türlerine Göre Tarım Alanları (dekar)

Tarım Alanı Türleri	2018	2019	2020	2021	2022
Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı	292.553	304.898	298.625	303.346	305.110
Nadas Alanı	74.514	72.877	72.895	72.507	67.429
Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkileri Alanı	34.609	32.573	32.643	32.643	32.643
Sebze Alanı	20.450	17.865	18.810	17.545	19.733

Kaynak: TÜİK, 2022

Gülşehir ilçesinde üretilen hayvansal ürünler incelendiğinde, 2022 yılında en fazla miktardaki üretimin yapağı olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla doğal bal, keçi kılı ve balmumu izlemektedir. Yapağı sayısının son 5 yıllık süreçteki üretim miktarları incelendiğinde, dalgalanmalı seyrettiği görülmektedir. Yapağı üretiminde en düşük miktar 2018 yılında kaydedilirken en yüksek miktara 2022 yılında erişilmiştir. Doğal bal üretimi 2019 yılında azalmış, 2020 yılında artmış, 2021 yılında azalmış ve 2022 yılında artarak son 5 yıllık dönemdeki en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Keçi kılı üretim miktarları sabit seyrederken, balmumu üretimi dalgalanmalar yaşamaktadır.

Tablo 108. 2018 – 2022 Yılları Gülşehir İlçesi Hayvansal Üretim Miktarı (ton)

Ürün Adı	2018	2019	2020	2021	2022
Yapağı	50	66	57	64	74
Doğal Bal	9	3	6	3	10
Keçi Kılı	2	3	3	3	2
Balmumu, Arı	0,7	0,1	0,3	0,3	0,7

Kaynak: TÜİK, 2022

Gülşehir ilçesindeki kovan sayıları ve tipleri incelendiğinde, ilçede yalnızca yeni tip kovanların bulunduğu görülmektedir. Kovan sayılarının ise son 5 yıllık dönem içerisinde en düşük sayıyı 2019 yılında, en yüksek sayıyı ise 2022 yılında kaydedildiği görülmektedir.

Tablo 109. Gülşehir İlçesi Kovan Sayısı ve Tipi

Kovan Türü	2018	2019	2020	2021	2022
Kovan Sayısı (Eski Tip)	0	0	0	0	0
Kovan Sayısı (Yeni Tip)	847	537	935	577	980

Kaynak: TÜİK, 2022

Gülşehir ilçesinde arıcılık faaliyeti yapan işletmelerin sayısı son 5 yıllık dönemde incelendiğinde; 2019 yılında azaldığı, 2020 yılında arttığı, 2021 yılında sabit kaldığı, 2022 yılında ise arttığı görülmektedir. Arıcılık faaliyeti yapan işletme sayısı en düşük 2019 yılında kaydedilmişken; en yüksek sayıya 2022 yılında ulaşılmıştır.

Tablo 110. Gülşehir İlçesi Arıcılık Faaliyeti Yapan İşletme Sayısı

	2018	2019	2020	2021	2022
Arıcılık Yapan İşletme Sayısı	9	7	11	11	20

Kaynak: TÜİK, 2022

Gülşehir ilçesindeki canlı hayvan sayıları incelendiğinde, 2022 yılında en yüksek miktardaki canlı hayvanın koyun olduğu görülmektedir. Koyun sayısı bakımından ilçe, ilde 1. sırada yer almaktadır. Bunu sırasıyla inek, kıl keçisi, koç ve boğa izlemektedir. Koyun sayıları son 5 yıllık süreçte incelendiğinde, 2019 yılında büyük miktarda artış yaşandığı ancak sonraki yılda düşüş meydana geldiği görülmektedir. 2021 yılında yeniden artışa geçen koyun sayısı, 2022 yılında en yüksek seviyeye ulaşmıştır. İnek sayısında 2019 yılında yüksek miktarda bir artış meydana gelmiş, 2020 yılında nispi düşük bir miktarda azalma yaşanmıştır. 2021 yılında bir miktar artış görülmüş, 2022 yılında yeniden düşüş meydana gelmiştir. Kıl keçisi sayısında, 2021 yılına kadar artış yaşanmış, 2022 yılında bir miktar düşüş meydana gelmiştir.

Tablo 111. Gülşehir İlçesi Canlı Hayvan Sayısı (baş)

Hayvan Türü	2018	2019	2020	2021	2022
Koyun	37.430	49.159	43.116	48.300	56.532
İnek	13.136	22.606	21.133	21.962	18.592
Kıl Keçisi	3.085	3.522	4.250	4.715	3.548
Koç	863	1.500	884	1.350	920
Boğa	160	240	17	38	408
Eşek	70	83	315	317	341
At	10	0	7	8	6

Kaynak: TÜİK, 2022

6.5. Turizm Yapısı

Gülşehir’de toplam 170 yatak kapasiteli bir adet belediye işletme belgeli konaklama tesisi bulunmaktadır. İlçe, havalimanı bulunması ve turistik doğal yapıları barındırmasına rağmen turizmden yeterince gelir elde edememektedir. İlçedeki turistik değerler aşağıda yer almaktadır.

Gülşehir Açık Saray Örenyeri: Gülşehir’le üç kilometre uzaklıkta bulunan Açık Saray Harabeleri, Roma Dönemi’nde oyulmuş tuf kayalardaki kaya mezarları, 9. ve 10. yüzyıllara tarihlenen kaya kiliseleri ile önemli bir piskoposluk merkezini temsil etmektedir. Gülşehir’in sembolü haline gelmiş olan mantarkaya oluşumları da bu bölgede gözlemlenmektedir. Antik dönemlere ait çok katlı yer altı şehirleri ve mağaraların yanı sıra Boğalı Kilise, Manastır, Tavla (At Damı), Küçük Saray (Çok Katlı Yerleşim Alanı), Dört Sütunlu Manastır, Beşik Tonoğlu Yapı, On İki Sütunlu Kilise ve Merdivenli Mesken gibi önemli yapılar da bu bölgede yer almaktadır. Açık Saray Ören Yeri günümüzde özellikle trekking faaliyetleri için popüler bir tercih haline gelmiştir. Ayrıca, Çat Vadisi’ni içeren 7 km’lik parkur, kültürel ve spor etkinliklerinin merkezi olarak önem taşımaktadır.

Resim 29. Gülşehir Açık Saray Örenyeri

Kaynak: Gülşehir Belediyesi, 2023

St.Jean Kilisesi: Gülşehir ilçesinin girişinde bulunan kilisenin alt katında kilise, şarap mahzenleri ve su kanalı görevlilerine ait mekânların bulunduğu; üst katında ise İncil'den alınmış sahnelerle süslenmiş bir kısmın yer aldığı görülmektedir. Kilisenin apsisinde yer alan yazıt, yapının 1212 yılına tarihlendiğini belirtmektedir.

Resim 30. St.Jean Kilisesi

Kaynak: AHİKA Arşiv

6.6. Sanayi Yapısı

YER-SİS araştırmasına göre ilçede üretilen ürünlerin başında tahıl ve baklagiller gelmekte, yağlı tohum yetiştiriciliği, kök ve yumru bitki yetiştiriciliği, yem bitkileri, sebze yetiştiriciliği ön plana çıkmaktadır. Bölgede önemli bir tarımsal ürün olan patates ilçe için de oldukça kıymetli bir ekonomik unsurdur. Bu anlamda önemli bir yatırım olan patates işleme fabrikası 2011 yılında ilçedeki KSS içerisinde kurulmuş ve günümüzde faaliyetlerine devam etmektedir. Bunun dışında bir adet 10.000 ton/yıl kapasiteli un fabrikası bulunmaktadır. Ayrıca iki adet tuz madeni işletme tesisi üretim yapmaktadır. Yaklaşık 950 milyon ton tuz rezervi olduğu düşünülen ilçede ilerleyen yıllarda üretimin artırılması hedeflenmektedir. İlçede OSB bulunmamaktadır.

6.7. Teşvik İstatistikleri

2015-2023 yıllarında Gülşehir ilçesinde 21 adet yatırım teşvik belgesi düzenlenmiş olup bunun 15 adeti genel teşvik sistemi desteklemesi, 5 adeti bölgesel, 1 adeti ise öncelikli teşvik sistemi desteklemesi sınıfındadır. Belgelerin 1 adeti hizmetler, 15 adeti enerji, 1 adeti madencilik ve 4 adeti ise imalat sektöründedir. İlçede bu kapsamda gerçekleştirilen yatırımların sabit tutarı toplamı 149.144.984 TL'dir. Öngörülen istihdam ise 109'dur.

6.8. Ulaşım ve Altyapı

Gülşehir ilçesinin yüzölçümü 931 km² olup doğusunda Avanos, kuzeyinde Hacıbektaş, batısında Kırşehir ve Aksaray, güneyinde ise Acıgöl ve Nevşehir merkez ilçeleriyle çevrilidir. İlçe merkezi Kızılırmak kenarında kurulmuştur. İlçe, il merkezine 17 km uzaklıkta yer alır. Kapadokya Havalimanı, Gülşehir ilçesine bağlı Tuzköyü mahallesinde bulunmaktadır. Havalimanı şehir merkezine 30 km, ilçe merkezine 10 km uzaklıktadır. Havalimanı ulaşımı, yolcu servisi, dolmuş ve taksi işletmeciliği ile sağlanmaktadır. Kapadokya Havalimanı Nevşehir'in yanı sıra çevre illerin de sivil hava ulaşımına açılan kapısı niteliğindedir. Havalimanı, turistik bölgelere ve Nevşehir il merkezine geçiş güzergâhında bulunduğundan, ilçenin stratejik bir konumda olduğu söylenebilir. Ancak havalimanından yapılan ya da tersine olan turistik transferlerin direkt geçiş olarak yapıldığı düşünüldüğünde, turizmin ilçeye katkısı istenilen düzeye ulaşmamaktadır.

6.9. İlçedeki Sosyal ve Kültürel Hizmet Merkezleri

İlçede kapalı spor salonu, çim futbol sahası, boks salonu, kondisyon salonları, step ve tekvando salonları bulunmaktadır. Gençlik ve Spor İlçe Müdürlüğü tarafından ilçede voleybol, tenis ve dövüş sporları gibi eğitimler verilmektedir. Tesisleri tüm ilçe halkı kullanabilmektedir (Gülşehir İlçe Brifing Raporu, 2021).

İlçede Gülşehir Karavezir İlçe Halk Kütüphanesi bulunmakta olup kütüphanede yaklaşık 31.000 kitap bulunmaktadır. Kütüphaneden, kitap ödünç alınması, internet ve bilgisayar gibi hizmetlerden faydalanma ve okuma yapma gibi faaliyetler için faydalanılmaktadır.

6.10. Yöresel Ürünler

Nevşehir ilinin genelinde mutfak ve yemek gelenekleri bölgede yetişen ürünler etrafında gelişme göstermiştir. Bununla birlikte tarihi zenginliğin de önemli katkıları sonucunda zengin bir gastronomi kültürü oluşmuştur. İlin genelinde mutfaklarda kullanılan yöresel ürünler arasında daha çok bölgede yetiştirilen patates, mercimek, nohut, kabak, buğday ve fasulye gibi ürünler bulunmaktadır. Bu yöresel ürünlerin tamamı Gülşehir'de de gastronomi kültürünü şekillendirmektedir. Aynı zamanda ilçede pekmez ve pekmezle yapılan yiyecekler de önemlidir.

6.11. Ajans Projeleri

Gülşehir'de Ajans tarafından desteklenen projeler aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 112. 2010-2021 Yılları Ahiler Kalkınma Ajansı Tarafından Desteklenen Projeler

Yılı	Destek Programı	Yararlanıcı	Proje Adı	Toplam Bütçe (Deflatör) ₺	Ödenen Toplam Tutar (Deflatör) ₺
2010	Tarım Dayalı Sanayi Mali Destek Programı	Şahinler Gıda Sanayi Nakliyat ve Ticaret A.Ş.	Kaliteli Un Üretimi	12.119.773	6.043.338
2010	Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı	Nevşehir İl Özel İdaresi	Hacıhalilli-Gülpınar-Yamalı Köyleri Kanalizasyon Sistemi İnşaatı Yapılması	15.318.054	7.862.509
2010	Tarım Dayalı Sanayi Mali Destek Programı	Doğa Tohumculuk Hayv. Paz. İth. İhr. San. ve Tic. Ltd. Şti.	Doğal Yeraltı Depolarını İyileştirme Projesi	20.998.379	8.109.199
2012	Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı	Gülşehir Köylere Hizmet Götürme Birliği	Nevşehir (Gülşehir) Emmiler-Hamzalı-Oğulkaya Grup Köyleri Biyolojik Arıtma Tesisi	6.417.248	3.074.157
2012	Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı	Gülşehir Belediye Başkanlığı	Belediye Kapalı Pazar Yeri Sosyal Alanı	12.804.799	9.598.335
2012	Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı	Ekrem Yıldırıcı	Hububat İşleme ve Değerlendirme Projesi	7.630.034	3.701.634
2017	Sosyal Kalkınma Mali Destek Programı	Gülşehir İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü	3D Robokod Sınıfım	4.974.515	3.911.647
Toplam			7 Proje	80.262.804	42.300.823

Kaynak: AHİKA

Buna göre, Gülşehir ilçesinde Ahiler Kalkınma Ajansı tarafından desteklenen toplam 7 proje bulunmaktadır.

6.12. İlçenin Güçlü Yönleri ve Potansiyel Yatırım Fırsatları

Tarımsal yapısı güçlü olan ilçede, çiftçilerin tarımda sürdürülebilirlik konusunda sürekli eğitilmesi ve danışmanlık hizmetlerine erişiminin artırılması son derece kritiktir. Bu hedefe ulaşmak için demonstrasyon tarlası belirlenmesi ve öncülük edebilecek çiftçilerin tanımlanarak ilçeye özgü tarım ve hayvancılık modellerinin geliştirilmesi büyük bir katkı sağlayabilecektir. Ayrıca, ilçenin tarım ve hayvancılık konularında yetenekli olan sakinlerinin turizm ve konaklama sektörlerinde eğitilmesi, tarım ve turizmin bir araya getirilmesini destekleyecek projelerin ve stratejilerin geliştirilmesi, ilçenin ekonomisine önemli katkılar sağlayabilecektir.

İlçenin bölgedeki turizm faaliyetlerinden daha fazla yararlanması amacıyla, tarımsal (agro) turizm gibi alternatif turizm türlerinin yaygınlaştırılması, ilçenin turizm potansiyelini artırma konusunda büyük bir fayda sağlayacaktır. Bu bağlamda, mevcut bağımsız evlerin pansiyonlara dönüştürülmesi, ilçe sakinlerine konuk ağırlama, kat hizmetleri, aşçılık, ön muhasebe gibi alanlarda eğitimler verilmesi girişimcilik becerilerinin kazandırılmasına katkı sağlayabilecektir. Bu tür faaliyetler, tarım ve hayvancılıkla birleştirilerek gerçekleştirildiğinde, ilçenin agro turizm açısından önemli bir destinasyon haline gelmesi mümkün olabilecektir.

Genç nüfusun ilçede fazla olması, ilçe için önemli bir güçlü yöndür. Genç nüfusun niteliklerinin artırılması ve ilde istihdam edilerek göç etmesinin engellenmesine yönelik yatırımlar ve tedbirler faydalı olacaktır. Örneğin, bölgedeki temel sorunlardan biri olan turizm sektöründeki insan kaynağı eksikliğine çözüm olarak, genç nüfusu barındıran Gülşehir ilçesindeki Meslek ve Teknik Anadolu Lisesi'nde turizm alanının açılması değerlendirilebilecektir. Lise düzeyindeki öğrencilerin turizm sektörü için yetiştirilmesi, hem ilçe sakinlerinin istihdamını artırmak hem de Kapadokya bölgesindeki önemli bir problem olan turizm sektörü iş gücü ihtiyacını karşılamak noktalarında fayda sağlayacaktır. Bununla birlikte, gençlerin turizm sektörüne yönelmelerinin teşvik edilmesi ve ilçede turizm alanında uzmanlık ve girişimciliğin yaygınlaştırılması için çeşitli önlemler alınabilecektir.

İlçede doğal olarak yer alan ve ilgi çekici yapısı bulunan iki adet tuz madeni bulunmaktadır. Bu madenlerin turizme kazandırılması, bölgede turizm çeşitliliği ve yerel halkın turizmden pay almasına katkı sunulması açısından kıymetli olabilecektir. Hali hazırda, istenildiği durumlarda ziyarete açılan bu tuz madenlerinin, profesyonel bir işletmecilik modeliyle çekici kılınması ilçe için faydalı olabilecektir.

İlçe, tarımsal üretim ve arazi potansiyeli açısından bölgenin stratejik bir konumunda bulunmaktadır. Her yıl yüz binlerce turist ziyaret ettiği bölgede, gıda ürünlerine olan talep oldukça yüksektir. Özellikle et ve taze sebzeler gibi ürünler, genellikle Kayseri'den tedarik edilmektedir. Turistik tesislerin Gülşehir ile iş birliği yaparak bu ürünleri tedarik etmesi, ilçenin ekonomisi için önemli bir katkı sunacaktır. Bu bağlamda, güvenilir et ve et ürünleri üretim tesislerinin kurulması, bu alandaki girişimciliği teşvik ederek bölge ihtiyacını karşılamada kritik bir rol oynayabilecektir. Bunun yanı sıra, ilçenin ildeki mevcut turizmi besleyecek bir yapıya bürünmesi ve turizm ihtiyaçlarına yönelik üretim gerçekleştirmesi de bütünleştirici bir etki oluşturabilecektir.

6.13. İlçenin Zayıf Yönleri ve Sorunları

Kapadokya Havalimanı'nın da bulunduğu Gülşehir, Açıksaray, St.Jean Kilisesi, Ovaören, Gökçetoprak, Gümüşkent gibi turistik mekanlara ev sahipliği yapmasına rağmen beklenen turizm gelirini elde edememektedir. Bu durum, ilçenin diğer turistik bölgelere göre uzak konumda olması, yerel halkın turizmle ilgili deneyimsizliği ve bilgi eksikliği, konaklama tesislerinin yeterince gelişmemiş olması gibi bir dizi faktörden kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte, havalimanının kapasite, uçuş sayısı, uçuş rotalarının çeşitliliği gibi hususlarda yetersiz oluşu önemli bir problem teşkil etmekte ve bölgede havayolu ile ulaşımın gelişimine sekte vurmaktadır.

İlçe, turizm bölgesinde yer alması ve havaalanına sahip olmasına rağmen turizmden yeterli pay alamamaktadır. İlçedeki yatırım payının düşük olması ve imalat sanayinde de etkisiz kalması, ilçenin ekonomik ve sosyal kırılganlığı noktasında dezavantaj yaratmaktadır. Ağırlıklı olarak tarım ve hayvancılıkla geçinen ilçenin, ekonomisinin çeşitlendirilmesi elzem görülmektedir. Bu anlamda, mevcut turistik alanların Kapadokya'nın diğer destinasyonlarıyla eş güdümlü tanıtılması, ziyaretçilerin ilçede daha fazla zaman ve para harcamasının sağlanması gibi bütünleştirici çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. İlçenin bölgesel turizme entegre olabilmesi için gerekli projelerin oluşturulması önemlidir. Mevcut turistik bölgelerin korunması ve çevresel iyileştirmelerin yapılması, ilçede turizmin büyümesine olumlu katkı sunacaktır.

Gölşehir, Nevşehir

HACIBEKTAŞ

7. HACİBEKTAŞ İLÇESİ MEVCUT DURUM VE YATIRIM FIRSATLARI

Hacıbektaş, Türkiye'nin inanç ve kültür turizmi bakımından önemli merkezlerinden biridir. 692 km²'lik bir alana yerleşmiş olan Hacıbektaş ilçesi, 1.250-1.300 m yükseklikteki platolardan oluşmuştur. Orta Anadolu'nun hemen hemen ortasında bulunmakta olan Hacıbektaş, batıda Mucur ilçesi, doğuda Avanos ilçesi, kuzeyde Kozaklı ilçesi ve güneyde Gülşehir ilçesiyle çevrilmiştir.

Hacıbektaş ilçesi, 1 ilçe belediyesine sahip olup; Bala, Savat ve Zir mahallelerini bünyesinde barındırmaktadır.

Tablo 113. Hacıbektaş İlçesi Mahalle ve Belediyeler

Belediye Adı	Belediye Nüfusu	Belediyenin Niteliği	Mahalle Adı
Hacıbektaş	5.325	İlçe Merkezi	Bala
			Savat
			Zir

Kaynak: TÜİK, ADNKS, 2022.

Hacıbektaş sınırları içerisinde Akçataş, Anapınar, Aşağıbarak, Aşıklar, Avuç, Başköy, Belbarak, Büyükburunağıl, Büyükkışla, Çiğdem, Çivril, Hasanlar, Hıdırlar, Hırkatepesidelik, İlice, Karaburç, Karaburna, Karaova, Kayaaltı, Kayı, Kızılağıl, Killik, Kisecik, Köşektaş, Kütükçü, Mikail, Sadık, Yenice, Yenyapan ve Yurtyeri köyleri yer almaktadır.

Tablo 114. Hacıbektaş İlçesi Köyler

İlçe Adı	Köy Adı	Toplam Nüfus
Hacıbektaş	Akçataş	93
	Anapınar	55
	Aşağıbarak	221
	Aşıklar	86
	Avuç	244
	Başköy	102
	Belbarak	175
	Büyükburunağıl	241
	Büyük Kayı	71
	Büyükkışla	129
	Çiğdem	122
	Çivril	43
	Hasanlar	207
	Hıdırlar	89

Tablo 114. Hacıbeğtaş İlçesi Köyler Devamı

İlçe Adı	Köy Adı	Toplam Nüfus
Hacıbeğtaş	Hırkatepesidelik	93
	İliceğ	211
	Karaburç	108
	Karaburna	1.018
	Karaova	88
	Kayaaltı	503
	Kayı	44
	Killik	78
	Kızılağıl	594
	Köşektaş	356
	Kütükçü	44
	Mikail	66
	Sadık	190
	Yenice	133
	Yeniyapan	94
	Yurtyeri	61

Kaynak: TÜİK, ADNKS, 2022.

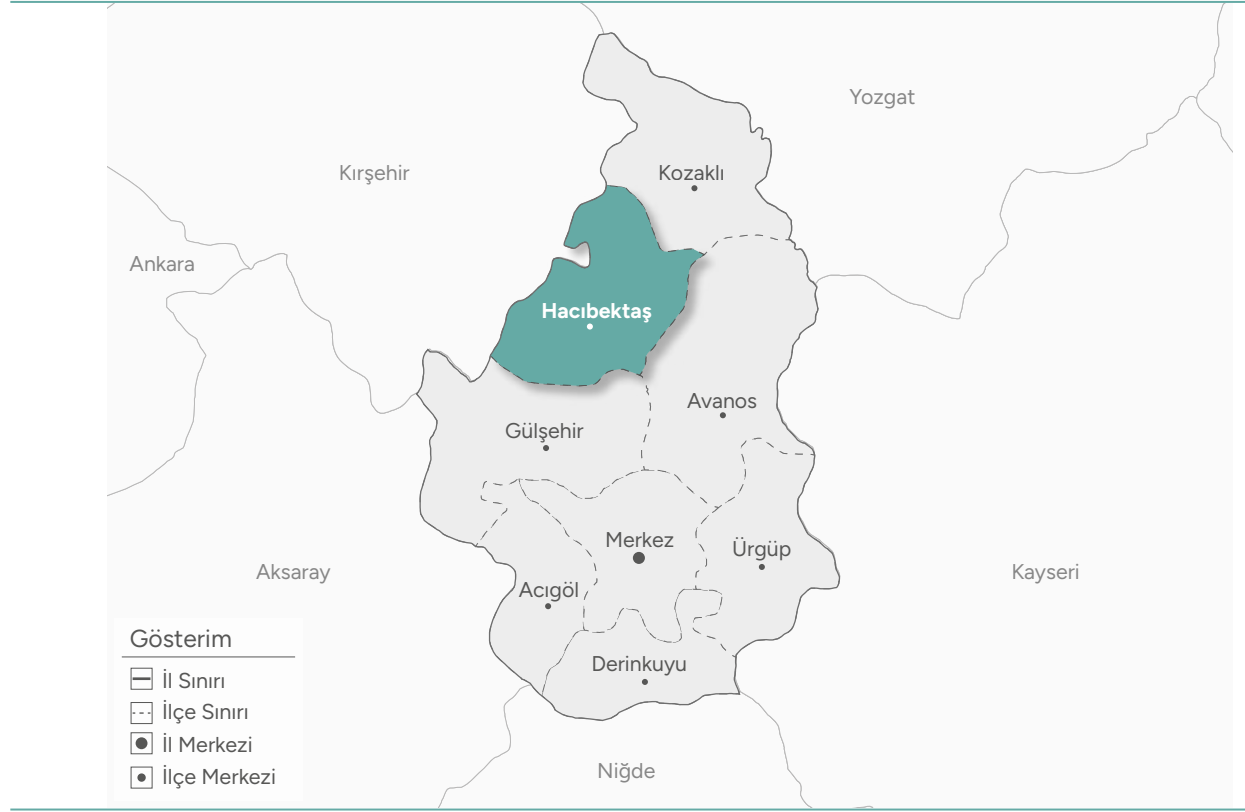
Hacıbeğtaş, Niğde'ye bağılı bir belde iken 1854 yılında belediye teşkilatı kurularak kasaba olmuştur. Daha sonra 01.01.1948 tarihinde Bakanlar Kurulu'nun 12.12.1947 tarih ve 21454 sayılı kararı ile Kırşehir iline bağılı ilçe haline gelmiştir. Nevşehir'in, 20.07.1954 tarihinde il olması ile ise ilçe Nevşehir iline bağlanmıştır.

Büyük Türk düşünürlerinden Hacı Bektaş Veli'nin 13.yyda Horasan'ın Nişabur kentinden Anadolu'ya göçmesi ve Suluca Karahöyük'e yerleşmesinden sonra Hacı Bektaş Veli, burada bir bilim ortamı kurarak, düşüncelerini yaymış; ölümünden sonra da köyün ismi, adına ve anısına izafeten Hacıbeğtaş olarak değıştirilmiştir. Hacı Bektaş Veli, Türk dili ve kültürünün diğere dillerin etkilerden ve her türlü bozulmadan korunması çabalarını ölümüne kadar sürdürmüştür. Güzel sanatlara şefkatle ve ilgiyle bakmış, Dergâhta ahlaki öğretilerini yaşama geçirmiştir. Bu açıdan bakıldığında Hacıbeğtaş ilçesi, Kapadokya'nın inanç merkezlerinden biri olarak konumlanmıştır.

7.1. Coğrafi Konum

İlçe arazisinin büyük çoğunluğu tarıma elverişli olup, geniş düzlüklerden oluşmaktadır. Hacıbeğtaş'ın rakımı 1.250 m'dir. Hacıbeğtaş ilçe merkezinin rakımı en yüksek olan yeri Çilehane ve Deliklitaş'tır. Yakınındaki en yüksek yer ise Hırka Dağı'dır. Hırka Dağı'nın yüksekliği 1.670 m'dir. Hacıbeğtaş'tan çıplak gözle Erciyes Dağı, Hasan Dağı, Kırlangıç Dağı ve Ekeçik Dağı görülebilmektedir. Hacıbeğtaş'ın yüzölçümü ise 697 km²'dir.

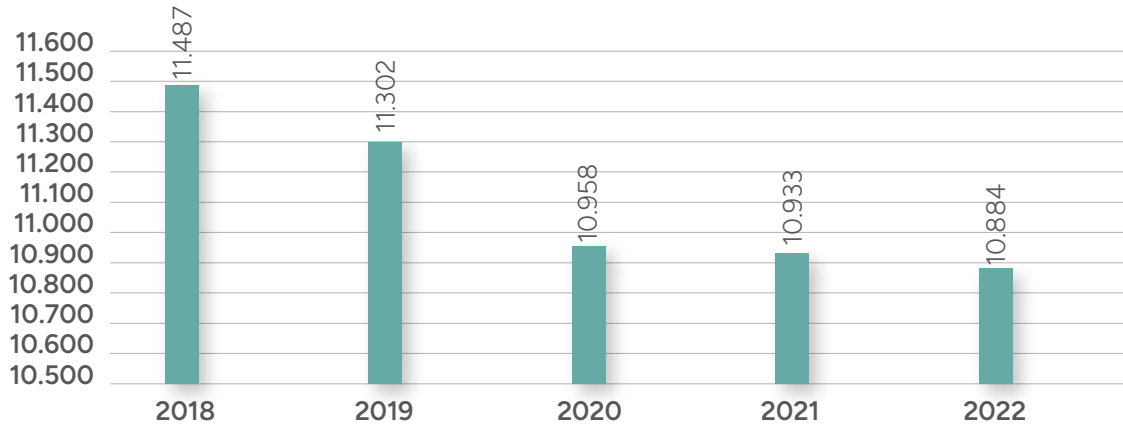
Şekil 22. Hacibektaş İlçe Haritası

7.2. Nüfus Yapısı

Hacibektaş ilçesinin son 5 yıllık dönemdeki toplam nüfusları incelendiğinde, nüfus miktarlarının yıldan yıla azaldığı görülmektedir. En yüksek miktara 2018 yılında ulaşılan ilçede, 2022 yılında en düşük nüfus miktarı kaydedilmiş ve son 5 yılda ilçe oransal olarak ciddi bir nüfus kaybına uğramıştır.

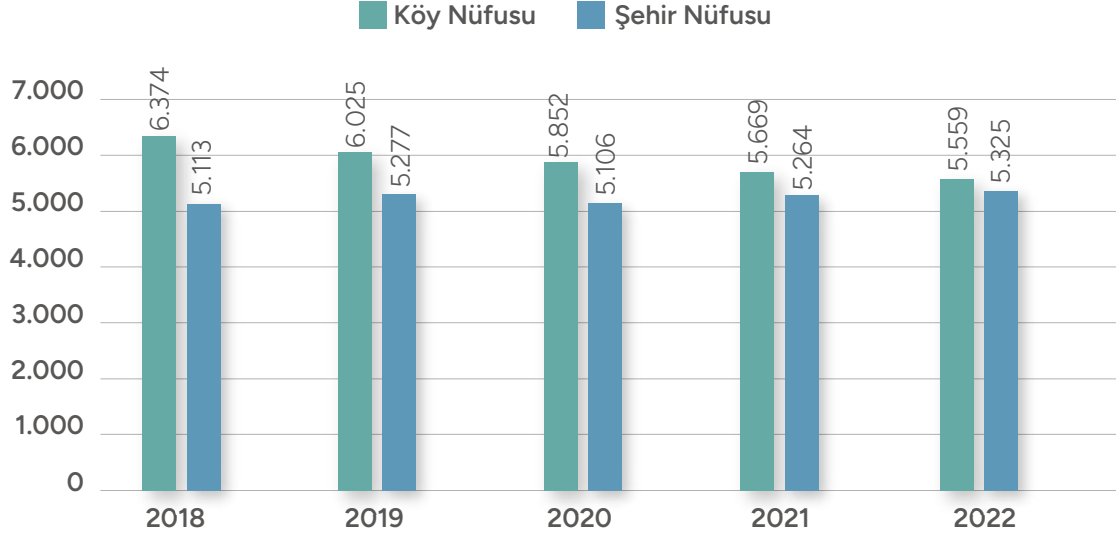
Grafik 22. 2018 – 2022 Yılları Hacibektaş İlçesi Toplam Nüfusu

Kaynak: TÜİK, 2022.

Hacıbektaş ilçesinin köy ve şehir nüfusları incelendiğinde, nüfusun çoğunluğunun köyde yaşadığı görülmektedir. Son 5 yıllık dönemdeki değişime bakıldığında ise yıllar içerisinde köy nüfusunun azaldığı ve şehir nüfusunun arttığı görülmektedir.

Grafik 23. 2018 – 2022 Yılları Hacıbektaş İlçesi Köy-Şehir Nüfus Dağılımı

Kaynak: TÜİK, 2022.

Hacıbektaş ilçe nüfusu cinsiyet ve yaş kriterlerine göre Tablo 115'te gösterilmektedir. Yaş kriteri, çocukluk dönemi olarak tanımlanan 0-14 yaş, çalışma çağındaki nüfus olarak tanımlanan 15-64 yaş ve yaşlı nüfus olarak tanımlanan 65+ yaş olmak üzere üç kademeye ayrılarak incelenmiştir. Buna göre, çocukluk çağı kadın nüfusu dalgalı olarak seyretmekle beraber azalma eğilimi göstermektedir. Son 5 yıllık süreçte ise, nüfusta azalma söz konusudur. Erkek nüfusu ise yıllara sari azalma göstermiştir. Çalışma çağı kadın nüfusunda 2021 yılında nispi düşük düzeyde bir artış yaşansa da nüfus 5 yıllık süreçte genel olarak azalmıştır. Erkek nüfus ise 2022 yılına kadar azalmış, 2022 yılında artış yaşamıştır. Yaşlı kadın nüfusu artış eğilimi göstermekle birlikte 2022 yılında nispi düşük miktarda bir azalış yaşamış; erkek nüfusu ise sürekli olarak artış göstermiştir.

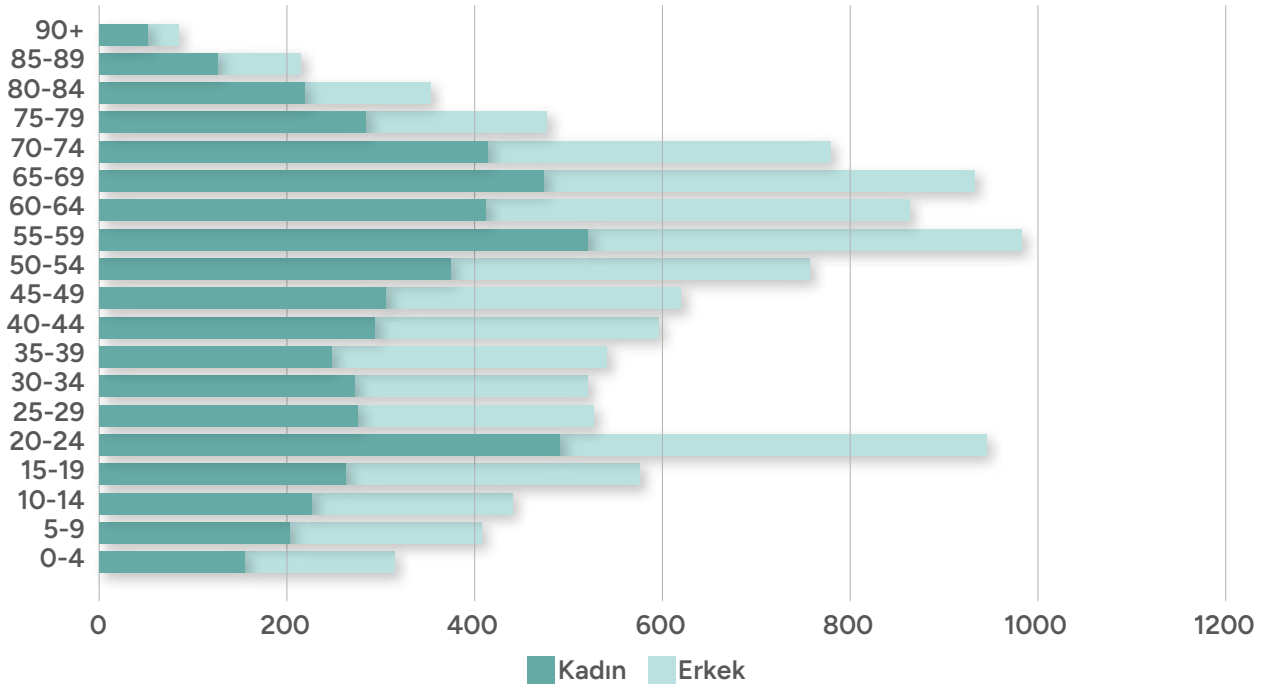
Tablo 115. 2018 – 2022 Yılları Hacıbektaş İlçesi Nüfusunun Cinsiyet ve Yaş Göre Dağılımı

	0-14 Yaş		15-64 Yaş		65+ Yaş	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
2018	635	702	3.704	3.740	1.511	1.195
2019	648	656	3.571	3.694	1.537	1.196
2020	622	622	3.445	3.497	1.555	1.217
2021	584	579	3.465	3.458	1.576	1.271
2022	555	538	3.442	3.473	1.570	1.306

Kaynak: TÜİK, 2022

Hacıbektaş 2022 yılı toplam nüfus grafiği incelendiğinde, 0-14 yaş kadın nüfusunun erkek nüfusundan fazla olduğu; 15-64 yaş arası erkek nüfusunun kadın nüfusundan fazla olduğu ve 65+ yaş kadın nüfusunun erkek nüfusundan fazla olduğu görülmektedir.

Grafik 24. Hacıbeğtaş Nüfus Grafiği

Kaynak: TÜİK, 2022.

7.3. Eğitim Durumu

Aşağıda Tablo 116 ve 117'de Hacıbeğtaş ilçesinin eğitim istatistikleri verilmektedir.

Tablo 116. Hacıbeğtaş İlçesi Eğitim İstatistikleri

Okul/Kurum	Derslik	Öğretmen	Öğrenci
11	132	124	1.136

Kaynak: Hacıbeğtaş İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 2023

Hacıbeğtaş İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü verileri doğrultusunda, ilçede 11 okul, 132 derslik, 124 öğretmen ve 1.136 öğrenci bulunduğu tespit edilmiştir.

Tablo 117. Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayıları

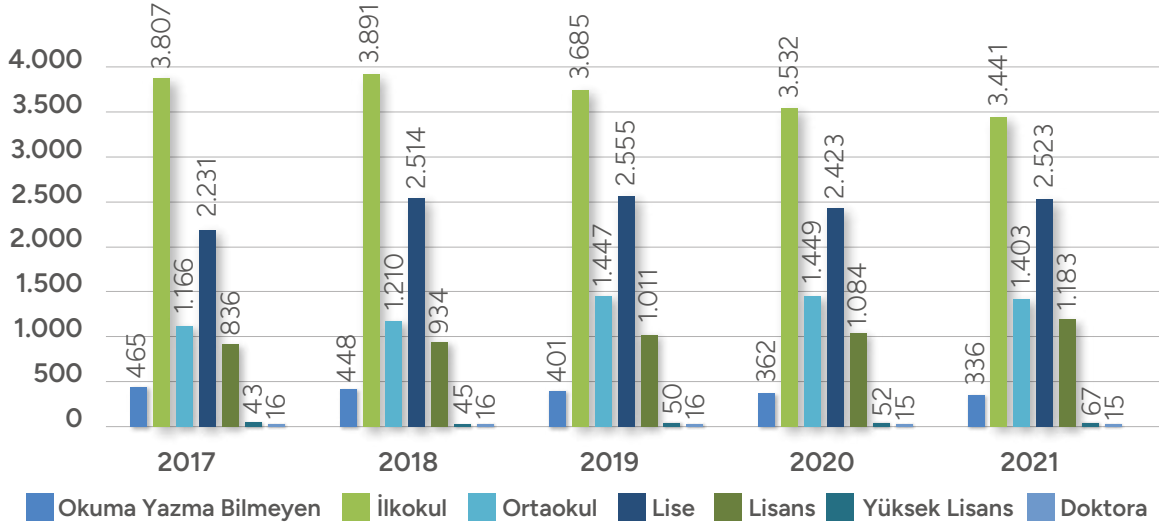
İlkokul + Ortaokul	Genel Ortaöğretim	Mesleki ve Teknik
14	12	10

Kaynak: Hacıbeğtaş İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 2023

Hacıbeğtaş ilçesinde derslik başına düşen öğrenci sayısı ilkököl ve ortaokul için 14, genel ortaöğretim için 12, mesleki ve teknik liseler için ise 10'dur. Bu verilere göre derslik başına düşen öğrenci sayısı bakımından Hacıbeğtaş ilçesi ilkököl ve ortaokul düzeyinde Nevşehir ortalamasının (15) ve Türkiye ortalamasının (24) altında, genel ortaöğretim düzeyinde Nevşehir ortalamasının (18) ve Türkiye ortalamasının (34) altında, mesleki ve teknik eğitim düzeyinde ise Nevşehir ortalamasının (13) ve Türkiye ortalamasının (26) altındadır.

İlçe nüfusunun eğitim kademelerine göre durumu incelendiğinde, ilkököl mezunlarının sayısının baskın olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, ilkököl mezunu sayısında yalnızca 2018 yılında bir artış meydana gelmiş; sonraki yıllarda ise ilkököl mezunu nüfus azalmıştır. Okuma yazma bilmeyen nüfus yıldan yıla azalmıştır. Ortaokul, lise ve lisans mezunu sayıları genel olarak artma eğiliminde olmasına karşın dönem içerisinde azalmalar gözlenmiştir. İlçede, yüksek lisans ve doktora mezunu sayısı son derece düşüktür.

Grafik 25. Hacibektaş İlçesi Nüfusunun Eğitim Kademelerine Göre Durumu

Kaynak: TÜİK, 2021.

7.4. Ekonomik Yapı

İlçede tarım ve hayvancılık önemli geçim kaynaklarıdır. İlçe, nohut üretiminde ilde 1. sıradadır.

Şekil 23. Hacibektaş İlçesi Ekonomik Yapı Genel Bakış

Hacıbektaş ilçesinde üretilen tahıllar ve diğer bitkisel ürünler üretim miktarı bakımından incelendiğinde, 2022 yılında en fazla sayıda üretimin şeker pancarında gerçekleştiği görülmektedir. Bunu sırasıyla buğday, arpa, yonca, mısır ve nohut izlemektedir. Şeker pancarının son 5 yıllık dönemdeki üretim miktarları incelendiğinde, 2020 yılına kadar artarak devam ettiği, 2021 yılı ile azalmaya geçtiği görülmektedir. Buğday üretiminde 2021 yılında önemli ölçüde azalış kaydedilmiş, 2022 yılında yeniden artış meydana gelmiştir. Yonca üretiminde yıldan yıla artış söz konusudur. Mısır üretiminde de benzer şekilde son 5 yıllık süreçte sürekli artış meydana gelmiştir. Nohutta ise dalgalı bir seyir görülmektedir.

Tablo 118. Hacıbektaş İlçesinde Üretilen Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler Üretim Miktar (ton)

Ürün Adı	2018	2019	2020	2021	2022
Şeker Pancarı	73.377	99.152	152.487	151.214	108.603
Buğday	36.009	29.262	36.339	16.074	33.532
Arpa	23.932	30.995	38.737	17.185	27.262
Yonca	6.000	10.000	11.000	12.500	15.000
Mısır	3.000	6.500	10.000	11.500	12.783
Nohut	5.046	3.172	4.547	2.509	3.750
Durum Buğdayı	2.579	1.519	1.588	2.105	3.003
Ayçiçeği Tohumu	191	143	476	652	1.571
Aspir Tohumu	381	176	208	480	1.277
Yulaf	920	361	900	149	898
Fiğ	480	200	560	416	400
Triticale	461	156	320	188	337
Bezelye	-	-	-	-	313
Korunga	300	150	150	175	200
Çavdar	160	163	180	49	152
Mürdümük	38	60	80	90	150
Ayçiçeği Tohumu	55	16	105	108	111
Fasulye (Kuru)	4	5	8	13	38
Mercimek	15	12	50	202	26

Kaynak: TÜİK, 2022

Hacıbektaş ilçesinde üretilen sebze miktarları incelendiğinde, 2022 yılında en fazla üretilen sebzenin domates olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla biber, patlıcan ve salatalık izlemektedir. Hacıbektaş ilçesinin, diğer ilçelere kıyasla daha az miktar ve çeşitte sebze ürettiği görülmektedir. Domatesin son 5 yıllık süreçteki üretim miktarları incelendiğinde, 2021 yılına kadar artış meydana geldiği, 2021 yılında bir miktar azalış kaydedildiği ve 2022 yılında yeniden artış yaşandığı görülmektedir. Domates üretimindeki son 5 yıllık süreçte en yüksek miktar 2022 yılında kaydedilmiştir. Biber üretim miktarları incelendiğinde, 2019 yılında önemli ölçüde bir azalış yaşandığı, üretimin 2020 yılında artış ile devam ettiği görülmektedir. Sonrasında yeniden azalış ve artış yaşayan biber üretimi dalgalı bir seyretmektedir.

Patlıcan üretimi 2019 yılında önemli miktarda düşüş kaydetmiş ve ilerleyen senelerde de 2018 yılındaki en yüksek sayıya erişememiştir. Salatalık üretiminde de benzer şekilde en yüksek miktarın 2018 yılında kaydedildiği, 2019 yılındaki düşüşün ardından diğer yıllarda üretim miktarının sabit kaldığı görülmektedir.

Tablo 119. 2018 – 2022 Yılları Hacıbeğtaş İlçesinde Üretilen Sebze Miktarı (ton)

Ürün Adı	2018	2019	2020	2021	2022
Domates	304	750	750	500	1.005
Biber	79	24	54	48	56
Patlıcan	60	15	18	10	20
Salatalık	23	15	15	15	15
Fasulye (Yeşil)	11	5	15	14	12

Kaynak: TÜİK, 2022

Hacıbeğtaş ilçesinde üretilen meyve miktarları incelendiğinde, 2022 yılında en fazla üretilen meyvenin üzüm olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla elma, ceviz, badem ve armut izlemektedir. Üzümün son 5 yıllık süreçteki üretim miktarları incelendiğinde, dalgalanmalı seyir olmasına karşın miktarlarda büyük oynamalar meydana gelmediği görülmektedir. Üzüm üretimi en yüksek seviyeye 2021 yılında erişmiştir. Elma sayısında 2019 yılında artış meydana gelmiş, 2020 yılında nispi düşük miktarda azalış kaydedilmiştir. Ceviz üretimi ise 2019 ve 2020 yıllarında azalmasına karşın genel itibarıyla sabit bir seyirde ilerlemektedir. İlçede ilk defa 2022 yılında badem ve çörek otu tohumu üretimi kaydedilmiştir. Ayrıca, diğer ilçelere nazaran daha fazla çeşitte meyve üretimi meydana geldiği; az miktarda ayva, şeftali ve dut da yetiştirildiği kaydedilmiştir.

Tablo 120. 2018 – 2022 Yılları Hacıbeğtaş İlçesinde Üretilen Meyve Miktarı (ton)

Ürün Adı	2018	2019	2020	2021	2022
Üzüm	5.081	4.746	4.746	5.826	5.012
Elma	313	466	332	332	306
Ceviz	171	121	125	177	184
Badem	0	0	0	0	63
Armut	50	48	38	38	45
Kayısı	47	34	34	34	31
Erik	38	38	29	29	29
Kiraz	46	42	28	28	28
Çörek Otu Tohumu	0	0	0	0	25
Vişne	14	14	14	15	15
Zerdali	17	13	13	13	13
İğde	12	12	8	8	8
Ayva	5	5	3	3	3
Şeftali	4	4	2	2	2
Dut	2	2	1	1	1

Kaynak: TÜİK, 2022

Hacıbektaş ilçesinin toplam tarım alanı son 5 yıllık dönemde incelendiğinde; en büyük miktardaki alanın 2021 yılında, en düşük miktardaki alanın ise 2020 yılında kaydedildiği görülmektedir.

Tablo 121. 2018 – 2022 Yılları Hacıbektaş İlçesi Toplam Tarım Alanları (dekar)

	2018	2019	2020	2021	2022
Tarım Alanı	431.515	433.034	423.752	435.044	426.190

Kaynak: TÜİK, 2022

Hacıbektaş ilçesindeki tarım alanları türlerine göre incelendiğinde; en büyük alanı tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin alanının kapladığı görülmektedir. Bunu sırasıyla nadas alanı, meyveler, içecek ve baharat bitkileri ve sebze alanı izlemektedir. İlçe, tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin alanında en yüksek sayıyı 2019 yılında kaydetmiştir.

Tablo 122. 2018 – 2022 Yılları Hacıbektaş İlçesi Türlerine Göre Tarım Alanları (dekar)

Tarım Alanı Türleri	2018	2019	2020	2021	2022
Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı	346.073	351.939	351.006	316.893	336.564
Nadas Alanı	74.351	69.994	61.603	105.852	76.640
Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkileri Alanı	10.901	10.901	10.890	12.104	12.684
Sebze Alanı	190	200	253	195	302

Kaynak: TÜİK, 2022

Hacıbektaş ilçesindeki hayvansal üretim miktarları incelendiğinde, 2022 yılında en yüksek miktardaki üretimin yapağı olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla doğal bal ve keçi kılı izlemektedir. İlçede balmumu üretimi gerçekleştirilmemektedir. Yapağı ve doğal bal üretimleri son 5 yıllık dönemde incelendiğinde, dalgalanmalar olmasına karşın sabit bir seyirde kaydedildikleri görülmektedir. Keçi kılı ise en yüksek üretim miktarına 2020 ve 2021 yıllarında erişmiştir.

Tablo 123. 2018 – 2022 Yılları Hacıbektaş İlçesi Hayvansal Üretim Miktarı (ton)

Ürün Adı	2018	2019	2020	2021	2022
Yapağı	20	22	25	26	23
Doğal Bal	6	5	5	4	5
Keçi Kılı	0	0	1	1	0

Kaynak: TÜİK, 2022

Hacıbektaş ilçesindeki kovan sayıları ve türleri incelendiğinde, iki tip kovanın da ilçede mevcut olduğu görülmektedir. Eski tip kovan sayılarında yıllar içerisinde azalma kaydedilmiştir. Yeni tip kovan sayılarında da benzer şekilde azalmalar kaydedilse de büyük oranlarda azalış söz konusu değildir.

Tablo 124. Hacibektaş İlçesi Kovan Sayısı ve Tipi

Kovan Türü	2018	2019	2020	2021	2022
Kovan Sayısı (Eski Tip)	205	197	187	100	90
Kovan Sayısı (Yeni Tip)	667	645	635	600	550

Kaynak: TÜİK, 2022

Hacibektaş ilçesinde arıcılık faaliyeti yapan işletme sayıları son 5 yıllık dönem içerisinde incelendiğinde, yıldan yıla azalış meydana geldiği görülmektedir. İlçede en yüksek sayıdaki arıcılık faaliyeti yapan işletme 2018 yılında kaydedilirken; 2022 yılında en düşük sayıya ulaşılmıştır.

Tablo 125. Hacibektaş İlçesi Arıcılık Faaliyeti Yapan İşletme Sayısı

	2018	2019	2020	2021	2022
Arıcılık Yapan İşletme Sayısı	55	50	48	35	30

Kaynak: TÜİK, 2022

Hacibektaş ilçesinin canlı hayvan sayıları incelendiğinde, 2022 yılında en fazla miktardaki canlı hayvanın koyun olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla inek, kıl keçisi, koç ve boğa izlemektedir. Koyun sayısı son 5 yıllık süreçte incelendiğinde, genel olarak artış eğilimi olduğu ancak 2022 yılında bir miktar düşüş yaşandığı görülmektedir. İnek sayısında hafif dalgalanmalar söz konusu olmakla birlikte genel itibarıyla sabit bir aralıkta seyrettiği gözlenmektedir. İlçede 2022 yılına kadar at bulunmakta olup 2022 yılında bu sayı sıfır olarak kaydedilmiştir. İlçede, en fazla miktardaki canlı hayvan koyun olmasına karşın, ilçelerin il bazında canlı hayvan sayısı sıralamalarına bakıldığında Hacibektaş'ın koyun sayısında 6. sırada olduğu görülmekte ve bu durum canlı hayvan bakımından ilçenin yeterince gelişmemiş olduğunu göstermektedir.

Tablo 126. Hacibektaş İlçesi Canlı Hayvan Sayısı (baş)

Hayvan Türü	2018	2019	2020	2021	2022
Koyun	15.589	16.865	19.300	19.670	17.520
İnek	9.187	10.305	11.093	10.850	9.952
Kıl Keçisi	363	385	1.500	1.526	645
Koç	153	171	200	210	220
Boğa	71	79	82	75	65
Eşek	30	30	36	38	30
At	3	2	3	4	0

Kaynak: TÜİK, 2022

7.5. Turizm Yapısı

Hacibektaş ilçesini diğer ilçelerden farklı olarak inanç turizmi dâhilinde yerli turistler ziyaret etmektedir. Turizm mevsiminde, özellikle Hacibektaş Veli'yi anma törenlerinin yapıldığı Ağustos ayı içinde ilçeye gelen turist sayısı oldukça fazladır. Hacibektaş Kaymakamlığı 2021 Yılı İlçe Brifing Raporunda ilçede bulunan konaklama tesislerinin

bu yoğun ziyaretçileri barındırması mümkün olmadığından, konukların büyük bir kısmının ilçe halkı tarafından evlerinde konuk edilerek ağırlandığı belirtilmektedir. Anma törenleri sırasında, konuk ağırlama uygulaması ilçenin köylerine kadar taşmaktadır. İlçede bulunan müzelerin ve ziyaret yerlerinin birçok yerli ve yabancı turistlerin ilgi odağı olmasına karşın konaklama yerlerinin ve lokantaların yetersiz olması nedeniyle Hacıbektaş ilçesi turizm gelirlerinden yeteri kadar pay alamamaktadır. İlçede belediye işletme belgeli toplam 619 yatak kapasiteli 9 adet konaklama tesisi bulunmaktadır.

Hacıbektaş ilçesinde öne çıkan sosyal kültürel ve tarihi merkezler aşağıda sıralanmaktadır.

Hacı Bektaş Veli Külliyesi: Türk düşünürü Hacı Bektaş Veli tarafından 13. yüzyılda kurulmuş ve zaman içinde yapısal tamir ve onarımlarla günümüzdeki halini almış bir külliye. Bu külliye, daha çok bir yapı topluluğunu andıran mimari özelliklere sahiptir.

Hacı Bektaş Veli Külliyesi, İç Anadolu bölgesinde önemli bir manevi merkez olup Hacı Bektaş Veli'nin öğretileri doğrultusunda gelişen bir tarihi ve kültür birikimini yansıtmaktadır (Kültürportalı, 2023).

Resim 31. Hacı Bektaş Veli Türbesi

Kaynak: AHİKA Arşiv

Resim 32. Üçler Çeşmesi

Kaynak: AHİKA Arşiv

Arkeoloji ve Etnografya Müzesi: Müzede, ilçede bulunan Karahöyük kazılarında elde edilen eski dönemlere ait eserler sergilenmektedir. Eserler ağırlıklı olarak kil amforalar, çanak çömlekler, mihrap kapları, sunak kapları, kemik objeler ve sikkelerden oluşmaktadır. Etnografya bölümünde, 19. ve 20. yüzyılda günlük hayatta kullanılan işlemeli kumaşlardan yapılmış elbiseler, eşarplar, gümüş takılar, silahlar ve ayakkabılar sergilenmektedir.

Resim 33. Arkeoloji ve Etnografya Müzesi

Kaynak: AHİKA Arşiv

Atatürk Evi Müzesi: Gazi Mustafa Kemal Paşa, Sivas Kongresi'nden sonra Ankara'ya dönerek 22 ve 23 Aralık 1919'da Hacıbektaş'a gelip söz konusu evde kalmıştır. Köyün merkezinde yer alan Atatürk Evi, 19. yüzyılda kerpiç arasında kirişlerle inşa edilmiş, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından kamulaştırma sürecinden sonra 2001 yılında müze olarak yeniden inşa edilmiştir. Şu an müze olarak kullanımda olan evde etnografik eserler sergilenmektedir (Kültürportalı, 2023).

Resim 34. Atatürk Evi Müzesi

Kaynak: Kültürportalı, 2023.

7.6. Sanayi Yapısı

İlçede sanayi tesisi olarak, 3 adet un fabrikası ve 1 adet tekstil fabrikası bulunmaktadır. 63 işyeri kapasiteli küçük sanayi sitesinin yapımı tamamlanmış olup iş yeri sahipleri yapılan sanayi sitesine taşınmıştır. İlçe sanayi alanında gelişme kaydetmemiştir.

7.7. Teşvik İstatistikleri

2015-2023 yıllarında Hacıbektaş ilçesinde 5 adet yatırım teşvik belgesi düzenlenmiştir. Bu belgelerin 1 adeti genel teşvik, 3 adeti bölgesel teşvik, 1 adeti ise öncelikli teşvik sistemi kapsamında belge almıştır. 2 belge hizmetler ve 3 belge tarım sektöründedir. Toplam sabit yatırım tutarı 54.930.879 TL'dir. Öngörülen istihdam toplamı 50 kişidir.

7.8. Ulaşım ve Altyapı

İlçe merkezinin bütün köyler ile karayolu bağlantısı bulunmaktadır. Kayseri-Ankara karayolu ilçe sınırları içinden, merkezin 12 km yakınından geçmektedir. İlçe merkezi bu anayola asfalt bir yolla bağlıdır. İlçe merkezinin komşu ilçe Gülşehir'de bulunan Kapadokya Havalimanı'na olan uzaklığı ise 30 km'dir.

İlçede elektriksiz köy bulunmamaktadır. İlçe merkezinin kanalizasyonu tamamlanmıştır. İçme suyu sıkıntısı çekilmemektedir.

7.9. İlçedeki Sosyal ve Kültürel Hizmet Merkezleri

İlçede bir adet kültür merkezi bulunmakta olup ilgili merkezde çeşitli etkinlikler ve festivaller düzenlenmektedir. Bunlar arasında her yıl düzenlenen Hacı Bektaş Veli'yi anma törenleri ve kültür sanat etkinlikleri önemli bir yer tutmaktadır. İlgili program içerisinde Hacı Bektaş Veli'yi anma töreni ve sergiler, müzikaller gibi çeşitli etkinlikler yer almaktadır. Ayrıca ilçede bir adet halk kütüphanesi, 2 adet spor salonu ve bir adet müze (Hacıbektaş Veli Müzesi) bulunmaktadır.

7.10. Yöresel Ürünler

Zengin bir yemek kültürüne sahip Hacıbektaş ilçesinin yöresel yemekleri; Hacıbektaş Tava, Hacıbektaş Yahnisi, Hacıbektaş Mantısı, Hacıbektaş Sulu Köftesi, Hacıbektaş Eriştesi ve Hacıbektaş Küp Şarabı'dır (Hacıbektaş Belediyesi, 2023).

Hacıbektaş onyx taşı, ilçenin önemli yöresel değerlerinden biridir. Bir kalsedon türü olan onyx taşı, yer altı sıcak sularının kaynaması sonucu magnezyum karbonat, kalsiyum karbonat, demir oksit, bakır ve florin minerallerinin birleşmesiyle oluşmaktadır. Onyx taşı, bilinen mermerden yapı olarak farklı ancak dışarıdan bakıldığında mermerden ayırt etmesi zor olan bir taştır. Onyx taşı yarı saydam olup ışığı geçirirken mermer ışığı geçirmemektedir. Mermer yeryüzüne yakın katmanlardan çıkarılırken, onyx taşı çok daha derin katmanlarda bulunmaktadır ve renklerine göre maddi değer kazanmaktadır. Hacıbektaş'a gelen yerli ve yabancı turistler, ilçede bulunan mağazalardan Hacıbektaş'a özgü bir hediye olarak onyx taşını satın almaktadır (Hacıbektaş Kaymakamlığı, 2021).

7.11. Ajans Projeleri

Hacıbektaş ilçesinde Ajansımız tarafından desteklenen projelerin bilgileri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 127. 2010-2021 Yılları Ahiler Kalkınma Ajansı Tarafından Desteklenen Projeler

Yılı	Destek Programı	Yararlanıcı	Proje Adı	Toplam Bütçe (Deflatör) ₺	Ödenen Toplam Tutar (Deflatör) ₺
2020	COVID-19 İle Mücadele ve Dayanıklılık Programı	Hacıbektaş İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü	Sağlıklı İşçiler, Sağlıklı Tarım	1.833.713	1.833.713
Toplam			1 Proje	1.833.713	1.833.713

Kaynak: AHİKA Arşiv

Buna göre, Hacıbektaş ilçesinde Ahiler Kalkınma Ajansı tarafından desteklenen toplam 1 proje bulunmaktadır.

7.12. İlçenin Güçlü Yönleri ve Potansiyel Yatırım Fırsatları

İlçe, inanç turizmi açısından önemli bir destinasyondur. Bu hususun ortaya çıkarılması ve inanç turizminin ilçede geliştirilmesi için yapılacak yatırımların değerli olduğu düşünülmektedir. Mevcut turistik alan ve değerlerin korunması ve çevre düzenlemelerinin yapılarak daha cazip bir turistik alana dönüştürülmesi, ilçede turizmin gelişimine olumlu katkı sunabilecektir. Hediyelik eşya satış alanlarının kurulması, yerel halkın hediyelik eşya üretimi ve satışı konusunda bilinçlendirilmesi gibi zenginleştirici projelerin ortaya çıkması önemli görülmektedir.

İlçenin sanayi tesislerinin kurulumu için arazi bakımından yeterlidir. Lokum üretimi ve hediyelik olarak sunulmasına yönelik yatırımlar, bakliyat eleme ve paketlenme tesisi kurulması ilçenin potansiyel yatırım fırsatları arasında sayılmaktadır. Ayrıca ilçede el sanatlarının geliştirilmesi ve buna yönelik satış ofislerinin kurulması olumlu değerlendirilmektedir.

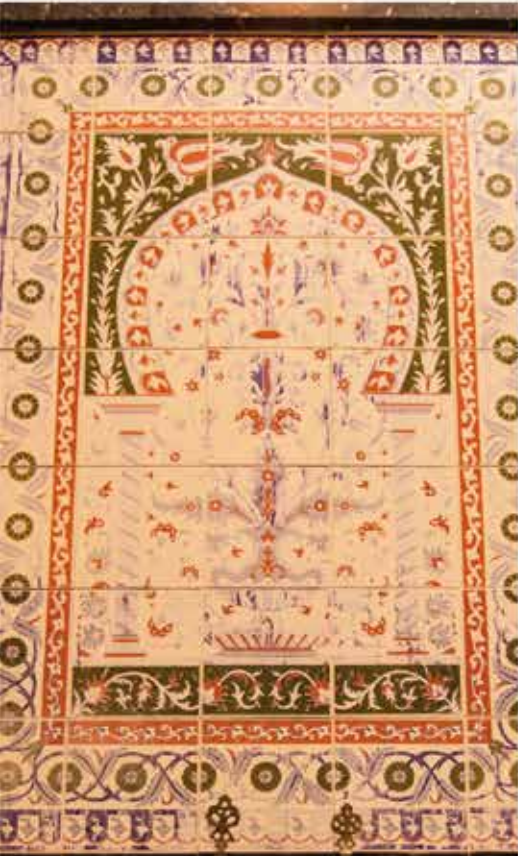
İlçe, tarımsal üretim ve arazi kullanımı açısından stratejik bir öneme sahiptir. Her yıl yüz binlerce ziyaretçinin ağırlandığı bu bölgede, "adak geleneği" sebebiyle özellikle sığır ve koyun gibi hayvanlara olan talep oldukça yüksektir. Bu bağlamda, et kesimi alanında güvenilir tesislerin kurulması, bu sektörde girişimciliğin teşvik edilmesi ve bölgeler arası talep dengesinin sağlanması, ilçenin ekonomisine önemli katkı sunabilecektir. Bu noktada, bölgesel ihtiyaçları karşılamaya yönelik doğru tarım ve hayvancılık politikalarının geliştirilmesi, ilçenin ötesinde bölgenin tarım ve hayvancılık verimliliğine de olumlu katkılar sağlayabilme potansiyeli taşımaktadır.

7.13. İlçenin Zayıf Yönleri ve Sorunları

İlçede nitelikli iş gücü istihdamına yönelik sorunlar bulunmaktadır. İşletmeler nitelikli bireyleri istihdam edememekte, işe alınan kişiler ise kısa bir süre sonra işten ayrılabilir. Bu durumun pek çok sebebi olmakla birlikte ilçedeki sosyal imkânların, iş imkânlarının, çeşitliliğinin sınırlılığı ve nispi düşük ücretler büyük bir etken olarak değerlendirilmektedir.

İlçe, önemli bir inanç turizmi merkezidir. Bununla birlikte ilçe, Kapadokya turizmi ile bütünleşme sorunu yaşamakta ve ilçe turizmden istenilen payı alamamaktadır. İlçenin inanç turizmi noktasında niteliğinin ve cazibesinin artırılmasına yönelik destinasyon yönetimi faaliyetlerinin geliştirilmesi önem arz etmektedir.

İlçe, diğer ilçelerden coğrafi konum olarak uzak bir noktada bulunmaktadır. Bu sebeple diğer ilçeler ile entegrasyon ve iş birliği geliştirme hususlarında dezavantaja sahiptir. Bu negatif etkiyi bertaraf etmek adına, Hacıbektaş ilçesi ile tarım ve hayvancılık alanlarında benzeşen Gülşehir ilçesi ile ortaklaşa projeler geliştirilmesi değerlendirilebilecektir.

KOZAKLI

8. KOZAKLI İLÇESİ MEVCUT DURUM VE YATIRIM FIRSATLARI

Kozaklı, Nevşehir il merkezinin kuzeyinde yer alan ve yüzölçümü 789 km² olan bir ilçedir. İlçe merkezinin ortalama yükseltisi 950 ile 1.050 metre arasındadır. İlçe, tarihi olarak Nevşehir, Kayseri ve Kırşehir ile ortak özelliklere sahiptir.

Termal su potansiyeli, Kozaklı'ya turizm alanında önemli katkılar sunmaktadır. İlçede termal kaynakların kullanımı Selçuklu Dönemine kadar uzanmaktadır. Termal suların halkın ve turistlerin kullanımına sunulmasına ilişkin ilk ciddi çalışmalar 1960'lı yıllarda başlatılmıştır. İlçede bulunan termal su kaynakları sadece turizmde değil tarımsal alanda da özellikle seracılık konusunda önemli katkılar sunmaktadır. Ayrıca konutların termal suyla ısıtılmasına yönelik altyapı 1998 yılında başlatılarak yüzlerce konutun termal kaynakları aracılığıyla ısıtılması sağlanmıştır.

2022 yılında T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından yapılan SEGE araştırmasına göre Kozaklı ilçesi üçüncü kademe gelişmiş ilçeler arasında yer almaktadır. İlçe SEGE endeks puanı bakımından Nevşehir'in ilçeleri arasında dördüncü sırada yer almıştır (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, SEGE 2022). Sağlık turizmi bakımında Kapadokya bölgesinde önemli bir potansiyele sahip olan ilçe, termal kaynakları sebebiyle seracılık konusunda da gelişme kaydetmiştir.

Kozaklı ilçesi, 1 ilçe belediyesine sahip olup; Altunsu, Bağlıca, Bahçelievler, Buruncuk, Emek, Hamamorta, Hoca Ahmet Yesevi, Kızılkoyunlu, Yabancı ve Yeni mahallelerini bünyesinde barındırmaktadır.

Tablo 128. Kozaklı İlçesi Mahalle ve Belediyeler

Belediye Adı	Belediye Nüfusu	Belediyenin Niteliği	Mahalle Adı
Kozaklı	7.589	İlçe Merkezi	Altunsu
			Bağlıca
			Bahçelievler
			Buruncuk
			Emek
			Hamamorta
			Hoca Ahmet Yesevi
			Kızılkoyunlu
			Yabancı
			Yeni

Kaynak: TÜİK, ADNKS, 2022.

Kozaklı sınırları içerisinde; Abdi, Akpınar, Aylı, Belekli, Boğaziçi, Büyükyazlı, Cağşak, Çayıçi, Doyduk, Dört Yol, Gerce, Hacıfakılı, Hızıruşağı, İmran, Kalecik, Kanlıca, Kapaklı, Karahasanlı, Karasenir, Kaşkılla, Kuruağıl, Küçükyağıl, Küllüce, Merdanalı, Özce, Taşlıhüyük ve Yassıca köyleri yer almaktadır.

Tablo 129. Kozaklı İlçesi Köyler

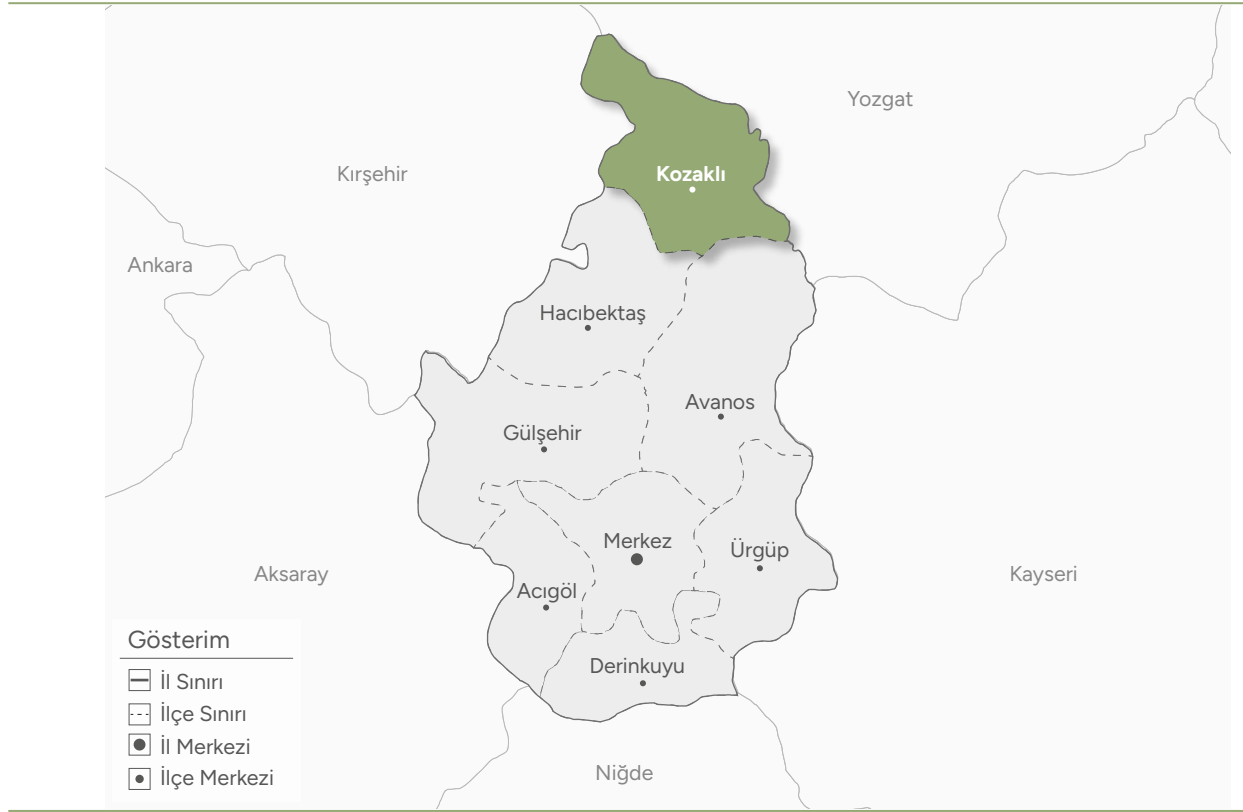
İlçe Adı	Köy Adı	Toplam Nüfus
Kozaklı	Abdi	183
	Akpınar	392
	Aylı	53
	Belekli	171
	Boğaziçi	200
	Büyükyazılı	59
	Cağşak	88
	Çayıçi	546
	Dört Yol	225
	Doyduk	84
	Gerçe	100
	Hacıfakılı	45
	Hızırşahi	26
	İmran	99
	Kalecik	398
	Kanlıca	428
	Kaplı	66
	Karahasanlı	948
	Karasenir	622
	Kaşkışla	43
	Küçükyağı	10
	Küllüce	134
	Kuruağıl	73
	Merdanali	20
	Özce	78
	Taşlıhüyük	122
Yassıca	108	

Kaynak: TÜİK, ADNKS, 2022.

8.1. Coğrafi Konum

Kozaklı ilçesi, doğuda Yozgat, kuzeyde ve batıda Kırşehir illeri ile çevrilidir. İlçenin güneyinde ise Avanos ve Hacıbektaş ilçeleri yer almaktadır. Kozaklı, Merkez ilçeye 92 km'lik mesafe ile en uzak noktada bulunan ilçedir. İlçe merkezi Nevşehir ve Kırşehir il merkezlerine 85 km, Kayseri il merkezine 90 km, Ankara il merkezine 275 km, Adana il merkezine 370 km, Konya il merkezine 315 km ve Gaziantep il merkezine 430 km karayolu mesafesinde bulunmaktadır.

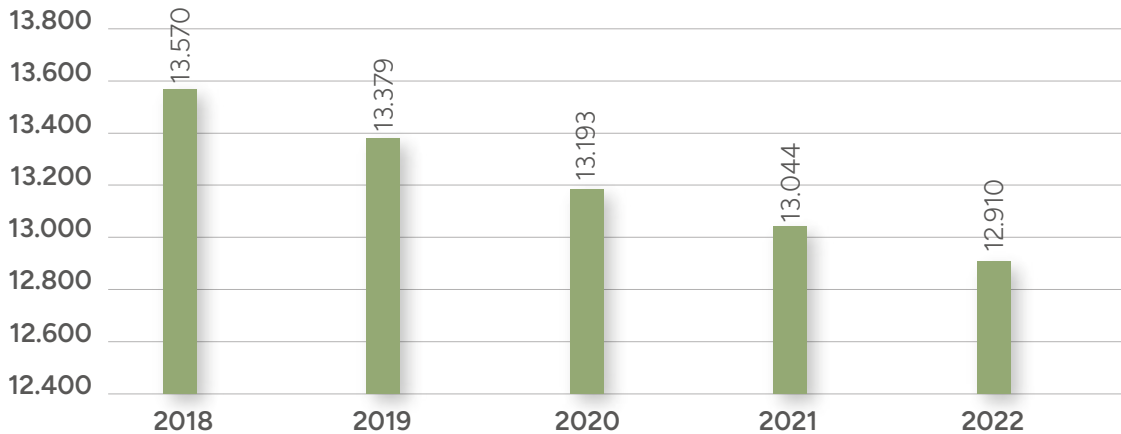
Şekil 24. Kozaklı İlçe Haritası

8.2. Nüfus Yapısı

Kozaklı ilçesinin toplam nüfusunun son 5 yıl içerisindeki durumu incelendiğinde, nüfusun yıldan yıla azaldığı görülmektedir. En yüksek nüfus miktarına 2018 yılında erişen ilçe, büyük bir nüfus düşüşü ile son 5 yıllık süreçte en düşük nüfus miktarına 2022 yılında ulaşmıştır. Bu durum, ilçe nüfusunun zaman içerisinde oransal olarak önemli büyüklükte azaldığını göstermektedir.

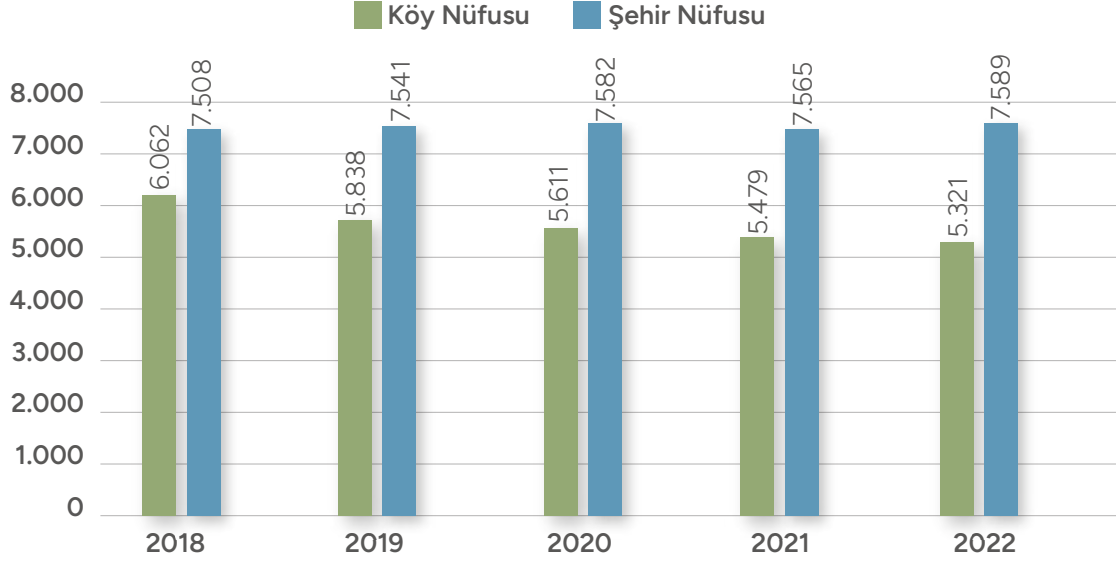
Grafik 26. 2018 – 2022 Yılları Kozaklı İlçesi Toplam Nüfusu

Kaynak: TÜİK, 2022.

Kozaklı ilçesinin köy ve şehir nüfusları incelendiğinde, şehir nüfusunun baskın olduğu görülmektedir. Bununla birlikte köy nüfusunda yıldan yıla azalış, şehir nüfusunda ise artış olduğu görülmektedir.

Grafik 27. 2018 – 2022 Yılları Kozaklı İlçesi Köy-Şehir Nüfus Dağılımı

Kaynak: TÜİK, 2022.

Kozaklı ilçe nüfusu cinsiyet ve yaş kriterlerine göre Tablo 130'da gösterilmektedir. Yaş kriteri, çocukluk dönemi olarak tanımlanan 0-14 yaş, çalışma çağındaki nüfus olarak tanımlanan 15-64 yaş ve yaşlı nüfus olarak tanımlanan 65+ yaş olmak üzere üç kademeye ayrılarak incelenmiştir. Buna göre, çocukluk çağı nüfustaki hem kadın hem de erkek sayılarında yıldan yıla azalma söz konusudur. Çalışma çağı nüfusta da benzer şekilde hem kadın hem erkek nüfusu yıldan yıla azalma kaydetmiştir. Yaşlı nüfusta ise, kadın ve erkek sayıları yıldan yıla artmıştır.

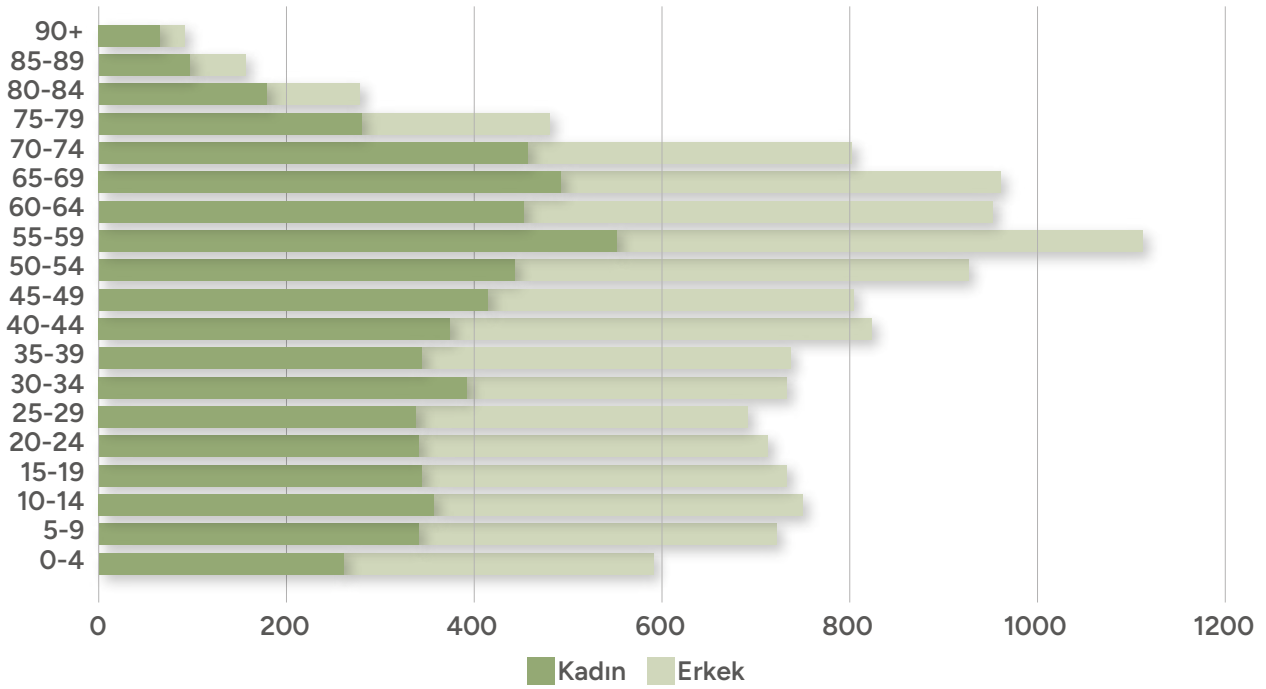
Tablo 130. 2018 – 2022 Yılları Kozaklı İlçesi Nüfusunun Cinsiyet ve Yaşa Göre Dağılımı

	0-14 Yaş		15-64 Yaş		65+ Yaş	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
2018	1.151	1.263	4.230	4.376	1.468	1.082
2019	1.104	1.215	4.133	4.307	1.510	1.110
2020	1.015	1.150	4.049	4.240	1.568	1.171
2021	959	1.101	4.003	4.209	1.578	1.194
2022	919	1.028	3.906	4.208	1.612	1.237

Kaynak: TÜİK, 2022.

Kozaklı ilçesinin 2022 yılı toplam nüfus grafiği incelendiğinde; 0-14 yaş arası erkek sayısının kadın sayısından fazla olduğu görülmektedir. 15-64 yaş nüfusta erkek sayısı fazla iken 65+ nüfusta kadın sayısı daha fazladır.

Grafik 28. Kozaklı Nüfus Grafiği

Kaynak: TÜİK, 2022.

8.3. Eğitim Durumu

Aşağıdaki Tablo 131 ve 132’te Kozaklı ilçesinin eğitim istatistikleri gösterilmektedir.

Tablo 131. Kozaklı İlçesi Eğitim İstatistikleri

Okul/Kurum	Derslik	Öğretmen	Öğrenci
18	157	160	2.834

Kaynak: Kozaklı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 2023.

Kozaklı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü verileri doğrultusunda, ilçede 18 okul, 157 derslik, 160 öğretmen ve 2.834 öğrenci bulunduğu kaydedilmiştir.

Tablo 132. Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayıları

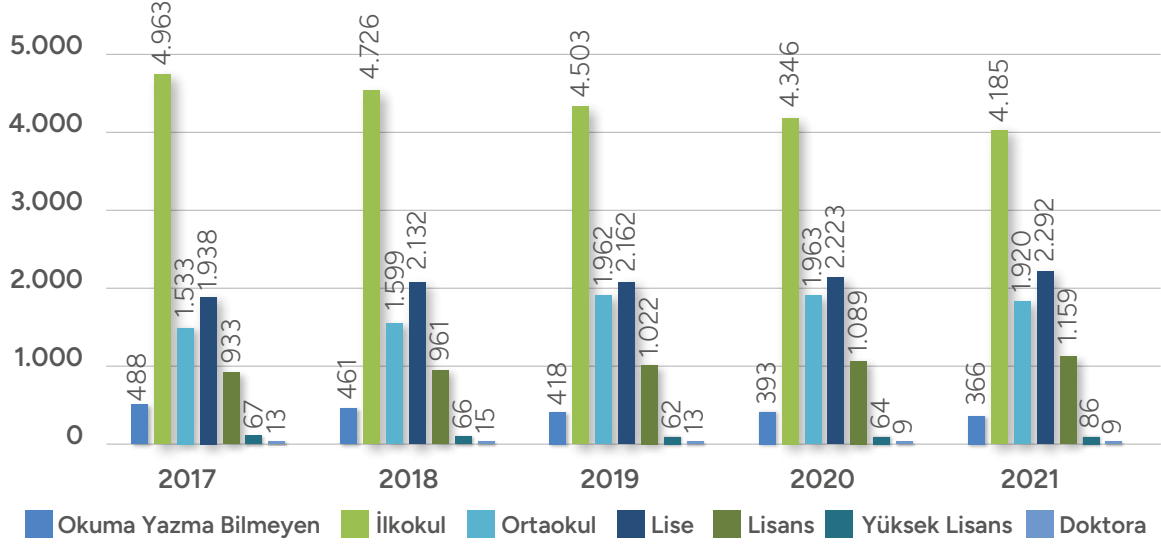
İlkokul + Ortaokul	Genel Ortaöğretim	Mesleki ve Teknik
19	16	14

Kaynak: Kozaklı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 2023.

Kozaklı ilçesinde derslik başına düşen öğrenci sayısı ilkökul ve ortaokul için 19, genel ortaöğretim için 16, mesleki ve teknik liseler için ise 14’tür. Bu verilere göre derslik başına düşen öğrenci sayısı bakımından Kozaklı ilçesi ilkökul ve ortaokul düzeyinde Nevşehir ortalamasının (15) üzerinde ve Türkiye ortalamasının (24) altında, genel ortaöğretim düzeyinde Nevşehir ortalamasının (18) ve Türkiye ortalamasının (34) altında, mesleki ve teknik eğitim düzeyinde ise Nevşehir ortalamasının (13) üzerinde ve Türkiye ortalamasının (26) altındadır.

Kozaklı ilçe nüfusu eğitim kademelerine göre incelendiğinde, ilköğretim mezunu sayısının ilçede baskın olduğu görülmektedir. Okuma yazma bilmeyen nüfus sayısı yıldan yıla azalmaktadır. İlkokul mezunu sayısı da benzer şekilde yıldan yıla azalmıştır; lise ve lisans mezunu sayıları yıldan yıla artmıştır. Ortaokul mezunu sayıları 2020 yılına kadar artmış, 2021 yılında ise azalmıştır. İlçede, yüksek lisans ve doktora mezunu sayısı son derece düşüktür.

Grafik 29. Kozaklı İlçesi Nüfusunun Eğitim Kademelerine Göre Durumu

Kaynak: TÜİK, 2021.

8.4. Ekonomik Yapı

İlçede termal kaynaklardan dolayı sağlık turizmi ve örtü altı üretim gelişme kaydetmiştir. İlçe, şeker pancarı ve durum buğdayı üretiminde ilde 1. sıradadır.

Şekil 25. Kozaklı İlçesi Ekonomik Yapı Genel Bakış

Kozaklı ilçesinde üretilen tahıllar ve diğer bitkisel ürünler üretim miktarları bazında incelendiğinde, 2022 yılında en fazla üretimin şeker pancarı olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla buğday, arpa, durum buğdayı ve yonca izlemektedir. Şeker pancarının son 5 yıllık üretim miktarları incelendiğinde, 2021 yılına kadar artış meydana geldiği, 2021 yılında azalma yaşandığı ve 2022 yılında büyük bir miktarda artış olduğu görülmektedir. Buğday üretimi incelendiğinde, 2020 yılında büyük bir düşüş meydana geldiği ve bunu 2021 yılının da izlediği; 2022 yılında ise yeniden artış yaşandığı görülmektedir. Arpa üretimi incelendiğinde, 2020 yılına kadar artış, 2021 yılında azalış, 2022 yılında yeniden artış kaydedildiği görülmektedir. Durum buğdayında 2019 yılında artış yaşanmış; 2020 ve 2021 yıllarında azalma meydana gelmiş, 2022 yılında yeniden artışa geçilmiştir. Yonca üretiminde ise artış eğilimi söz konusudur. İlçede ilk defa 2022 yılında soya fasulyesi ve çayır otu üretimi kaydedilmiştir.

Tablo 133. Kozaklı İlçesinde Üretilen Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler Üretim Miktarı (ton)

Ürün Adı	2018	2019	2020	2021	2022
Şeker Pancarı	68.372	82.830	91.448	81.321	132.133
Buğday	53.320	52.082	36.272	27.858	52.427
Arpa	11.954	24.489	50.506	18.181	30.897
Durum Buğdayı	13.528	15.694	10.996	9.209	11.227
Yonca	5.250	7.538	7.500	7.85	9.350
Mısır	3.600	3.780	2.475	2.250	2.716
Fiğ	174	158	406	404	545
Nohut	336	624	814	790	269
Mercimek	1.221	1.106	1.470	1.236	263
Patates	58	46	30	1.028	188
Triticale	115	73	159	104	154
Soya Fasulyesi	0	0	0	0	115
Fasulye (Kuru)	22	3	25	70	105
Yulaf	38	9	263	68	73
Aspir Tohumu	216	106	35	9	29
Korunga	170	64	102	38	23
Çayır Otu	0	0	0	0	12
Çavdar	1	9	35	8	12
Ayçiçeği Tohumu	24	6	3	3	5

Kaynak: TÜİK, 2022.

Kozaklı ilçesinde üretilen sebze miktarları incelendiğinde, 2022 yılında en fazla miktarda domates üretildiği görülmektedir. 2022 yılında üretilen domates miktarı, 2022 yılında üretilen toplam sebze miktarının %93,13'ünü oluşturmaktadır. İl sıralamasında ise Kozaklı, Gülşehir ve Avanos'tan sonra, domates üretiminde 3. sıradadır. Domates üretiminin fazla olması, ilçedeki jeotermal seralardan kaynaklanmaktadır. Çerezlik kabak üretimi incelendiğinde, 2019 yılında bir miktar azalış meydana geldiği; sonraki yıllarda ise üretimin sabit miktarda devam ettiği görülmektedir.

Soğan üretim miktarları incelendiğinde, 2021 yılına kadar ufak değişimler ile seyreden üretimin 2022 yılında 58 tona düştüğü görülmektedir. İlçede kavun üretimi ise 2022 yılında bir miktar artmış; diğer yıllarda sabit seyretmiştir. Sarımsak üretiminin en yüksek miktarı 2019 yılında kaydettiği görülmektedir. Biber üretimi ise ilk defa 2022 yılında başlamıştır.

Tablo 134. 2018 – 2022 Yılları Kozaklı İlçesinde Üretilen Sebze Miktarı (ton)

Ürün Adı	2018	2019	2020	2021	2022
Domates	2.572	2.938	3.017	2.925	5.033
Kabak (Çerezlik)	209	191	191	190	191
Soğan	71	68	73	75	58
Kavun	32	31	30	30	36
Sarımsak	21	35	33	34	26
Salatalık	76	80	67	70	25
Karpuz	6	5	13	14	15
Biber	0	0	0	0	8
Fasulye (Yeşil)	6	6	6	7	6
Maydanoz	4	3	3	2	3
Ispanak	3	2	2	1	2
Marul	4	3	2	2	1

Kaynak: TÜİK, 2022.

Kozaklı ilçesinde üretilen meyve miktarları incelendiğinde, 2022 yılında en fazla sayıdaki üretimin üzümde gerçekleştiği görülmektedir. Bunu sırasıyla elma, kayısı, zerdali ve çilek izlemektedir. Üzümün son 5 yıllık süreçteki üretim miktarları incelendiğinde, üretimde dalgalanmalar meydana geldiği ve en yüksek üretim miktarının 2020 yılında kaydedildiği görülmektedir. Elma üretim miktarlarında 2019 yılında artış meydana gelmiş; sonrasında bir miktar artış gerçekleşmiş ve diğer yıllarda birbirine yakın miktarlarda seyretmiştir. Kayısı üretiminde 2019 yılında yaşanan bir miktar düşüşün ardından 2022 yılına kadar sabit miktar sürdürülmüş; 2022 yılında ise üretim bir miktar daha artış göstermiştir. Zerdali üretimi yıldan yıla ufak artışlar göstermiştir. İlçede kimyon üretiminin 2021 yılına kadar devam ettiği, sonrasında üretilmediği görülmektedir.

Tablo 135. 2018 – 2022 Yılları Kozaklı İlçesinde Üretilen Meyve Miktarı (ton)

Ürün Adı	2018	2019	2020	2021	2022
Üzüm	942	858	1.171	883	975
Elma	96	119	124	126	128
Kayısı	37	29	29	29	44
Zerdali	22	22	24	25	26
Çilek	0	0	0	0	24
Badem	12	18	24	24	24

Tablo 135. 2018 – 2022 Yılları Kozaklı İlçesinde Üretilen Meyve Miktarı (ton) Devamı

Ürün Adı	2018	2019	2020	2021	2022
Ceviz	15	14	19	24	23
Vişne	9	11	12	13	13
Armut	8	10	10	10	11
Kiraz	4	6	8	8	11
İğde	6	6	7	8	8
Dut	4	4	4	4	6
Şeftali	2	2	3	3	4
Çörek Otu Tohumu	5	14	32	18	3
Erik	1	2	2	2	2
Kimyon	2	26	3	0	0

Kaynak: TÜİK, 2022.

Kozaklı ilçesinin toplam tarım alanları son 5 yıllık süreçte incelendiğinde; en büyük miktardaki tarım alanına 2022 yılında erişildiği; en düşük miktardaki tarım alanının ise 2018 yılında kaydedildiği görülmektedir.

Tablo 136. 2018 – 2022 Yılları Kozaklı İlçesi Toplam Tarım Alanları (dekar)

	2018	2019	2020	2021	2022
Tarım Alanı	563.658	567.890	575.977	573.161	576.445

Kaynak: TÜİK, 2022.

Kozaklı ilçesindeki tarım alanları türlerine göre incelendiğinde, en büyük alanı tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin alanının kapladığı görülmektedir. Bunu sırasıyla nadas alanı, sebze alanı ve meyveler, içecek ve baharat bitkileri alanı izlemektedir. Tahıllar ve diğer bitkisel ürünler en büyük alanı 2020 yılında kaydetmiştir.

Tablo 137. 2018 – 2022 Yılları Kozaklı İlçesi Türlerine Göre Tarım Alanları (dekar)

Tarım Alanı Türleri	2018	2019	2020	2021	2022
Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı	408.668	401.764	420.732	400.582	385.824
Nadas Alanı	149.784	160.421	149.516	167.379	185.485
Sebze Alanı	3.006	2.807	2.792	2.782	2.818
Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkileri Alanı	2.200	2.898	2.937	2.418	2.318

Kaynak: TÜİK, 2022.

Kozaklı ilçesinin hayvansal üretim miktarları incelendiğinde, 2022 yılında en fazla üretilen hayvansal ürünün yapağı olduğu kaydedilmiştir. Bunu sırasıyla doğal bal ve keçi kılı izlemektedir. Yapağı üretimi son 5 yıllık süreçte incelendiğinde, üretim miktarının artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Doğal bal üretiminde 2022 yılına kadar sabit bir seyir meydana gelmiş; 2022 yılında ise önemli miktarda artış gerçekleşmiştir. Keçi kılı üretim miktarı ise her yıl sabit seyretmektedir.

Tablo 138. 2018 – 2022 Yılları Kozaklı İlçesi Hayvansal Üretim Miktarı (ton)

Ürün Adı	2018	2019	2020	2021	2022
Yapağı	18	24	26	25	32
Doğal Bal	3	3	3	2	12
Keçi Kılı	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1

Kaynak: TÜİK, 2022.

Kozaklı ilçesinin kovan sayısı ve tipi incelendiğinde, hem eski tip hem de yeni tip kovanların ilçede bulunduğu görülmektedir. Eski tip kovan sayısında yıllar içerisinde azalma meydana gelmiştir. Yeni tip kovan sayısı ise dalgalanmalı seyretmekle birlikte 2021 yılında nispeten önemli miktarda düşüş kaydetmiştir.

Tablo 139. Kozaklı İlçesi Kovan Sayısı ve Tipi

Kovan Türü	2018	2019	2020	2021	2022
Kovan Sayısı (Eski Tip)	89	90	88	55	35
Kovan Sayısı (Yeni Tip)	1.285	1.276	1.281	1.152	1.210

Kaynak: TÜİK, 2022.

Kozaklı ilçesinde arıcılık faaliyeti yapan işletme sayıları son 5 yıllık süreçte incelendiğinde; 2022 yılına kadar düşüş meydana geldiği, 2022 yılında ise artışa geçildiği görülmektedir. En fazla sayıdaki işletme 2018 yılında kaydedilirken; en düşük sayıdaki işletme 2021 yılındadır.

Tablo 140. Kozaklı İlçesi Arıcılık Faaliyeti Yapan İşletme Sayısı

	2018	2019	2020	2021	2022
Arıcılık Yapan İşletme Sayısı	93	91	91	85	92

Kaynak: TÜİK, 2022.

Kozaklı ilçesinin canlı hayvan sayıları incelendiğinde, 2022 yılında en fazla sayıdaki canlı hayvanın koyun olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla inek, koç ve kıl keçisi izlemektedir. Koyun sayıları son 5 yıllık dönemde incelendiğinde; 2021 yılına kadar artış yaşandığı, 2021 yılında azaldığı, 2022 yılında ise yeniden artışa geçerek son 5 yıllık dönemin en yüksek miktarını kaydettiği görülmektedir. İnek sayısı özellikle 2021 ve 2022 yıllarında azalış kaydetmiştir. Koç sayısının yıldan yıla arttığı ve 2022 yılında en yüksek miktara ulaştığı görülmektedir. İlçede 2021 yılına kadar öküz kaydedilmiş, 2022 yılında ise sıfır olarak kayıtlara işlenmiştir. Benzer şekilde, manda yavrusu sayısının yalnızca 2018'de kaydedildiği, diğer yıllarda sıfır olduğu görülmektedir.

Tablo 141. Kozaklı İlçesi Canlı Hayvan Sayısı (baş)

Hayvan Türü	2018	2019	2020	2021	2022
Koyun	13.605	17.910	19.500	18.950	24.622
İnek	9.449	8.655	10.051	7.510	6.606
Koç	200	210	250	420	450
Kıl Keçisi	261	233	200	127	128
Boğa	88	96	86	76	45
Eşek	35	35	41	48	40
At	8	10	8	12	10
Öküz	8	8	11	4	0
Manda Yavrusu	8	0	0	0	0

Kaynak: TÜİK, 2022

8.5. Turizm Yapısı

İlçe, termal turizm alanında gelişme kaydetmiştir. Kozaklı kaplıcaları, Alman Kaplıcaları Birliği sınıflamasına göre sodyumlu, kalsiyumlu ve klorlu olup A ve C grubu şifalı sular grubuna girmektedir. İlçede su sıcaklığı 27°C ve 93°C arasında değişmektedir (Kozaklı Kaymakamlığı, 2023). Kozaklı'da 4 adet T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı işletme belgeli ve 17 adet belediye işletme belgeli olmak üzere toplamda 5.081 yatak kapasiteli 21 adet konaklama tesisi bulunmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım İşletmeleri Genel Müdürlüğü Konaklama Tesisi İstatistikleri, 2022).

Kozaklı ilçesinin turistik değerleri aşağıda yer almaktadır.

Türk Konağı: Mimari açıdan incelendiğinde, yapının düzensiz taşlar kullanılarak inşa edildiği ve tek katlı olduğu görülmektedir. Yapı, iki odadan oluşmaktadır. Giriş, yapının güney yönünde bulunmakta olup üst kısmı betonarme bir örtü ile kapatılmıştır. Tavan kısmı ise ahşap kirişlerle desteklenmiştir. Yapının iç mekânında, duvarlara oyulmuş toplamda beş adet ahşap dolap bulunmaktadır. Duvarlarda kırmızı boya ile yapılmış bazı motifler bulunmaktadır. Bu motiflerden biri, Hicri 1274 (Miladi 1857) tarihini içermektedir.

Resim 35. Türk Konağı

Kaynak: Kültürportalı, 2023.

Kozaklı Termal Kaynakları: Romatizmal hastalıklar ve cilt hastalıkları, anemi, idrar yolu rahatsızlıkları, kas ve iskelet sistemi ağrıları başta olmak üzere birçok rahatsızlık için tedavi etkisi bulunan Kozaklı kaplıcaları termal turizm/sağlık turizmi açısından büyük öneme sahiptir. İlçede 15 adet belediye belgeli ve 4 adet T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı belgeli termal konaklama tesisi bulunmaktadır.

Resim 36. Kozaklı Termal Kaynak

Kaynak: AHİKA Arşiv

8.6. Sanayi Yapısı

İlçede 1 adet KSS, tavuk çiftliği, un fabrikaları ve lisanslı depo mevcuttur. İlçede seralar bulunmakta olup Başyazıcı serası 61.780 m² (URL 9) ve Daimoğlu serası 25.000 m² (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Yatırım Teşvik İstatistikleri, 2023)'dir. Kozaklı ilçesinin sanayi yapısı, 2022 yılında kurulmaya başlanan Türkiye'nin en büyük ikinci Jeotermal Kaynaklı Sera Tarıma Dayalı İhtisas OSB'si ile gelişme kaydetmiştir. 1.352 dekar alanda kurulan OSB alanında, her biri minimum 25 dekar büyüklüğündeki sera parsellerinde, en az 20 dekar kapalı alana sahip 40 adet sera işletmesi ve üretilen ürünlerin işlenmesine yönelik 16 adet sanayi tesisi ile birlikte Seracılık Eğitim Merkezi ve Ar-Ge Merkezi kurulması planlanmaktadır. Jeotermal enerjinin yanında ayrıca güneş enerji sistemi ve rüzgâr enerji sistemi, oluşacak atıkların bertaraf edilerek ekonomiye kazandırılması için biyokütle enerji santrali de kurulması ve bu haliyle projenin tam entegre ve çevreye duyarlı hibrit bir proje olması hedeflenmektedir. Isıtmada jeotermal kaynak kullanılacak olan seralarda bir üretim sezonunda 40.000 ton yaş sebze üretimi ve sanayi tesisleri ile birlikte çoğunluğu kadın olmak üzere doğrudan 1.500 kişilik istihdam ile önemli bir katkı sağlanacağı beklenmektedir (NTDİOSB, 2023).

8.7. Teşvik İstatistikleri

2015-2023 yıllarında Kozaklı ilçesinde 21 adet yatırım teşvik belgesi düzenlenmiş olup bunun 10 adeti genel teşvik sistemi desteklemesi, 7 adeti bölgesel ve 4 adeti öncelikli teşvik sistemi desteklemesi sınıfındadır. Belgelerin 4 adeti hizmetler, 8 adeti enerji, 9 adeti ise tarım sektöründedir. Yatırımların sabit tutarı toplamı yaklaşık 333.527.750 TL'dir. Öngörülen istihdam ise 383 kişidir.

8.8. Ulaşım ve Altyapı

Kozaklı ilçesi coğrafi konumu itibariyle Türkiye'nin tam merkezinde yer alan; Nevşehir, Kırşehir, Yozgat ve Kayseri illerine 90 km, Adana ile Mersin'e 360 km ve Gaziantep iline 430 km uzaklıktadır. Havayolu ulaşımı Kozaklı ilçesine 110 km mesafedeki Nevşehir Kapadokya Havaalanı ve 95 km mesafedeki Kayseri Erciyes Havaalanı ile sağlanmaktadır.

8.9. İlçedeki Sosyal ve Kültürel Hizmet Merkezleri

İlçede 1 adet halı saha ve 1 adet kapalı spor salonu bulunmaktadır. Ayrıca ilçede bir adet halk kütüphanesi bulunmaktadır. Kozaklı Halk Eğitim merkezinde ise 2 derslik ve 3 öğretmen bulunmakta olup temel düzey okuma yazma, temel makyaj gibi çeşitli konularda eğitimler verilmektedir (Kozaklı Halk Eğitim Merkezi, 2023).

İlçede, 2011 yılında Nevşehir Devlet Hastanesi Ek Binası statüsüyle hizmete açılmış olan Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Hastanesi bulunmaktadır. 30.000 m² açık ve 17.500 m² kapalı alanı bulunan hastane, 170 yatak kapasitesine sahiptir.

8.10. Yöresel Ürünler

İlçedeki kaplıcalardan çıkarılan kil toprağı, cilt bakım ürünü olarak satılmaktadır. Kaplıca ve tesisler tarafından ambalajlanarak satışa sunulan kil, bölgeye gelen ziyaretçiler tarafından ilgi görmektedir.

İlçe genelinde tahıl üretiminin fazla olması gastronomi kültürünün de bu yönde etkilenmesini sağlamıştır. Bölgeyle de uyumlu olarak ilçede buğday, ince ve kalın bulgur, koyun eti, yoğurt, patates ve sebze çeşitleri (patlıcan ve taze fasulye gibi) yemeklere çeşitlilik katmaktadır. Tandırda kuzu (kuzu tandır), bulgur pilavı, etli ve nohutlu yahnı, börekler, sıkma mantı, un helvası, sütlü tatlılar en çok bilinen lezzetler arasında yer alır. Bunların yanı sıra, çerezlik kabak, üzüm, şekerpancarı ve patates üretimi de yemek kültürünün zenginleşmesine katkı sunmaktadır (Yorgancı, 2018).

8.11. Ajans Projeleri

Kozaklı ilçesinde gerçekleştirilen Ajans projeleri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 142. 2010-2021 Yılları Ahiler Kalkınma Ajansı Tarafından Desteklenen Projeler

Yılı	Destek Programı	Yararlanıcı	Proje Adı	Toplam Bütçe (Deflatör) ₺	Ödenen Toplam Tutar (Deflatör) ₺
2010	Tarım Dayalı Sanayi	Başyazıcıoğlu Tarım Enerji İnşaat Gıda Ltd. Şti.	Jeotermal Kaynaklı Cam Sera	17.653.939	7.909.278

Tablo 142. 2010-2021 Yılları Ahiler Kalkınma Ajansı Tarafından Desteklenen Projeler Devamı

Yılı	Destek Programı	Yararlanıcı	Proje Adı	Toplam Bütçe (Deflatör) ₺	Ödenen Toplam Tutar (Deflatör) ₺
2015	Enerji Altyapısı Mali Destek Programı	Kozaklı Kaymakamlığı Köylere Hizmet Götürme Birliği	Güneş Enerjisi Santralleri İle 6 Köyde İçme Suyu Temini ve Dağıtımında Elektrik Tüketiminin Karşılama	9.999.881	6.621.126
2021	SOGEP	Nevşehir İl Özel İdaresi	Toprak Ana Hidroponik Jeotermal Sera Kadın İstihdam ve Eğitim Projesi	7.161.920	4.191.871
Toplam			3 Proje	34.815.741	18.722.277

Kaynak: AHİKA Arşiv

Buna göre, Kozaklı ilçesinde Ahiler Kalkınma Ajansı tarafından desteklenen toplam 3 proje bulunmaktadır.

8.12. İlçenin Güçlü Yönleri ve Potansiyel Yatırım Fırsatları

Kozaklı, bünyesinde barındırdığı termal kapasitesiyle önemli bir alternatif turizm sahası haline gelmiş ve ildeki turizm çeşitlendirmesine katkı sağlamıştır. Kozaklı ilçesindeki Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Hastanesi, Türkiye’de suyla tedavi yapan tek hastane olma özelliğini taşımaktadır. Termal turizm/sağlık turizmi Kozaklı ilçesi için önemli bir potansiyel olup bunun geliştirilmesi ile ilçe turizmden daha büyük bir pay alabilecektir. Bu kapsamda, ortak kullanımlı aqua park, botanik park ve benzeri sosyal donatıların oluşturulması, Kozaklı sağlık turizmine yönelik tanıtım stratejisi ve eylem planının hazırlanması, Kozaklı ilçesini Merkez ilçe ve Avanos ile olan güzergâh bağlantı yollarının iyileştirilmesi, ilçe altyapı ve çevre düzenlemesinin yapılması ve zincir otel yatırımlarının bölgeye çekilmesine ilişkin faaliyetlerin gerçekleştirilmesi gibi hususlar ilçe için faydalı olacaktır.

Nevşehir Kozaklı Tarıma Dayalı İhtisas Sera OSB’nin kurulması ile bölgedeki jeotermal kaynakların tarımsal üretime entegre edilerek daha etkin ve verimli olarak değerlendirilmesi, yatırımcılara altyapısı tamamlanmış uygun yatırım ortamı oluşturulması, katma değeri yüksek yaş sebze üretiminde ve tarımsal ihracat değerinde artış, modern tarım uygulamalarının yaygınlaştırılması ve ilçenin sosyo-ekonomik yapısının geliştirilmesi sağlanmıştır.

İlçede, üretilen tarım ürünlerinin işlenerek katma değeri yüksek ürünlere dönüştürülmesi, istihdamın artırılması hususunda ilçeye fayda sağlayacak ve ekonomik katkı sunacaktır.

8.13. İlçenin Zayıf Yönleri ve Sorunları

Kozaklı, Kapadokya bölgesine uzak oluşu sebebiyle bölge turizminden yeterince faydalanamamaktadır. Bununla birlikte özellikle bayram ve diğer özel günlerde Göreme, Ürgüp gibi merkezlerde yaşanan aşırı yoğunluk durumunda, bölgede faaliyet gösteren acenteler tarafından konaklama amaçlı tercih edilebilmektedir.

Genç nüfusun tarım ve hayvancılığa ilgi duymaması, çiftçi sayısındaki azalış gibi hususlar ilçenin tehdit unsurları arasındadır. İlçeden iş göçlerinin azaltılması ve ilçedeki istihdamın artırılmasına yönelik çalışmalar yürütülmesi gerekmektedir.

Kozaklı, zengin termal kaynaklara ve çeşitli konaklama tesislerine sahip olmasına karşın termal turizm alanında istenilen etkiyi oluşturamamaktadır. Bu durumun sebepleri arasında başta konaklama tesisi hizmet üretiminde yaşanan aksaklıklar ile yetersiz tanıtım faaliyetleri gelmektedir. Genellikle yerli turistlerin rağbet gösterdiği termal kaynaklar, günümüzde pazarın tamamı tarafından bilinmemekte ve/veya tercih edilmemektedir. Ahiler Kalkınma Ajansı Nevşehir Yatırım Destek Ofisi tarafından hazırlanan "Nevşehir Termal Turizm Raporu"nda; Kozaklı'nın sağlık turizminin yurtdışına yönelik tanıtımında eksiklik olduğu belirtilmektedir (Ahiler Kalkınma Ajansı, 2012). Buna ek olarak; ilçeye ulaşımı sağlayan karayolunun yeterli olmadığı, yabancı ziyaretçilerin alternatif faaliyetlerden yoksun olduğu, sağlık turizmine yönelik tur ve acente eksikliği gibi hususlar raporda ayrıca belirtilmiştir.

İlçede sanayinin yeterince gelişmemiş olması başka bir sorundur. Bununla birlikte, her sektörde insan kaynağının yeterli sayıda ve nitelikte olmayışı ile turizm alanında özellikle kat hizmetleri, garson, aşçı gibi meslek ihtiyaçlarının giderilmesinde yaşanan güçlük de ilçe için sorun teşkil etmektedir.

MERKEZ

9. MERKEZ İLÇESİ MEVCUT DURUM VE YATIRIM FIRSATLARI

Nevşehir; doğal, tarihi ve kültürel zenginliklerin buluştuğu, dünya çapında yaklaşık 4 milyon turistin ziyaret ettiği önemli bir turistik destinasyon olan Kapadokya bölgesinin merkezi kabul edilmektedir (Nevşehir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2019). Nevşehir il merkezine bağlı; Çat, Göre, Göreme, Kavak, Kaymaklı, Uçhisar, Sulusaray ve Nar olmak üzere 8 belde bulunmaktadır.

Osmanlı Devleti'nde Muşkara köyü adıyla anılan bölge aslen Muşkaralı olan Sadrazam Damat İbrahim Paşa'nın Osmanlı yönetimindeki etkisiyle birlikte gelişerek bir kaza halini almıştır. Bölgenin kaza olması ve daha sonra il olmasında oldukça etkili olan İbrahim Paşa, Lale devrinin en önemli eserlerinden biri olan Damat İbrahim Paşa camiyi de yaptırarak Muşkara köyünü önemli bir merkeze dönüştürmeyi başarmıştır. Bu dönemde İbrahim Paşa tarafından Nevşehir ismi verilen il merkezinin bulunduğu bölge 1954 yılında il statüsü kazanmıştır (Erdoğan ve Pişkin, 2020: 577–579).

1985 yılında Göreme Milli Parkının (ilga) ve Kapadokya bölgesinin UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne dâhil edilmesinden sonra ülke ve dünya çapında değeri artan Kapadokya, Nevşehir ilinin turistik değerine de önemli ölçüde katkı sunmaktadır.

Merkez ilçenin, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından yapılan SEGE bakımından Nevşehir içerisinde ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Bu da şehir merkezinin il geneline kıyasla sosyal ve ekonomik açıdan iyi durumda olduğunun bir göstergesi niteliğindedir.

Nevşehir, Çat, Göre, Göreme, Kavak, Kaymaklı, Nar, Sulusaray ve Uçhisar olmak üzere 9 belediyeye sahip olan ilçe; 15 Temmuz, 20 Temmuz, 2000 Evler, 350 Evler, Bahçelievler, Bekdik, Camicedit, Cevher Dudayev, Emek, Esentepe, Fatih Sultan Mehmet, Güzelyurt, Hacırüştü, Herikli, İbrahimpaşa, Kapucubaşı, Karasoku, Kıratlıoğlu, M.Akif Ersoy, Raşitbey, Sümer, Yeni (Nevşehir), 15 Temmuz, Cumhuriyet, İstiklal, Afetevleri, Kasapoğlu, Aydınli-Orta, İsalı-Gaferli-Avcılar, Aşağı (Kavak), Yukarı (Kavak), Bekirağa, Camikebir, Hatipoğlu, Aşağı (Nar), Baş (Nar), Orta (Nar), Yeni (Nar), Cumhuriyet, Sultan Aladdin, Yeni (Sulusaray), Aşağı (Uçhisar), Tekelli ve Yukarı (Uçhisar) mahallelerini bünyesinde barındırmaktadır.

Tablo 143. Merkez İlçe Mahalle ve Belediyeler

Belediye Adı	Belediye Nüfusu	Belediyenin Niteliği	Mahalle Adı
Nevşehir	123.882	İl Merkezi	15 Temmuz
			20 Temmuz
			2000 Evler
			350 Evler
			Bahçelievler
			Bekdik
			Camicedit
			Cevher Dudayev
			Emek
			Esentepe
			Fatih Sultan Mehmet
			Güzelyurt
			Hacırüştü
			Herikli
			İbrahimpasha
			Kapucubası
			Karasoku
			Kıratlıoğlu
			M.Akif Ersoy
			Raşitbey
Sümer			
Yeni			
Çat	2.031	Belde	15 Temmuz
			Cumhuriyet
			İstiklal
Göre	2.516	Belde	Afetevleri
			Kasapoğlu
Göreme	2.034	Belde	Aydınlı-Orta
			İsali-Gaferli-Avcılar
Kavak	2.587	Belde	Aşağı
			Yukarı
Kaymaklı	4.315	Belde	Bekirağa
			Camikebir
			Hatipoğlu

Tablo 143. Merkez İlçe Mahalle ve Belediyeler Devamı

Belediye Adı	Belediye Nüfusu	Belediyenin Niteliği	Mahalle Adı
Nar	5.017	Belde	Aşağı
			Baş
			Orta
			Yeni
Sulusaray	2.012	Belde	Cumhuriyet
			Sultan Aladdin
			Yeni
Uçhisar	3.555	Belde	Aşağı
			Tekelli
			Yukarı

Kaynak: TÜİK, ADNKS, 2022.

Merkez ilçe sınırları içerisinde; Alacaşar, Balcın, Basansarnıç, Boğaz, Çardak, Çiftlikköy, Güvercinlik, İcik ve Özyayla köyleri yer almaktadır.

Tablo 144. Merkez İlçe Köyler

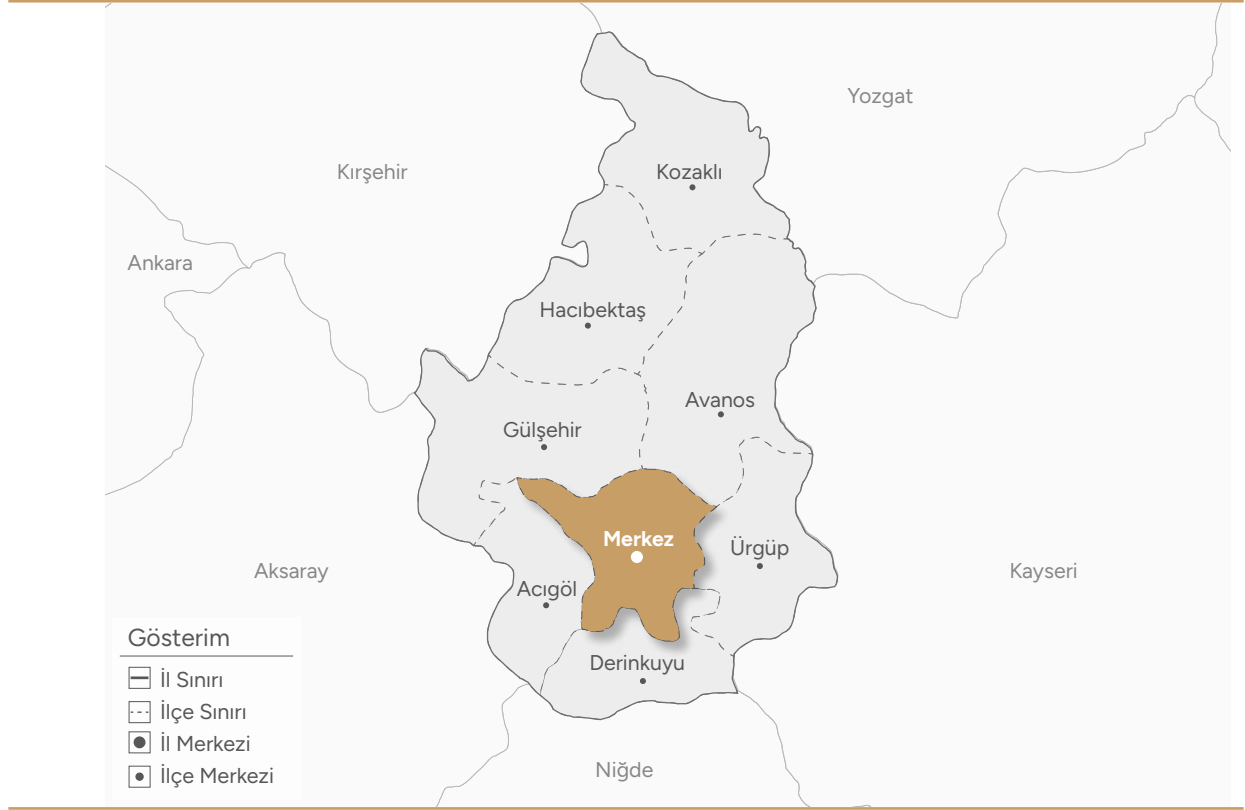
İlçe Adı	Köy Adı	Toplam Nüfus
Merkez	Alacaşar	938
	Balcın	205
	Basansarnıç	259
	Boğaz	1.176
	Çardak	1.877
	Çiftlikköy	390
	Güvercinlik	451
	İcik	1.614
	Özyayla	1.109

Kaynak: TÜİK, ADNKS, 2022.

9.1. Coğrafi Konum

Merkez ilçe, Avanos (18 km), Gülşehir (19 km), Ürgüp (21 km) ve Acıgöl (24 km) ilçelerine nispeten yakın mesafede yer almaktadır. Derinkuyu ilçesine 36 km, Hacıbektaş ilçesine ise 46 km uzaklıkta yer alan ilçeye, 91 km'lik mesafe ile Kozaklı ilçesi en uzak mesafede bulunmaktadır (Karayolları Genel Müdürlüğü, 2023).

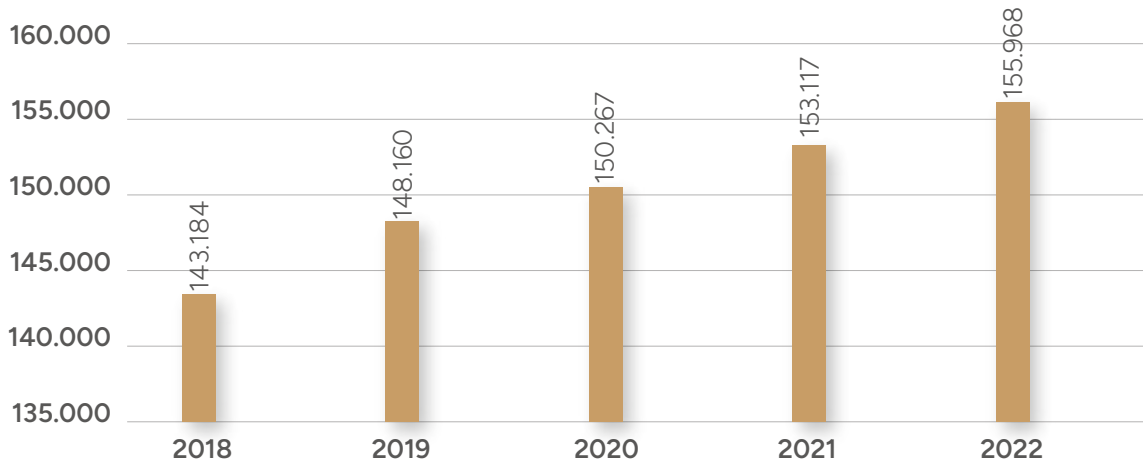
Şekil 26. Merkez İlçe Haritası

9.2. Nüfus Yapısı

Merkez ilçenin son 5 yıllık toplam nüfusu incelendiğinde, nüfusun giderek arttığı görülmektedir. İlçe, 5 yıllık dönemdeki en düşük nüfus miktarına 2018 yılında sahipken, 2022 yılında en yüksek miktardaki nüfusa ulaşmıştır. Nevşehir il genelinde köy nüfusunda azalış ve şehir nüfusunda artış gözlemlendiğinden; köyden kente göçün yıllar içerisinde arttığı sonucuna ulaşılabilmektedir. Benzer biçimde, Nevşehir Merkez ilçenin yıllar içerisindeki nüfus artışında da, diğer ilçelerden merkeze göçün önemli bir payı olduğu düşünülmektedir.

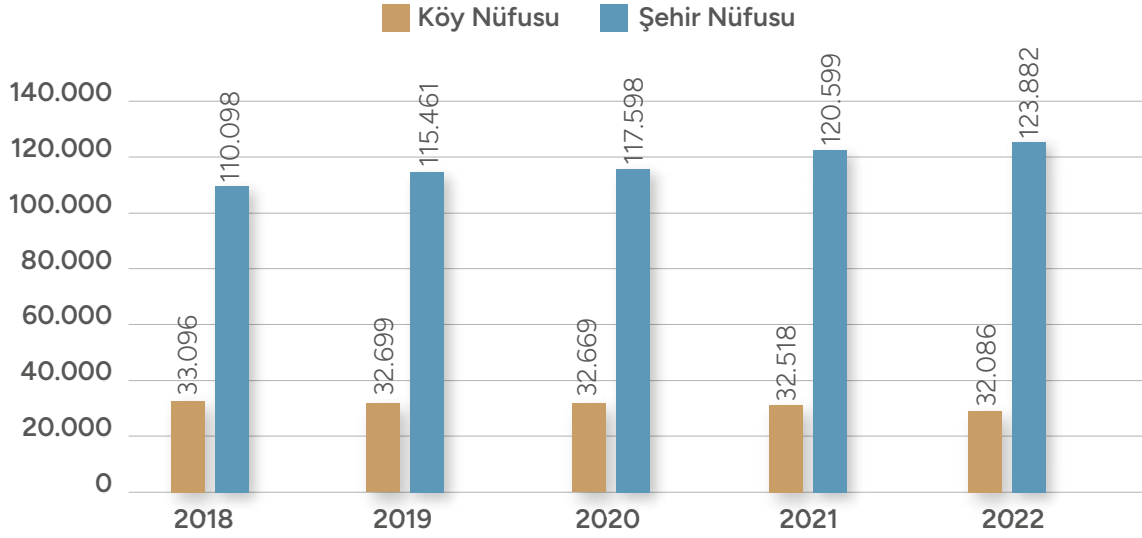
Grafik 30. 2018 – 2022 Yılları Merkez İlçesi Toplam Nüfusu

Kaynak: TÜİK, 2022.

Merkez ilçenin köy ve şehir nüfus dağılımlarına bakıldığında şehir nüfusunun köy nüfusundan büyük ölçüde yüksek çıktığı görülmektedir. Yıldan yıla köy nüfusunda azalış, şehir nüfusunda artış devam etmektedir.

Grafik 31. 2018 – 2022 Yılları Merkez İlçesi Köy-Şehir Nüfus Dağılımı

Kaynak: TÜİK, 2022.

Merkez ilçe nüfusu cinsiyet ve yaş kriterlerine göre Tablo 145'te gösterilmektedir. Yaş kriteri, çocukluk dönemi olarak tanımlanan 0-14 yaş, çalışma çağındaki nüfus olarak tanımlanan 15-64 yaş ve yaşlı nüfus olarak tanımlanan 65+ yaş olmak üzere üç kademeye ayrılarak incelenmiştir. Buna göre, çocukluk çağı kadın nüfusunda 2021 yılına kadar artış yaşanmış; 2022 yılında ise nüfus bir miktar azalmıştır. Erkek nüfusunda ise yıldan yıla artış kaydedilmiştir. Çalışma çağı nüfus, il geneline kıyasla son derece yüksektir. Kadın ve erkek nüfusları ise yıldan yıla artmıştır. Yaşlı kadın ve erkek nüfusları da benzer şekilde yıldan yıla artış kaydetmiştir.

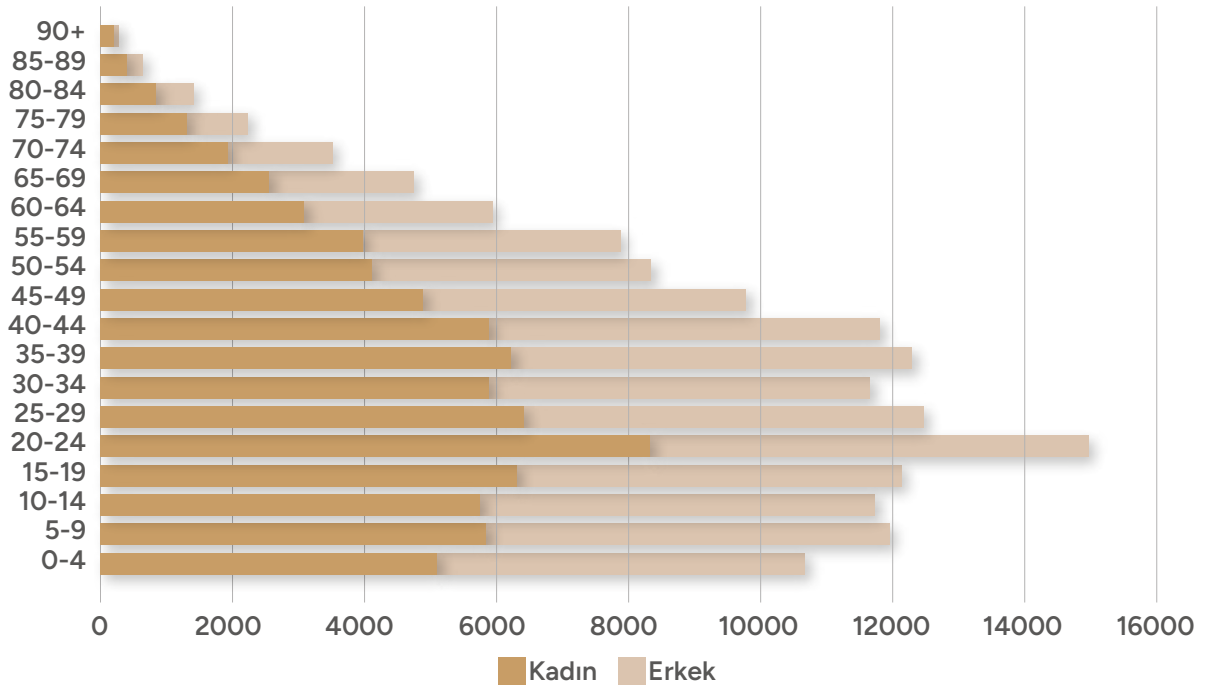
Tablo 145. 2018 – 2022 Yılları Merkez İlçesi Nüfusunun Cinsiyet ve Yaşa Göre Dağılımı

	0-14 Yaş		15-64 Yaş		65+ Yaş	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
2018	16.339	17.136	50.115	48.718	6.024	4.862
2019	16.493	17.439	52.145	50.662	6.312	5.109
2020	16.560	17.605	52.723	51.376	6.667	5.336
2021	16.524	17.641	54.456	52.119	6.842	5.535
2022	16.508	17.684	56.121	52.867	7.069	5.719

Kaynak: TÜİK, 2022

Merkez ilçenin 2022 yılı nüfus grafiği incelendiğinde; 0-14 yaş erkeklerin sayısının kadın sayısından fazla olduğu görülmektedir. 15-64 yaş nüfusta ve 65+ yaş nüfusta ise kadın sayısı erkek sayısından fazladır.

Grafik 32. Merkez Nüfus Grafiği

Kaynak: TÜİK, 2022.

9.3. Eğitim Durumu

Aşağıdaki Tablo 146 ve 147'de Merkez ilçesinin eğitim istatistikleri verilmektedir.

Tablo 146. Merkez İlçesi Eğitim İstatistikleri

Okul/Kurum	Derslik	Öğretmen	Öğrenci
350	3.388	4.302	56.915

Kaynak: Merkez İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 2023

Merkez İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü verileri doğrultusunda, ilçede 350 okul, 3.388 derslik, 4.302 öğretmen ve 56.915 öğrenci bulunduğu tespit edilmiştir. İlgili sayıların Nevşehir il genelinin çok üstünde olması dikkat çekmektedir.

Tablo 147. Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayıları

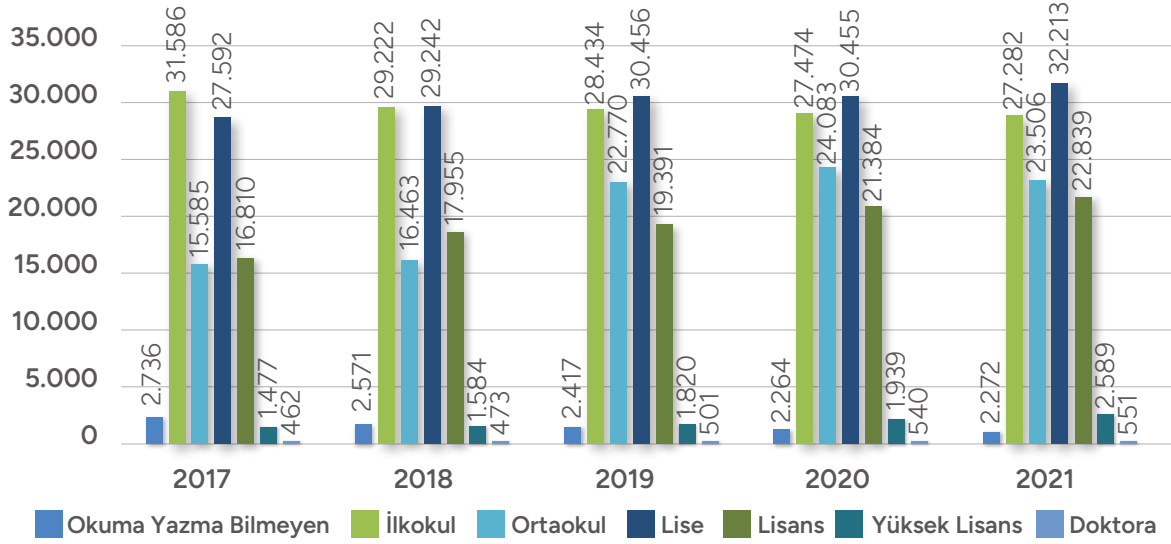
İlkokul + Ortaokul	Genel Ortaöğretim	Mesleki ve Teknik
15	18	13

Kaynak: Merkez İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 2023

Merkez ilçesinde derslik başına düşen öğrenci sayısı ilkokul ve ortaokul için 15, genel ortaöğretim için 18, mesleki ve teknik liseler için ise 13'tür. Bu verilere göre derslik başına düşen öğrenci sayısı bakımından Merkez ilçesi ilkokul ve ortaokul düzeyinde Nevşehir ortalamasına (15) eşdeğer ve Türkiye ortalamasının (24) altında, genel ortaöğretim düzeyinde Nevşehir ortalamasına (18) eşdeğer ve Türkiye ortalamasının (34) altında, mesleki ve teknik eğitim düzeyinde ise Nevşehir ortalamasına (13) eşdeğer ve Türkiye ortalamasının (26) altındadır.

Merkez ilçe nüfusunun eğitim kademelerine göre durumu incelendiğinde, 2017 yılında ilkokul mezunu sayısının fazla olduğu görülmekte, bunu lise mezunları izlemekte ve lisans mezunu sayısı 3. sırada gelmektedir. 2018 yılında, ilkokul ve lise mezunu sayıları birbirine yaklaşmış durumda olup lisans mezunu sayısında da artış meydana gelmiştir. 2019 yılında, lise mezunu sayısının en yüksek olduğu görülmektedir. Sonrasında ilkokul, ortaokul ve lisans mezunları bunu izlemektedir. 2020 ve 2021 yıllarında, lise mezunu sayısı baskın olup bunu sırasıyla ilkokul, ortaokul ve lisans mezunları izlemektedir. İlçede okuma yazma bilmeyen nüfus sayısı yıllar içinde azalmıştır. İlkokul mezunu sayıları yıllar içinde azalmış; ortaokul, lise ve lisans mezunu sayıları ise yıllar içinde artış göstermiştir. İlçede, il geneline kıyasla fazla sayıda yüksek lisans mezunu olup yıldan yıla bu sayıda artış meydana gelmiştir. Doktora mezunu kişi sayısı ise düşük seviyededir.

Grafik 33. Merkez İlçesi Nüfusunun Eğitim Kademelerine Göre Durumu

Kaynak: TÜİK, 2021.

9.4. Ekonomik Yapı

Nevşehir il merkezinde faaliyet gösteren firmalar genel olarak gıda ürünleri, tarım aletleri, otomotiv yan sanayi parçaları, içecek, bims ve kimyevi maddeler imalatı alanlarında üretim yapmaktadır. Merkez ilçede, büyük miktarlarda üretim yapan ve istihdam sağlayan bims üreticileri mevcuttur. İSO ilk 500'de yer alan bir firması bulunmakta olup bu firma metal sektöründe faaliyet göstermektedir. İlçe içerisinde OSB bulunması, ekonomik yapının gelişimine katkı sunmaktadır. İlçede yer alan pek çok dükkân, 2 adet AVM ve restoranlar istihdama katkı sağlamaktadır. İlçe, tarımsal üretim açısından ise çavdar, çerezlik kabak ve çilek üretiminde ilde 1. sıradadır.

Şekil 27. Merkez İlçesi Ekonomik Yapı Genel Bakış

Merkez ilçesinde üretilen tahıllar ve diğer bitkisel ürünler incelendiğinde, 2022 yılında en fazla miktarda üretimin patates olduğu görülmekte; bunu sırasıyla mısır, arpa, yonca, buğday ve fasulye izlemektedir. Patatesin son 5 yıllık süreçteki üretim miktarları incelendiğinde, 2019 yılında artış yaşandığı, 2020 ve 2021 yıllarında azalma kaydedildiği ve 2022 yılında yeniden artışa geçildiği görülmektedir. Mısır üretiminde dalgalanmalar meydana gelmekle beraber mevcut durumda üretim miktarında düşüş söz konusudur. Arpa üretim miktarları incelendiğinde, 2020 yılında yaşanan düşüşü 2021 yılında çok daha büyük bir düşüşün takip ettiği; 2022 yılında ise yeniden artış meydana geldiği görülmektedir. Yonca üretimi ise 2019 yılındaki yükselişin ardından sabit seyretmiştir. İlçede çayır otu ise 2022 yılında üretilmeye başlanmıştır.

Tablo 148. Merkez İlçesinde Üretilen Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler Üretim Miktarı (ton)

Ürün Adı	2018	2019	2020	2021	2022
Patates	36.830	46.125	40.114	37.286	37.621
Mısır	16.500	16.830	17.101	15.799	15.563
Arpa	13.474	14.359	12.706	7.627	15.311
Yonca	13.750	14.000	14.000	14.000	14.000
Buğday	15.881	14.457	14.604	8.055	12.149
Fasulye (Kuru)	5.627	6.228	8.720	8.610	8.302
Çavdar	7.747	9.458	8.325	4.232	7.235
Yulaf	1.385	1.302	3.204	2.816	2.766
Şeker Pancarı	0	0	0	0	910
Fiğ	525	605	630	567	687
Triticale	403	447	400	264	526

Tablo 148. Merkez İlçesinde Üretilen Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler Üretim Miktarı (ton) Devamı

Ürün Adı	2018	2019	2020	2021	2022
Nohut	317	234	346	177	280
Bezelye	294	264	107	100	131
Sorgum	147	144	122	113	113
Hayvan Pancarı	100	90	75	70	75
Ayçiçeği Tohumu	10	11	13	12	24
Korunga	7	6	5	5	18
Aspir Tohumu	15	15	13	6	9
Mercimek	11	10	10	3	5
Çayır Otu	0	0	0	0	5
Yer Elması	2	3	2	2	2

Kaynak: TÜİK, 2022

Merkez ilçede üretilen sebze miktarları incelendiğinde, 2022 yılında en fazla miktarda üretimin çerezlik kabak olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla domates, sarımsak ve soğan izlemektedir. Çerezlik kabak üretimi son 5 yıllık süreçte incelendiğinde, artış eğiliminde olduğu ve yıllar içerisinde artış meydana geldiği görülmektedir. Domates üretiminde 2020 yılında bir miktar azalış gerçekleşmiş sonrasında yeniden artış meydana gelmiştir. Sarımsak miktarı yıllar içerisinde artmıştır. İlçede mantar üretimi 2022 yılında başlamıştır.

Tablo 149. 2018 – 2022 Yılları Merkez İlçesinde Üretilen Sebze Miktarı (ton)

Ürün Adı	2018	2019	2020	2021	2022
Kabak (Çerezlik)	7.875	8.576	10.766	10.631	11.575
Domates	4.029	4.334	3.692	4.154	4.368
Sarımsak	443	500	568	586	608
Soğan	378	403	396	412	517
Salatalık	126	145	160	168	360
Biber	190	190	164	163	190
Karpuz	120	110	100	96	147
Karnabahar	100	96	90	84	90
Fasulye (Yeşil)	72	73	71	76	77
Marul	51	52	53	56	65
Kavun	30	28	25	22	30
İspanak	30	34	33	29	26
Lahana	17	14	16	18	21
Patlıcan	11	12	11	13	17
Brokoli	14	14	12	11	13
Mantar	0	0	0	0	12

Tablo 149. 2018 – 2022 Yılları Merkez İlçesinde Üretilen Sebze Miktarı (ton) Devamı

Ürün Adı	2018	2019	2020	2021	2022
Turp	6	6	3	3	6
Maydanoz	3	4	4	4	4
Havuç	3	3	2	2	4
Bezelye	3	2	2	2	3
Pırasa	2	3	3	3	3
Bamya	3	2	2	2	2

Kaynak: TÜİK, 2022

Merkez ilçesinde üretilen meyve miktarları incelendiğinde, 2022 yılında en fazla miktarda üretimin üzüm olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla elma, çilek, kayısı ve armut izlemektedir. Üzüm üretimi son 5 yıllık süreçte incelendiğinde, 2021 yılına kadar azalış yaşandığı, 2022 yılında artış meydana geldiği görülmektedir. Elma üretimi 2020 yılında bir miktar düşüş yaşamasına rağmen artış eğilimindedir. İlçede çilek üretimi yıldan yıla artış göstermektedir. Kayısı miktarında büyük bir fark ile en yüksek seviye 2019 yılında kaydedilmiştir. Nektarin, 2022 yılında üretilmeye başlanmıştır.

Tablo 150. 2018 – 2022 Yılları Merkez İlçesinde Üretilen Meyve Miktarı (ton)

Ürün Adı	2018	2019	2020	2021	2022
Üzüm	34.209	32.823	26.311	22.358	28.861
Elma	1.709	1.773	1.578	1.858	2.358
Çilek	480	480	510	600	762
Kayısı	541	1.344	685	696	669
Armut	601	602	612	614	385
Zerdali	473	551	280	285	289
Ayva	113	115	115	117	140
Kiraz	286	290	297	264	136
Ceviz	40	152	128	137	119
Erik	66	140	134	96	99
Vişne	172	179	182	184	81
Şeftali	103	103	80	93	67
Badem	72	192	127	130	67
İğde	42	43	42	42	54
Dut	20	20	10	19	29
Nektarin	0	0	0	0	1

Kaynak: TÜİK, 2022

Merkez ilçesinin toplam tarım alanları son 5 yıllık süreçte incelendiğinde; en küçük tarım alanı 2020 yılında kaydedilmişken en büyük tarım alanının 2019 yılında kaydedildiği görülmektedir.

Tablo 151. 2018 – 2022 Yılları Merkez İlçesi Toplam Tarım Alanları (dekar)

	2018	2019	2020	2021	2022
Tarım Alanı	401.051	402.868	399.681	400.348	400.403

Kaynak: TÜİK, 2022

Merkez ilçesi tarım alanı türlerine göre incelendiğinde, tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin en büyük alanı kapladığı görülmektedir. Bunu sebze alanı, meyveler, içecek ve baharat bitkileri alanı ve nadas alanı sırasıyla izlemektedir.

Tablo 152. 2018 – 2022 Yılları Merkez İlçesi Türlerine Göre Tarım Alanları (dekar)

Tarım Alanı Türleri	2018	2019	2020	2021	2022
Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı	208.324	214.316	205.616	199.396	201.171
Sebze Alanı	107.417	109.732	114.955	120.646	118.440
Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkileri Alanı	68.453	68.453	68.484	68.514	68.607
Nadas Alanı	16.857	10.367	10.626	11.792	12.185

Kaynak: TÜİK, 2022

Merkez ilçenin hayvansal üretim miktarları incelendiğinde, 2022 yılında en fazla miktarda üretimin yapıldığı olduğu; bunu sırasıyla doğal balın, balmumunun ve keçi kılının izlediği görülmektedir. Yapağının son 5 yıllık dönemdeki üretim miktarları incelendiğinde, 2019 ve 2020 yıllarında en yüksek düzeye ulaştığı görülmektedir. Doğal bal üretim miktarları, küçük dalgalanmalar ile belirli bir düzlemde ilerlemektedir.

Tablo 153. 2018– 2022 Yılları Merkez İlçe Hayvansal Üretim Miktarı (ton)

Ürün Adı	2018	2019	2020	2021	2022
Yapağı	21	31	29	23	20
Doğal Bal	15	16	17	17	19
Balmumu, Arı	1	1	1	2	1
Keçi Kılı	1	1	1	1	0,8

Kaynak: TÜİK, 2022

Merkez ilçesinin kovan sayısı ve tipi incelendiğinde, eski tip kovan sayısında artış meydana geldiği görülmektedir. Yeni tip kovan sayısında da benzer şekilde, son 5 yıllık süreçte yıldan yıla artış yaşanmıştır.

Tablo 154. Merkez İlçesi Kovan Sayısı ve Tipi

Kovan Türü	2018	2019	2020	2021	2022
Kovan Sayısı (Eski Tip)	15	15	29	34	35
Kovan Sayısı (Yeni Tip)	3.883	3.965	4.680	4.840	4.965

Kaynak: TÜİK, 2022

Merkez ilçesinde arıcılık faaliyeti yapan işletmeler son 5 yıllık süreçte incelendiğinde, en fazla sayıdaki işletmenin 2022 yılında, en düşük sayıdaki işletmenin ise 2019 yılında kaydedildiği görülmektedir.

Tablo 155. Merkez İlçesi Arıcılık Faaliyeti Yapan İşletme Sayısı

	2018	2019	2020	2021	2022
Arıcılık Yapan İşletme Sayısı	205	195	202	210	213

Kaynak: TÜİK, 2022

Merkez ilçesinin canlı hayvan sayıları incelendiğinde, 2022 yılında en fazla sayıda canlı hayvanın koyun olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla inek, kıl keçisi, koç ve at izlemektedir. Koyun sayısı son 5 yıllık süreçte incelendiğinde, 2019 yılında yaşanan artış sonrası 2022 yılına kadar azalış yaşandığı, 2022 yılında yeniden artış meydana geldiği görülmektedir. İnek sayısında dalgalanmalar söz konusu olmakla birlikte mevcut durumda artış söz konusudur. Kıl keçisi 2019 yılında artmış, 2020 ve 2021 yıllarında azalmış ve 2022 yılında yeniden artışa geçmiştir.

Tablo 156. Merkez İlçesi Canlı Hayvan Sayısı (baş)

Hayvan Türü	2018	2019	2020	2021	2022
Koyun	14.462	22.973	20.842	16.458	15.174
İnek	10.908	16.829	13.682	14.167	14.765
Kıl Keçisi	1.500	1.686	1.500	1.185	1.227
Koç	538	350	363	380	326
At	128	188	182	273	271
Boğa	111	827	582	418	221
Deve	14	18	16	16	19
Eşek	7	20	18	12	12
Öküz	0	21	10	9	5
Manda Yavrusu	0	8	6	6	4

Kaynak: TÜİK, 2022

9.5. Turizm Yapısı

Merkez ilçede 48 T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı işletme belgeli ve 254 belediye işletme belgeli toplam 302 adet konaklama merkezi bulunmakta olup toplam yatak kapasitesi 9.982'dir. Merkez ilçede yer alan turistik değerler aşağıda yer almaktadır.

Göreme Yöresi: Göreme, Hasan Dağı ve Erciyes Dağı arasında kalan arazide yer almaktadır. Kasabada platolar, ovalar, tepeler, dere ve ırmak vadileri, drenaj havzaları, yamaçlı araziler ve yüksek düzlükler gibi pek çok jeolojik oluşumu görmek mümkündür. Bazaltla kaplı aşınmış tüf yatakları arazide en fazla görülen fizyolojik oluşumlardır. Volkanik tüften oluşmuş yapıların gizli mekânlara dönüştürülmesinin avantajı ile tarihi park içerisinde Doğu Roma dönemi mimarisini yansıtan pek çok kilise ve ibadet yeri inşa edilmiştir. Aynı zamanda manastır, şapel, yemekhane, depo ve şarap yapım yerleri gibi pek çok yapı inşa edilmiş ve duvarları resimler ile süslenmiştir (Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, 2018).

Yürüyüş açısından uygun olan vadiler, tüflerin hassasiyetinden meydana gelen aşınma riski ve doğal yapıların bozulması endişesi ile korunmaktadır. Göreme içerisindeki vadi ve yürüyüş yolları; "Güvercinlik Vadisi, Zindanönü Deresi Vadisi, Zemi Vadisi, Kılıçlar Vadisi, Güllüdere Vadisi, Kızılçukur Vadisi, Mısırören Deresi Vadisi, Çalidere Vadisi, Paşabağı Ören Yeri yürüyüş yolu, Devrent Vadisi, Meskendir Vadisi, Bağlıdere (Aşk) Vadisi ve Paşabağı Örenyeri" yürüyüş yoludur. Göreme içerisinde yer alan vadiler Tablo 157'de uzunlukları ile birlikte gösterilmiştir.

Tablo 157. Göreme Vadileri ve Uzunlukları

Göreme İçerisindeki Vadiler	Uzunlukları (Km)
Güvercinlik Vadisi	3,62
Zindanönü Vadisi	2,91
Zemi Vadisi	5,59
Kılıçlar Vadisi	2,35
Güllüdere Vadisi	1,41
Kızılçukur Vadisi	1,86
Mısırören Deresi Vadisi	1,33
Çalidere Vadisi	3,10
Paşabağı Vadisi	3,49
Devrent Vadisi	6,73
Meskendir Vadisi	1,41
Bağlıdere (Aşk) Vadisi	10,18

Kaynak: Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Nevşehir Şube Müdürlüğü, 2018.

Göreme Açık Hava Müzesi: Göreme Kasabası'nın 2 km doğusunda konumlanan açık hava müzesinde, M.S. 4. ve 13. yüzyıllar arasında manastır hayatı yaşandığı bilinmektedir ve Göreme Açık Hava Müzesi, manastır eğitim sisteminin başlatıldığı yer olarak kabul edilmektedir. Takip eden yıllarda, Soğanlı, İhlara ve Açıksaray'da aynı eğitim sisteminin kullanıldığı bilinmektedir. Müze içerisindeki pek çok kaya oyma kilise, şapel, yemekhane ve oturma mekânı bulunmaktadır.

Resim 37. Göreme Açık Hava Müzesi

Kaynak: AHİKA Arşiv

Karanlık Kilise: Yalnızca Narteks kısmındaki küçük pencereden az bir ışık alması sebebiyle karanlık bir yapıya sahip olup adını da bu yapıyından almakta olan kilise, 11. ve 12. yy.lara tarihlenmektedir. Karanlık yapısı, kilise içerisindeki renklerin ve fresklerin korunması ve parlak kalmasını sağlamaktadır (Kültürportali, 2023).

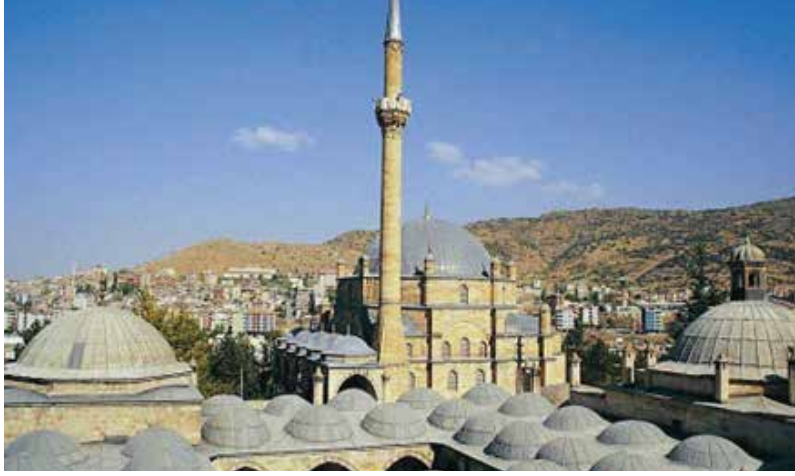
Resim 38. Karanlık Kilise

Kaynak: AHİKA Arşiv

Damat İbrahim Paşa Külliyesi: Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'nın 18'inci yüzyılın ilk yarısında (1726-1727) inşa ettirdiği Külliye; camii, medrese, kervansaray, sıbyan mektebi, imaret, hamam ve iki çeşmeden oluşmaktadır. Kare planlı cami, mihrap önü dikdörtgen şekilde güney duvar çıkıntısına sahip bir mimariye sahiptir (Kültürportali, 2023).

Resim 39. Damat İbrahim Paşa Cami

Kaynak: Kùltürportalı, 2023.

Uçhisar Kalesi: Merkez ilçeye 5 kilometre uzaklıkta bulunan Uçhisar Kalesi, Kapadokya Bölgesi'nin her yerinden görülebilen, bölgenin en yüksek ikinci peri bacası oluşumudur. Kalenin tepesinden Kapadokya manzarası kuş bakışı olarak izlenebilmektedir. Aynı zamanda, Erciyes Dağı ve Hasan Dağı'nın aynı anda görülebileceği tek nokta Uçhisar Kalesi'dir. Kale, Roma Dönemi'nde oyulmuş ve kalenin içerisine çok sayıda oda, ev, sığınak, depo inşa edilmiştir. Hem gözetleme hem savunma kalesi olarak kullanılan yapı Selçuklu ve Beylikler Dönemi'nde de önemini sürdürmüştür. Kale, Selçuklular'ın doğu sınırını ve Kadı Burhanettin Beyliği'nin batı sınırını oluşturduğundan Uçhisar adını almıştır (Kùltür Portalı, 2023).

Resim 40. Uçhisar Kalesi

Kaynak: AHİKA Arşiv

Azize Barbara Şapeli: Göreme Açık hava Müzesi yakınında, Elmalı Kilise'nin yer aldığı kaya bloğunun arka kısmında yer almaktadır. Haç planlı, iki sütunlu, beşik tonozlu ve doğuda iki köşe kubbelidir. Ana apsisi ve iki cephe yan apsisi vardır. Motifler doğrudan taş üzerine kırmızı boya ile çizilmiştir. Kilisenin tarihi 11. yüzyılın ikinci yarısına kadar uzanmaktadır (Kùltür Portalı, 2023).

Resim 41. Azize Barbara Şapeli

Kaynak: AHİKA Arşiv

Kaymaklı Yer Altı Şehri: Nevşehir'e 20 km mesafede bulunan Kaymaklı kasabasında yer alan yer altı şehri, 8 katlı olup ilk katının erken dönemde (arkaik dönem) inşa edildiği düşünülmektedir. Roma ve Bizans dönemlerinde de diğer alanların oyularak genişletilmesi suretiyle yer altı şehri haline dönüştürülmüştür. Bugün 4 katı ziyarete açıktır. Tuf kayalara oyulmuş bu yer altı şehri, bir kitlenin geçici olarak yaşayabilmesi için gerekli barınma şartlarına sahiptir. Kilise içerisinde dar koridorlarla birbirine bağlanan oda ve salonlar, şarap depoları, su mahzenleri, mutfak ve erzak depoları, havalandırma bacaları, su kuyuları, kilise ve dışarıdan gelebilecek herhangi bir tehlikeyi önlemek için kapıyı içten kapatan büyük sürgü taşları mevcuttur (Kültür Portalı, 2023).

Resim 42. Kaymaklı Yeraltı Şehri

Kaynak: AHİKA Arşiv

Nevşehir Kalesi: Nevşehir Kalesi'nin yapısı alanda bulunan bazalt taşlardan oluşmaktadır. Yapılan restorasyon çalışmaları sırasında kaledeki mazgallar, pencereler ve kapı çevreleri Nevşehir sarı taşlarıyla çevrelenmiştir. Kale, sağlam bir sur duvarıyla çevrili olup doğu-batı yönünde konumlanmıştır.

Resim 43. Nevşehir Kalesi

Kaynak: AHİKA Arşiv

Nevşehir Müzesi: Damat İbrahim Paşa Külliyesi'nin bir bölümünü oluşturan Aş Evi ve Sübyan Mektebi, 1966 yılında Kültür Bakanlığı tarafından restore edilerek müze olarak kullanılmak üzere açılmıştır. 1967 yılında ziyarete açılan bu müze, arkeolojik ve etnografik eserlerin sergilendiği iki teşhir salonuna sahiptir. Müze şu an ziyarete kapalı durumdadır.

Resim 44. Nevşehir Müzesi

Kaynak: Nevşehir Müze Müdürlüğü

Yılanlı Kilise / Aziz Onuphrius Kilisesi: Kilise, Göreme beldesinde yer almaktadır. Ana mekân dikdörtgen planlı, beşik tonozlu, güneydeki mezarlı ek oda ise düz çatılıdır. Uzun sol duvarda apsis kazılmış ve kilise yarım kalmıştır. Tonozlu tavanın her iki yanında Kapadokya bölgesinin önemli azizleri tasvir edilmiştir (Kültür Portalı, 2023).

Resim 45. Yılanlı Kilise

Kaynak: AHİKA Arşiv

Meryem Ana Kilisesi: 1849 yılında Nevşehir Cumhuriyet mahallesinde yaşayan Ortodoks mezhebine mensup Hristiyan azınlık tarafından inşa edilmiş olan Meryem Ana Kilisesi, 1924 yılında gerçekleşen mübadele dönemine kadar yörede yaşayan Rum azınlık tarafından ibadet amaçlı kullanılmıştır. 1950 ile 1992 yılları arasında ise Kemal Tahir, Yılmaz Güney gibi birçok ünlü şahsiyetin cezalarının bir kısmını çektikleri kapalı bir cezaevi olarak kullanılmıştır. Bölgedeki en büyük 19. yüzyıl kiliselerinden biri olarak kabul edilmektedir.

Resim 46. Meryem Ana Kilisesi

Kaynak: AHİKA Arşiv

9.6. Sanayi Yapısı

Nevşehir il merkezinde faaliyet gösteren firmalar genel olarak gıda ürünleri, tarım aletleri, otomotiv yan sanayi parçaları, içecek, bims ve kimyevi maddeler imalatı alanlarında üretim yapmaktadır. Aksaray ve Kayseri gibi sanayi sektöründe gelişme kaydetmiş illerin Nevşehir'e komşu olması, ilin sanayi potansiyelinin açığa çıkarılması hususunda lokomotif etkiye sahiptir. İl merkezinde bir adet OSB ve 4 adet KSS bulunmaktadır. İlde, bims üreticisi büyük firmalar bulunmakta olup gıda, temizlik malzemeleri, karoser, mobilya gibi pek çok sektörde faaliyet gösteren işletmeler mevcuttur.

Nevşehir Merkez ilçe, sanayi alanında gelişmiş olup özellikle metal ve makine sanayi sektörlerinde önemli sayıda işletme barındırmaktadır. Göreme ve Uçhisar beldeleri haricinde, Merkez ilçede turizm yoğun olarak yaşanmamakta ve bu sebeple sanayi alanına yoğunlaşmaktadır. Bu kapsamda ilçede cam, alüminyum, metal döküm, konteyner, elektrik enerjisi, gıda ve içecek, hazır beton, karoser, öğütülmüş hububat ve sebze ürünleri, plastik inşaat malzemeleri, tarım ve ormancılık makineleri ve taş işlemeciliği alt sektörlerinde önemli sayıda firma bulunmaktadır. Özellikle taş işlemeciliği, Nevşehir taşı adı verilen ve ilde yoğun olarak çıkarılan yapı malzemesinin varlığı sonucunda gelişme kaydetmiş olan, el işçiliği ve otomasyonu birleştiren, il için önemli bir sektördür.

İlde ön plana çıkan sanayi ihracat kalemlerinin başında ise demir ve çelik sanayi (yüksek fırın, demir cevheri, primerli demirli metal ürünler, külçe-çabak-plaka veya diğer şekillerde demir, çelik veya alaşımı) gelmektedir. Nevşehir’de yer alan bir diğer önemli sektör bims üretimidir. İl genelinde bims sektöründe 32 firma faaliyet göstermektedir. Bu firmalar ham maddeye yakınlık avantajı ile Nevşehir ilinde kümelenmiş durumdadır. Merkez ilçe içerisinde bir adet OSB mevcuttur. 2014 yılında kurulmuş olan OSB’de 53 firma yer almakta ve 1.494 kişi istihdam edilmektedir.

Tablo 158. Merkez İlçe Nevşehir OSB Bilgileri

Kuruluş Yılı	İmar Planı (Ha)	Parsel Sayısı (İmar)	Üretimdeki Parsel Sayısı	İnşaat Parsel Sayısı	Proje Parsel Sayısı	Boş Parsel Sayısı	Firma Sayısı	İstihdam Sayısı	Doluluk Oranı [(Üretim+İnşaat) / Parsel Sayısı]*100]	Doluluk Oranı [(Üretim+İnşaat+Proje) / Parsel Sayısı]*100]
2014	85.79	78	65	7	6	0	53	1.494	93,5	100%

Kaynak: Merkez Organize Sanayi Bölgesi Müdürlüğü, 2022

9.7. Teşvik İstatistikleri

2015-2023 yıllarında Merkez ilçede 198 adet yatırım teşvik belgesi düzenlenmiş olup bunun 104 adeti genel teşvik sistemi desteklemesi, 84 adeti bölgesel teşvik sistemi desteklemesi ve 10 adeti öncelikli teşvik sistemi desteklemesi sınıfındadır. Belgelerin 72 adeti enerji, 59 adeti hizmet, 65 adeti imalat, 1 adeti tarım ve 1 adeti madencilik sektöründedir. Yatırımların sabit tutarı toplam 3.185.188.155 TL’dir. Toplam öngörülen istihdam ise 2.507’dir.

9.8. Ulaşım ve Altyapı

Nevşehir Merkezi Kayseri’ye 80 km, Konya’ya 220 km, Adana’ya 260 km ve Ankara’ya 295 km uzaklıkta yer almaktadır. Aksaray, Kayseri, Kırşehir, Niğde gibi çevre illere yaklaşık bir saat mesafede yer alan Nevşehir Merkez ilçe avantajlı bir konuma sahiptir.

Türkiye’nin ortasında yer alan Nevşehir iline ulaşım kara ve hava yolu ile sağlanmaktadır. Şehir, coğrafyanın genellikle düz olması nedeniyle kolay bir karayolu ulaşımına sahiptir. Ankara-Niğde otoyolu ile beraber Nevşehir’in lojistik önemi biraz daha artmıştır. İl ve ilçe terminallerine Nevşehir’den hareket eden minibüslerin yanı sıra iller arası seyahat eden birçok otobüs firması uğramaktadır. Bu hem il merkezine hem de ilçelere önemli bir konum avantajı sağlamaktadır.

9.9. İlçedeki Sosyal ve Kültürel Hizmet Merkezleri

Merkez ilçede sosyal faaliyetler daha çok belediyeye ait Kültür Sanat Merkezi'nde gerçekleştirilmektedir. Merkezde çeşitli tiyatro ve sinema gösterilerinin yanında Ramazan ayı ve özel günlerde çeşitli etkinlikler yapılmaktadır. Merkez ilçede 21 adet spor merkezi, 2 adet alışveriş merkezi, 2 adet sinema salonu ve Nevşehir Belediyesi'ne ait bir adet kültür merkezi bulunmaktadır. 2023 yılında ilçede, Kapadokya Kültürel Miras Festivali, Kapadokya Bisiklet Festivali, Kapadokya Kültür Yolu Festivali gibi pek çok festival gerçekleştirilmiştir.

9.10. Yöresel Ürünler

Nevşehir Kabak Çekirdeği, Nevşehir Pomzusu, Nevşehir Testi Kebabı, Nevşehir Simidi ilçe merkezinde coğrafi ürünler listesinde yer alan ürünlerdir.

Yöre arazisinin volkanik yapısı sebebiyle tuf özellikli topraklardan oluşmaktadır. Bu tür topraklarda özellikle bağcılık gelişmiştir. Tarihi ve turistik bir değeri de olan üzüm üretimi, şarap yapımı ve sofralık kullanıma elverişli olduğundan bu alandaki tarımsal faaliyetler devam etmektedir. Nevşehir'de üretilen dimrit cinsi siyah üzümlerin kurutulmasıyla elde edilen çekirdekli bir üzüm türü olan Nevşehir kuru üzümü, kendine has oldukça tatlı bir lezzeti olan, içerdiği vitamin ve minerallerle enerji verici, sağlıklı bir yiyecektir. Bölgede yaygın olarak üretilmekte ve tüketilmektedir.

9.11. Ajans Projeleri

Ajans tarafından Merkez ilçede desteklenen projeler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 159. 2010-2021 Yılları Ahiler Kalkınma Ajansı Tarafından Desteklenen Projeler

Yılı	Destek Programı	Yararlanıcı	Proje Adı	Toplam Bütçe (Deflatör) ₺	Ödenen Toplam Tutar (Deflatör) ₺
2010	Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı	Nevşehir İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği	Merkezi Süt Toplama Ve Soğutma Ünitesi	6.499.908	2.683.100
2010	Tarıma Dayalı Sanayi Mali Destek Programı	Nevpa Nevşehir Gıda Ve İhtiyaç Maddeleri Tarım İmalat ve Pazarlama Limited Şirketi	Paketleme Tesisi Kapasite Artırımı	15.182.224	7.001.841
2010	Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı	Kapadokya Turizm Bölgesi Altyapı Hizmet Birliği (KAP-HİB)	Kapadokya'da Kırsal Turizmin Geliştirilmesi İçin Kiosk Uygulaması	7.570.978	6.222.802
2010	Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı	Göreme Belediyesi	Turistik Vadilerde Ziyaretçilere Yol Gösterecek ve Onları Bilgilendirecek Levha Pano ve Tabela Hazırlanması	1.568.308	1.305.098

Tablo 159. 2010-2021 Yılları Ahiler Kalkınma Ajansı Tarafından Desteklenen Projeler Devamı

Yılı	Destek Programı	Yararlanıcı	Proje Adı	Toplam Bütçe (Deflatör) ₺	Ödenen Toplam Tutar (Deflatör) ₺
2010	Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı	Nevşehir Ticaret ve Sanayi Odası	Nevşehir Ticaret Ve Sanayi Odası'nın Tahsis Ettiği Sanayi Sitesinin İçme Ve Kullanma Suyu Projesi	13.996.463	9.318.066
2011	İmalat Sanayiinde Yenilikçiliğin Geliştirilmesi Mali Destek Programı	Kromsan Isı Sanayi Ticaret Ltd. Şti.	Bombe Üretim Tesisi	5.466.916	2.217.290
2012	Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı	Nevşehir Emniyet Müdürlüğü	Kent Yaşamında Güvenlik Alt Yapısının Geliştirilmesi ve Modernizasyonu Projesi	14.131.827	9.624.220
2012	Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı	Merkez Köylere Hizmet Götürme Birliği	Nevşehir Merkez Boğazköy Kanalizasyon Biyolojik Artma Sistemi	8.740.135	4.910.789
2012	Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı	Kapadokya İl Özel İdareleri ve Belediyeler Birliği	Nevşehir Atık Su Arıtma Tesisinde Güneş Pillerinden Elektrik Üretimi Projesi	11.960.295	6.831.135
2012	Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı	Artıklar Tarım Makinaları Petrol İnşaat Mühendislik Gıda İç ve Dış Ticaret Sanayi Limited Şirketi	İthalatı Düşürüp Rekabet Gücü ve Katma Değeri Arttıracak Tarım Makinesi İmalatına Başlanması	19.689.881	7.853.798
2012	Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı	Blokbims Hafif Yapı Elemanları	300kw Güneş Panel Sistemi	17.367.273	8.593.198
2012	Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı	Özseyhan Makine İthalat İhracat Tekstil Gıda Ticaret Limited Şirketi	Cam Elyafından İnşaat Demiri Üreten Makinelerinin İmalatında Kapasite Artırımı İçin Üretim Hattı Modernizasyonu	6.832.389	3.263.615
2012	Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı	Acerler İnşaat Taahhüt Madencilik Mühendislik Nakliyat ve Sarrafiye Ticaret Limited Şirketi	Acerler Yenilikçi Uygulamalarla Kilitli Parke Taşı Üretimi	12.178.757	6.089.378

Tablo 159. 2010-2021 Yılları Ahiler Kalkınma Ajansı Tarafından Desteklenen Projeler Devamı

Yılı	Destek Programı	Yararlanıcı	Proje Adı	Toplam Bütçe (Deflatör) ₺	Ödenen Toplam Tutar (Deflatör) ₺
2012	Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı	As Presmak Metalplastik İmalat İthalat İhracat İnşaat Nakliye Turizm Gıda Otomotiv Sanayi Ticaret Limited Şirketi	İş birliği İle Bölge Ekonomisi Kazanıyor	14.562.033	7.259.044
2012	Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı	OMS Makina İmalat Sanayi Ticaret Limited Şirketi	OMS Üretimi İle Dünyayı Ayağa Kaldıracak	17.570.856	6.081.971
2013	Doğrudan Faaliyet Destek Programı	Nevşehir Valiliği	Kapadokya Doğal Film Platosu Haritasının Oluşturulması	1.061.734	1.061.734
2014	Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı	Metaş Madencilik End. Tic.	210 KWh Güneş Paneli Sistemi	11.394.263	5.622.243
2014	Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı	Nevbitaş Nevşehir Bims Tarım Ticaret Gıda Petrol ve Sanayi A.Ş.	Nevbitaş Modernizasyon İle Üretim Verimliliği	12.700.506	5.326.537
2014	Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı	Gülbims İnşaat Tarım Ürünleri Ticaret ve Sanayi Limited Şirketi	Yenilenebilir ve Sürdürülebilir Enerji İle Gelişim	11.166.017	5.576.972
2014	Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı	Civelek Otomotiv Nakliye Lastik Sanayi Ticaret İthalat ve İhracat Limited Şirketi	Hafif ve Yüksek Yalıtımlı Alternatif Yapı Malzemesi	11.749.991	5.431.454
2015	Sosyal Kalkınma Mali Destek Programı	Nevşehir Devlet Hastanesi	Sağlık Hizmetlerine V.I.P. Ulaşım Projesi	1.108.611	557.974
2016	Kobi Geliştirme Mali Destek Programı	Nev-Beton Sanayi Ticaret Limited Şirketi	Nev-Beton Yeni Yatırımlarla İnşaat ve Maden Sektöründe Rekabet Gücünü Artırıyor	8.948.350	4.394.373
2016	Kobi Geliştirme Mali Destek Programı	Argetem Reklam Elk. Elkt. Gıda İnşaat Taahhüt Turizm Temizlik İthalat İhracat Sanayi Ticaret Limited Şirketi	Argetem İnşaat Profesyonel Üretim Hattı İle Rekabet Gücünü Artırıyor	3.989.750	454.219
2016	Kobi Geliştirme Mali Destek Programı	Ali Türkcü - Türkcü Kimya	Katma Değerli Kimya Ürünleri İle Nevşehir Dünyaya Açılıyor	2.214.889	1.103.518

Tablo 159. 2010-2021 Yılları Ahiler Kalkınma Ajansı Tarafından Desteklenen Projeler Devamı

Yılı	Destek Programı	Yararlanıcı	Proje Adı	Toplam Bütçe (Deflatör) ₺	Ödenen Toplam Tutar (Deflatör) ₺
2017	Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı	Nevşehir İslah Organize Sanayi Bölgesi	Nevşehir İslah Organize Sanayi Bölgesi Kapalı Sistem Atıksu Deşarj Hattı	6.020.232	3.394.393
2017	Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı	Nevşehir Merkez Köylere Hizmet Götürme Birliği	Yenilenebilir Enerji İle Farklı Lokasyonlarda Çevreci Sürdürülebilir Kalkınma	11.687.094	8.198.969
2017	Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Rektörlüğü	Engelli Bireylerin Topluma Entegrasyonu İçin Spor ve Eğitim Faaliyetleri Sunmaya Yönelik Özel Hizmet Merkezinin Oluşturulması	9.771.039	7.198.801
2017	Sosyal Kalkınma Mali Destek Programı	H: Rasim Uzer Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezi (Okulu)	Zekâ Küpü	760.924	541.460
2017	Sosyal Kalkınma Mali Destek Programı	Nevşehir Milli Eğitim Müdürlüğü	Eğitimde Gelecek: Eğitim 4.0	2.922.485	2.130.766
2018	Fizibilite Desteği	Nevşehir Ticaret Borsası	Bitki Sağlığı Teşhis ve Analizi Laboratuvarı Fizibilitesi	1.818.590	1.798.820
2019	İmalat Sanayinde Verimlilik ve Kurumsallaşma	Blokbims Hafif Yapı Elemanları A.Ş.	Üretim Yönetiminde Qcd Üçgeni	7.776.161	3.829.577
2019	İmalat Sanayinde Verimlilik ve Kurumsallaşma	Yeni Kadioğlu Plastik Tarım Otomotiv Petrol Nakliye Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi	Atıktan Sulamaya Süreçlerle Yolculuk	6.835.055	3.288.293
2019	İmalat Sanayinde Verimlilik ve Kurumsallaşma	Bahtiyar Doğan Gıda San. Tic. Ltd. Şti.	Lokum Dünyasında Doğan'ın Lezzeti	6.510.764	2.971.042
2019	İmalat Sanayinde Verimlilik ve Kurumsallaşma	Akyüzler Karasör Malzemesi ve Ekipmanları İmalat Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi	3T (Tasarım-Teknik-Teknoloji) + 1K (Kalite)	4.294.092	2.002.782

Tablo 159. 2010-2021 Yılları Ahiler Kalkınma Ajansı Tarafından Desteklenen Projeler Devamı

Yılı	Destek Programı	Yararlanıcı	Proje Adı	Toplam Bütçe (Deflatör) ₺	Ödenen Toplam Tutar (Deflatör) ₺
2019	İmalat Sanayinde Verimlilik ve Kurumsallaşma	Yiğitsan Tarım Makinaları İnşaat Taahhüt Turizm Mobilya Nakliyat San. ve Tic. Ltd. Şti.	Teknolojiden Tarıma Bir Adım Daha	11.911.212	5.831.252
2019	Sosyal Kalkınma Mali Destek Programı	Nevşehir Mesleki Teknik Anadolu Lisesi	Gençler Geleceği Tasarlıyor	2.057.152	1.786.380
2019	Sosyal Kalkınma Mali Destek Programı	Nevşehir Belediye Başkanlığı	Nevşehir Belediyesi Uluslararası Gençlik Akademisi	9.070.854	2.114.880
2019	Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programı (SOGEP)	Nevşehir Belediye Başkanlığı	Nevşehir'de İstihdamda Sosyal Sorumluluk Adımı (Nissa)	27.092.181	19.189.832
2019	Fizibilite Desteği	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Rektörlüğü	Kapadokya Bölgesi Destinasyon Gelir Yönetim Sistemi	488.922	389.292
2020	Turizm Altyapısının Güçlendirilmesi Mali Destek Programı	Nevşehir Belediye Başkanlığı	Kayaşehir Dijital Deneyim Merkezi	13.395.608	10.042.100
2020	Turizm Altyapısının Güçlendirilmesi Mali Destek Programı	Nar Belediye Başkanlığı	Yöresel Ürünlerle Turizm Çeşitliliği ve Gelirlerinin Artırılması	11.511.414	8.619.279
2023	Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programı (SOGEP)	Nevşehir İli Süt Üreticileri Birliği	Nevşehir Süt Üreticileriyle Birlikte Kalkınıyor	3.737.126	2.589.913
Toplam			42 Proje	375.313.275	204.702.219

Kaynak: AHİKA Arşiv

Buna göre, Merkez ilçesinde Ahiler Kalkınma Ajansı tarafından desteklenen toplam 42 proje bulunmaktadır.

9.12. İlçenin Güçlü Yönleri ve Potansiyel Yatırım Fırsatları

Merkez ilçe, sınırları içerisinde Göreme ve Uçhisar gibi Kapadokya'yı içerisine alan turistik yapıları barındırdığından turizm açısından gelişmiştir. Bununla birlikte, Kapadokya içerisinde yer almayan diğer kısımlar için alternatif turizm önerileri geliştirilerek turizmden daha fazla pay almak mümkün olabilecektir. İlçe merkezi için gastronomi turizminin geliştirilmesi önerilmektedir. İlçe merkezinin, Kapadokya gastronomi ürünlerinin ve pişirme yöntemlerinin tanıtılacağı bir ana merkez olarak konumlandırılacağı düşünülmektedir. Özellikle, 2023 yılında UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı Türkiye Ulusal Listesi'ne gastronomi teması ile dâhil edilmiş olan il, özellikle il merkezinde gastronomiye yönelik faaliyetler sürdürerek turistik çeşitlendirme sağlayabilecektir.

Kaymaklı Yer Altı Şehri'ni içerisinde barındıran Kaymaklı beldesi, yer altı şehrinin çevresine yapılacak yatırımlar ile gelişme kaydedebilecektir. Son yıllarda Nevşehir Kalesi civarında yapılan Kayaşehir çalışmalarıyla birlikte turizme yönelik bazı alanların ve yeni yapıların il merkezine kazandırılmış olması da avantaj olarak değerlendirilmektedir. Turizme yeni kazandırılan yapıların çevresine yapılacak yatırımlar değerlendirilebilecektir.

İlçe merkezi, altyapı ve ulaşım bakımından gelişmiş durumda olup Nevşehir ilinin orta noktasında yer almaktadır. Ulaşım kolaylığı noktasında avantajlı durumda olan Merkez ilçe, yaşam alanı bakımından da sosyal ve kültürel olanakları ile diğer ilçelerden ayrılmaktadır. 2 adet alışveriş merkezinin bulunduğu il merkezi, ilde ikamet eden bireyler tarafından daha cazip algılanmaktadır.

İl merkezinde turizm dışında gıda ürünleri, içecek, metalik olmayan diğer mineral ürünler, makine ve teçhizat, otomotiv yan sanayisi, kimyevi maddeler ve bims blok imalatına yönelik sektörler yer almaktadır. Türkiye pomza rezervinin en büyük kısmını sınırlarında barındıran il, bims üretiminde gelişmiştir. Bims, önemli bir yapı malzemesi olup inşaat sektöründe kullanılmaktadır. Ham maddeye yakınlık avantajının kullanılması ile büyük miktarlarda ve daha kısa sürede üretim yapılabilmesi bims sektörünün gelişiminin en önemli sebeplerinden biridir. Bununla birlikte, Ankara, Kayseri, Konya gibi büyük şehirlere yakın olmasından ötürü pazara yakınlık ve lojistik avantajı bulunması da bu gelişimin sebeplerinden biridir.

İl sanayinde özellikle karoser, karoser ekipmanları ve tarım makineleri konusunda önemli bazı firmalar faaliyet göstermektedir. Demir çelik alanında ihracatı yapılan ürünler üretildiği ve firmaların kurumsallaşma noktasında isteklerinin arttığı gözlemlenmektedir. Bu durum, Merkez ilçenin sanayi alanında gelişme kaydettiğini göstermekte ve sanayi yatırımları için potansiyel oluşturmaktadır. Bununla birlikte, ilçede bir adet OSB bulunması sanayi alanında gelişime katkı sağlamaktadır. Son dönemde OSB'ye bağlanan fiber internet altyapısı ile işletmelerin internete ulaşımı kesintisiz olarak sağlanmış ve işletmeler günlük faaliyetlerini aksatmadan sürdürebilmeye başlamıştır.

Sıcak hava balonculuğu Kapadokya turizmini zenginleştiren ve marka değerine önemli ölçüde katkı sunan bir faaliyet haline gelmiştir. Sıcak hava balonculuğu, özel hava şartları gerektirmesi, iyi kurgulanmış bir organizasyona ihtiyaç duyulması ve uçuşun gerçekleştiği bölgenin seyirlik kıymetinin olması gibi kriterler gerektirdiğinden yalnızca belli başlı bölgelerde yapılabilmektedir. Nevşehir'de ilk olarak 1990'lı yıllarda başlayan sıcak hava balonculuğu, özellikle Göreme ve Çavuşin (Avanos) civarında gerçekleştirilmekte ve dünyada da benzerine nadir rastlanabildiğinden değerli bir turistik ürün olarak kabul edilmektedir.

9.13. İlçenin Zayıf Yönleri ve Sorunları

Merkez ilçe sınırları içerisinde yer alan Göreme ve Uçhisar beldeleri turistik açıdan önemli olsa da il merkezi turizmden yeterince pay alamamaktadır. Bunun sağlanabilmesi için, turistik açıdan öne geçmiş ve alt ve üst yapı konusunda gelişmiş olan Ürgüp, Avanos, Ortahisar gibi ilçe ve beldelerde yer alan aktörlerle iş birliğinin ve ortak tanıtım, organizasyon gibi etkinlikler yürütme becerisinin geliştirilmesi değerlendirilebilecektir.

İlçede önemli miktarlarda tarımsal ürün üretilmesine rağmen bunların işlenmesi ve katma değerinin artırılmasına yönelik sanayi yapısı gelişmemiştir. Ham ürün olarak alınan tarımsal ürünler çoğunlukla işlenmemiş şekilde satışa sunulmakta, bu durum katma değer düşüklüğü sebebiyle karlılığı olumsuz etkilemektedir. Ham maddeye yakınlık avantajı oluşturacak ürünlerin seçilmesi ve ilin coğrafi konumunun pazara ve tedarikçilere yakınlık kapsamında değerlendirildiği bir iş modeli geliştirilerek ürünlerin işlenmesi sağlanabilecektir.

Sanayi işletmeleri ile yapılan görüşmeler sonucunda ortaya çıkan önemli sorunların iş birliği, Ar-Ge ve nitelikli personel eksikliği olduğu saptanmıştır. Bu sorunların yanında mevcut üretilen ürünlerin katma değerinin düşük olması da zaman zaman sorun teşkil edebilmektedir. Bu sorunların bertaraf edilebilmesi için ilk olarak nitelikli istihdamın artırılmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilmesi önerilmektedir. Sonrasında, sanayi işletmeleri ile diğer sektör temsilcileri arasında iş birliği kurulması, proje geliştirilmesi ve Ar-Ge çalışmalarına öncelik verilmesi önerilmektedir.

Nevşehir'deki sanayi firmalarının çoğunun inovasyona yeterli önemi göstermedikleri ve üretim hatlarında ve süreçte iyileştirmeye olumlu yaklaşmadıkları gözlemlenmiştir. Danışmanlık faaliyetleri ile süreç iyileştirmeleri yapılabilecek; yönetim, üretim ve pazarlama alanlarında doğru hamlelerin verimlilik esaslı kurgulanması sağlanabilecek ve firmalarda kurumsal yapının oluşturulması için zemin hazırlanabilecektir.

OSB içerisinde pek çok işletmenin aile işletmesi statüsünde olması sebebiyle kurumsallaşmaya direnç gösterdiği görülmektedir. İnsan kaynağının devamlılığı, üretim ve süreç verimliliği, yönetsel yapının profesyonelliği gibi pek çok hususu yakından ilgilendiren kurumsallaşma sorunu, işletmelerin faaliyetlerini negatif etkileyebilmektedir. Bununla birlikte, pek çok işletme insan kaynağına erişme ve personel devamlılığı hususlarında problem yaşadığını belirtmektedir.

Göreme, Nevşehir

ÜRGÜP

10. ÜRGÜP İLÇESİ MEVCUT DURUM VE YATIRIM FIRSATLARI

Ürgüp, Türkiye'nin değerli bir turizm destinasyonu olan Kapadokya'nın önemli merkezlerinden biridir. Ürgüp ilçesi Nevşehir merkezinin 20 km doğusunda yer almaktadır.

Ürgüp, her yıl yerli ve yabancı yüzbinlerce turiste ev sahipliği yapmaktadır. Ürgüp, taş, kayadan oyma otel ve konakları ile bölgede tercih edilen merkezlerden biridir. Özellikle 2000'li yılların başında önemli bir televizyon dizisi olan "Asmalı Konak" ile birlikte bu ilgi zirveye çıkmıştır. Günümüzde dizinin çekildiği çeşitli mekânların ve diziyeye ev sahipliği yapan konağın insanlar tarafından ziyaret edildiği görülmektedir.

Ürgüp, turizmin yanında tarım ve hayvancılığın da önemli iktisadi değer taşıdığı bir bölgedir. Özellikle üzüm üretiminde ilde 1. sırada yer alan ilçe, tarımsal-agro-turizm faaliyetleri açısından potansiyel barındırmaktadır.

2022 yılında Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından yapılan SEGE araştırmasına göre Ürgüp ilçesi ikinci kademe gelişmiş ilçeler sıralamasına girmektedir (Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü, 2019). Ürgüp SEGE endeks puanı bakımından Nevşehir'in ilçeleri arasında ikinci sırada yer almaktadır.

Ürgüp ve Ortahisar olmak üzere 2 belediyeye sahip olan ilçe; 15 Temmuz, Aksalur Ağcaşar, Aksalur Salur, Bahçelievler, Cumhuriyet, Duayeri, Evka, Fatih, Kavaklıönü, Temenni, Bahçelievler, Esentepe, Eski ve Yeni mahallelerini bünyesinde barındırmaktadır.

Tablo 160. Ürgüp İlçesi Mahalle ve Belediyeler

Belediye Adı	Belediye Nüfusu	Belediyenin Niteliği	Mahalle Adı
Ürgüp	24.647	İlçe Merkezi	15 Temmuz
			Aksalur Ağcaşar
			Aksalur Salur
			Bahçelievler
			Cumhuriyet
			Duayeri
			Evka
			Fatih
			Kavaklıönü
			Temenni
Ortahisar	3.086	Belde	Bahçelievler
			Esentepe
			Eski
			Yeni

Ürgüp ilçesi sınırları içerisinde; Akçaören, Akköy, Ayvalı, Bahçeli, Başdere, Boyalı, Cemil, Çökek, Demirtaş, İbrahimpaşa, İltaş, Karacaören, Karain, Karakaya, Karlık, Mazı, Mustafapaşa, Sarıhıdır, Sofular, Şahinefendi, Taşkınpaşa, Ulaşlı ve Yeşilöz köyleri yer almaktadır.

Tablo 161. Ürgüp İlçesi Köyler

İlçe Adı	Köy Adı	Toplam Nüfus
Ürgüp	Akçaören	250
	Akköy	130
	Ayvalı	521
	Bahçeli	385
	Başdere	927
	Boyalı	75
	Cemil	187
	Çökek	253
	Demirtaş	73
	İbrahimpaşa	538
	İltaş	57
	Karacaören	124
	Karain	147
	Karakaya	285
	Karlık	176
	Mazı	1.133
	Mustafapaşa	1.295
	Şahinefendi	456
	Sarıhıdır	399
	Sofular	406
Taşkınpaşa	345	
Ulaşlı	544	
Yeşilöz	256	

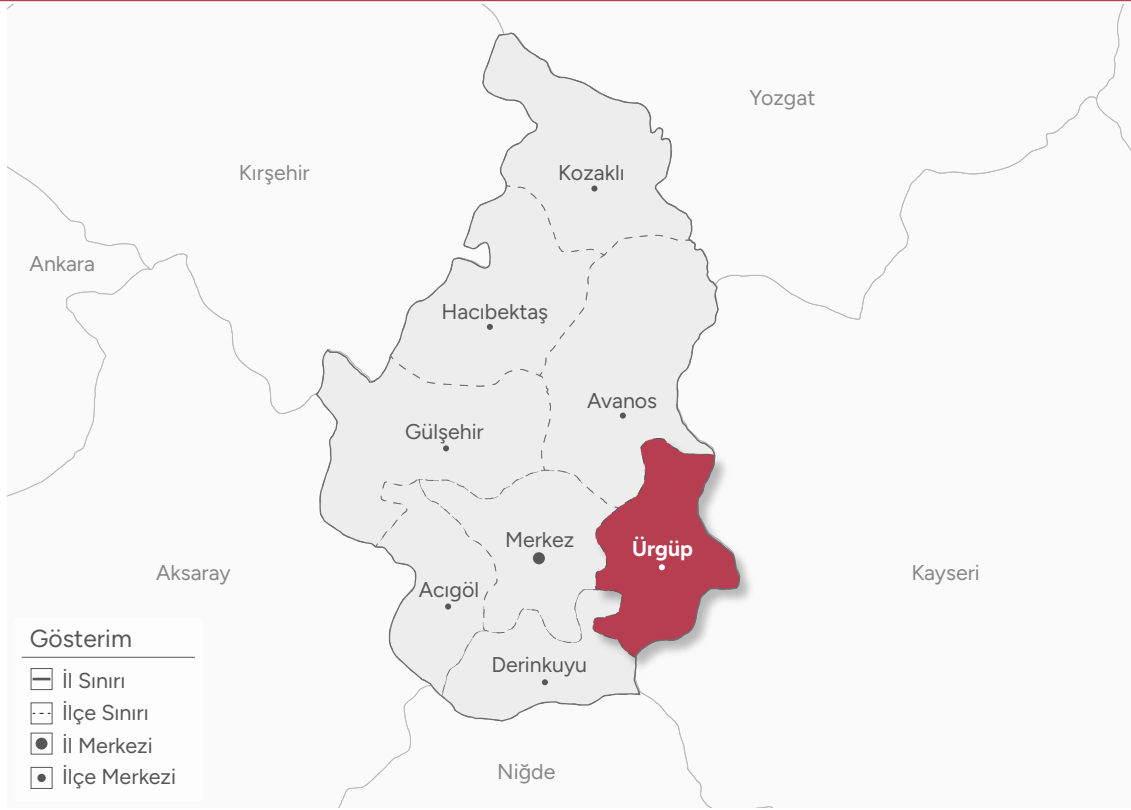
Kaynak: TÜİK, ADNKS, 2022.

Ürgüp, Bizans Döneminde Osiana (Assiana), Hagios Prokopios, Selçuklular Dönemi'nde Başhisar, Osmanlılar zamanında Burgut kalesi, Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren de Ürgüp adıyla anılmaya başlanmıştır. Özellikle 16. yüzyıldan sonra Kapadokya bölgesinin en önemli merkezlerinden biri haline gelen Ürgüp, farklı etnik ve dini unsurlara hayat veren, uluslararası alanda bilinen bir merkez olmuştur. Özellikle Ortodoks mezhebinin önemli tarihi kimliklerine ev sahipliği yapmış ilçe, Hristiyanlar açısından oldukça önemli kabul edilmektedir. İlçe, Türklerin Anadolu'ya girişi ile birlikte İslam ve Türk tarihini de içine katan önemli bir kültürel mozaik haline gelmiştir (Dinleyen, 2012: 15–16).

10.1. Coğrafi Konum

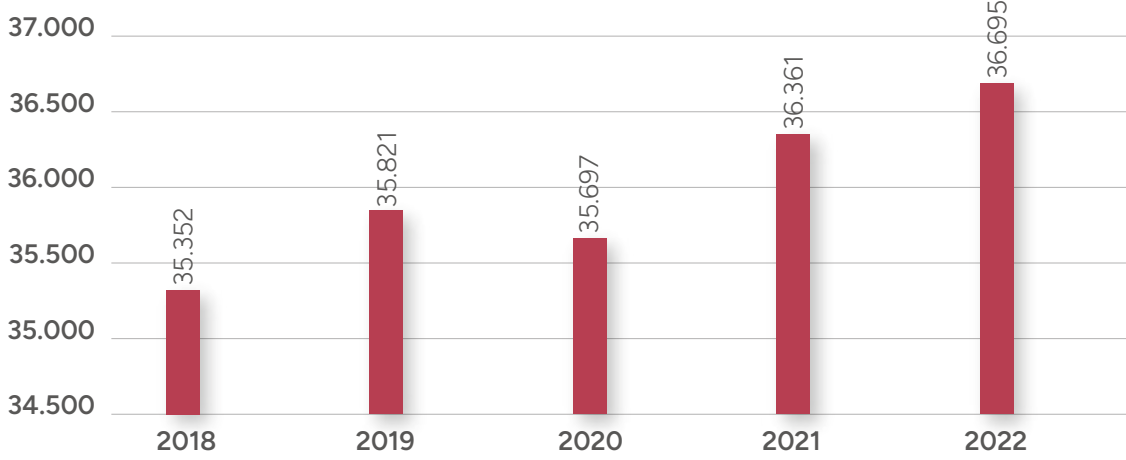
İlçe merkezi, Nevşehir-Kayseri karayolu üzerinde Nevşehir'e 18 km uzaklıkta bulunmaktadır. Belediye teşkilatı 1986 yılında kurulmuş olan ilçede 10 mahalle muhtarlığı mevcuttur. İlçeye bağlı 1 kasaba ve 23 köy bulunmaktadır. İlçede merkez, kasaba ve köylerle birlikte toplam 37 muhtarlık yer almaktadır. 574 km² yüzölçümüne sahip olan ilçede, merkez ve köyler engebeli bir arazi üzerine kurulmuştur. İlçenin doğusunda Kayseri-İncesu ilçesi, batısında Nevşehir il merkezi, kuzeyinde Avanos ve güneyinde Derinkuyu ilçeleri bulunmaktadır. Engebeli olan arazi aynı zamanda rakım itibarıyla 1.600 metreye kadar çıkmaktadır. Bu bakımdan ilçenin iklimi klasik karasal iklimdir. Bu nedenle yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve yağışlıdır.

Şekil 28. Ürgüp İlçe Haritası

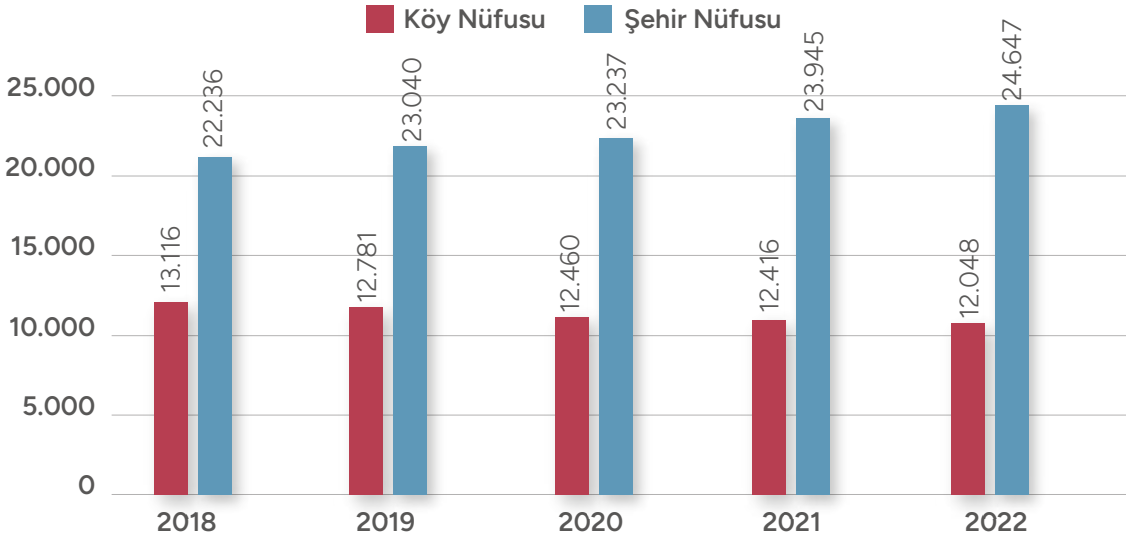
10.2. Nüfus Yapısı

Ürgüp ilçe nüfusunun son 5 yıllık seyri incelendiğinde, dalgalanmalar meydana geldiği görülmektedir. İlçe nüfusunda 2019 yılında artış yaşanmış; 2020 yılında nüfus bir miktar azalmış ve sonraki yıllarda artarak devam etmiştir. İlçe, son 5 yıllık dönem içerisindeki en düşük nüfus miktarına 2018 yılında ulaşırken, en yüksek nüfus miktarı 2022 yılında kaydedilmiştir.

Grafik 34. 2018 – 2022 Yılları Ürgüp İlçesi Toplam Nüfusu

Kaynak: TÜİK, 2022.

İlçenin köy ve şehir nüfus dağılımları incelendiğinde, şehir nüfusunun köy nüfusundan fazla olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, köy nüfusunda yıldan yıla azalış; şehir nüfusunda yıldan yıla artış devam etmiştir.

Grafik 35. 2018 – 2022 Yılları Ürgüp İlçesi Köy-Şehir Nüfus Dağılımı

Kaynak: TÜİK, 2022.

Ürgüp ilçe nüfusu cinsiyet ve yaş kriterlerine göre Tablo 162’de gösterilmektedir. Yaş kriteri, çocukluk dönemi olarak tanımlanan 0-14 yaş, çalışma çağındaki nüfus olarak tanımlanan 15-64 yaş ve yaşlı nüfus olarak tanımlanan 65+ yaş olmak üzere üç kademeye ayrılarak incelenmiştir. Buna göre, çocukluk çağı kadın nüfusunda 2019 yılında artış, 2020 ve 2021 yıllarında azalış ve 2022 yılında yeniden artış kaydedilmiştir. Erkek nüfusu da benzer şekilde dalgalanmalı olarak seyretmiş; 2019 yılında artış, 2020 yılında azalış, 2021 yılında artış ve 2022 yılında yeniden azalış kaydedilmiştir. Çalışma çağı kadın nüfusunun 2019 yılında arttığı, 2020 yılında azaldığı, sonraki yıllarda arttığı gözlemlenmektedir. Erkek nüfusunun ise, yıldan yıla arttığı görülmektedir. Yaşlı kadın ve erkek nüfusları da yıldan yıla artış göstermiştir.

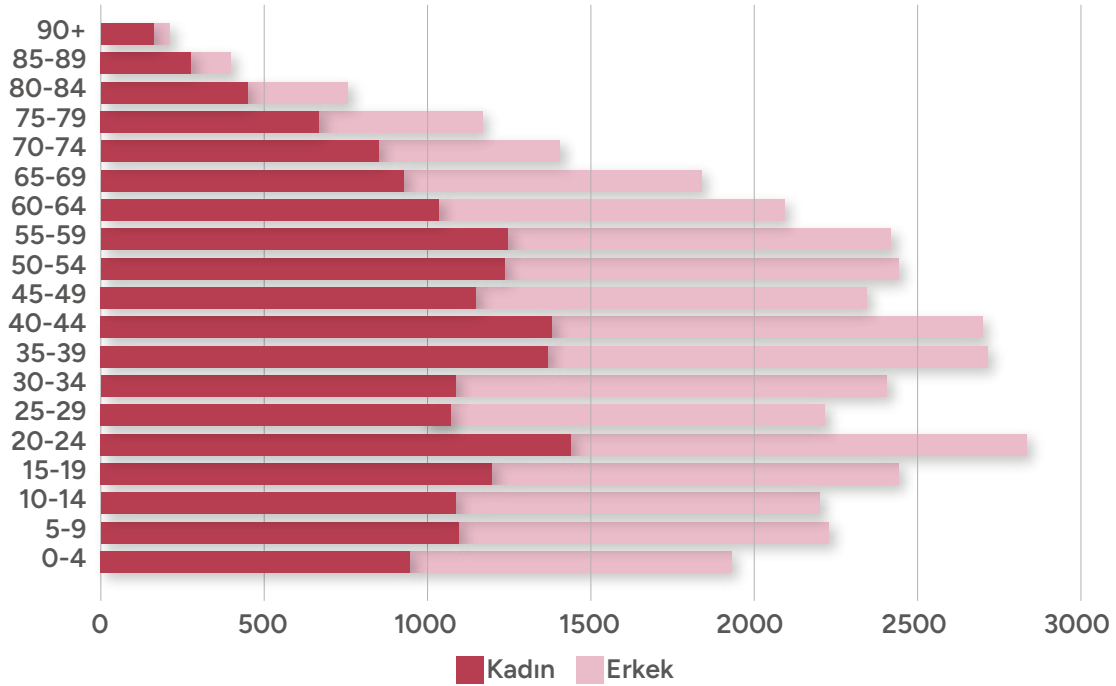
Tablo 162. 2018 – 2022 Yılları Ürgüp İlçesi Nüfusunun Cinsiyet ve Yaşa Göre Dağılımı

	0-14 Yaş		15-64 Yaş		65+ Yaş	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
2018	3.074	3.297	12.051	11.628	3.049	2.253
2019	3.085	3.314	12.148	11.812	3.093	2.369
2020	3.053	3.248	11.966	11.864	3.173	2.393
2021	3.042	3.299	12.277	12.146	3.195	2.402
2022	2.953	3.242	12.466	12.318	3.237	2.479

Kaynak: TÜİK, 2022

Ürgüp ilçesinin 2022 yılı toplam nüfus grafiği incelendiğinde; 0-14 yaş arası erkek nüfusunun kadın nüfusundan fazla olduğu görülmektedir. 15-64 yaş arası ve 65+ yaş arası kadın nüfusu da erkek nüfusun üzerinde seyretmektedir. Bu durum, her yaş grubu için kadın sayısının erkek sayısından fazla olduğunu göstermektedir.

Grafik 36. Ürgüp Nüfus Grafiği

Kaynak: TÜİK, 2022.

10.3. Eğitim Durumu

Aşağıdaki Tablo 163 ve 164'te Ürgüp ilçesinin eğitim istatistikleri gösterilmektedir.

Tablo 163. Ürgüp İlçesi Eğitim İstatistikleri

Okul/Kurum	Derslik	Öğretmen	Öğrenci
39	311	400	5.219

Kaynak: Ürgüp İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 2023

Ürgüp İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü verileri doğrultusunda, ilçede 39 okul, 311 derslik, 400 öğretmen ve 5.219 öğrenci bulunduğu tespit edilmiştir.

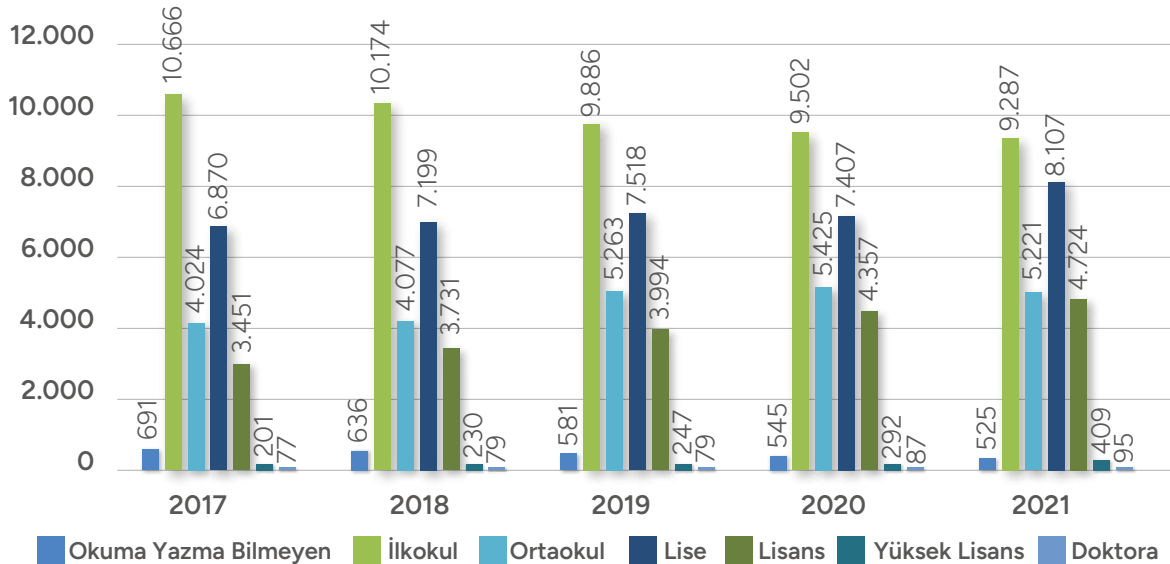
Tablo 164. Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayıları

İlkokul + Ortaokul	Genel Ortaöğretim	Mesleki ve Teknik
30	3	3

Kaynak: Ürgüp İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 2023

Ürgüp ilçesinde derslik başına düşen öğrenci sayısı ilkökul ve ortaokul için 30, genel ortaöğretim için 3, mesleki ve teknik liseler için ise 3'tür. Bu verilere göre derslik başına düşen öğrenci sayısı bakımından Merkez ilçesi ilkökul ve ortaokul düzeyinde Nevşehir ortalamasının (15) ve Türkiye ortalamasının (24) üzerinde, genel ortaöğretim düzeyinde Nevşehir ortalamasının (18) ve Türkiye ortalamasının (34) altında, mesleki ve teknik eğitim düzeyinde ise Nevşehir ortalamasının (13) ve Türkiye ortalamasının (26) altındadır.

Ürgüp ilçe nüfusunun eğitim kademelerine göre durumu incelendiğinde, ilçede ilkökul mezunu nüfusun baskın olduğu görülmektedir. Okuma yazma bilmeyen nüfus sayısı yıldan yıla azalmıştır. Benzer şekilde, ilkökul mezunu sayısında da yıldan yıla azalma kaydedilmiştir. Ortaokul mezunu sayısında 2020 yılına kadar artış meydana gelmiş, 2021 yılında nispi düşük miktarda azalma kaydedilmiştir. Lise mezunu sayısı genel olarak artış eğiliminde olmakla birlikte, 2020 yılında bir miktar azalma kaydedilmiştir. Lisans mezunu sayısı ise yıldan yıla artmaktadır. İlçede yüksek lisans mezunu az miktarda kişi bulunmakta olup yüksek lisans mezunu sayıları yıldan yıla artmaktadır. Doktora mezunu kişi sayısı ise son derece düşüktür.

Grafik 37. Ürgüp İlçesi Nüfusunun Eğitim Kademelerine Göre Durumu

Kaynak: TÜİK, 2021.

10.4. Ekonomik Yapı

Ürgüp ilçesi tarım ve turizm sektörlerinde öne çıkmaktadır. Kapadokya içerisinde bulunan ve peri bacalarının görüldüğü ilçe, bünyesindeki konaklama merkezleri ve restoranlar ile hem istihdam sağlamakta hem de turizm yapısını geliştirmektedir. Aynı bir Ticaret ve Sanayi Odası (TSO)'na sahip olması ise sanayi yapısını geliştirmektedir. İlçe; üzüm, elma, kayısı, zerdali, armut, erik, ayva ve kiraz üretiminde ilde 1. sıradadır.

Şekil 29. Ürgüp İlçesi Ekonomik Yapı Genel Bakış

Ürgüp ilçesinde üretilen tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin üretim miktarları incelendiğinde, 2022 yılında en fazla üretimin patates olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla yonca, buğday, arpa, mısır ve şeker pancarı izlemektedir. Patatesin son 5 yıllık süreçteki üretim miktarları incelendiğinde, 2019 yılında nispeten yüksek miktarda bir azalma meydana geldiği, 2020 yılında bir miktar artışla devam ettiği görülmektedir. 2021 yılında yeniden azalan üretim, 2022 yılında artış kaydetmiştir. Yonca üretiminde 2021 yılına kadar artış, 2022 yılında bir miktar azalış gözlemlenmektedir. Arpa üretimi ise dalgalanmalı olarak seyretmekle birlikte mevcut durumda artış göstermiştir. İlçede yem salgamı, lavanta ve bezelye üretimine 2022 yılında başlanmıştır.

Tablo 165. Ürgüp İlçesinde Üretilen Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler Üretim Miktarı (ton)

Ürün Adı	2018	2019	2020	2021	2022
Patates	62.805	45.140	47.146	43.173	50.161
Yonca	16.805	24.966	24.966	27.000	24.000
Buğday	19.176	12.335	16.149	8.958	13.564
Arpa	4.715	6.345	5.459	6.207	7.932
Mısır	1.700	2.700	2.700	5.000	6.500
Şeker Pancarı	4.141	4.430	5.181	4.623	4.965
Fasulye (Kuru)	462	449	1.332	2.472	4.322

Tablo 165. Ürgüp İlçesinde Üretilen Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler Üretim Miktarı (ton) Devamı

Ürün Adı	2018	2019	2020	2021	2022
Yulaf	3.436	2.735	2.913	2.400	4.292
Korunga	3.000	2.000	3.000	1.800	1.800
Nohut	1.518	1.416	1.230	1.033	1.532
Çavdar	1.825	1.510	1.652	1.267	1.368
Triticale	149	202	202	784	809
Fiğ	734	295	425	1100	650
Ayçiçeği Tohumu	10	36	36	36	111
Hayvan Pancarı	55	30	30	70	70
Yem Şalgamı	0	0	0	0	35
Lavanta	0	0	0	0	35
Aspir Tohumu	20	2	2	4	18
Bezelye	0	0	0	0	14
Mercimek	7	2	2	1	2

Kaynak: TÜİK, 2022

Ürgüp ilçesinde üretilen sebze miktarları incelendiğinde, 2022 yılında en fazla domates üretildiği görülmektedir. Bunu sırasıyla çerezlik kabak, karpuz ve salatalık izlemektedir. Domatesin son 5 yıllık süreçteki üretim miktarları incelendiğinde, yıllar içerisinde artış meydana geldiği görülmektedir. Çerezlik kabak, karpuz ve salatalık üretim miktarları da benzer şekilde yıllar içerisinde artış göstermiştir.

Tablo 166. 2018 – 2022 Yılları Ürgüp İlçesinde Üretilen Sebze Miktarı (ton)

Ürün Adı	2018	2019	2020	2021	2022
Domates	2.062	2.145	2.178	2.570	4.369
Kabak (Çerezlik)	1.493	1.493	1.918	2.000	2.200
Karpuz	160	208	320	544	544
Salatalık	287	288	288	350	410
Soğan	217	357	317	328	254
Biber	190	152	160	200	208
Kavun	75	105	105	165	165
Patlıcan	115	110	110	130	130
Fasulye (Yeşil)	48	36	36	60	60
Sarımsak	0	0	0	0	50
Mantar	0	0	0	0	45
Karnabahar	13	13	14	16	18
Havuç	8	8	9	9	11
Bamya	0	0	0	0	2

Kaynak: TÜİK, 2022

Ürgüp ilçesinde üretilen meyve miktarları incelendiğinde, 2022 yılında en fazla üretimin üzüm olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla elma, kayısı ve armut izlemektedir. Üzüm üretiminin 2019 yılında düşüş yaşadığı, 2020 yılında bir miktar artış, 2021 yılında yeniden düşüş yaşadığı görülmektedir. 2022 yılında ise bir miktar artış meydana gelmiştir. Elma 2019-2021 yılları arasında artış göstermiş, diğer yıllarda azalmıştır. İlçede maviyemiş üretimi 2022 yılında başlamıştır.

Tablo 167. 2018 – 2022 Yılları Ürgüp İlçesinde Üretilen Meyve Miktarı (ton)

Ürün Adı	2018	2019	2020	2021	2022
Üzüm	40.613	33.884	34.501	30.938	31.907
Elma	5.622	8.385	8.974	10.640	8.354
Kayısı	860	2.495	368	736	3.321
Armut	1.879	2.684	3.067	3.408	1.704
Zerdali	379	756	755	505	1.578
Erik	479	666	715	740	888
Ayva	425	850	850	850	531
Kiraz	116	330	199	224	504
Ceviz	105	519	90	158	487
Badem	142	437	61	122	440
Vişne	79	119	63	79	158
Çilek	27	27	100	100	150
İğde	65	86	86	86	129
Şeftali	22	62	62	78	93
Dut	99	110	66	88	66
Maviyemiş	0	0	0	0	17
Muşmula	5	6	6	8	9
Şam (Antep) Fıstığı	2	3	4	3	3

Kaynak: TÜİK, 2022

Ürgüp ilçesinin toplam tarım alanları son 5 yıllık süreçte incelendiğinde, en küçük tarım alanının 2019 yılında, en büyük tarım alanının ise 2018 yılında kaydedildiği görülmektedir.

Tablo 168. 2018 – 2022 Yılları Ürgüp İlçesi Toplam Tarım Alanları (dekar)

	2018	2019	2020	2021	2022
Tarım Alanı	275.877	271.796	273.205	274.363	274.165

Kaynak: TÜİK, 2022

Ürgüp ilçesinin tarım alanları türlerine göre incelendiğinde, en fazla yer kaplayan tarım alanının tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin alanı olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla meyveler, içecek ve baharat bitkileri, nadas alanı ve sebze alanı izlemektedir.

Tablo 169. 2018 – 2022 Yılları Ürgüp İlçesi Türlerine Göre Tarım Alanları (dekar)

Tarım Alanı Türleri	2018	2019	2020	2021	2022
Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı	149.736	145.342	151.458	150.269	154.783
Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkileri Alanı	81.857	81.857	84.506	84.761	82.223
Nadas Alanı	23.196	23.429	16.003	12.574	12.948
Sebze Alanı	21.088	21.168	21.238	26.759	24.211

Kaynak: TÜİK, 2022

Ürgüp ilçesindeki hayvansal üretim miktarları incelendiğinde, 2022 yılında en fazla üretimin doğal bal olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla yapağı, balmumu ve keçi kılı izlemektedir. Doğal bal üretimi son 5 yıllık süreçte incelendiğinde, üretimin 2021 yılındaki düşüş dışında artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Yapağı üretimi 2022 yılına kadar sabit seyirde ilerlerken 2022 yılında artış yaşamıştır. Balmumu yıllar içerisinde artış kaydederken, keçi kılı her yıl sabit miktarı korumuştur.

Tablo 170. 2018 – 2022 Yılları Ürgüp İlçesi Hayvansal Üretim Miktarı (ton)

Ürün Adı	2018	2019	2020	2021	2022
Doğal Bal	17	22	28	21	40
Yapağı	14	20	22	22	27,9
Balmumu, Arı	1	1	2	2	3
Keçi Kılı	1	1	1	1	1

Kaynak: TÜİK, 2022

Ürgüp ilçesindeki kovan sayıları ve tipi incelendiğinde, eski tip kovan sayısında artış meydana geldiği görülmektedir. Yeni tip kovanlar ise, benzer şekilde yıllar içerisinde artmıştır.

Tablo 171. Ürgüp İlçesi Kovan Sayısı ve Tipi

Kovan Türü	2018	2019	2020	2021	2022
Kovan Sayısı (Eski Tip)	110	128	138	140	165
Kovan Sayısı (Yeni Tip)	3.410	3.119	4.100	4.350	5.373

Kaynak: TÜİK, 2022

Ürgüp ilçesinde arıcılık faaliyeti yapan işletme sayıları son 5 yıllık dönemde incelendiğinde, en fazla sayıdaki işletmenin 2022 yılında, en düşük sayıdaki işletmenin ise 2018 yılında kaydedildiği görülmektedir.

Tablo 172. Ürgüp İlçesi Arıcılık Faaliyeti Yapan İşletme Sayısı

	2018	2019	2020	2021	2022
Arıcılık Yapan İşletme Sayısı	65	68	75	76	95

Kaynak: TÜİK, 2022

Ürgüp ilçesindeki canlı hayvan sayıları incelendiğinde, 2022 yılı içerisinde en fazla sayıdaki canlı hayvanın koyun olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla inek, kıl keçisi ve boğa izlemektedir. Koyun sayıları son 5 yıllık süreçte incelendiğinde, artış eğiliminde olduğu görülmektedir. İnek sayısında 2020 yılındaki düşüş hariç, yıllar içerisinde artış meydana gelmiştir. İlçedeki katır sayısı 2020 yılı itibarıyla 0'ı göstermektedir.

Tablo 173. Ürgüp İlçesi Canlı Hayvan Sayısı (baş)

Hayvan Türü	2018	2019	2020	2021	2022
Koyun	9.779	13.385	14.339	14.543	21.016
İnek	6.300	6.506	5.941	6.584	7.366
Kıl Keçisi	1.600	1.530	1.400	1.300	1.344
Boğa	84	347	309	313	488
Koç	420	387	461	482	221
Eşek	16	23	39	40	51
At	88	85	65	42	49
Deve	0	0	10	10	10
Katır	6	5	0	0	0

Kaynak: TÜİK, 2022

10.5. Turizm Yapısı

Ürgüp ilçesinde 48 adet T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı işletme belgeli ve 196 adet belediye işletme belgeli olmak üzere toplam 244 adet konaklama tesisi ve toplamda 9.840 yatak kapasitesi bulunmaktadır. Ürgüp ilçesi içerisinde yer alan turistik değerler aşağıda gösterilmektedir.

Keşlik Manastırı: Manastır, konum olarak Ürgüp Mustafapaşa Köyü'nün 10 km uzağındaki Damsa Barajı yakınında, asfalt yolun 2 km içerisinde yer almaktadır. İçerisinde iki adet kilise, bir adet bezirhane, şarap imalathanesi, mutfak, yemekhane, okul, toplantı salonu, Ayazma adı verilen kutsal su kaynağı ve keşiş ve rahiplerin dönemdeki ikamet yerleri bulunmaktadır. Manastır, yaklaşık 200 kişinin barınabileceği büyüklüktedir (Ürgüp Belediyesi, 2022).

Resim 47. Keşlik Manastırı

Kaynak: AHİKA Arşiv

Zindanönü Vadisi: Ortahisar ile Çavuşin arasında yer alan vadi, 2.91 kilometre uzunluğundadır. İçerisinde peribacaları ve kaya oyma mekânlar barındıran vadi, yürüyüş ve fotoğrafçılık için tercih edilmektedir.

Çallidere Vadisi: Çavuşin ile Ortahisar arasında konumlanan ve 3.1 kilometre uzunluğuna sahip olan vadi, yürüyüş rotası olarak kullanılmaktadır.

Meskendir Vadisi: Çavuşin ile Ortahisar mevkilerinin orta kısmında bulunan Meskendir Vadisi 1.41 kilometre uzunluğa sahiptir. Peri bacaları, bitki örtüsü ve kültürel değerleri ile yürüyüş ve fotoğrafçılık için müsaittir. Vadide, kuş çeşitliliği de yüksektir.

Kızılçukur Vadisi: Ortahisar ile Çavuşin Köyü arasında konumlanan vadi, bölgede nadir bulunan kızıl tuf kaya oluşumlarını barındırdığından bölge için önem arz etmektedir. Bölgenin en dar ve dik kanyonlarından biri olan vadi, 1.86 kilometre uzunluğundadır. Kızıl tuf kaya oluşumlarının deformasyon riskinin yüksek oluşu sebebiyle koruma altında olan vadide yalnızca yürüyüşe izin verilmektedir. Haçlı Kilise, Meryem Ana Kilisesi, Kolonlu Kilise ve Cemalların Kilisesi, vadi içerisinde yer almaktadır.

Resim 48. Kızılçukur Vadisi

Kaynak: Nevşehir Valiliği, 2023.

Kültür Müzesi: Müzede toplam 12 oda bulunmakta ve Kapadokya bölgesinde yaşayan insanların geleneksel yaşam biçimleri etnografik bir dille, heykeller ile canlandırılarak anlatılmaktadır. Kayaların oyularak kilise ve ev haline nasıl getirildiği, tarım hayatı ve tarımda kullanılan aletler, eski kayıt damı (mutfak), pekmez yapımı, halı ve kilim dokumacılığı, kumaş baskı teknikleri, Türk hamamı, eski bir köy meydanı, köy odası, kız isteme geleneği, kına gecesi merasimi, gelin odası ve finalde gelen ziyaretçilerimizin "Ortahisar Hatırası" fotoğrafı alabilecekleri bir bölüm bulunmaktadır (Culture Museum, 2023).

Resim 49. Kültür Müzesi

Kaynak: Kültürportali, 2023.

Mustafapaşa Köyü: Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) tarafından 2021 yılında başlatılan program ile kültürünü, âdetini, gelenek ve göreneklerini koruyan en iyi turizm köyleri belirlenmiş; Madrid'de düzenlenen 24. genel kurul kararı ile eski adı Sinasos olan Mustafapaşa Köyü "En İyi Turizm Köyü" seçilmiştir (KÜN, 2022).

Resim 50. Mustafapaşa Köyü

Kaynak: goturkiye.com

Mustafapaşa Bebek Müzesi: Mustafapaşa Köyü'nde yer alan müze, Türkiye'nin ilk bebek müzesidir. Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı özel müze statüsünde olan müze, 170 yıllık Sinasos Konağı içerisinde yer almakta ve müzede yaklaşık 2 bin civarındaki bebek sergilenmektedir.

Mazı Yer Altı Şehri: Eski adı "Mataza" olan Mazı Köyü, Ürgüp'ün 18 km güneyinde, Kaymaklı Yer Altı Şehri'nin 10 km doğusunda yer almaktadır.

Resim 51. Mazı Yer Altı Şehri

Kaynak: AHİKA Arşiv

10.6. Sanayi Yapısı

İlçe içerisinde 2 adet KSS mevcut olup buradaki sanayi işletmelerinde atölye tipinde küçük miktarlarda üretim gerçekleştirilmektedir. Bununla birlikte, Nevşehir taşı işleyen firmalar ilçede yer almakta olup ilçenin sanayi yapısını güçlendirmektedir. Nevşehir'de ayrı bir TSO bulunan tek ilçe Ürgüp ilçesidir. Ürgüp TSO, ilçenin sanayi yapısını ve sanayi yatırımlarını destekler niteliktedir.

İlçede, bir adet tekstil firması bulunmaktadır. İlin büyük ölçekli tek tekstil firması olan firma, kadın giyim ürünleri üretmektedir. Büyük ölçekli işletme niteliğinde olan firma, ilçede önemli miktarda istihdam oluşturmakta ve ürünlerinin tamamını doğrudan Hollanda'ya ihraç etmektedir.

10.7. Teşvik İstatistikleri

2015-2023 yıllarında Ürgüp ilçesinde 66 adet yatırım teşvik belgesi düzenlenmiş olup bunun 34 adeti genel teşvik sistemi desteklemesi, 27 adeti bölgesel, 5 adeti ise öncelikli teşvik sistemi desteklemesi sınıfındadır. Belgelerin 44 adeti hizmetler, 13 adeti enerji, 7 adeti imalat, 1 adeti tarım, 1 adeti ise madencilik sektöründedir. Yatırımların sabit tutarı toplam 1.039.239.635 TL'dir. Öngörülen istihdam ise 1.147'dir.

10.8. Ulaşım ve Altyapı

Ürgüp ilçesi Nevşehir merkezine 20 km, Kayseri'ye ise yaklaşık 60 km, Nevşehir Kapadokya Havalimanına 45 km, Ankara-Niğde otoyoluna (Alayhan gişelerine) 60 km, Avanos ilçesine ise 10 km mesafededir. Kasaba ve köylerin ulaşımı tamamen karşılanmış olup asfaltsız köy yolu bulunmamaktadır.

Ürgüp ilçesinde hizmet veren 1 adet PTT Şube Müdürlüğü mevcuttur. İlçe merkezi, kasabalar ve tüm köyler otomatik telefon alt yapısına sahiptir ve haberleşmeye açıktır. Radyo ve TV hizmetleri tüm birimlere ulaştırılmıştır. İlçede yerel TV ve radyo bulunmamaktadır. İlçe merkezinde, kasaba ve köylerde elektrik ihtiyacı tümüyle karşılanmıştır. Ayrıca ilçede tüm yerleşim birimlerine şebeke suyu ulaştırılmıştır.

10.9. İlçedeki Sosyal ve Kültürel Hizmet Merkezleri

Ürgüp Sinema Salonu, 550 kişilik modern bir salon olarak tüm bölgeye hizmet vermektedir. Turgut Özal Kültür Merkezi, kültür ve sanat faaliyetlerinin yapılabilmesi amacıyla hizmet veren ve ticari amaçlar, resmi toplantı, çalıştaylar, tiyatro gösterileri ve seminer gibi etkinliklerin yapılabilirdiği, toplam 700 kişilik kapasiteye sahip bir merkezdir. İlçede yer alan diğer bir merkez olan Sabahat Toksöz Kültür Merkezi düğün salonu olarak da kullanılmaktadır (Ürgüp Belediyesi, 2023).

İlçe merkezinde ilk kütüphane 1855 yılında hizmete açılmıştır. Tahsinağa Halk Kütüphanesi adı altında hizmet veren bu kütüphane zengin kitaplığa sahiptir. Ürgüp Tahsinağa İlçe Halk Kütüphanesine bağlı 4 adet şube (Başdere, Mustafapaşa, Sarıhıdır köyleri ve Ortahisar Kasabası) kütüphaneleri ile hizmet vermektedir (Nevşehir İl Kültür Turizm Müdürlüğü, 2023).

İlçe merkezinde 1 adet çim futbol sahası ve 500 kişilik kapalı spor ve antrenman salonu bulunmaktadır. İlçede Ürgüp Spor Kulübü adı altında futbol, voleybol ve atletizm dallarında faaliyet gösteren bir de spor kulübü bulunmaktadır. Ayrıca Mustafapaşa'da üniversite kampüs yerleşkesinde konferans salonları, spor kompleksleri bulunmaktadır (Ürgüp Kaymakamlığı, 2023).

İlçede 2023 yılında Gastro Kapadokya Yemek Şenliği, Kapadokya Balon Festivali, Milyonfest Kapadokya, Damsa Barajı Şenliği ve her sene düzenlenen Ürgüp Uluslararası Bağ Bozumu Festivali düzenlenmiştir.

10.10. Yöresel Ürünler

Kapadokya'nın en önemli duraklarından biri olan Ürgüp'te yöresel ürünlerin çeşitliliği turizm çeşitliliği ve marka değeri açısından önem arz etmektedir. Bu anlamda Ürgüp'ün gastronomi kültürü bakımından önemli bir zenginliğe sahip olduğu söylenebilmektedir. Yapılan araştırma ve saha çalışmalarında öne çıkan bazı yöresel ürünler; bulamaç, salatalık dolması, un çorbası (kesme çorba), aside, kulaklı mantı, gendime (keşkek), kabak bulgurlaması, üzüm turşusu, tandır çorbası, ağ pakla, muhacir pilavı, muhacir mantısı, düğün pilavı olarak listelenebilir. Bunların yanında ilçe; şaraplık, sofralık ve kurutmalık olarak sunulan üzüm ve bağcılık konusunda oldukça önemlidir.

10.11. Ajans Projeleri

Ürgüp ilçesinde desteklenen Ajans projeleri Tablo 174'te yer almaktadır.

Tablo 174. 2010-2021 Yılları Ahiler Kalkınma Ajansı Tarafından Desteklenen Projeler

Yılı	Destek Programı	Yararlanıcı	Proje Adı	Toplam Bütçe (Deflatör) ₺	Ödenen Toplam Tutar (Deflatör) ₺
2011	İmalat Sanayiinde Yenilikçiliğin Geliştirilmesi	Tezcan Kıymetli Madenler Kuyumculuk Sanayi Limited Şirketi	Doğal Taş İşleme Projesi	4.480.851	1.395.601
2011	Turizm Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı	Ortahisar Belediyesi	Ortahisar Belediyesi Ortahisar Kalesinin Turizme Yeniden Kazandırılması Projesi	14.898.841	6.668.813
2012	Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı	Taşanlar Mermer İnşaat Tarım Turizm Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi	Yüksek Teknoloji Transferi İle Taşanların Yeni Ürün Geliştirme Projesi	13.743.827	6.777.216
2012	Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı	Ede Profil İnşaat Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi Nevşehir Şubesi	Kapadokya Bestmahal	12.741.874	6.348.160
2012	Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı	Bedir Tur. Tic. İnş. Sanayi İç ve Dış Pazarlama Limited Şirketi	Kapadokya'da Çevreye ve İnsana Duyarlı Kaya Butik Otel Projesi	2.772.554	1.376.714
2014	Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı	Metrekare Mühendislik Mimarlık Harita İnşaat Taahhüt Turizm Ticaret Limited Şirketi	Kapadokya'da Çevreye ve İnsana Duyarlı Elevres Taş Evler Otel Projesi	10.387.905	5.031.588
2014	Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı	Peerless Turizm Organizasyon ve Ticaret Limited Şirketi	Cappasist "Think Locally"	6.179.329	2.311.995
2016	Kobi Geliştirme Mali Destek Programı	Ürgüp Mertaş Isıtma Sistemleri Tesisat Enerji Sanayi Ticaret Limited Şirketi	Mertaş Isıtma'nın Teknoloji Geliştirme Ve Ürün Çeşitlendirme Projesi	4.270.796	1.933.499
2017	Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı	Nevşehir İli Ürgüp İlçesi Köylerine Hizmet Götürme ve Turizm Birliği Başkanlığı	Gomeda Vadisi Çağırıyor	6.370.149	3.693.813
2017	Sosyal Kalkınma Mali Destek Programı	Ürgüp İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü	Geleceğe İz Bırakanlar Projesi	1.429.224	901.537
2018	Fizibilite Desteği	Kapadokya Turizm Bölgesi Altyapı Hizmet Birliği	Mini Kapadokya Fizibilite Raporu	1.837.309	1.744.732

Tablo 174. 2010-2021 Yılları Ahiler Kalkınma Ajansı Tarafından Desteklenen Projeler Devamı

Yılı	Destek Programı	Yararlanıcı	Proje Adı	Toplam Bütçe (Deflatör) ₺	Ödenen Toplam Tutar (Deflatör) ₺
2020	Turizm Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı	Ortahisar Belediyesi	Kapadokya'nın Merkezi Ortahisar'ın Kentsel Kimliğinin Turizme Kazandırılması	13.110.438	9.699.566
2020	Güdümlü Destek Programı	Nevşehir İl Özel İdaresi	Manastır Vadisi'nin Turizme Kazandırılması	53.235.965	47.602.950
2020	Turizm Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı	Kapadokya Turizm Bölgesi Altyapı Hizmet Birliği	Rota Kapadokya	11.962.828	8.738.900
2021	Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programı (SOGEP)	Ortahisar Belediyesi	Yerel Ürün Pazarı, OrtahisarKadın Girişimciler Kooperatifi	5.994.237	3.981.849
2021	Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programı (SOGEP)	Kapadokya Üniversitesi	Mutfağın Genç Uzmanları Yetiştiriyor	5.356.333	3.952.114
Toplam			16 Proje	168.772.466	112.159.053

Kaynak: AHİKA Arşiv

Buna göre, Ürgüp ilçesinde Ahiler Kalkınma Ajansı tarafından desteklenen toplam 16 proje bulunmaktadır.

10.12. İlçenin Güçlü Yönleri ve Potansiyel Yatırım Fırsatları

Ürgüp; vadileri ve peribacalarının oluşturduğu doğal güzellikleri, özgün taş mimarisi, tarihi eserlerinin kaynaklık ettiği kültürel mirası ve tarihi ibadethaneleri ile yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çeken bir turizm merkezidir. Kapadokya bölgesindeki turizm tesislerinin yaklaşık %30' unu bünyesinde barındıran ilçe, sadece bu yönüyle değil, kaya oyma butik otelleri, yöresel yemeklerin sunulduğu özgün ve modern restoranları, kafe, bar ve diskoları ile de bölge turizminde önemli bir konumdadır.

Turizm, Ürgüp ilçesinin en önemli geçim kaynağıdır. İlçede önemli bir ekonomik gelir kapısı ve istihdam unsuru olan hizmetler sektörünün büyüklüğü ve dünya çapında tanınırlığı, Ürgüp'ü bölgede önemli bir merkez haline getirmiştir. Bu noktada özellikle Mustafapaşa ve Ortahisar gibi turizme elverişli ilçeler dışarıdan yatırımcı çekebilmektedir.

Ürgüp, bağcılıkta önemli bir merkezdir. Üzüm üretiminde ilk sırada olan ilçede, üretim potansiyelinin açığa çıkarılması ve verimli kullanılmasına yönelik yatırımların önemli olduğu değerlendirilmektedir. Ürgüp ilçesi köylerinde sebze fidesi üretim ve satışı son zamanlarda artış göstermiştir. Ayrıca ilçede patates üreticiliği de önemli bir alan olarak gözlemlenmektedir.

10.13. İlçenin Zayıf Yönleri ve Sorunları

İlçede OSB bulunmamaktadır. Turizm ile daha fazla ön plana çıkan ilçede sanayi turizm kadar gelişmemiştir. Birçok girişimcinin turizm sektörüne yönelmiş olmasıyla birlikte ilçenin koruma-sit alanı içerisinde olması da imalat sektörünün gelişmemesi önünde yatan doğal bir sebeplerden biridir.

İlçede bulunan küçük sanayi ve turizm işletmelerinde nitelikli personel istihdamı sorunu yaşanmaktadır. Gerek aile işletmelerinin çalışanların kariyer planlaması ve motivasyonu hususlarında gerekli kurumsallaşmayı sağlayamamış olmaları gerekse gençlerin imalat sektöründe çalışma konusundaki isteksizliği bunun sebepleri arasında değerlendirilmektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Nevşehir, 8 ilçesi bulunan ve Türkiye'nin orta noktasında yer alan bir şehirdir. Kapadokya'nın merkezi olması sebebiyle turizmde önemli bir konumda olan Nevşehir, rapor kapsamında ilçelerinin mevcut durumları çerçevesinde incelenmiştir. Nüfus, ekonomik yapı, eğitim, turistik öğeler, teşvik istatistikleri, projeler ve ekonomik yapı gibi değişkenler çerçevesinde incelenen ilçeler, son kısımda potansiyel yatırım fırsatları ve sorunlar bakımından ele alınarak yorumlanmıştır.

Acıgöl ilçesinin, mevcut istatistiki verilerin ve çalışmaların ışığında sosyo-ekonomik olarak Nevşehir'in dezavantajlı ilçelerinden biri olduğu görülmektedir. Ancak coğrafi konumu, ilçede bir OSB'nin bulunması, cazip devlet teşvikleri ve teşvik oranları, istihdama daha fazla katılmak isteyen bir ilçe nüfusuna sahip olması, tarımsal üretim avantajı gibi pek çok faktör bu dezavantajlı durumun tersine çevrilebileceğini göstermektedir. Bölgede tarımsal faaliyetler öne çıktığı için OSB'de yapılacak tarım makinesi yatırımları bölge için önemli potansiyel arz etmektedir.

Avanos ilçe ekonomisi; turizm, el sanatları, tuğla fabrikaları ile tarım ve hayvancılık faaliyetlerinden oluşmaktadır. İlçenin önemli geçim kaynakları, toprak sanayi, çanak ve çömlekçiliklidir. Avanos'ta sanayi yeterince gelişmemiştir. İlçe, seramik ve çömlekçilik bakımından il içerisinde ilk sırada yer almaktadır. 2023 yılında Avrupa Birliği Seramik Rotası'na dâhil edilmesiyle birlikte, ilçede turizm ve el sanatları konusunda farkındalığın artacağı ve bu alandaki faaliyetlerin yaygınlaşacağı değerlendirilmektedir.

Derinkuyu ilçesinin ekonomisi tarım ve hayvancılık ile az sayıda bulunan hafif yapı malzemeleri (bims, briket ve tuğla) üretimine dayanmaktadır. Yer altı şehri ve kiliselerden ötürü ekonomide turizmin de nispi payı vardır. Derinkuyu, patates üretiminin ön plana çıktığı bir ilçedir. Derinkuyu kuru fasulyesi ve Derinkuyu çileği, ün sahibi ürünler olup Derinkuyu kuru fasulyesi coğrafi işarete sahiptir. Bu sebeple, ilçenin tarım ağırlıklı yatırımlara önem vermesi ve tarımsal ürünlerin katma değerinin artırılmasına yönelik harekete geçmesi faydalı olabilecektir.

Gülşehir, Nevşehir'in tarım ve hayvancılık alanlarında potansiyeli yüksek olan bir ilçesidir. Genel olarak tarım ve hayvancılıkla geçimin sağlandığı ilçenin turizm faaliyetlerinden aynı ölçüde faydalanamadığı gözlemlenmektedir. Kapadokya Havalimanının da içinde yer aldığı Gülşehir, turizm alanında Açıksaray, St.Jean Kilisesi, Ovaören, Gökçetoprak, Gümüşkent yer altı şehirleri gibi önemli mekanlara ev sahipliği yapmasına rağmen turizmden istenilen ölçüde gelir elde edememekte; bunun sebepleri arasında ise ilçenin turizm merkezlerine uzak konumda olması, turizm alt yapı olanaklarının sınırlılığı, ilçede konaklamaya uygun tesislerin bulunmaması ve tanıtım eksikliği sayılabilmektedir.

Hacıbektaş ilçe ekonomisi tarım, hayvancılık ve inanç turizmine dayanmaktadır. Hacıbektaş, hayvancılık konusunda ilerleme kaydetmiştir. Hacıbektaş Külliyesi gibi önemli bir mekâna ev sahipliği yapmasına rağmen turizmden istenilen ölçüde gelir elde edemediği görülen ilçede, bölge turizmine bütünleşmesi için gerekli projelerin üretilmesi gerekmektedir. İnanç turizmi noktasında çok önemli bir değer olan Hacıbektaş, gerekli restorasyon çalışmaları, konaklama merkezi yatırımları ve hizmet sektörü yatırımları ile turizmden daha fazla pay alabilecektir.

Kozaklı ilçesi, termal kaynakları ile ön plana çıkmakta olup termal-sağlık turizmi kapsamında önemli bir lokasyondur. Bununla birlikte, termal turizm kapsamında potansiyelinin ön plana çıkarılması faydalı olacaktır. Kozaklı'da tarım ve hayvancılık noktasında da potansiyel bulunmakta olup tarımsal faaliyetleri destekleyecek projeler tasarlanması önerilmektedir. İlçede bulunan jeotermal su kaynakları turizm, sanayi ve tarım alanlarında kullanılabilir. Bu kapsamda, ilçede kurulum aşamasında olan Nevşehir Kozaklı Tarıma Dayalı İhtisas Sera OSB, gerek tarım gerekse sanayi alanında ilçenin gelişimini destekleyecektir.

Merkez ilçede Göreme ve Uçhisar beldeleri Kapadokya sınırları içerisinde yer almasından dolayı kültür turizmi için önemli destinasyonlardır. İlçe merkezinin ise sanayi alanında gelişme kaydettiği söylenebilmektedir. İlçede gıda ürünleri, içecek, metalik olmayan diğer mineral ürünler, hazır giyim ve konfeksiyon, makine ve teçhizat, taşıt araçları ile yan sanayisi, kimyevi maddeler ve bims blok imalatına yönelik firmalar yer almaktadır. Bunun yanında sanayide özellikle karoser, karoser ekipmanları ve tarım makineleri konusunda önemli bazı firmalar faaliyet göstermektedir. Demir çelik alanında ihracatı yapılan ürünlerin üretildiği gözlemlenmekte ve firmaların kurumsallaşma noktasında isteklerinin arttığı görülmektedir. İldeki OSB'de ağırlıklı olarak gıda imalatı, içecek imalatı, kimya ürünleri imalatı, hurda-metal işleme ve geri kazanım, paketleme tesisi alanlarındaki işletmeler faaliyet göstermektedir.

Ürgüp ilçesi, turizmde önemli bir konumda olup üzüm üretimi ile de öne çıkmaktadır. Gelişmişlik düzeyi ile göre üst sıralamalarda bulunan ilçe, tarımsal ürünlerin sanayileştirilmesi ve katma değerli hale getirilmesi açısından potansiyel teşkil etmektedir. Ayrıca ilçe, bağcılık turizmi konusunda son derece avantajlı durumdadır. Bu kapsamda ilçede yapılacak üzüm işleme tesisine yönelik yatırımlar önemli görülmektedir. Ayrıca, ayrı bir TSO'su bulunan tek ilçe olması, Ürgüp'ün sanayi alanında gelişime ve yeni yatırımlara açık bir ilçe olarak değerlendirilmesini sağlamaktadır.

Nevşehir ilçeleri, sanayi, tarım, madencilik, hayvancılık, turizm gibi pek çok sektörde gelişme kaydetmiş olmasının yanı sıra ilave yatırımlar ile büyümeye ihtiyaç duymaktadır. Bu doğrultuda, ilçelerin ve il genelinin potansiyel yatırım fırsatları rapor kapsamında tanımlanmış, rapor sonunda Ek.1'de listelenmiştir. Ayrıca mevcut sorunların da yer aldığı rapor baz alınarak, şehre yönelik yatırımların artırılması, potansiyel yatırım olanaklarının değerlendirilmesi, şehre yeni yatırımların çekilmesi, zayıf yönlerin ve sorunların üzerine gidilerek mümkün olduğunca elimine edilmesi ve/veya sorunların çözümüne yönelik aksiyonlar alınması il açısından faydalı olacaktır.

Aside Tatlısı

KAYNAKÇA

KAYNAKÇA

- Acıgöl Kaymakamlığı. (2021).
Ahiler Kalkınma Ajansı, Nevşehir Termal Turizm Raporu.
https://www.ahika.gov.tr/assets/upload/dosyalar/ahika__nevsehir-termal-turizm-raporu.pdf (18.09.2023 tarihinde alınmıştır).
- Avanos Belediyesi. (2021). Avanos Tanıtım, Avanos Belediyesi Web Sitesi:
<https://www.avanos.bel.tr/avanos/avanos-tanitim-3>, (18.09.2023 tarihinde alınmıştır).
- Avanos Kaymakamlığı. (2021). İlçenin Tarihi, <http://www.avanos.gov.tr/ilcenin-tarihi>, (18.09.2023 tarihinde alınmıştır).
- Culture Museum; <http://culturemuseum.com/home.php?Sayfa=muze>, (18.09.2023 tarihinde alınmıştır).
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, <https://www.csb.gov.tr/sit-alanlari/arama> (17.02.2023 tarihinde alınmıştır).
- Derinkuyu Belediyesi, (2021). Derinkuyu Tarihi, <http://www.derinkuyu.bel.tr/> (08.09.2023 tarihinde alınmıştır).
- Derinkuyu Kaymakamlığı. (2021). İlçe Brifing Raporu.
- Dinleyen, M. (2012). Nevşehir’de Halk İnançları, Nevşehir Belediyesi, Deniz Kitap.
- Erdoğan ve Pişkin. (2020). “Demokrat Parti Dönemi İktidar-Muhalefet Çekişmesinin Bir Ürünü: Nevşehir’in İl, Kırşehir’in İlçe Olması”, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi, 10(2), 577-590.
- Gülşehir İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü, Eğitim İstatistikleri, <http://gulsehir.meb.gov.tr/>, (18.09.2023 tarihinde alınmıştır).
- Gülşehir Kaymakamlığı. (2021). İlçe Brifing Raporu.
- Hacıbektaş Belediyesi. (2021). İlçe Tanıtımı, <https://www.hacibektas.bel.tr/web/hacibektas-beldesi/gezilecek-yerler/>. (15.10.2023 tarihinde alınmıştır).
- Hacıbektaş İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Eğitim İstatistikleri, <http://hacibektas.meb.gov.tr/> (18.09.2023 tarihinde alınmıştır).
- Hacıbektaş Kaymakamlığı. (2021). İlçe Brifing Raporu.
- Hacıbektaş Kaymakamlığı. (2021). İlçe Tanıtımı, <http://www.hacibektas.gov.tr/ilcemiz>.
İnternet Kaynağı, Kültür Portalı:
<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/nevsehir/gezilecek-yer/hacibektas-vel-muzesi>,
<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/nevsehir/gezilecek-yer/hacibektas-vel-muzesi>,
<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/nevsehir/kulturenvan-teri/hasan-dede-turbes>,
<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/nevsehir/kulturenvan-teri/kurugol-yeralti-sehr>,
<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/nevsehir/kulturenvan-teri/topada-yazili-kayasi>,
<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/nevsehir/kulturenvan-teri/yer-alti--sehr>,
<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/nevsehir/gezilecekyer/carikli-kilise>,
<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/nevsehir/gezilecek-yer/kaymakli-yeralti-sehri>,

- <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/nevsehir/kulturenvanteri/turk-konagi>,
<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/nevsehir/gezilecekyer/uchsar-kales>,
<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/nevsehir/gezilecek>
 yer/damat-brahm-pasa-
<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/nevsehir/gezilecekyer/karanlik-kilise>,
<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/nevsehir/gezilecekyer/ataturk-ev>
 (15.09.2023 tarihinde alınmıştır).
- Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü. (2020). Türkiye’de Kentsel ve Kırsal Hizmet Merkezleri Raporu.
- Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü. (2017). İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması SEGE, Ankara.
- Karayolları Genel Müdürlüğü, 2023, <https://www.kgm.gov.tr/Sayfalar/KGM/SiteTr/Uzakliklar/ilcedenllceyeMesafe.aspx>, (15.09.2023 tarihinde alınmıştır).
- Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, (2018). “KOP Bölgesi Entegre Turizm Master Planı Nihai Plan ve Plan Raporu, T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı,131.
- Kozaklı Halk Eğitim Merkezi, <https://kozaklihem.meb.k12.tr/>, (27.11.2023 tarihinde alınmıştır).
- Kozaklı İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü, Eğitim İstatistikleri, <http://kozakli.meb.gov.tr/>, (27.11.2023 tarihinde alınmıştır).
- Köşklü, Z. (2001). “Nevşehir/Gülşehir Karavezir Mehmet Paşa Külliyesi”, Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi, 7(1).
- KÜN,<https://kapadokya.edu.tr/haberler/universitemizin-merkezi-mustafapasa-koyu--en-iyi-turizm-koyu-oldu>, (19.09.2022 tarihinde alınmıştır).
- Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü, 2022, <https://www.mta.gov.tr/>
- Mert, T. (2014). “Nevşehir İli Kozaklı İlçesinin Tarihi ve Sosyo-Ekonomik Kültürel Yapısı”, Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Nevşehir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, <https://nevsehir.ktb.gov.tr/TR-227545/avanos.html>, (20.11.2023 tarihinde alınmıştır).
- Nevşehir İl Özel İdaresi, <http://www.nevsehirozelidare.gov.tr/yoremizi-taniyalim>.
- Nevşehir Valiliği. (2023). Tatların Yer Altı Şehri, <http://www.nevsehir.gov.tr/>
- Nevşehir Valiliği, (2023). İlin Coğrafi Konumu, http://www.nevsehir.gov.tr/kurumlar/nevsehir.gov.tr/cografi_yapi.pdf,(15.09.2023 tarihinde alınmıştır).
- NTDİSOSB, <https://nevsehirtdiosb.org.tr/>, 15.09.2023 tarihinde alınmıştır.
- Sosyal Güvenlik Kurumu İstatistikleri, (2022). <https://www.sgk.gov.tr/Istatistik/Yillik/fcd5e59b-6af9-4d90-a451-ee7500eb1cb4> (15.09.2023 tarihinde alınmıştır).
- Şafakçı, H. (2020). “1781 Tarihli Avarız Defterine Göre Arabsun (Gülşehir) Kazası”, Bellek Uluslararası Tarih ve Kültür Araştırmaları Dergisi, 2(2).
- T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Sit Alanı İstatistikleri, <https://www.csb.gov.tr/sit-alanlari/arama> (17.02.2023 tarihinde alınmıştır).
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2022). Konaklama Tesisleri İstatistikleri, <https://nevsehir.ktb.gov.tr/TR-291449/konaklama-tesisleri.html>, (30.05.2023 tarihinde alınmıştır).

- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü. (2021). İllere Göre Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlığı İstatistiği, <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44799/illere-gore-korunmasi-gerekli-tasinmaz-kultur-varligi-i-.html>, (30.05.2023 tarihinde alınmıştır).
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü. (2021). İllere Göre Sit Alanları İstatistiği, <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44974/illere-gore-sit-alanlari-istatistigi.html>, (30.05.2023 tarihinde alınmıştır).
- T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, (2023). Yatırım Teşvik İstatistikleri, <https://www.sanayi.gov.tr/istatistikler/yatirim-istatistikleri/mi0503001615>, (15.09.2023 tarihinde alınmıştır).
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu), 2022. <https://www.tuik.gov.tr/>.
- URL 1: http://cografyaharita.com/turkiye_mulki_idare_haritalari4.html (07.03.2024 tarihinde alınmıştır).
- URL 2: <https://land.copernicus.eu/en/products/corine-land-cover/clc2018>, (11.06.2024 tarihinde alınmıştır).
- URL 3: <https://nevsehir.csb.gov.tr/nev-sharp351-ehirin-tarihi-i-1359>, (21.12.2023 tarihinde alınmıştır).
- URL 4: gastrocaapadocia.com (23.12.2023 tarihinde alınmıştır).
- URL 5: <https://www.harita.gen.tr>, (07.03.2024 tarihinde alınmıştır).
- URL 6: <https://www.fibhaber.com/>, (15.11.2023 tarihinde alınmıştır).
- URL 7: <https://www.guraymuze.com/>, (18.10.2023 tarihinde alınmıştır).
- URL 8: <https://kapadokyaalan.ktb.gov.tr/TR-288407/>, (05.10.2023 tarihinde alınmıştır).
- URL 9: <https://www.basyazicioglutarim.com.tr/Greenhouses>, (08.03.2024 tarihinde alınmıştır).
- URL 10: <https://kapadokya.edu.tr/haberler/>, (19.09.2022 tarihinde alınmıştır).
- URL 11: <https://goturkiye.com/tr/mustafapasa>, (09.08.2024 tarihinde alınmıştır).
- Ürgüp Belediyesi, <https://www.urgup.bel.tr/kesfedin/keslik-manastiri>, (20.09.2022 tarihinde alınmıştır).
- Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin Tebliğ (2012/1), <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=16251&MevzuatTur=9&MevzuatTertip=5>, (30.05.2023 tarihinde alınmıştır).
- Yorgancı, B. (2018). "Gastronomi Turizmi ve Kapadokya'nın Gastronomik Unsurları Hakkındaki Turist Algılarının Araştırılması", Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

EKLER

Ek.1 Nevşehir İlçeleri Yatırım Fırsatları Tablosu

İlçe	Yatırım Konusu Adı
Avanos	Lisanslı Hububat Deposu
	Flake Yem Tesisi
	Kapadokya Oyuncak Müzesi
	Üzüm Pekmezi ve Sirkesi Üretimi
	Hediyelik Eşya Üretimi
	Entegre Büyükbaş Tesisi
	Bayramhacılı Barajı Su Sporları Tesisi
	Sıcak Hava Balonu Üretimi
	Çömlek ve Seramik Süs Eşyaları Üretim Tesisi
Acıgöl	Entegre Büyükbaş Tesisi
	Kabak Çekirdeği Paketleme Tesisi
	Tarım Makineleri İmalatı
	Perlit Genleştirme Tesisi
	Lojistik Depo Tesisi
	Metal Dışı Atık ve Hurdaların Yeniden Değerlendirilmesi (Cam)
	Kabak Çekirdeği Kavurma ve Paketleme Tesisi
Derinkuyu	Dondurulmuş Patates İmalatı Yatırımı
	Pomza İşleme Tesisi Yatırımı
	Üzümlü Kilise Etrafı Hediyelik Eşya Satış Yerleri Oluşturulması
	Perlit Genleştirme Tesisi
	Kedi Kumu İmalatı Yatırımı
	Kabak Çekirdeği Kavurma ve Paketleme Tesisi
Gülşehir	Doğal Soğuk Hava Deposu
	Veri Merkezi
	Küçükbaş Hayvan Tesisi
	Tuz Madeni İşletmesi
	Agroturizm Konaklama Tesisi
	Et İşleme Tesisi
	Lisanslı Hububat Deposu
Hacıbektaş	Lokum Üretim Tesisi
Kozaklı	Beş Yıldızlı Zincir Otel
	Teknolojik Jeotermal Sera
	Jeodry Yöntemiyle Kurutulmuş Sebze Üretimi

Ek.1 Nevşehir İlçeleri Yatırım Fırsatları Tablosu *Devamı*

İlçe	Yatırım Konusu Adı
Merkez	Paşabağları Kapadokya Bağcılık Müzesi
	Nevşehir Gastronomi Evi
	Kapadokya Film Platosu
	Anadolu Gastronomi Müzesi
	Karavan İmalatı
	Pomza İşleme Tesisi
	Makine ve Metal Ürünlerin İmalatı
	Sıcak Hava Balonu Üretimi
	Lojistik Depo Tesisi
	Kedi Kumu İmalatı
	Veri Merkezi
	Plastik Palet İmalatı
	Ürgüp
Mustafapaşa Geriatri Butik Otel	
Doğal Soğuk Hava Deposu	
Veri Merkezi	
Sebze Fidesi Üretimi	
Kapadokya Film Platosu	
Sıcak Hava Balonu Üretimi	
Üzüm Pekmezi ve Sirkesi Üretimi	

AHİLER KALKINMA AJANSI

Cevher Dudayev Mah. Vatan Cad. No:1 Merkez / Nevşehir

Tel.: 0 (384) 214 3666 - Faks: 0 (384) 214 0046

E-posta: info@ahika.gov.tr

www.ahika.gov.tr

2024

Kalkınma Ajansları Yayınları Bedelsizdir, Satılmaz.